Pelerinul rus - Mărturisirile sincere către duhovnicul său ale unui pelerin rus cu privire la rugăciunea lui Iisus

Traducere din limba rusă: Arhimandrit Paulin Lecca
Tipărită cu binecuvântarea Prea sfinţitului părinte Galaction, episcopul Alexandriei şi Teleormanului
Traducerea a fost efectuată din limba rusă, după originalul din Svesto-Troiţko-Serghievici Lavrî.
Redactor: Elena Marinescu Coperta: Mihaela Voicu

Bucureşti, 2002

Index

Cuvânt înainte

Cu ajutorul lui Dumnezeu prezentăm iubitorilor de literatură duhovnicească într-o nouă ediţie traducerea ***Mărturisirilor sincere către duhovnicul său ale unui pelerin rus cu privire la rugăciunea lui Iisus făcută de arhimandritul Paulin Lecca, trecut de curând la cele veşnice.***

Pelerinul rus este istoria exemplară a unui creştin care începe prin a se întreba, plin de uimire, cum poate omul să se roage „neîncetat", potrivit îndemnului Apostolului, şi care, pornind în căutarea răspunsului, ajunge, din marea milostivire a lui Dumnezeu, să dobândească lucrarea plină de har a rugăciunii lui Iisus şi să descopere astfel că, într-adevăr, împărăţia lui Dumnezeu se află înăuntrul nostru (Lc. 17, 21).într-o formă directă şi convingătoare i se propune creştinului doritor de desăvârşire o cale de urmat, care, deşi simplă, se bazează pe adânci adevăruri dogmatice. ***Această carte este, de altfel, citată în tratatul de Teologie morală ortodoxă al părintelui Stăniloae, arătându-se că: „După cărticica aceasta, toată dezvoltarea vieţii duhovniceşti, de la începuturile ei până pe cele mai înalte trepte, se face pe firul rugăciunii lui Iisus. Viaţa duhovnicească începe cu rostirea orală în scurte răstimpuri a acestei rugăciuni, adâncindu-se şi purificându-se pe măsură ce rugăciunea lui Iisus se rosteşte mai des, mai interiorizat şi mai de la sine"*** *{Teologia morală ortodoxă,* vol. 3, p. 233).

Pelerinul rus, ca şi *Calea asceţilor,* de pildă, face parte din acele „mici" cărţi mari care, pornite din inimă, merg la inima omului, spunându-i răspicat şi limpede: ***„De voieşti să-ţi mantuieşti sufletul şi să câştigi viaţa veşnică, ieşi din toropeală, fă-ţi semnul crucii şi spune:***

Invredniceşte-mă, Doamne, să pun bun început, în numele Tatălui şi al Fiului şi al Sfântului Duh. Amin !"

Editorul (1998)

Povestirea întâi

Din mila lui Dumnezeu sunt creştin, după fapte, un mare păcătos, iar după starea socială, un pelerin fără adăpost, care umblă din loc în loc. Toată averea mea este o traistă cu posmagi, iar în sân am *Sfânta Biblie*. Asta-i tot ce am.

In săptămâna a 32-a după Rusalii, am ajuns la biserică, să mă rog. Se citea Apostolul, din Epistola către Tesaloniceni, în care se spune: ***„Rugaţi-vă neîncetat!" (I Tes. 5, 17).***

Aceste cuvinte s-au întipărit în chip deosebit în mintea mea şi am început să mă gândesc cum s-ar putea să te rogi neîncetat, când fiecare om are neapărat nevoie să se îndeletnicească şi cu alte treburi pentru a se putea întreţine. Am cercetat Biblia şi am văzut acolo cu ochii mei cuvintele pe care le-am auzit, şi anume că trebuie să ne rugăm neîncetat, să ne rugăm în orice vreme în Duhul (Efes. 6, 18), să ridicăm mâinile la rugăciune în orice loc (I Tim. 2, 8). M-am tot gândit, dar n-am putut înţelege.

Ce-aş putea face? mă gândeam. Unde să găsesc explicaţia? Cine ar putea să-mi tâlcuiască aceste texte? Voi umbla pe la biserici, acolo unde marii predicatori vestesc cuvântul Domnului, poate voi auzi cuvinte de înţelepciune. Şi am plecat…
Am auzit frumoase predici despre rugăciune. Dar nu erau decât învăţături despre rugăciune în general: ce este rugăciunea, cât este de necesar să ne rugăm, care sunt roadele rugăciunii; însă despre felul cum se poate propăşi în rugăciune nu vorbea nimeni. Am auzit şi o predică despre rugăciunea făcută în Duh şi despre rugăciunea neîncetată, dar cum se poate ajunge la o asemenea rugăciune nu se spunea. Astfel, ascultarea predicilor nu m-a luminat după cum doream. Rămânând nelămurit despre felul în care te poţi ruga neîncetat, am renunţat la predicile de obşte, hotărându-mă să caut cu ajutorul lui Dumnezeu un povăţuitor încercat şi cunoscător, care să-mi tâlcuiască ce înseamnă rugăciunea neîncetată.

Am rătăcit multă vreme prin felurite locuri. Citeam mereu Biblia şi mă întrebam cum să fac să găsesc vreun povăţuitor duhovnicesc sau un îndrumător cu evlavie şi experienţă. ***Mi s-a spus că în cutare sat trăieşte de multă vreme un moşier care îşi caută mântuirea; are chiar în casa lui o biserică, nu pleacă niciodată de pe moşie, se roagă mereu lui Dumnezeu şi citeşte neîncetat cărţi mântuitoare de suflet. Auzind aceasta, n-am plecat mai departe, ci am alergat în satul în care mi s-a spus. Am ajuns şi l-am întâlnit pe moşier.***

- Ce te aduce la mine? m-a întrebat el.

- Am auzit că sunteţi un om înţelept, rugător lui Dumnezeu. De aceea, am venit să-mi tâlcuiţi cele spuse de Apostolul: „Rugaţi-vă neîncetat”. Aş dori să-mi arătaţi cum aş putea să mă rog şi eu neîncetat. Nu pot înţelege deloc.

Stăpânul tăcu un timp, mă privi stăruitor şi-mi zise:
- Rugăciunea lăuntrică neîncetată este o năzuinţă necurmată a duhului către Dumnezeu. Pentru ca să izbuteşti în această dulce îndeletnicire, trebuie să-L rogi mai des pe Domnul, ca El să te înveţe cum să te rogi neîncetat. Roagă-te mai mult şi mai stăruitor, iar rugăciunea îţi va descoperi singură în ce chip poate ajunge neîncetată, însă pentru aceasta este nevoie de timp.

Spunându-mi aceste cuvinte, el porunci să mi se dea de mâncare, apoi îmi dădu bani de drum şi mă conduse, nespunându-mi nimic altceva.

Am pornit din nou la drum. M-am tot gândit, am tot citit, am tot cugetat la ceea ce mi-a spus boierul şi, cu toate acestea, n-am putut pricepe; aveam însă o mare dorinţă să înţeleg, încât nici noaptea nu mai dormeam.

După ce am străbătut vreo două sute de verste, am intrat într-un mare oraş, unde am văzut o mănăstire. Oprindu-mă la un han, am auzit că stareţul acelei mănăstiri e om de rugăciune şi primitor de străini. M-am dus la el. M-a primit cu bucurie, m-a poftit să şed şi a început să mă ospăteze.

- Sfinţite părinte, spusei, nu duc lipsă de nimic. Aş vrea numai să-mi daţi un sfat: cum să mă mântuiesc.

- Ei, cum să te mântuieşti! Trăieşte după porunci, roagă-te lui Dumnezeu şi aşa te vei mântui.

- Am auzit că trebuie să te rogi neîncetat, dar nu ştiu cum se poate aceasta şi nici nu pot pricepe ce înseamnă „rugăciune neîncetată”. Vă rog, părinte, explicaţi-mi!

- Nu ştiu, iubite frate, să-ţi explic. Însă am o cărticică, poate acolo se arată.
Şi a scos învăţătura duhovnicească despre omul lăuntric a Sfântului Dimitrie.
- Uite, citeşte această pagină!

Am început să citesc: „Cuvintele Apostolului - rugaţi-vă neîncetat - trebuie înţelese în sensul unei rugăciuni făcute cu mintea, căci mintea poate fi întotdeauna adâncită în Dumnezeu, rugându-I-se neîncetat.”

- Tâlcuiţi-mi acest lucru, cum poate fi mintea întotdeauna „adâncită în Dumnezeu”, fără să se risipească, „rugându-se neîncetat”?

- Aceasta se descoperă numai aceluia căruia vrea Dumnezeu.

Şi nu mi-a tâlcuit.

A doua zi dimineaţa, mulţumindu-i pentru călduroasa lui primire, am pornit mai departe la drum, fără să ştiu încotro. Mă necăjeam că nu înţeleg şi, ca mângâiere, citeam din Sfânta Scriptură. Am mers aşa vreo cinci zile pe drumul mare.

În sfârşit, într-o seară, m-a ajuns din urmă un bătrân, care, după înfăţişare, părea să fie duhovnic. La întrebarea mea, mi-a spus că e schimonah într-o sihăstrie ce se afla la vreo zece verste distanţă şi m-a invitat la schitul lor.

- La noi, zise, îi primim pe pelerini, îi odihnim şi îi hrănim dimpreună cu închinătorii, în casa de oaspeţi.

Mie nu-mi venea să mă duc şi i-am răspuns că nu odihnă caut, ci îndrumări duhovniceşti.

- Dar ce fel de îndrumări cauţi? Vino oricum la noi. Avem duhovnici încercaţi, care îţi vor da hrană duhovnicească şi te pot îndruma pe calea adevărului, în lumina cuvântului lui Dumnezeu şi a învăţăturilor Sfinţilor părinţi.

- Părinte, cu aproape un an în urmă, fiind la Liturghie, am auzit citindu-se din Apostol următoarea poruncă: „Rugaţi-vă neîncetat.” Neînţelegând aceste cuvinte, am început să citesc Sfânta Scriptură şi, în multe locuri, am găsit porunca lui Dumnezeu de a ne ruga neîncetat, în orice vreme, în orice loc, nu numai în timpul oricărei îndeletniciri, nu numai în stare de veghe, ci chiar şi în somn. „De dormit dormeam, dar inima-mi veghea” (Cânt. Cânt. 5, 2). Toate acestea m-au mirat foarte mult si n-am putut înţelege cum se pot împlini. În mine s-au trezit o mare dorinţă şi curiozitate. Nici zi, nici noapte, nu-mi ieşeau din minte aceste cuvinte şi am început să umblu pe la biserici, să ascult predici despre rugăciune. N-am găsit nicăieri vreo îndrumare, cum trebuie să te rogi neîncetat. În toate nu se vorbea decât despre pregătirea pentru rugăciune sau despre roadele ei şi cele

asemenea, fără să mă înveţe cum să mă rog neîncetat şi ce înseamnă o asemenea rugăciune. Adeseori citeam Biblia şi, cu ajutorul ei, verificam cele auzite. Totuşi, nu aflam cele ce doream să le cunosc şi astfel am rămas până acum nedumerit şi neliniştit.

Bătrânul îşi făcu cruce şi începu să vorbească astfel:

- Mulţumeşte lui Dumnezeu, iubite frate, pentru descoperirea ce ţi s-a dat, împreună cu dorul de neînfrânt spre cunoaşterea neîncetatei rugăciuni lăuntrice. Cunoaşte în această descoperire chemarea lui Dumnezeu şi linişteşte-te, încredinţându-te că până acum s-a făcut o încercare a voii tale, ca să cunoşti glasul lui Dumnezeu şi să înţelegi că înţelepciunea acestei lumi şi cunoştinţele din afară nu-ţi pot aduce lumina cerească, rugăciunea neîncetată lăuntrică. Dimpotrivă, din sărăcia duhului şi prin experienţa lucrătoare se dobândeşte aceasta, în simplitatea inimii. De aceea, nu este de mirare că n-ai putut să auzi ceva în legătură cu lucrarea esenţială a rugăciunii şi nici să cunoşti cum poţi ajunge la această neîncetată lucrare. Căci, deşi se predică mult despre rugăciune şi se găsesc multe învăţături privitoare la ea în cărţile unor feluriţi autori, pentru că toate aceste cugetări sunt întemeiate în cea mai mare parte pe vederile minţii, pe închipuirile raţiunii naturale, iar nu pe experienţe lucrătoare, aceşti scriitori învaţă mai mult despre cele ce însoţesc rugăciunea, iar nu despre esenţa însăşi a rugăciunii. Unul vorbeşte foarte frumos despre necesitatea rugăciunii, altul despre puterea şi binefacerile ei, altul despre mijloacele ce duc la desăvârşirea rugăciunii, absolut necesare pentru rugăciune, cum sunt: osârdia, luarea-aminte, căldura inimii, curăţia gândului, împăcarea cu vrăjmaşii, smerenia şi celelalte. Dar cu privire la ce este rugăciunea şi cum trebuie să te rogi, deşi sunt cele mai necesare de aflat, se găsesc foarte rar lămuririle la predicatorii de azi.

Ele cu adevărat sunt mai greu de înţeles şi cer o cunoştinţă tainică, alta decât învăţătura care se predă în şcoli. Iar lucrul cel mai grav este că deşartă înţelepciune a acestei lumi se sileşte să măsoare cele dumnezeieşti cu măsură omenească. Mulţi judecă pe deplin greşit crezând că mijloacele pregătitoare şi nevoinţele înlesnesc rugăciunea. Rugăciunea este aceea care naşte nevoinţele şi toate virtuţile. Aceştia iau drept mijloace şi ajutoare în lucrarea rugăciunii roadele sau urmările rugăciunii, şi prin aceasta înjosesc pe nedrept puterea rugăciunii. Aceasta este cu desăvârşire potrivnic Sfintei Scripturi.

Căci Apostolul Pavel învaţă despre rugăciune astfel: „Vă îndemn deci, înainte de toate, să faceţi rugăciuni” (I Tim. 2, 1). Aici, prima învăţătură din cuvintele Apostolului este că el pune lucrarea rugăciunii înaintea tuturor celorlalte. Sunt multe lucruri bune care se cer unui creştin, dar lucrarea rugăciunii trebuie să

fie înaintea tuturor, pentru că fără aceasta nu se poate săvârşi nici un alt lucru bun. Fără rugăciune nu se poate găsi calea spre Domnul, nici nu poţi înţelege adevărul, nici să-ţi răstigneşti trupul cu patimile şi cu poftele, nici să-ţi luminezi inima cu lumina lui Hristos şi să te uneşti cu El. Atât desăvârşirea, cât şi dreapta săvârşire a rugăciunii depăşesc puterile noastre, precum spune şi Sfântul Apostol Pavel: „căci noi nu ştim să ne rugăm cum trebuie” (Rom. 8, 26). Ca urmare, numai deasa repetare a rugăciunii este lăsată la propriile noastre puteri, ca un mijloc pentru a dobândi rugăciunea curată, care este maica tuturor bunătăţilor duhovniceşti. „Dobândeşte-o pe maică, şi ea îţi va aduce copiii”, spune Sfântul Isaac Sirul. Învaţă-te să agoniseşti mai întâi rugăciunea, şi vei împlini uşor faptele bune. Tocmai despre aceasta nu se vorbeşte, căci sunt prea puţini cei ce cunosc învăţăturile tainice ale Sfinţilor Părinţi şi le practică îndeajuns.

Cu această convorbire, am ajuns aproape de schit. Ca să nu-l pierd pe bătrânul înţelept şi ca să capăt mai repede răspunsul dorit, m-am grăbit să-i spun:
- Fii bun, cinstite părinte, lămureşte-mă ce înseamnă rugăciunea lăuntrică neîncetată şi cum aş putea s-o învăţ. Văd că sfinţia ta o cunoşti în mod amănunţit, din proprie experienţă.

Bătrânul mi-a ascultat rugămintea cu dragoste şi m-a chemat la el.
- Intră! îţi voi da cartea Sfinţilor părinţi, din care vei înţelege limpede şi amănunţit cum poţi să înveţi rugăciunea, cu ajutorul lui Dumnezeu.

Am intrat în chilie şi bătrânul a început să-mi spună următoarele:
- Rugăciunea lăuntrică neîncetată este chemarea continuă şi neîntreruptă a Numelui lui Iisus Hristos cu gura, cu mintea şi cu inima, închipuindu-ne totdeauna în prezenţa Lui şi cerând milostivirea Lui, în timpul oricărei îndeletniciri, în orice loc, în orice vreme, chiar şi în vremea somnului. Ea se rosteşte cu următoarele cuvinte: Doamne, Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-mă! Şi, când cineva se va deprinde cu această chemare, atunci va simţi o mare mângâiere în a rosti totdeauna această rugăciune, încât nu va mai putea trăi fără ea, iar rugăciunea se va revărsa singură într-însul. Acum înţelegi ce este rugăciunea neîncetată?

- Da, părintele meu. Învaţă-mă, te rog, cum s-o dobândesc! am exclamat eu cu bucurie.

- Cum se poate învăţa rugăciunea, vom citi chiar în această carte. Se numeşte Filocalia[1]. Ea conţine descrierea completă şi amănunţită a rugăciunii lăuntrice neîncetate, descriere făcută de douăzeci şi cinci de Sfinţi Părinţi. Este atât de înaltă şi folositoare, încât este socotită drept cel mai de seamă îndrumar în viaţa duhovnicească şi contemplativă. Precum arată cuviosul Nichifor, ea „te conduce la mântuire fără osteneală şi sudoare”.

- Dar este ea mai înaltă chiar decât Biblia? am întrebat eu.

- Nu, ea nu este mai înaltă şi nici mai sfântă decât Biblia, dar conţine lămuriri care luminează înţelesul celor cuprinse în chip tainic în Biblie, locurile greu de înţeles. Iţi dau o pildă: soarele este luminătorul cel mai mare, cel mai strălucitor şi cel mai frumos, dar nu-l poţi privi sau contempla cu ochiul liber, fără nici o apărare. Îţi trebuie o anumită sticlă artificială, prin care, deşi de milioane de ori mai mică şi mai întunecată decât soarele, să poţi privi acest minunat luminător, să te încânţi şi să-i primeşti razele înflăcărate. Tot aşa şi Sfânta Scriptură este un soare strălucitor, iar Filocalia – acea sticlă necesară. Acum ascultă, căci îţi voi citi în ce fel trebuie învăţată rugăciunea lăuntrică neîncetată.

Bătrânul a deschis Filocalia, a căutat îndrumările Sfântului Simeon Noul Teolog şi a început: „Aşază-te liniştit în singurătate, apleacă-ţi capul, închide ochii, respiră mai încet, coboară-ţi închipuirea înlăuntrul inimii, adânceşte-ţi mintea, adică gândul, din cap în inimă. În timpul respiraţiei spune: Doamne Iisuse Hristoase, miluieşte-mă. Încet, cu gura sau numai cu mintea. Sileşte-te să alungi toate gândurile, fii liniştit, fii răbdător şi repetă cât mai des această lucrare!”

Bătrânul mi-a tâlcuit toate acestea, mi-a dat el însuşi pildă de cum se poate realiza şi am mai citit împreună din Filocalie pe Sfântul Grigorie Sinaitul şi pe prea cuvioşii Calist şi Ignatie. Bătrânul mi-a tâlcuit tot ceea ce am citit din Filocalie. Ascultând toate aceste învăţături plin de încântare şi de luare-aminte, le memoram cu sete, încercând să ţin minte totul, cât mai amănunţit. Aşa am stat mai toată noaptea şi, fără să dormim deloc, ne-am dus la utrenie.
Slobozindu-mă, bătrânul m-a binecuvântat şi mi-a zis ca din vreme în vreme să vin la el să mă mărturisesc cu sinceritate, căci fără cercetarea povăţuitorului nu e bine să te îndeletniceşti cu lucrarea lăuntrică şi nicidecum nu poţi spori.

---

[1] * *Menţionăm că toate referirile la Filocalie privesc ediţia în limba rusă. Creştinului dornic să afle mai multe despre rugăciunea inimii îi putem indica, în principal, volumul al 8-lea al Filocaliei române, fără a exclude, bineînţeles, celelalte volume.*

Stând în biserică, am simţit în mine un dor înflăcărat de a mă îndeletnici cât mai stăruitor cu rugăciunea lăuntrică neîncetată şi mă rugam ca Dumnezeu să mă ajute. Mă gândeam cum mă voi putea mărturisi şi sfătui cu duhovnicul, căci mai mult de trei zile nimeni nu stătea la casa de oaspeţi a mănăstirii, iar prin-împrejurimi nu era nici o locuinţă… În sfârşit, am aflat că la vreo patru verste se afla un sat. M-am dus într-acolo să-mi caut un adăpost şi, spre norocul meu, Dumnezeu mi-a arătat un loc bun. Un ţăran m-a angajat pentru toată vara să-i păzesc grădina, cu condiţia să locuiesc într-o colibă din grădină. Astfel am început o nouă viaţă, învăţând, după sfaturile bătrânului, rugăciunea lăuntrică şi mergând din când în când la acesta, pentru povăţuire.

O săptămână întreagă am stăruit, în singurătatea mea, la învăţarea rugăciunii neîn-cetate, întocmai aşa cum îmi explicase bătrânul meu.

La început, lucrurile au mers parcă uşor. Mai târziu însă am simţit o mare greutate, lene, plictiseală, o somnolenţă care mă biruia şi felurite gânduri care năvăleau ca un nor asupra mea. M-am dus cu durere la bătrân şi i-am mărturisit starea mea. El, întâmpinându-mă cu dragoste, mi-a spus:
- Aceasta este, iubite frate, războiul lumii întunericului pornit asupra ta, lume pe care nimic n-o înspăimântă aşa de mult ca rugăciunea inimii şi de aceea caută cu orice chip să te împiedice şi să te întoarcă de la învăţarea rugăciunii. De altfel, nici vrăjmaşul nu lucrează fără voia şi îngăduinţa lui Dumnezeu, şi doar atât cât ne este de folos. Mai ai încă nevoie de încercări pentru smerire şi de aceea e prea devreme să te apropii cu nemăsurată râvnă de poarta tainică a inimii, altfel o să cazi în lăcomia duhovnicească.

Iată, îţi voi citi în legătură cu aceasta o învăţătură din Filocalie. Bătrânul a căutat cuvântul cuviosului Nichifor Monahul, apoi mi-a citit: „Iar dacă ostenindu-te mult, o frate, nu poţi totuşi intra în părţile inimii, precum ţi-am arătat, fă ceea ce-ţi spun şi cu ajutorul lui Dumnezeu vei afla ce cauţi. Ştii că partea cugetătoare a fiecărui om este în piept, căci înlăuntrul pieptului, tăcând noi cu buzele, vorbim, ne sfătuim cu noi înşine, dăm rând rugăciunilor, psalmilor şi altora. Dă-i deci acestei cugetări, depărtând de la ea orice gând – şi aceasta o poţi dacă vrei -, dă-i deci pe «Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-mă!» şi sileşte-te ca în loc de orice alt gând să strigi pururea înlauntru aceste cuvinte. Iar ţinând aceasta mai multă vreme, ţi se va deschide prin aceasta intrarea inimii, precum ţi-am scris, fără nici o îndoială, cum am cunoscut şi noi prin cercare.” (voi. 7, Filocalia, p. 32)

- Vezi cum ne povăţuiesc Sfinţii Părinţi? De aceea trebuie să primeşti cu încredere această poruncă, adică să rosteşti cât mai mult rugăciunea lui Iisus cu gura. Uite, îţi dau nişte metanii, cu care să faci măcar câte trei mii de rugăciuni în fiecare zi. Ori de stai în picioare, ori de şezi, ori de umbli, ori de stai culcat, spune neîncetat „Doamne Iisuse Hristoase, miluieşte-mă!", nu tare şi fără grabă, de trei mii de ori pe zi, fără să adaugi ori să scazi de la tine. Dumnezeu îţi va ajuta ca prin aceasta să ajungi şi la lucrarea neîncetată a inimii.

Am primit cu bucurie porunca şi m-am întors în sat. Am început să împlinesc cele trei mii de rugăciuni, aşa cum mă învăţase bătrânul. ***Primele două zile mi-a fost greu, mai târziu însă această îndeletnicire mi-a devenit atât de uşoară şi dorită, încât apăruse un fel de nevoie să rostesc rugăciunea lui Iisus. I-am spus acest lucru bătrânului, iar el mi-a poruncit să fac câte şase mii de rugăciuni, spunându-mi:***
- Fii liniştit şi sileşte-te să împlineşti numărul de rugăciuni întocmai, după poruncă. Dumnezeu te va milui.

O săptămână întreagă, în coliba mea singuratică, am rostit câte şase mii de rugăciuni în Numele lui Iisus, fără să mă îngrijesc de altceva şi fără să iau în seamă gândurile, oricât m-ar fi războit. Mă deprinsesem aşa de bine cu rugăciunea, încât, dacă o întrerupeam, simţeam că îmi lipsea ceva, parcă pierdeam ceva. Când începeam să spun rugăciunea, mi se umplea sufletul de bucurie şi deveneam mai uşor. Când mă întâlneam cu cineva, nici nu-mi venea să vorbesc; doream mereu să fiu singur, ca să pot spune rugăciunea.

Bătrânul, nevăzându-mă vreo zece zile, a venit el la mine. I-am arătat starea în care mă găseam. El, ascultându-mă, a zis:
- Iată, acum te-ai deprins cu rugăciunea. Menţine-o şi sporeşte această deprindere la douăsprezece mii pe zi, fără să pierzi timpul. Stai în singurătate, scoală-te mai devreme şi culcă-te mai târziu, iar după două săptămâni să vii la mine pentru sfat.

Am început să fac aşa cum mi-a poruncit bătrânul şi în prima zi am reuşit să termin, seara târziu, pravila mea de douăsprezece mii de rugăciuni. A doua zi am săvârşit-o uşor şi cu plăcere. La început, simţeam o oboseală, sau parcă o înţepenire a limbii şi un fel de amorţire a maxilarelor, plăcute de altfel, apoi o uşoară şi delicată durere în cerul gurii; mai târziu am simţit o slabă durere în degetul cel mare de la mâna stângă, cu care număram metaniile, şi o aprindere în toată palma, întinzându-se până la cot, ce-mi producea o foarte plăcută senzaţie. Pe deasupra, toate acestea parcă mă sileau şi mă trezeau spre o şi mai

stăruitoare aplecare la rugăciune. Şi aşa, vreo cinci zile, am împlinit credincios câte douăsprezece mii de rugăciuni, căpătând, o dată cu deprinderea, o mare şi plăcută bucurie.

Odată, dis de dimineaţă, parcă m-a deşteptat rugăciunea. Am început să citesc rugăciunile de dimineaţă, dar limba nu le rostea uşor şi toată dorinţa mea tindea de la sine să zic rugăciunea lui Iisus. Când am început-o, câtă uşurinţă, câtă bucurie am simţit, iar limba şi gura parcă o rosteau fără să le silesc! Am petrecut ziua în bucurie, de parcă lepădasem toate celelalte, parcă nu eram pe pământ; am terminat cu uşurinţă cele douăsprezece mii de rugăciuni, seara devreme. Aş fi dorit mult să mai repet rugăciunea, însă n-am îndrăznit să fac mai mult decât cele poruncite de bătrân. În felul acesta am continuat şi în celelalte zile să chem Numele lui Iisus Hristos cu uşurinţă, simţind o dorinţă puternică spre aceasta.

Apoi m-am dus iar la bătrân ca să-i descopăr gândurile mele şi i-am povestit totul cu de-amănuntul. După ce m-a ascultat, mi-a vorbit astfel:
- Dă slavă Domnului că ţi-a dăruit dorinţa şi uşurinţa rugăciunii. Aceasta e lucrarea firească ce vine din deasa repetare şi din nevoinţă, asemenea unei maşini care, după ce-i întorci roata principală, merge multă vreme singură. Vezi cu ce puteri superioare l-a înzestrat Dumnezeu pe om chiar în natura lui simţitoare, ce simţiri pot apărea chiar şi într-un suflet păcătos, necuprins încă de Har? Şi cât este de măreţ, cât este de încântător şi desfătător când Domnul binevoieşte să-i descopere cuiva darul rugăciunii duhovniceşti şi să-i cureţe sufletul de patimi! Această stare este de nedescris şi descoperirea acestei taine a rugăciunii este o mai-înainte gustare a desfătării cereşti aici, pe pământ. De această stare se învredniceşte cel care-L caută pe Domnul în simplitatea unei inimi pline de dragoste. Acum te dezleg: săvârşeşte rugăciunea cât voieşti, cât se poate de mult, consacră rugăciunii tot timpul cât eşti treaz şi sileşte-te să chemi Numele Domnului Iisus Hristos fără să mai numeri rugăciunile, lăsându-te smerit în voia lui Dumnezeu şi aşteptând ajutorul Lui. Cred că El nu te va lăsa şi îţi va îndrepta calea.

Primind aceste îndrumări, am petrecut toată vara rostind rugăciunea lui Iisus neîncetat, cu gura; am fost foarte liniştit. În somn, adesea, visam că rostesc rugăciunea. Iar ziua, dacă mi se întâmpla să mă întâlnesc cu cineva, îmi era atât de drag, ca şi când mi-ar fi fost rudă. Gândurile mi s-au liniştit cu totul, de la sine, şi nu mă mai gândeam la nimic altceva în afară de rugăciune, spre care mintea începea să se plece ascultând-o; inima începea din când în când, tot de la sine, să simtă un fel de plăcere şi o anumită căldură. Când se întâmpla să merg la biserică, slujbele lungi din mănăstiri mi se păreau scurte, ne-maifiind, ca înainte, obositoare, peste puterile

mele. Singuraticul meu bordei mi se înfăţişa ca un preafrumos palat şi nu ştiam cum să-i mulţumesc lui Dumnezeu că a trimis unui ticălos păcătos ca mine un atât de vrednic „stareţ" povăţuitor.

Însă nu m-am folosit multă vreme de îndrumările iubitului meu duhovnic, plin de înţelepciune, căci spre sfârşitul verii a murit. Înainte de a muri, cu lacrimi în ochi, luându-mi rămas bun şi mulţumindu-i pentru învăţătura părintească ce mi-a dat-o mie, ticălosului, i-am cerut să-mi lase de blagoslovenie metaniile cu care se ruga el întotdeauna.

Astfel, am rămas singur. În sfârşit, a trecut şi vara şi s-a cules grădina. Eu nu mai aveam unde locui. Ţăranul mi-a dat ca plată două ruble, mi-a pus în traistă posmagi pentru dram şi din nou am început să pribegesc prin diferite locuri. ***De data aceasta nu mai mergeam ca mai înainte, cu greutate, căci chemarea Numelui lui Iisus Hristos mă veselea pe cale şi mi se părea că toţi oamenii au devenit mai buni cu mine, parcă toţi începuseră să mă iubească.***

Am început să mă gândesc ce aş putea face cu banii primiţi pentru paza grădinii; oare îmi trebuiau? Da, îmi trebuiau! Stareţul meu nu mai era, nu mai aveam povăţuitor, aşa că îmi trebuia Filocalia, să învăţ din ea rugăciunea lăuntrică. Mi-am făcut cruce şi am pornit la drum, cu rugăciunea.

Am ajuns într-un oraş de gubernie şi am început să întreb de carte prin prăvălii. Am găsit-o într-un loc, dar costa trei ruble, iar eu nu aveam decât două. M-am tocmit, dar negustorul n-a vrut să lase din preţ. În sfârşit, îmi spuse:
- Du-te la biserica de colo şi întreabă de epitropul bisericii. La el se găseşte o asemenea carte, dar veche, poate că ţi-o lasă cu două ruble.

M-am dus şi într-adevăr am cumpărat Filocalia cu două ruble. Era tocită şi veche. M-am bucurat nespus. Am reparat-o cât m-am priceput, am cusut-o cu pânză şi am pus-o în traistă lângă Biblie.

De atunci călătoresc săvârşind neîncetat rugăciunea lui Iisus, lucrul cel mai de preţ şi mai mângâietor din tot ceea ce am pe lume. Uneori merg până la şaptezeci de verste pe zi, dar nu simt că merg, ci simt numai rugăciunea. Când mă pătrunde frigul puternic, spun mai cu stăruinţă rugăciunea şi degrabă mă încălzesc. Dacă mă biruie foamea, chem mai des Numele lui Iisus Hristos şi nu mai am nevoie să mănânc. Când mă îmbolnăvesc sau mă dor picioarele sau spatele, iau aminte la rugăciune şi nu mai simt durerea. Dacă mă supără cineva, e destul să-mi aduc aminte de mângâierea rugăciunii lui Iisus, pentru ca jignirea

şi supărarea să treacă şi toate să fie uitate. Am devenit parcă un alt om, nu mă îngrijesc de nimic, nu mă preocupă nimic, n-aş privi la nimic din cele lumeşti şi aş vrea să fiu mereu singur.

Am o singură dorinţă, căpătată prin deprindere, să spun mereu rugăciunea şi, când încep să mă ocup cu aceasta, devin foarte vesel. Dumnezeu ştie ce se petrece cu mine. Desigur, acestea sunt numai impresii sau, precum spunea duhovnicul meu, efectul naturii şi al deprinderii; dar nu îndrăznesc încă să mă ocup de rugăciunea duhovnicească, cea din lăuntrul inimii, din pricina nevredniciei şi neştiinţei mele.
Aştept ceasul voii lui Dumnezeu, nădăjduind în rugăciunile răposatului meu duhovnic. N-am ajuns încă la rugăciunea duhovnicească, cea de sine lucrătoare în inimă; dar, slavă Domnului, acum înţeleg limpede ce înseamnă cuvintele Apostolului, pe care le auzisem odinioară: „Rugaţi-vă neîncetat!”

Povestirea a doua

Multă vreme am călătorit prin diferite locuri, însoţit de rugăciunea lui Iisus, care mă îmbărbăta şi mă mângâia în toate drumurile, în toate întâmplările şi necazurile, în sfârşit, am înţeles că ar fi mai bine să mă opresc undeva, atât pentru o mai bună însingurare, cât şi pentru a studia Filocalia. Aveam o mare dorinţă de a mă cufunda în ea şi de a scoate din ea adevărata învăţătură despre rugăciunea inimii pentru mântuirea sufletului.

Deoarece nu mă puteam angaja nicăieri din cauza mâinii mele infirme, neavând deci posibilitatea unui adăpost permanent, m-am dus în părţile Siberiei, la mormântul Sfântului Inochentie de Irkuţk, cu gândul că în pădurile şi stepele Siberiei călătoria îmi va fi mai liniştită şi, ca urmare, îndeletnicirea cu rugăciunea şi cu cititul, mai lesnicioasă.

Aşa am şi făcut, săvârşind neîncetat rugăciunea orală. ***La un moment dat am simţit că rugăciunea începe singură să treacă, nu ştiu cum, în inimă, adică inima, în timpul bătăilor ei obişnuite, parcă a început să rostească înăuntrul ei cuvintele rugăciunii. De pildă, zicea: la o bătaie, Doamne, la a doua, Iisuse, la a treia, Hristoase ş.a.m.d. Am încetat să spun rugăciunea cu gura şi am început să ascult cu stăruinţă cum grăieşte inima, aducându-mi aminte cum îmi explica acest lucru răposatul duhovnic. Cât era de plăcut! Apoi am început să simt o uşoară durere în inimă, iar în suflet de asemenea dragoste pentru Iisus Hristos, încât mi se părea că, dacă L-aş vedea, m-aş arunca la picioarele Lui şi, fără să le las din mâini, le-aş săruta cu dulceaţă, mulţumindu-i cu şiroaie de lacrimi că mi-a dat o astfel de mângâiere, mie, netrebnicului şi păcătosului.***

Mai târziu a început să apară o oarecare căldură binefăcătoare în inimă, iar această căldură se împrăştia în tot pieptul. Acest lucru m-a îndemnat la o stăruitoare citire a Filocaliei, atât pentru a-mi verifica cele simţite, cât şi pentru a studia mai departe îndeletnicirea cu rugăciunea lăuntrică a inimii. Mi-era teamă ca altfel să nu cad în înşelare sau să primesc lucrările fireşti ca pe lucrări ale harului şi ca nu cumva să mă mândresc că am dobândit atât de curând rugăciunea neîncetată – după cum mă avertizase răposatul părinte.

Umblam acum îndeosebi noaptea, iar ziua o petreceam mai mult citind, stând în pădure, sub copaci. Ah! Câte lucruri noi, necunoscute, câtă înţelepciune mi-a descoperit această lectură! Gustam o dulceaţă aşa de mare, cum nici nu-mi putusem închipui. Cu toate că unele lucruri erau greu de înţeles pentru mintea mea proastă,

urmările ce izvorau din rugăciunea inimii îmi lămureau totul. Apoi, din când în când, vedeam în vis şi pe răposatul meu părinte, care-mi explica multe şi mereu îndemna sufletul meu nepriceput spre smerenie.

Mai mult de două luni de vară le-am petrecut într-o astfel de fericire. Călătoream mai ales prin pădure şi pe drumuri lăturalnice. Dacă ajungeam într-un sat, ceream o traistă de posmagi, o mână de sare, îmi umpleam ulciorul cu apă şi astfel mai făceam o sută de verste.

Fie din pricina păcatelor de care era plin sufletul meu, fie din pricina unor tainice cerinţe ale vieţii duhovniceşti, fie pentru o mai bună îndrumare şi experienţă, către sfârşitul verii au început să apară ispitele:
Într-o zi m-au ajuns din urmă doi oameni care păreau a fi soldaţi. Ei au început să-mi ceară bani. Când le-am spus că nu am nici o copeică, ei nu m-au crezut, strigând cu neruşinare: „Minţi, pelerinii adună mulţi bani.” Unul dintre ei a zis: „Ce să mai întindem vorba”, şi îndată m-a lovit cu o bâtă aşa de rău în cap, încât am căzut în nesimţire. Nu ştiu dacă am zăcut multă vreme leşinat, însă când mi-am revenit mă aflam la marginea pădurii, aproape de drum. Am scotocit peste tot după traista care îmi lipsea. Nu-mi rămăseseră decât băierile. Slavă Domnului că nu mi-au luat buletinul de identitate, pe care îl ţineam în căciulă, ca să-l pot arăta mai repede în cazul când mi l-ar fi cerut cineva. Sculându-mă de jos, am plâns amarnic, nu atât din cauza durerilor de cap, cât pentru faptul că jefuitorii m-au lăsat fără cărţile mele, fără Biblie şi fără Filocalie, care se aflau în traistă. Nu încetam să plâng. Unde era acum Biblia mea, pe care o citeam din copilărie şi pe care o avusesem întotdeauna la mine? Unde era Filocalia mea, din care scoteam şi îndrumări, şi mângâieri? M-am lipsit, nenorocitul de mine, şi de ultima comoară a vieţii mele, fără să mă fi întărit destul. Era mai bine să mă fi omorât, decât să trăiesc fără această hrană duhovnicească! Nu le voi mai putea acum dobândi!

Vreo două zile abia îmi mai mişcăm picioarele, fiind slăbit de amărăciune. A treia zi, sleit cu totul de puteri, am căzut sub o tufă şi am adormit. ***Şi iată, am visat că mă aflam la mănăstire, în chilia părintelui meu, plângându-mi amarul.***

Părintele, mângâindu-mă, îmi spunea:
- Aceasta să-ţi fie învăţătură, ca să nu te împătimeşti cu lucruri pământeşti, ca să mergi mai lesne spre cer. S-a îngăduit această ispită ca să nu cazi în iubirea de plăceri duhovniceşti. Dumnezeu vrea ca, într-adevăr, creştinul să se lepede cu totul de voia sa, de dorinţele sale şi de orice împătimire pentru ele şi să se predea cu totul în voia lui Dumnezeu. El rânduieşte toate întâmplările spre folosul şi mântuirea omului, căci El „voieşte ca toţi oamenii să se mântuiască” (I Tim. 2,

4). De aceea, îmbărbătează-te şi crede că „o dată cu ispita va aduce şi scăparea din ea" (I Cor. 10, 13). În curând vei fi mângâiat mai mult decât eşti întristat acum.

La aceste cuvinte m-am trezit şi am simţit că mi se întăresc puterile, că parcă mi se luminează şi mi se linişteşte sufletul. „Fie voia Domnului", spusei şi, făcându-mi cruce, m-am ridicat şi am pornit la drum. Rugăciunea a început să lucreze din nou în inimă, ca şi mai înainte, şi timp de trei zile am călătorit liniştit.

La un moment dat am ajuns din urmă un convoi de deţinuţi. Când am trecut prin dreptul lor, i-am văzut pe cei doi oameni care m-au jefuit mergând în marginea convoiului. Am căzut la picioarele lor şi i-am rugat stăruitor să-mi spună unde sunt cărţile mele. La început ei nu mi-au dat nici o atenţie, apoi unul dintre ei mi-a zis:
- Dacă ne dai ceva, îţi vom spune unde se află cărţile tale. Dă-ne o rublă!

Eu m-am jurat că le voi da negreşit, chiar dacă ar trebui să o cerşesc.
- Iată, dacă vreţi, luaţi-mi ca zălog buletinul.

Ei mi-au spus că amândouă cărţile mele se află în căruţa convoiului, împreună cu alte lucruri furate sau găsite de ei.
- Dar cum le pot căpăta?
- Roagă-l pe căpitanul care ne conduce.

Am alergat la căpitan şi i-am explicat toate, cu de-a-mănuntul. Printre altele, m-a întrebat:

- Ştii să citeşti Biblia?

- Nu numai că ştiu să citesc orice, i-am răspuns, ci ştiu şi să scriu. Veţi vedea pe Biblie semnătura mea, dovadă că-mi aparţine. Uitaţi-vă că şi în buletinul meu este semnat acelaşi nume.

Căpitanul îmi spuse:
- Aceşti oameni sunt soldaţi dezertori. Trăiau într-un bordei şi îi jefuiau pe mulţi, dar i-a prins un vizitiu dibaci, căruia voiau să-i fure troica. Îţi dau cărţile dacă le găsesc, însă nu aici. Peste patru verste facem popas. Nu pot opri acum convoiul pentru tine.

Am mers cu bucurie alături de căpitan şi am intrat în vorbă cu el. Era un om în vârstă, bun şi cinstit. M-a întrebat cine sunt şi încotro merg. În timp ce-i răspundeam, am ajuns la casa de odihnă.

El a găsit cărţile, mi le-a dat şi mi-a zis:
- Unde să te duci acum, noaptea, dormi aici, în tindă. Astfel am rămas la el. Primind cărţile, am fost aşa de bucuros, încât nu ştiam cum să-I mulţumesc lui Dumnezeu. Le-am strâns la piept şi le-am ţinut aşa până când mi-au amorţit mâinile; de bucurie îmi curgeau lacrimi din ochi şi de atâta încântare inima îmi bătea năvalnic.

Căpitanul, uitându-se mirat, m-a întrebat:
- Aşa de mult îţi iubeşti Biblia?

De bucurie, nu eram în stare să răspund nimic, numai plângeam. El continuă:
- Şi eu, frate, citesc în fiecare zi Evanghelia.

Zicând aceasta, şi-a desfăcut mantaua şi a scos o mică Evanghelie, tipărită la Kiev, îmbrăcată în argint.
- Şezi, şi am să-ţi povestesc ce m-a făcut să citesc Evanghelia. Să ni se aducă cina aici! ceru el.

Ne-am aşezat la masă, şi căpitanul a început să povestească:
- Din tinereţe am intrat în armată, dar nu în garnizoană, îmi cunoşteam slujba şi eram iubit de şefii mei, fiind un locotenent corect. Dar eu eram tânăr, prietenii, de asemenea. Spre nenorocirea mea m-am deprins să beau, până am căpătat patima beţiei. Când nu eram beat, eram un ofiţer corect, dar când începeam să beau, câte şase săptămâni nu mă trezeam. Multă vreme comandanţii mei m-au răbdat, însă, pentru o insultă adusă şefului, am fost degradat pentru trei ani şi transferat ca soldat în altă garnizoană. Dacă nu mă îndreptam şi nu mă lăsam de băut, mă aşteptau cele mai aspre pedepse.

Oricât mă sileam să mă înfrânez şi oricât căutam să mă tămăduiesc, nu puteam să mă las deloc de patima mea şi de aceea şefii mei căutau să mă transfere într-un batalion disciplinar. Auzind aceasta, nu mai ştiam ce să fac. Într-o zi şedeam pe gânduri în cazarmă. La un moment dat intră la noi un călugăr, care aduna bani pentru construirea unei biserici. Dădea fiecare cât putea. Monahul, apropiindu-se de mine, m-a întrebat: „De ce eşti atât de mâhnit?” Iar eu, intrând în vorbă cu el, i-am istorisit necazul meu. Monahul, înţelegând situaţia mea, mi-a zis: „Acelaşi lucru s-a întâmplat cu fratele meu şi iată ce l-a ajutat: duhovnicul

i-a dat o Evanghelie, poruncindu-i cu străşnicie ca, atunci când îi va veni pofta de băutură, să citească de îndată un capitol din Evanghelie. Dacă din nou îi va veni pofta, să citească, mai departe, capitolul următor. Astfel, într-un timp destul de scurt, patima a dispărut şi, iată, sunt cincisprezece ani de când nu ia în sură nici o picătură de băutură. Fă şi tu aşa! Eu am o Evanghelie, dacă vrei, ţi-o aduc."

Ascultând toate acestea, i-am zis: „Cum poate să-mi ajute Evanghelia ta, când nici una din străduinţele mele, nici medicamentele n-au putut să mă oprească de la băutură?" I-am vorbit astfel pentru că nu citisem niciodată Evanghelia.
„Nu vorbi aşa, mi-a răspuns monahul, te încredinţez că-ţi va folosi."

A doua zi, monahul mi-a adus într-adevăr Evanghelia. Eu am deschis-o, m-am uitat, am citit şi i-am zis: „Nu pricep nimic din ea. Nici nu sunt deprins să citesc litera bisericească."

Monahul a încercat din nou să mă convingă că înseşi cuvintele Evangheliei au o putere harică, fiindcă în ea se află scris ceea ce a grăit însuşi Dumnezeu. „Citeşte-o numai cu stăruinţă, chiar fără să înţelegi. Un sfânt părinte a zis: «Dacă tu nu înţelegi cuvântul lui Dumnezeu, totuşi demonii înţeleg ceea ce citeşti şi se cutremură.» Iar patima beţiei se naşte din imboldul demonilor. Şi iată ce-ţi mai spun: Sfântul Ioan Gură de Aur scrie că însăşi camera în care se găseşte o Evanghelie înspăimântă duhurile întunericului şi ele nu se mai apropie de ea."

Nu mi-aduc aminte ce bani i-am dat monahului, dar am luat Evanghelia, am aşezat-o în cufăr împreună cu celelalte lucruri şi am uitat-o acolo. După câtăva vreme mi-a venit o poftă nebună să beau. Atunci am deschis repede cufărul, ca să scot banii şi să fug la cârciumă. Cel dintâi lucru ce mi-a ieşit înaintea ochilor a fost Evanghelia, care mi-a adus aminte în chip viu de toate cele spuse de monah. Am deschis cartea şi am început să citesc capitolul I de la Matei. Citindu-l până la capăt nu am înţeles nimic, dar din nou mi-am adus aminte de ceea ce mi-a spus monahul: „Nu-i nimic că nu înţelegi, citeşte-o numai cu stăruinţă". Am mai citit un capitol şi l-am înţeles mai bine. Am citit până la ora stingerii, când nimeni nu mai avea voie să iasă; astfel, în seara aceea n-am mers la băutură.

Sculându-mă dimineaţa şi pregătindu-mă să mă duc la cârciumă, mă gândii: „Ce-ar fi dacă aş mai citi un capitol din Evanghelie?"

Îl citii şi nu m-am mai dus. Când îmi veni pofta de băutură, iar am început să citesc şi m-am uşurat. Acest lucru m-a îmbărbătat şi ori de câte ori eram îndemnat să beau, citeam câte un capitol din Evanghelie. Cu cât citeam, cu atât mă uşuram şi, în sfârşit, îndată ce am terminat cele patru Evanghelii, patima beţiei mi-a dispărut cu totul, încât m-am dezgustat de băutură. Sunt douăzeci de ani de când nu mai beau.

Toată lumea s-a mirat de o asemenea schimbare petrecută cu mine. După trei ani am fost din nou avansat în gradul de ofiţer, mai târziu, în gradele următoare şi, în sfârşit, am fost numit comandant. M-am căsătorit, am nimerit o femeie bună, am adunat ceva avere şi acum, slavă Domnului, trăim bine şi, pe măsura puterilor, îi ajutăm pe săraci şi îi primim pe străini. Am şi un fiu, ofiţer; e băiat bun.

De când m-am vindecat de beţie, am făcut o făgăduinţă, ca în fiecare zi, în toată viaţa mea, să citesc Evanghelia, anume câte un evanghelist pe zi, fără să ţin seama de vreo piedică. Aşa fac acum. Dacă se întâmplă să am prea multe treburi în legătură cu serviciul şi mă obosesc prea tare, atunci seara, la culcare, o rog pe soţia mea sau pe fiul meu să-mi citească o Evanghelie şi astfel îmi împlinesc această pravilă fără întrerupere. Drept recunoştinţă şi spre slava lui Dumnezeu am îmbrăcat această Evanghelie în argint curat şi o port întotdeauna la pieptul meu.

Am ascultat cu bucurie cuvintele căpitanului şi i-am zis:
- Un caz asemănător am văzut şi eu. ***În satul nostru, la fabrică, era un meşter foarte iscusit; era un lucrător bun şi câştiga bine. Din nenorocire, se îmbăta şi încă destul de des. Un om cu frica lui Dumnezeu l-a sfătuit ca, atunci când îi va veni pofta să bea, să rostească câte 33 de rugăciuni în numele lui Iisus, în cinstea Prea Sfintei Treimi, după numărul celor 33 de ani de viaţă pământească ai lui Iisus Hristos. Meşterul ascultă, începu să împlinească această pravilă şi, în curând, se lăsă cu totul de băutură. Iar peste trei ani s-a dus la mănăstire.***

- Dar, întrebă căpitanul, ce este mai presus, rugăciunea lui Iisus sau Evanghelia?

- Amândouă sunt la fel, căci Numele dumnezeiesc al lui Iisus Hristos cuprinde în sine toate adevărurile evanghelice. Sfinţii Părinţi zic că rugăciunea lui Iisus este prescurtarea întregii Evanghelii.

In cele din urmă, ne-am rugat împreună. Căpitanul a început să citească Evanghelia după Marcu de la început, iar eu ascultam, zicând în gând rugăciunea lui Iisus. La orele două după miezul nopţii căpitanul a terminat de citit şi ne-am despărţit ca să ne odihnim. După obiceiul meu, m-am sculat dis-de-dimineaţă. Toţi dormeau şi îndată ce începu să se lumineze m-am repezit la iubita mea Filocalie. Cu ce bucurie am deschis-o! Parcă m-aş fi întâlnit cu tatăl meu întors dintr-o ţară îndepărtată sau cu un prieten înviat din morţi. O sărutam şi-i mulţumeam lui Dumnezeu, Care mi-o înapoiase.

Am început să citesc pe Teolipt din Filadelfia, în partea a Ii-a a Filocaliei. M-a mirat învăţătura lui, în care el propune, în aceeaşi vreme şi pentru acelaşi om, trei lucruri diferite: „Şezând la masă, spune el, dă-i trupului hrană, auzului ceea ce se citeşte, iar minţii rugăciune." Dar amintirea celor petrecute în seara cea plină de bucurie mi-a dezlegat această taină, anume că mintea şi inima nu sunt acelaşi lucru.

Când s-a sculat căpitanul, am ieşit să-i mulţumesc că m-a miluit şi să-mi iau rămas bun. El mi-a dat un ceai, o rublă şi mi-a urat drum bun. Astfel, m-am dus în drumul meu, bucurându-mă.

După o verstă, mi-am adus aminte că le-am făgăduit soldaţilor o rublă. Să le-o dau sau nu? Un gând îmi spunea: Ei te-au bătut şi te-au jefuit, ba nici nu se pot folosi de bani, căci sunt sub pază. Iar un alt gând îmi zicea altceva: Adu-ţi aminte că în Biblie este scris: „Dacă vrăjmaşul tău este flămând, dă-i de mâncare" (Rom. 12, 20). Şi însuşi Hristos zice: „Iubiţi pe vrăjmaşii voştri" (Mt. 5, 44). Şi iarăşi: „Celui ce voieşte să se judece cu tine şi să-ţi ia haina, lasă-i şi cămaşa" (Mt. 5, 40). Încredinţându-mă de acest adevăr, m-am întors; tocmai când mă apropiam de convoi, deţinuţii erau încolonaţi spre staţia următoare. Am alergat repede, i-am pus în mână unuia dintre soldaţi rubla pe care o aveam şi i-am zis: „Pocăiţi-vă şi rugaţi-vă! Iisus Hristos este iubitor de oameni. El nu vă va părăsi." Cu aceste cuvinte m-am îndepărtat de ei şi am mers în drumul meu.

Străbătând vreo 50 de verste pe drumul mare, m-am gândit să ocolesc satele, ca să fiu mai singur şi să pot citi în linişte. Multă vreme am mers prin păduri şi arareori nimeream vreun sătuc, Uneori şedeam zile întregi în pădure citind cu sârguinţă Filocalia. Scoteam din ea o mare şi minunată învăţătură. Inima se înfierbânta spre unirea cu Dumnezeu, prin mijlocirea rugăciunii lăuntrice. Eram necăjit că nu găseam un adăpost, unde să mă pot îndeletnici liniştit, fără întrerupere, cu cititul.
În această vreme citeam de asemenea şi din Biblia mea şi simţeam că încep s-o înţeleg mai lămurit acum. ***Cu dreptate spun Sfinţii Părinţi că Filocalia este cheia***

care ne deschide tainele Sfintei Scripturi. Prin povăţuirea ei, am început să înţeleg în parte sensul tainic al cuvântului lui Dumnezeu, a început să mi se descopere ce este omul lăuntric, omul tainic, al inimii, ce înseamnă adevărata rugăciune, ce este închinarea în duh, ce înseamnă „împărăţia lui Dumnezeu este înăuntrul vostru”, ce este negrăita mijlocire a Duhului Sfânt care suspină împreună cu noi, ce înseamnă „fiţi întru Mine”, ce înseamnă „dă-Mi inima ta”, ce înseamnă „să te îmbraci în Hristos”, ce înseamnă logodna Duhului în inima noastră, ce înseamnă cuvântul pornit din inimă: „Avva, Părinte” şi-altele, şi altele.

Când am început să mă rog cu inima, tot ce mă înconjura mi se arăta într-un chip fermecător: pomii, pământul, văzduhul, lumina, toate parcă îmi vorbeau, zicând că ele pentru om există, mărturisind dragostea lui Dumnezeu faţă de om; am înţeles că toate se roagă, că toate dau slavă lui Dumnezeu. Am înţeles din toate acestea ceea ce Filocalia numeşte „cunoaşterea graiurilor făpturii” şi am văzut mijlocul prin care se poate vorbi cu făpturile lui Dumnezeu.

Multă vreme am călătorit astfel. Într-un târziu am intrat într-un loc atât de sălbatic, încât trei zile nu am nimerit nici un sat. Posmagii mi se terminaseră şi eu m-am întristat grozav, ca nu cumva să mor de foame. De îndată ce am început să mă rog cu inima, mâhnirea mi-a trecut. M-am lăsat cu totul în voia lui Dumnezeu, devenind vesel şi liniştit. După încă o bucată de drum, am văzut în faţa mea, pe când treceam pe lângă o pădure mare, un câine. L-am ademenit, şi câinele, apropiindu-se, a început să se gudure pe lângă mine. M-am bucurat şi m-am gândit: Iată şi mila lui Dumnezeu. Negreşit că în această pădure creşte o turmă de oi şi, desigur, acest câine aparţine ciobanului sau poate unui vânător. Pot cere măcar puţină pâine, căci sunt peste 24 de ore de când n-am mâncat, sau pot să întreb unde se află un sat în apropiere, învârtindu-se pe lângă mine şi văzând că nu primeşte nimic, câinele alergă din nou în pădure, pe aceeaşi potecuţă îngustă pe care ieşise în drum. L-am urmat. Trecând vreo două sute de stânjeni, am zărit printre copaci câinele intrând într-o vizuină, din care începu să latre.

La un moment dat, de după un copac gros ieşi un ţăran slab, palid, de vârstă mijlocie. M-a întrebat cum am nimerit acolo. Iar eu l-am întrebat cum de se găseşte acolo. Astfel am intrat în vorbă. M-a poftit în bordeiul său şi mi-a mărturisit că e pădurar şi că păzeşte această pădure, care a fost vândută pentru tăiere. Mi-a pus înainte pâine cu sare.
- Te fericesc, i-am spus eu, că poţi trăi aşa de liniştit, izolat de oameni, nu ca mine, care rătăcesc din loc în loc şi mă ciocnesc de tot felul de oameni.

- Dacă vrei, spuse el, stai şi tu aici. Nu departe este un bordei vechi, dărăpănat, al fostului paznic, dar în care se mai poate locui. Pâine vom avea, căci ni se aduce în fiecare săptămână din sat. Iată şi pârâiaşul care niciodată nu seacă. Eu însumi, frate, mănânc de vreo zece ani, numai pâine goală cu apă. Niciodată altceva. Dar la toamnă, după ce ţăranii termină lucrul, vor veni aici vreo două sute de muncitori şi vor tăia această pădure. Atunci eu nu voi mai avea nici un rost şi nici pe tine nu te vor mai lăsa să trăieşti aici.

Ascultând toate acestea, m-am bucurat atât de mult, încât eram gata să-i cad la picioare. Nu ştiam cum să-i mulţumesc lui Dumnezeu pentru o asemenea milă faţă de mine. Ceea ce îşi dorise atât de mult sufletul meu venise acum pe neaşteptate. De-acum, mai mult de patru luni, puteam să mă folosesc de linişte şi de tihnă pentru a studia cu luare-aminte Filocalia şi pentru a introduce rugăciunea neîncetată în inimă.

Astfel, am primit cu bucurie să trăiesc până la vremea hotărâtă în bordeiul de care fusese vorba. ***Am intrat mai mult în vorbă cu acest frate simplu care m-a adăpostit. Mi-a istorisit viaţa lui şi mi-a destăinuit gândurile sale.***
- în satul meu, zicea el, eu n-am fost dintre oamenii cei mai din urmă. Aveam o meserie. Vopseam stambă şi aîbăstream pânză, trăind în îndestulare, deşi nu fără de păcat. Înşelam clienţii, înjuram de mamă, mă îmbătăm şi băteam. În satul nostru era un bătrân cântăreţ, care avea o cărticică veche, veche de tot, în care era scris despre înfricoşata Judecată. El umbla pe la casele creştinilor şi le citea din această carte, lucru pentru care primea bani. Venea şi pe la mine. Se întâmpla uneori să-i dau zece copeici, iar el îmi citea până la cântatul cocoşilor. Astfel, eu ascultam lucrând, iar el citea despre chinurile pe care le vom avea în iad, cum se vor schimba cei vii şi morţii vor învia, cum se va pogorî Dumnezeu la Judecată, cum vor suna îngerii la Judecată din trâmbiţe şi ce foc, ce smoală vor fi acolo şi cum îi va mânca viermele pe păcătoşi. Într-o bună zi, când ascultam toate acestea, m-a cuprins spaima şi m-am gândit: Cum voi scăpa de munci? Cum să-mi mântuiesc sufletul, cum să-mi răscumpăr păcatele? După ce m-am gândit o vreme, mi-am lepădat uneltele meseriei, mi-am vândut căsuţa şi, cum eram singur, m-am făcut pădurar, cu condiţia ca oamenii să-mi dea pâine, îmbrăcăminte şi lumânări de ceară pentru rugăciunile mele.

Aşa trăiesc de mai bine de zece ani. Mănânc doar o dată pe zi, numai pâine cu apă. În fiecare zi mă scol la primul cântat al cocoşilor şi până la ziuă bat metanii cu fruntea la pământ. Când mă rog, aprind câte şapte lumânări în faţa icoanelor, iar ziua, când dau ocol pădurii, port pe trupul gol nişte lanţuri în

greutate de 10 kg. Nu mai înjur, nu beau rachiu sau bere, nu mă bat cu nimeni, femei nu cunosc de când sunt.

La început, o asemenea viaţă mi-a fost plăcută, dar în ultima vreme au năvălit peste mine nişte gânduri de care nu mai pot scăpa. „Dumnezeu ştie, îmi zic ele, dacă ţi se vor ierta păcatele, iar viaţa aici e grea. Este oare adevărat ce scrie în cărticica aceea? Cum mai poate învia omul? Unul a murit acum o sută de ani, n-a mai rămas nici praful din el. Şi apoi, cine ştie, este oare iad sau nu? Se vede că, de îndată ce moare, omul putrezeşte, aşa încât îi piere şi urma. Poate că preoţii au scris această cărticică ca să ne sperie, ca pe nişte proşti, ca să trăim mai modest. Şi astfel, aici pe pământ trăieşti în osteneli, fără nici o mângâiere, şi pe lumea cealaltă nu va mai fi nimic, aşa încât ce folos avem din toate acestea? Oare nu-i mai bine să trăieşti măcar aici, pe pământ, în voie, mai cu veselie?" Acestea-s gândurile care mă muncesc pe mine, continuă el, şi mi-e teamă că iar am să mă întorc la meseria mea de altădată!

Ascultând toate acestea, îl compătimeam şi gândeam în sinea mea: Se spune că numai învăţaţii şi cei deştepţi sunt liber-cugetători şi nu cred în nimic, dar iată că şi fraţii noştri, ţăranii simpli, nutresc necredinţa în mintea lor! Precum se vede, lumea întunericului are îngăduiala să se strecoare în mintea oricui, iar în cei simpli poate că năvăleşte chiar mai uşor. ***Trebuie să ne înţelepţim şi să ne întărim, pe cât ne stă în putinţă, împotriva vrăjmaşului sufletesc, cu ajutorul cuvântului lui Dumnezeu.***

Ca să-l ajut pe cât se putea şi pentru a întări credinţa acestui frate, am scos din traistă Filocalia şi am căutat capitolul 109 din cuviosul Isihie. I l-am citit şi apoi am început să-i lămuresc că înfrânarea de la păcate de frica chinurilor nu este nici rodnică, nici spornică, şi că nu este cu putinţă ca sufletul să se elibereze de păcatele făcute cu gândul prin nimic altceva decât prin paza minţii şi prin curăţia inimii, şi că toate acestea se dobândesc prin rugăciunea lăuntrică. Şi chiar de îşi va săvârşi cineva nevoinţele mântuitoare de suflet nu doar de teama muncilor iadului, ci din dorinţa de a moşteni împărăţia cerurilor, chiar şi aceste nevoinţe le numesc Sfinţii Părinţi lucru de năimit. Ei zic că frica de munci este calea robului, iar dorinţa unei răsplătiri în împărăţie este calea năimitului (a slugii plătite). Dumnezeu însă voieşte ca noi să mergem către El pe calea fiilor, adică din dragoste şi din osârdie pentru El să ne purtăm cinstit şi să ne desfătăm cu unirea cea mântuitoare cu El, în suflet şi în inima. Oricât te-ai istovi, dacă nu-L vei avea întotdeauna pe Dumnezeu în minte şi rugăciunea lui Iisus în inimă, tot nu te vei linişti niciodată din partea gândurilor şi totdeauna vei fi lesne înclinat spre păcat.

- Apucă-te, aşadar, frate să săvârşeşti neîncetat rugăciunea lui Iisus, că doar îţi este cu putinţă şi lesne s-o faci în acesta singurătate; vei vedea un grabnic folos. Nu-ţi vor veni nici gândurile cele lipsite de Dumnezeu şi ţi se vor descoperi credinţa şi dragostea pentru Iisus Hristos. Vei înţelege cum învie morţii şi înfricoşata Judecată îţi va părea aşa cum va fi cu adevărat. ***Iar în inimă vor împăraţi o bucurie şi o uşurinţă atât de mare în urma rugăciunii, încât te vei mira şi nu te vei mai plictisi, nici nu te vei mai tulbura pentru mântuire.***

Apoi i-am explicat, pe cât am putut, cum să înceapă şi cum să continue rugăciunea neîncetată a lui Iisus, cum porunceşte în această privinţă Cuvântul lui Dumnezeu, cum ne învaţă Sfinţii Părinţi. După cât se părea, era de acord cu propunerile mele şi s-a mai liniştit. După aceasta, despărţindu-mă de el, m-am închis în vechiul bordei pe care mi-l arătase.

Dumnezeul meu! Câtă bucurie şi încântare am simţit de îndată ce-am trecut pragul acestei grote sau, mai bine zis, al acestui mormânt. El mi se înfăţişa ca un prea frumos palat împărătesc, plin de toată mângâierea şi veselia. Cu lacrimi de bucurie îi mulţumeam lui Dumnezeu şi mă gândeam că acum, într-o asemenea tihnă şi linişte, pot să-mi împlinesc cu stăruinţă lucrarea mea şi să cer de la Domnul înţelepciune. Şi astfel am început mai întâi să citesc Filocalia toată, pe rând, de la început până la sfârşit, cu mare atenţie.

Într-un timp destul de scurt am citit tot şi am văzut câtă înţelepciune, sfinţenie şi adâncime se cuprind în ea. Dar cum în ea se scrie despre multe şi felurite subiecte şi se arată diferite învăţături ale Sfinţilor Părinţi, eu n-am putut să le înţeleg pe toate şi să le adun la un loc pe cele privitoare la rugăciunea lăuntrică, pentru ca să scot de acolo un mijloc pentru învăţarea rugăciunii neîncetate, care se lucrează singură în inimă. De aceea am dorit foarte mult să am această lucrare, potrivit poruncii lui Dumnezeu dată prin Apostol: „Râvniţi însă la darurile cele mai bune” (I Cor. 12, 31) şi iarăşi, „Duhul să nu-l stingeţi” (I Tes. 5, 19).

M-am tot gândit cum să fac; nu pot înţelege cu mintea mea, nici nu ştiu cine o să mă povăţuiască. Voi începe să-L rog stăruitor pe Dumnezeu, poate că Domnul mă va înţelepţi cumva. După aceasta, zile şi nopţi întregi n-am făcut nimic decât să mă rog neîncetat, fără să întrerup deloc rugăciunea. Gândurile s-au mai liniştit şi curând am visat că mă aflu în chilia răposatului meu duhovnic şi că el îmi tâlcuieşte Filocalia, zicându-mi: „Această sfântă carte e plină de o mare înţelepciune. Ea este o tainică vistierie de înţelegere ascunsă a înţelepciunii lui Dumnezeu. Nu oriunde, nu oricine o poate pricepe. Totuşi, pe măsura fiecăruia dintre cei ce caută să o înţeleagă, conţine toate cele potrivite: pentru cei înţelepţi

învăţături înţelepte, pentru cei simpli, învăţături simple. De aceea, voi cei simpli trebuie s-o citiţi nu în ordinea în care sunt aşezate în ea cărţile Sfinţilor Părinţi, una după alta. Acolo, această ordine este o ordine teologică, dar cineva care vrea să înveţe rugăciunea lăuntrică, din Filocalie, trebuie să citească în ordinea următoare:

1. Scrisoarea lui Nichifor Monahul (în două părţi);
2. Cartea Sfântului Grigorie Sinaitul, afară de unele capitole scurte;
3. Sfântul Simeon Noul Teolog, despre cele trei chipuri ale rugăciunii şi cuvântul despre credinţă;
4. Cartea Sfinţilor Calist şi Ignatie.

La aceşti părinţi se găsesc îndrumări şi învăţături complete despre rugăciunea lăuntrică a inimii, pe înţelesul oricui.
De voieşti poveţe şi mai lămurite, atunci caută în partea a patra, chipul rugăciunii pe scurt, scrisă de Sfântul Calist, patriarhul Constantinopolului."

În vis eu ţineam în mâinile mele Filocalia şi am început să caut îndrumarea dată, dar nu puteam s-o găsesc defel, fiind agitat. Părintele, întorcând câteva file, mi-a zis: „Uite-o, am să ţi-o însemnez" şi ridicând un cărbune de pe pământ a făcut un semn pe marginea cărţii, în dreptul textului. Ascultam cu luare-aminte tot ceea ce-mi spunea stareţul şi căutam să memorez cât mai amănunţit.

M-am deşteptat şi, cum nu se luminase încă de ziuă, stăteam culcat şi repetam în mintea mea toate cele văzute în vis, gândindu-mă la cele spuse de duhovnic. În sfârşit, am început să cuget: Dumnezeu ştie, oare mi s-a arătat sufletul răposatului părinte sau mi s-au întocmit astfel propriile gânduri, fiindcă mă gândeam adesea şi mult la Filocalie şi la duhovnicul meu?

Cu această nedumerire m-am sculat pe când începea să se lumineze şi ce să vezi? Pe piatra care în bordeiul meu ţinea loc de masă, era deschisă Filocalia chiar în acel loc pe care mi-l arătase părintele şi care era însemnat cu cărbunele, întocmai cum am văzut în vis. Chiar şi cărbunele se afla lângă carte; acest lucru m-a uimit, căci mi-aduceam aminte precis că de cu seară cartea mea se afla închisă, lângă căpătâi, şi tot aşa de bine ştiam că mai înainte nu se afla nici o însemnare pe locul arătat. Această întâmplare m-a încredinţat de realitatea visului meu şi de viaţa plăcută lui Dumnezeu pe care a avut-o fericitul părinte.

M-am apucat să citesc Filocalia după rânduiala exactă pe care mi-o arătase. Am citit-o o dată, am citit-o şi a doua oară. ***Îmi încălzeam sufletul întru bucuria şi***

osârdia de a încerca prin lucrare tot ceea ce citeam. Mi s-a descoperit pe înţeles şi limpede ce însemnă rugăciunea lăuntrică ce mijloace trebuie folosite pentru dobândirea ce decurge din ea, cum îndulceşte ea sufletul şi inima, cum putem cunoaşte dacă această îndulcire vine de la Dumnezeu, ori de la fire, ori din înşelarea diavolilor.

Mai întâi de toate m-am apucat să caut locul inimii, după învăţătura Sfântului Simeon Noul Teolog. Închizând ochii, mă uitam cu mintea, adică cu închipuirea, în inimă, voind să-mi înfăţişez cum se află ea în partea stângă a pieptului şi ascultam bătăile ei cu luare-aminte. Făceam aceasta timp de o jumătate de oră, de câteva ori pe zi. La început nu observam nimic, în afară de întuneric. Apoi, nu mult după aceasta, a început să mi se înfăţişeze inima, să mi se arate mişcările din ea. Mai departe, am început să introduc şi să scot rugăciunea lui Iisus, o dată cu răsuflarea, în inimă, după învăţătura Sfinţilor Grigorie Sinaitul, Calist şi Ignatie, adică, trăgând în mine aerul cu privirea minţii în inimă, ziceam „Doamne Iisuse Hristoase", iar slobozind aerul ziceam „miluieşte-mă".

Cu cât înaintam, cu atât repetam mai des, ajungând să petrec în această îndeletnicire aproape o zi întreagă. Când mă apăsa vreo greutate, lenea sau îndoiala, începeam să citesc imediat Filocalia în locurile despre lucrarea inimii şi din nou apăreau bucuria şi osârdia de a spune rugăciunea.

Peste vreo trei săptămâni, am început să simt o durere în inimă, apoi o oarecare căldură foarte plăcută, apoi o bucurie şi o mare linişte. Aceasta mă îndemna să lucrez cu stăruinţă, din ce în ce mai mult, rugăciunea, aşa încât toate gândurile erau ocupate cu ea. Simţeam o mare bucurie, în acest timp am început să am anumite stări sufleteşti, care din vreme în vreme îmi veneau în inimă şi în minte.
Se întâmpla uneori că simţeam în inimă ceva care parcă fierbea şi care mă desfăta; găseam în aceasta atâta uşurinţă, libertate şi mângâiere, încât mă schimbam cu totul şi cădeam în extaz. Simţeam o dragoste înflăcărată pentru Iisus Hristos şi pentru toată zidirea lui Dumnezeu. Uneori mi se revărsau lacrimi dulci de recunoştinţă faţă de Domnul, Care m-a miluit pe mine, un păcătos. Alteori, judecata mea cea slabă de mai înainte mi se lumina atât de bine, încât înţelegeam uşor şi cugetam cu uşurinţă cele ce mai înainte nici nu le puteam gândi măcar. Uneori căldura dulce din inimă mi se revărsa în toate mădularele şi simţeam cu adâncă smerenie înăuntrul meu prezenţa lui Dumnezeu. Alteori simţeam înăuntrul meu cea mai mare bucurie, care venea din chemarea numelui lui Iisus Hristos şi înţelegeam cele spuse de El: „împărăţia lui Dumnezeu este înăuntrul vostru" (Le. 17, 21).

Trăind astfel de mângâieri desfătătoare, am observat că urmările rugăciunii inimii se descoperă în trei chipuri: în duh, în simţuri şi în minte.

- ***În duh, de pildă, dulceaţa dragostei lui Dumnezeu, liniştea lăuntrică, răpirea minţii, curăţenia gândurilor, desfătătoarea aducere-aminte de Dumnezeu.***
- ***În simţuri, o plăcută încălzire a inimii, umplerea tuturor mădularelor de o dulce căldură plină de bucurie în inimă, o uşurinţă şi o bărbăţie, plăcere de viaţă, nesimţirea bolilor şi a necazurilor.***
- ***În minte, limpezirea gândurilor, înţelegerea Sfintei Scripturi, cunoaşterea graiului făpturilor, dezlegarea de grijile deşarte şi cunoasterea bucuriei vieţii lăuntrice, încredinţarea de dragostea şi apropierea lui Dumnezeu.***

Petrecând vreo cinci luni singur, în această stare, în rugăciune şi în simţăminte duhovniceşti, m-am obişnuit atât de bine cu rugăciunea inimii, încât necontenit mă ocupam cu lucrarea ei şi, în sfârşit, am simţit că rugăciunea este vie şi că se rosteşte de la sine în mintea şi în inima mea, fără nici o sforţare. Aceasta nu numai în stare de veghe, ci chiar şi în somn, neîncetând nici o clipă. ***Sufletul meu îi mulţumea lui Dumnezeu şi se topea într-o bucurie necontenită.***

Sosi vremea să fie tăiată pădurea. Începuse să se adune lume şi am fost nevoit sămi părăsesc locuinţa liniştită. Mulţumindu-i pădurarului, m-am rugat lui Dumnezeu, am sărutat acel petec de pământ în care mă învrednicise Dumnezeu pe mine, nevrednicul, de mila Sa. Mi-am luat traista cu cărţi şi am plecat la drum. Am rătăcit mult, prin diferite locuri până ce am ajuns la Irkuţk.

Rugăciunea inimii, de sine lucrătoare, a fost mângâierea şi bucuria mea în toate întâmplările. Ea nu a încetat niciodată să mă desfăteze, deşi nu întotdeauna mă îndulcea în aceeaşi măsură. Oriunde m-aş fi aflat, orice aş fi făcut, cu orice m-aş fi ocupat, ea nu mă stingherea şi nimic nu o micşora. Dacă lucram ceva, rugăciunea mergea de la sine în inimă şi lucrul sporea; dacă ascultam sau citeam ceva cu luareaminte, rugăciunea nu înceta nicidecum şi simţeam în acelaşi timp şi una, şi cealaltă, ca şi cum m-aş fi dedublat sau ca şi cum aş fi avut două suflete într-un singur trup.

Doamne, Dumnezeule, cât de tainic este omul! „Cât s-au mărit lucrurile Tale, Doamne, toate cu înţelepciune le-ai făcut!” (Ps. 103, 25).

Mi se întâmplau, de asemenea, multe fapte minunate în viaţa mea, pe drum. Dacă ar fi să le istorisesc pe toate, nu le-aş termina în câteva zile.

Odată, într-o iarnă, mergeam pe înserate, singur, printr-o pădurice, ca să ajung într-un sat care era la vreo două verste depărtare. La un moment dat, a apărut şi s-a aruncat asupra mea un lup mare. Eu ţineam în mâinile mele metaniile de lână ale duhovnicului (le aveam întotdeauna la mine). Şi tocmai cu aceste metanii am lovit lupul. Ce credeţi că s-a întâmplat? Metaniile au scăpat din mâna mea şi s-au agăţat, nu ştiu cum, drept de gâtul lupului, care, făcând un salt într-o parte, sărind peste o tufă de mărăcini, s-a încurcat cu labele din spate în mărăciniş şi s-a agăţat cu metaniile de ciotul unui copac uscat şi a început să se zbată. Dar nu putea să scape, căci metaniile îi strânseseră gâtul. Eu mi-am făcut cruce cu credinţă şi m-am dus să-l eliberez pe lup, dar făceam aceasta mai mult pentru a nu-mi pierde scumpele mele metanii. De îndată ce m-am apropiat şi am pus mâna pe ele, lupul le-a rupt şi a fugit. Mulţumindu-i lui Dumnezeu şi pomenind pe fericitul meu părinte, am ajuns cu bine în sat.

M-am dus la han şi am cerut să fiu găzduit peste noapte. Am intrat în casă. În colţul din faţă şedeau la masă două persoane: un bătrân şi un om gras, de vârstă mijlocie, amândoi părând, după înfăţişare, oameni cu carte. L-am întrebat pe ţăranul care le păzea caii cine sunt. El mi-a spus că bătrânul este învăţător, iar cel de vârstă mijlocie, grefier; amândoi, de neam bun. Îşi duceau caii la iarmaroc, la vreo 20 de verste de locul acela.

După ce am stat câtva timp, am cerut un ac cu aţă, m-am apropiat de lumânare şi am început să-mi cos metaniile rupte. Grefierul se uită la mine şi-mi zise:
- Se vede că ai bătut metanii cu multă râvnă, că le-ai si rupt.
- Nu le-am rupt eu, ci lupul.
- Cum, nu cumva şi lupul se roagă?

Eu le-am povestit amănunţit cum s-au petrecut lucrurile si cât de preţioase sunt pentru mine aceste metanii. Grefierul râse din nou şi vorbi:
- Voi, cei pierde-vară, vedeţi întotdeauna minuni! Ce lucru sfânt mai e şi ăsta? Pur şi simplu lupul s-a speriat şi a plecat, căci şi câinii, şi lupii se tem de lovituri. Câte se mai întâmplă, şi-acum înseamnă să credem că toate sunt minuni?

Auzind acestea, învăţătorul începu să discute cu dânsul:
- Nu te pripi! Dumneata nu poţi pricepe. Eu însă văd în istorisirea acestui ţăran o dublă taină, a naturii simţite şi a celei duhovniceşti.
- Cum aşa? întrebă grefierul.
- Păi, să vezi. Deşi nu ai studii înalte, totuşi ai binevoit să înveţi măcar istoria sfântă a Noului şi Vechiului Testament pentru uzul şcolarilor. Îţi aduci aminte că, pe când Adam, primul om, se afla într-o sfântă stare de nevinovăţie, toate

animalele şi fiarele îi erau supuse. Ele se apropiau cu frică de Adam şi el le punea nume. Părintele căruia i-au aparţinut aceste metanii a fost cu siguranţă sfânt; dar ce înseamnă sfinţenia? Nimic altceva decât o întoarcere, prin nevoinţă, la starea de nevinovăţie a primului om, întoarcere ce se petrece în sufletul omului păcătos. Când se sfinţeşte sufletul, se sfinţeşte şi trupul. Metaniile s-au aflat întotdeauna în mâini sfinte. Ca urmare, prin atingerea mâinilor lui şi printr-o emanaţie de sfinţenie, li s-a altoit o putere sfântă, ca puterea stării de nevinovăţie a primului om. Iată taina naturii duhovniceşti… Toate animalele simt această putere prin mijlocirea mirosului, căci nasul tuturor fiarelor este cea mai de seamă unealtă a simţurilor. Iată care este taina naturii simţite…

- Voi cei învăţaţi vorbiţi numai de putere şi înţelepciune; cu noi, cei simpli, e mult mai clar: torni un pahar de votcă şi-l dai pe gât, vine şi puterea, spuse grefierul în timp ce se îndreptă spre tejghea.

- Asta-i treaba dumitale, spuse dascălul, cât despre cunoştiinţele ştiinţifice, lasă-le celor învăţaţi.

Mi-a plăcut cum a vorbit învăţătorul. Apropiindu-mă de el, i-am povestit cum mi s-a arătat în vis duhovnicul, cum m-a învăţat şi cum mi-a însemnat cu cărbunele pe Filocalie.

Învăţătorul a ascultat toate acestea cu luare-aminte, în timp ce grefierul, întins pe bancă, mormăia:
- Adevărat e că cine citeşte prea mult Biblia se scrânteşte. Aşa este! Unde s-a văzut ca o nălucă să facă noaptea semne prin cărţi? Ornul ăsta pur şi simplu a trântit cartea pe podele pe când dormea şi a murdărit-o cu funingine. Şi, iată, minunea-i gata! Ei, frate, am mai văzut eu ca alde tine!

Mormăind aceste cuvinte, s-a întors spre perete şi a adormit.

M-am adresat învăţătorului, zicând:
- Dacă vreţi, vă arăt chiar cartea pe care se află semnul adevărat, şi nu o murdărie de funingine.

Am scos din traistă Filocalia şi i-am arătat-o, spunându-i:
- Mă minunez cum un suflet fără trup a putut să ia cărbunele şi să scrie.
Învăţătorul, uitându-se la semn, a zis:

Este o taină a duhurilor. Îţi voi explica acest lucru. Uite, vezi? Când duhurile apar cu chip trupesc în faţa unui viu, ele îşi alcătuiesc trupul din materie lumioasă şi când dispar întorc din nou cele împrumutate de la stihii pentru alcătuirea trupului. Şi cum aerul are o elasticitate a lui, se strânge şi se întinde, sufletul îmbrăcat în el poate lua orice formă, poate acţiona şi scrie. Dar ce fel de carte ai tu? Dă-mi voie să mă uit prin ea. El a luat-o şi a deschis-o la Simeon Noul Teolog.

- Trebuie să fie o carte teologică. Eu n-am văzut-o.

- Această carte este aproape toată alcătuită din învăţături privitoare la rugăciunea lăuntrică a inimii, ce se face în numele lui Iisus Hristos. Ea se descoperă aici în toate amănuntele, din mărturia a douăzeci şi cinci de Sfinţi Părinţi.

- A! rugăciunea lăuntrică o ştiu, spuse învăţătorul… Închinându-mă, l-am rugat să-mi spună câte ceva despre rugăciunea lăuntrică.

- Iată ce se spune în Noul Testament: omul şi toată făptura nu se supun deşărtăciunilor de bună voie şi toată firea suspină năzuind şi dorind să intre în libertatea fiilor lui Dumnezeu. Şi acest tainic suspin al făpturilor şi năzuinţa înnăscută a sufletelor constituie rugăciunea lăuntrică. N-ai nevoie s-o înveţi, ea există în toţi şi în toate…

- Dar cum poţi s-o dobândeşti, s-o descoperi şi s-o simţi în inimă, să-ţi dai seama de ea şi s-o primeşti cu voinţa ta, pentru ca ea să lucreze deschis, să desfăteze, să lumineze şi să mântuiască?

- Nu-mi aduc aminte dacă e scris despre aceasta undeva, în tratatele teologice, răspunse învăţătorul.

- Uite aici, aici sunt scrise toate, i-am arătat eu.

Învăţătorul a luat un creion, şi-a notat numele cărţii şi mi-a zis:

- Voi comanda negreşit această carte în Tobolsk şi o voi cerceta.

Apoi ne-am despărţit.

La plecare i-am mulţumit lui Dumnezeu pentru convorbirea avută cu învăţătorul, m-am rugat ca Domnul să rânduiască astfel, încât să citească măcar o dată Filocalia şi să-l înţelepţească spre mântuire.

În primăvară, într-un sat, s-a întâmplat să mă opresc la un preot. Acesta era un om bun, fără familie. Am stat la el trei zile. Cercetându-mă în această vreme, la urmă mi-a zis:

- Rămâi la mine, te plătesc, căci am nevoie de un om conştiincios. Ai văzut că la noi se construieşte lângă vechea biserică de lemn una nouă, de piatră. Nu găsesc un om de încredere care să vadă de lucrători şi să stea în biserică, unde se adună banii pentru construcţie. Cred că tu ai fi în stare de aşa ceva şi ai putea trăi şi tu

bine, potrivit cu starea ta. Ai sta singur în paraclis şi te-ai ruga lui Dumnezeu. Acolo este şi o mică odaie retrasă. Rămâi, te rog, măcar până ce se termină biserica.

Cu toate că întâi am refuzat, totuşi, la rugămintea convingătoare a preotului, am consimţit. Astfel am rămas până toamna. La început eram liniştit. Mă îndeletniceam cu rugăciunea, deşi venea mult norod la biserică, mai ales în zilele de sărbătoare. Unii ca să se roage, alţii ca să caşte gura, iar alţii ca să mai şterpelească ceva din tava în care se adunau banii. Şi cum eu între timp citeam, uneori Biblia, alteori Filocalia, unii dintre ei intrau în vorbă cu mine, iar alţii mă rugau să le citesc ceva.

De la un timp am observat că o fată de ţăran venea adesea la biserică şi se ruga îndelung lui Dumnezeu.

Trăgând cu urechea la murmurele ei, mi-am dat seama că rostea nişte rugăciuni ciudate, uneori cu totul schimonosite. Am întrebat-o ce fel de rugăciuni spune. Mi-a zis că mama ei ţine de Biserică, însă tatăl ei făcea parte dintre rascolnicii care nu-i recunosc pe preoţi. Am sfătuit-o să rostească rugăciunile aşa cum trebuie, după tradiţia Bisericii şi am învăţat-o „Tatăl Nostru" şi „Născătoare de Dumnezeu". Către sfârşit i-am spus: Să zici cât mai des si cât mai mult rugăciunea lui Iisus. Ea ajunge mai repede decât toate rugăciunile la Dumnezeu şi prin ea îţi vei dobândi mântuirea sufletului.

Fata mi-a primit sfatul cu luare-aminte şi a început să facă astfel, cu toată simplitatea. Şi ce credeţi? După o vreme destul de scurtă, mi-a mărturisit că s-a deprins cu rugăciunea lui Iisus, că simte o neîncetată bucurie de a se îndeletnici cu aceasta – dacă i-ar fi cu putinţă, chiar necontenit -, căci atunci când se roagă simte o mare plăcere, iar după ce sfârşeşte, de asemenea, bucurie şi dorinţa de a reîncepe rugăciunea. M-am bucurat de acest lucru şi am sfătuit-o să continue şi mai mult rugăciunea în numele lui Iisus Hristos.

Se apropia sfârşitul verii. Mulţi dintre cei ce veneau la biserică începuseră să vină la mine nu numai ca să le citesc câte ceva, ci şi ca să le dau sfaturi pentru diferitele necazuri ale vieţii şi chiar ca să prezic pierderile şi pagubele lor. Se vede că unii mă socoteau vrăjitor. În sfârşit, şi fata despre care v-am vorbit a venit tristă la mine, ca să ceară un sfat: Nu ştia ce să facă, căci tatăl ei se gândise s-o mărite împotriva voinţei ei cu un rascolnic dintre cei ce nu au preoţi şi că nu-i va cununa un preot, ci un ţăran.

- Ce fel de cununie legiuită va mai fi, se jeluia ea, căci asta e totuna cu desfrânarea. Aş vrea să fug unde-oi vedea cu ochii.

Eu i-am zis:
- Dar unde-ai să fugi, căci or să te găsească? În vremea de acum nu te poţi ascunde nicăieri, fără acte. Te vor găsi oriunde. Mai bine roagă-te cu mai multă stăruinţă lui Dumnezeu, pentru ca El, cu judecăţile Sale, să nimicească gândul tatălui tău şi să-ţi păzească sufletul de păcat şi de eres. Acest lucru va fi mai de nădejde decât fuga ta.

Vremea trecea, iar gălăgia, precum şi smintelile lor îmi deveniseră de nesuferit. În sfârşit, terminându-se şi vara, m-am hotărât să las biserica şi să-mi continuu, ca mai înainte, calea. Preotul a încercat să mă oprească, spunându-mi că aceasta e viaţa care mi se potriveşte cel mai bine, că le sunt folositor, însă fără sorţi de izbândă.

După ce am străbătut vreo zece verste, m-am oprit într-un sat ca să dorm. ***În casa în care am poposit, era un ţăran tare bolnav şi i-am sfătuit pe cei ce-l îngrijeau să-l împărtăşească cu Sfintele Taine ale lui Hristos. Ei au primit sfatul meu şi spre dimineaţă au trimis după preotul din sat. Am rămas să-i aştept şi să mă rog. Am ieşit afară, în drum, m-am aşezat pe o prispă şi am aşteptat să-l întâmpin pe preot. La un moment dat, a ieşit pe neaşteptate, dintr-o curte, acea fată care se ruga în biserica „mea”, alergând către mine.***

- Cum ai nimerit aici? o întrebai.

- Au făcut tocmeala ca să mă dea după rascolnic şi eu am fugit, zise, închinându-se la picioarele mele. Ai milă de mine, ia-mă cu tine şi du-mă într-o mănăstire de maici. Eu nu vreau să mă mărit. Voi trăi în mănăstire si acolo voi rosti rugăciunea lui Iisus. Pe tine te vor asculta şi mă vor primi acolo.

- Unde vrei să te duc? Prin părţile acestea eu nu cunosc nici o mănăstire de maici şi, apoi, cum să merg cu tine, când tu n-ai nici buletin? În primul rând nu te vor primi nicăieri şi apoi nici n-ai să te poţi ascunde în vremurile astea undeva, căci or să te prindă de îndată. Or să te trimită din post în post până la tine în sat, ba chiar or să te pedepsească pentru vagabondaj. Du-te mai bine acasă şi te roagă lui Dumnezeu. Iar dacă nu vrei să te măriţi, atunci prefă-te că ai o neputinţă. Aceasta se numeşte prefăcătorie mântuitoare. Aşa s-au prefăcut mama Sfântului Clement şi cuvioasa Marina, care s-au mântuit în mănăstire de călugări, precum şi mulţi alţii.

În timp ce noi şedeam de vorbă, am văzut o căruţă cu doi cai, având în ea patru ţărani, oprindu-se deodată în faţa noastră; fata a fost înhăţată şi aruncată în teleagă, pornind mai departe cu unul dintre ei. Ceilalţi trei mi-au legat mâinile şi m-au mânat înapoi în satul în care îmi petrecusem vara.

În ciuda cuvintelor mele de apărare, ei strigau mereu:
- O să-ţi arătăm noi, sfinţişorule, cum sunt pedepsiţi cei ce ademenesc fetele!
Spre seară am fost dus la arest. Aici oamenii legii mi-au băgat picioarele în lanţuri şi m-au închis până dimineaţa, când urmau să se adune să mă judece. Preotul, aflând că mă aflu la închisoare, a venit să mă cerceteze. Mi-a adus de mâncare, m-a mângâiat şi mi-a făgăduit că îmi va lua apărarea şi că va spune ca un părinte duhovnicesc că nu am apucăturile de care mă învinuiesc ei.

Judecătorul a ajuns abia a doua zi seara şi s-a oprit la deputat. I s-au raportat cele întâmplate. Ei porunci ca să se strângă adunarea de judecată, iar pe mine să mă ducă la judecătorie. Am intrat. Stăteam şi aşteptam. Judecătorul se aşeză cu autoritate la masă, cu pălăria pe cap şi răcni:

- Epifanie! Fiică-ta, când a plecat de-acasă, a şterpelit ceva?

- Nimic!

- Şi nici n-a făcut vreun rău cu nătărăul ăsta?

-Nu!

- Atunci iată cum vom judeca şi vom încheia afacerea: tu cu fiică-ta puteţi pleca, iar noi îl vom învăţa minte pe acest voinic, îl vom pedepsi zdravăn, ca să nu se mai arate pe aici multă vreme. Asta-i tot!

Zicând acestea, judecătorul se ridică de pe scaun şi se duse să se culce, în timp ce eu am fost trimis din nou la închisoare.

Dis de dimineaţă au venit doi jandarmi, care, după ce m-au bătut, mi-au dat drumul. Eu m-am dus, mulţumindu-i lui Dumnezeu că m-a învrednicit să sufăr pentru numele Lui. Asta m-a mângâiat şi mi-a încălzit şi mai mult rugăciunea neîncetată a inimii. Toate aceste întâmplări nu m-au supărat deloc, ca şi cum s-ar fi întâmplat altcuiva, iar eu numai le-aş fi văzut. Chiar când mă băteau, eram în stare să rabd. Rugăciunea îmi îndulcea inima, nu mă lăsa să iau aminte la nimic.

După ce am umblat patru verste, am întâlnit-o pe mama fetei, care venea de la târg cu diferite cumpărături.

Văzându-mă, mi-a zis:
- Mirele nostru a refuzat-o pe fată. Vezi, s-a supărat pe Aculina că a fugit de el.
Mi-a dat apoi pâine şi turtă dulce, iar eu m-am dus mai departe. Timpul fiind frumos, nu am vrut să dorm noaptea în sat, ci, găsind în pădure două claie de fân, mi-am făcut loc sub ele. Am visat că mergeam pe drum şi citeam capetele lui Antonie cel mare din Filocalie.

Deodată m-a ajuns din urmă duhovnicul, care îmi spuse:
- Nu citeşti unde trebuie. Uite unde trebuie să citeşti! Şi mi-a arătat capitolul 35 al lui Ioan Carpatul, în care sunt scrise următoarele: „Uneori cel ce învaţă e dat spre necinstire şi rabdă ispite pentru cei ce se folosesc duhovniceşte de el.” Şi mi-a mai arătat şi capitolul 41, al aceluiaşi, unde se spune: „Cei ce folosesc rugăciunea cu mai multă râvnă riscă ispite mai înfricoşate şi mai sălbatice.”

Apoi mi-a mai zis:
- Îmbărbătează-te cu duhul şi nu deznădăjdui! Ţine minte ce a spus Apostolul: „mai mare este Cel ce este întru voi decât cel ce este în lume” (I In. 4,4). Tu ai aflat din experienţă că nu este îngăduită nici o ispită mai presus de puterile omului, căci „o dată cu ispita va aduce şi scăparea din ea, ca să puteţi răbda” (I Cor. 10, 13). Nădejdea în acest ajutor dumnezeiesc îi întărea şi-i conducea spre râvnă pe sfinţii rugători, care nu numai viaţa lor şi-au petrecut-o în rugăciune, ci din dragoste învăţau şi descopereau şi altora această lucrare, atunci când erau prilejul şi vremea potrivită.

Despre aceasta vorbeşte Sfântul Simeon al Tesalonicului astfel: „Se cuvine să ne rugăm neîncetat, după porunca lui Dumnezeu, nu numai noi înşine în numele lui Hristos, ci se cuvine să învăţăm şi să descoperim această rugăciune şi celorlalţi, tuturor în general: monahilor, celor înţelepţi, celor simpli, bărbaţilor, femeilor şi copiilor, ca să trezim în toţi râvna pentru rugăciunea neîncetată.” Tot astfel vorbeşte şi cuviosul Calist, că nici lucrarea minţii întru Domnul – adică rugăciunea lăuntrică -, nici cunoaşterea contemplativă şi nici mijloacele de ridicare a sufletului spre înălţimi nu trebuie păstrate doar în mintea noastră, ci trebuie puse pe hârtie şi arătate spre folosul tuturor, pentru dragostea aproapelui. Chiar şi cuvântul lui Dumnezeu grăieşte despre aceasta: „Frate ajutat de frate este ca o cetate tare şi înaltă” (Pilde 18, 19). Să avem numai grijă, în acest caz, să fugim de slava deşartă pe cât ne stă în putinţă şi să ne păzim ca sămânţa învăţăturilor dumnezeieşti să nu fie semănată în vânt.

Deşteptându-mă, am simţit în inima mea o mare bucurie şi, întărit sufleteşte, m-am dus mai departe, în drumul meu.

După o bucată de vreme, anume pe 24 martie, am simţit o dorinţă nespusă ca a doua zi, în ziua Bunei-Vestiri a prea curatei Maici a Domnului, să mă împărtăşesc cu Sfintele Taine ale lui Hristos. Am întrebat dacă e departe biserica. Mi s-a răspuns: 30 de verste. Aşa că în tot restul zilei şi toată noaptea următoare am mers întins, ca să apuc utrenia. Timpul era cât se poate de urât; când ningea, când ploua şi, pe deasupra, sufla un vânt puternic şi rece. In drumul meu trebuia să trec peste un mic râu îngheţat şi, în momentul în care am ajuns la jumătatea lui, gheaţa de sub picioare spărgându-se, m-am cufundat în apă până la brâu.

Am mers aşa ud la utrenie, am stat şi la Liturghie, iar Dumnezeu m-a învrednicit să mă împărtăşesc. Ca să petrec ziua aceasta în linişte, fără să mi se tulbure bucuria duhovnicească, l-am rugat pe paznicul bisericii să-mi îngăduie să rămân până a doua zi în casa lui. Toată ziua aceea am petrecut-o într-o negrăită bucurie şi dulceaţă duhovnicească a inimii. Stăm culcat pe scândurile acestei căsuţe fără foc, de parcă m-aş fi odihnit în sânul lui Avraam. Rugăciunea lucra în mine cu putere. Dragostea pentru Iisus Hristos şi pentru Maica Domnului se ridica în inima mea în dulci valuri şi părea că-mi ridică sufletul într-un extaz mângâietor.

Noaptea târziu, am simţit la un moment dat o puternică durere în picioare şi atunci mi-am adus aminte că sunt ude. Nu am dat importanţă acestui lucru şi am început să iau aminte mai stăruitor la rugăciunea din lăuntrul inimii şi nu am mai simţit durerea. Dimineaţa, când am vrut să mă scol, am văzut că nici nu puteam să-mi mişc picioarele. Îmi amorţiseră cu totul şi mi se albiseră. Am stat astfel nemişcat două zile. A treia zi, paznicul m-a izgonit din casă, zicându-mi:
- Dacă ai să mori aici, am să am multă bătaie de cap cu tine.

De-abia m-am putut târî până la biserică, unde m-am culcat pe treptele prid-vorului. Astfel am zăcut şi aici vreo două zile. Oamenii care treceau pe lângă mine nu-mi dădeau nici cea mai mică atenţie, cu toate rugăminţile mele.

În cele din urmă, un ţăran s-a apropiat de mine, s-a aşezat jos şi a intrat în vorbă cu mine. Printre altele mi-a zis:
- Am să te tămăduiesc eu. Şi mie mi s-a întâmplat tot aşa, cunosc un leac pentru boala asta. Ce-mi dai?
- N-am ce-ţi da, i-am răspuns.
- Dar în traistă ce ai?
- Nişte posmagi şi nişte cărţi.

- *Ei, atunci ai să-mi lucrezi măcar o vară, dacă te-oi vindeca?*
- Nici să lucrez nu pot. N-am decât o mână sănătoasă, cealaltă mi s-a uscat aproape de tot.
- Atunci ce poţi să faci?
- *Nimic altceva decât să scriu şi să citesc.*
- Aha, să scrii? Ei bine, o să-mi înveţi băiatul să scrie. Copilul meu citeşte puţin, dar vreau să şi scrie. Cei ce cunosc meşteşugul ăsta îmi cer 20 de ruble ca să-l înveţe să scrie. E prea scump pentru mine.

Am căzut la învoială şi ţăranul împreună cu paznicul m-au dus târâş şi m-au aşezat în curtea din dos, într-o baie veche, goală, care aparţinea acestui om. Ţăranul a adunat de pe câmp, de prin curţi şi din gropile de gunoaie, un braţ de felurite oase putrede – de animale şi de păsări de tot felul -, pe care le-a spălat, le-a tocat mărunt cu o piatră şi le-a pus într-un cazan mare. A acoperit cazanul cu un capac găurit, apoi l-a răsturnat peste o oală băgată în pământ, iar partea de sus a cazanului a lipit-o cu un strat gros de lut şi, înconjurându-l cu o grămadă de lemne, le-a dat foc şi ele au ars aşa mai bine de 24 de ore. A doua zi a scos din pământ oala, în care cursese prin găurile din cazan cam o jumătate de kilogram de lichid gros, roşiatic, unsuros şi puternic mirositor, ca de carne vie, crudă; oasele erau albe, curate, străvezii, parcă ar fi fost de sidef sau de mărgăritar. Cu alifia aceea mi-a fricţionat puternic picioarele de cinci ori pe zi. Şi ce credeţi? Peste două zile am simţit că pot mişca degetele. A treia zi puteam îndoi şi dezdoi picioarele, iar a cincea zi m-am ridicat pe picioare şi m-am plimbat, sprijinindu-mă într-un băţ, prin curte. Într-un cuvânt, peste o săptămână picioarele mele s-au întărit definitiv, ca şi mai înainte.

I-am mulţumit pentru aceasta lui Dumnezeu şi mă gândeam în sinea mea: Ce înţelepciune dumnezeiască se află în făpturi! Nişte oase uscate, putrede, prefăcute aproape cu totul în pământ, conţin o astfel de putere dătătoare de viaţă! Aceasta este ca o arvună a viitoarei învieri a trupurilor. Iată, aceasta ar trebui să i-o spun acelui pădurar la care am trăit şi care se îndoia de învierea de obşte.

Refăcându-mi astfel sănătatea, am început să-l învăţ pe băiat. I-am scris, ca model, rugăciunea lui Iisus. L-am pus să o copieze, arătându-i cum să rostească binişor cuvintele. Pentru mine era destul de uşor să-l învăţ, pentru că ziua el slujea la vechil şi venea la mine doar atunci când vechilul dormea, adică dis-de-dimineaţă, până la vremea Liturghiei.

Băiatul era priceput şi a început să scrie destul de bine. Văzând vechilul că ştie scrie, l-a întrebat cine l-a învăţat. „Un pelerin ciung, care trăieşte la noi, în baia cea veche", i-a zis băiatul. Vechilul – polonez de neam – a venit să mă vadă şi m-a găsit citind Filocalia. El a intrat în vorbă cu mine şi m-a întrebat:

- Ce citeşti? I-am arătat cartea.

- Asta-i Filocalia, spuse el. Am văzut această carte la preotul nostru catolic, când trăiam la Vilna. Totuşi eu am auzit despre ea că ar conţine nişte scamatorii şi meşteşuguri ciudate privitoare la rugăciune, scrise de monahii greci. Tot aşa cum în India şi la Buchara fanaticii stau jos şi se umflă, căutând să capete o gâdilitură la inimă, şi – în prostia lor – socotesc că acest simţământ natural este rugăciunea ce li se dă, chipurile, de Dumnezeu. Noi trebuie să ne rugăm pur şi simplu, cu scopul de a ne împlini datoria faţă de Dumnezeu. Te-ai sculat şi ai rostit „Tatăl nostru", aşa cum ne-a învăţat Hristos, iată că pentru toată ziua eşti un om drept, dar nu să o ţii mereu, una şi bună.

S-ar putea întâmpla să-ţi ieşi din minţi, ba să-ţi îmbolnăveşti şi inima.
- Să nu crezi astfel de lucruri despre această carte sfântă. Aceasta n-a fost scrisă de nişte simpli călugări greci, ci de cei mai mari şi de cei mai sfinţi oameni din vechime, pe care îi cinsteşte şi Biserica voastră, cum sunt Antonie cel mare, Macarie cel mare, Marcu Ascetul, Ioan Gură de Aur şi alţii. Ba şi călugării din Italia şi cei din Buchara au luat de la ei mijlocirea inimii, care duce la rugăciunea cea curată lăuntrică. Numai că ei au stricat şi au schimonosit aceasta, după cum îmi povestea duhovnicul meu. Iar în Filocalie, toate învăţăturile privitoare la lucrarea rugăciunii inimii sunt scoase din cuvântul Domnului, din Sfânta Scriptură, în care acelaşi Hristos care a poruncit să zici Tatăl Nostru, a poruncit să săvârşim şi rugăciunea inimii sau neîncetată, zicând: „Să iubeşti pe Domnul Dumnezeul tău, cu toată inima ta, cu tot sufletul tău şi cu tot cugetul tău" (Mt. 22, 37), „Privegheaţi şi vă rugaţi" (Mc. 13, 33), „Rămâneţi în Mine şi Eu în voi" (In. 15, 4). Iar Sfinţii Părinţi, aducând mărturia Sfântului împărat David, din Psalmi: „Gustaţi şi vedeţi că bun este Domnul" (Ps. 33, 8), tâlcuiesc aceste cuvinte astfel: Un creştin trebuie să caute să dobândească prin toate mijloacele dulceaţa rugăciunii şi să caute în ea neîncetat mângâierile, iar aceasta nu numai o dată pe zi, zicând „Tatăl nostru".

Iată, eu o să-ţi citesc că aceşti sfinţi osândesc pe cei ce nu se silesc să caute şi să înveţe rugăciunea cea dulce a inimii. Ei scriu că asemenea oameni greşesc din următoarele motive:
1. Contrazic Scriptura inspirată de Dumnezeu.

2. Nu pot preţui o stare mai înaltă şi desăvârşită a sufletului, căci, mulţumindu-se cu faptele bune din afară, nu pot cunoaşte foamea şi setea de neprihănire şi, de aceea, se lipsesc de fericirea şi de bucuria întru Domnul.
3. Închipuindu-şi despre sine multe lucruri, potrivit cu virtuţile din afară, nu arareori cad în înşelare sau în mândrie, şi prin acestea se pierd.
- Ceea ce-mi spui tu e ceva prea înalt. Noi, mirenii, nu putem ajunge până acolo.
- Uite, o să-ţi citesc ceva mai simplu, ca să vezi cum şi în viaţa mirenească oamenii buni au învăţat rugăciunea neîncetată.

Am găsit în Filocalie cuvântul lui Simeon Noul Teolog despre tânărul Gheorghe şi am început să-l citesc. Acest cuvânt i-a plăcut vechilului, care mi-a spus:
- Dă-mi, te rog, să citesc această carte în timpul liber.
- Ţi-o dau pentru 24 de ore, pentru mai multă vreme nu ţi-o pot da, căci citesc în fiecare zi câte ceva din ea şi fără ea nu pot.
- Cel puţin scrie pentru mine cuvântul pe care l-ai citit acum şi o să-ţi plătesc.
- Nu-mi trebuie plată, o să-ţi copiez cuvântul aşa, din dragoste, numai să-ţi dea Dumnezeu râvnă pentru rugăciune.

Am transcris îndată cu plăcere cuvântul pe care i l-am citit. Vechilul i l-a citit soţiei sale şi le-a plăcut amândurora. După aceea, mă chemau uneori la ei acasă. Mă duceam cu Filocalia şi le citeam, iar ei, şezând lângă un pahar de ceai, ascultau. Odată m-au oprit să prânzesc cu ei. Soţia vechilului, o bătrânică prietenoasă, şedea cu noi Şi mânca peşte fript. Din nebăgare de seamă, s-a înecat cu un os. Cu toate ajutoarele care i s-au dat, osul n-a putut fi scos nicidecum. Ea simţea o durere puternică în gât, iar peste două ceasuri a căzut la pat. Vechilul a chemat doctorul, care se afla la 30 de verste, iar eu m-am dus acasă trist din cauza acestei întâmplări.

Noaptea, într-un somn uşor, am auzit glasul duhovnicului meu, fără a-l vedea. Glasul lui îmi spuse:
- Stăpânul tău te-a vindecat, iar tu n-o ajuţi pe soţia vechilului? Dumnezeu ne-a poruncit să fim părtaşi la durerea aproapelui.
- Aş ajuta-o cu bucurie, dar cum? Nu cunosc nici un mijloc.
- Uite ce să faci: de când era mică ea are un adevărat dezgust, o mare scârbă faţă de untdelemn. Nu numai că nu-l foloseşte, dar nu poate să-i sufere nici măcar mirosul, căci îi vine greaţă. De aceea să-i dai să bea o linguriţă de untdelemn. Ea o să înceapă să verse şi va arunca osul afară, iar untdelemnul va unge rana din gât, pe care a făcut-o zgârietura osului şi astfel se va vindeca.
- Dar cum o să-i dau untdelemnul, dacă ea se îngreţoşează de el? N-o să-l bea!

- Tu spune-i vechilului să o ţină de cap şi să-i toarne deodată în gură, chiar cu forţa.
Deşteptându-mă, m-am dus imediat la vechil şi i-am povestit toate cu de-amănuntul. El mi-a spus:
- Ce-o să facă untdelemnul tău? Uite că horcăie şi aiurează, ba i s-a umflat şi gâtul. Dar, hai să încercăm! Untdelemnul tău este un leac nevătămător, chiar dacă n-o să ajute.
El turnă într-un păhăruţ puţin untdelemn şi silirăm bolnava să-l înghită. Îndată a început să verse cu putere, şi osul a fost aruncat afară amestecat cu sânge. Bolnava s-a uşurat şi a adormit îndată, cuprinsă de un somn greu.
Dimineaţa am venit s-o cercetez şi am văzut-o stând liniştită lângă un pahar cu ceai, mirându-se împreună cu bărbatul ei de vindecare, de cum mi s-a spus în vis că ei nu-i place untdelemnul, lucru pe care nu-l ştia nimeni, în afară de ei doi.

Între timp sosi şi doctorul. Nevasta vechilului i-a povestit tot ce s-a întâmplat cu ea, iar eu i-am povestit cum ţăranul mi-a tămăduit picioarele. Ascultându-mă, doctorul a zis:
- Nici primul, nici al doilea caz nu sunt de mirare. În amândouă cazurile a lucrat puterea naturii înseşi. Totuşi, ca să nu uit, le voi nota.

Doctorul a scos creionul şi a însemnat în carnetul său de note.
Curând după aceasta s-a răspândit vestea prin toate părţile că sunt înainte văzător, doctor şi vrăjitor. Din toate părţile au venit la mine să mă cerceteze tot felul de oameni, cu diferitele lor treburi şi întâmplări. Îmi aduceau daruri, începând să mă cinstească şi să mă fericească. Timp de o săptămână am răbdat toate acestea, însă m-a cuprins teama să nu cad în slavă deşartă, aşa încât am plecat de acolo noaptea, în taină.

Am pornit din nou pe drumul meu singuratic, simţind o mare uşurare, de parcă mi se luase un munte de pe umeri. Rugăciunea mă mângâia din ce în ce mai mult, iar uneori inima mea parcă fierbea de nesăturata dragoste pentru Iisus Hristos; din acest clocot dulce parcă mi se revărsa putere în toate încheieturile mele, ca nişte pârâiaşe mângâietoare. Pomenirea lui Iisus Hristos mi s-a întipărit atât de puternic în minte, încât, cugetând la întâmplările evanghelice, parcă le vedeam înaintea ochilor Şi plângeam de bucurie. Uneori simţeam în inimă o bucurie aşa de mare, încât nu o pot spune în cuvinte.

Se întâmpla să nu intru în nici o locuinţă omenească câte trei zile şi trei nopţi şi, în extazul meu, simţeam că parcă sunt singur pe pământ, un ticălos păcătos singur în faţa milostivului şi iubitorului de oameni Dumnezeu. Această singurătate mă

mângâia şi dulceaţa rugăciunii era de data aceasta atât de viu simţită, încât lucra mai cu putere decât atunci când eram între oameni.

În sfârşit, am ajuns la Irkuţk. Închinându-mă la Sfintele moaşte ale Sfântului Inochentie, mă gândeam în sinea mea: unde mă voi duce acum? Aici nu aş fi dorit să trăiesc multă vreme, fiindcă oraşul era prea plin de oameni. Tot gândindu-mă astfel, am pornit pe o stradă unde m-am întâlnit cu un negustor dintre localnici, care m-a oprit şi m-a întrebat:
- Eşti oare pelerin? Vino la mine!
Am intrat cu el într-o casă bogată. Negustorul m-a întrebat ce fel de om sunt, iar eu i-am povestit călătoriile mele. După ce m-a ascultat mi-a zis:
- Ar fi bine să mergi să vizitezi Ierusalimul. Acolo e loc sfânt, cum nu mai găseşti în altă parte.
- M-aş duce bucuros, îi spusei, dar n-am mijloacele necesare să călătoresc decât pe uscat. Mă pot duce până la mare, dar nu am cu ce plăti transportul pe apă. Îmi trebuie mulţi bani.

- Dacă doreşti - îmi spuse negustorul -, îţi procur eu mijloacele. Acum un an am trimis acolo un moşneag dintre târgoveţii noştri. O să-ţi dau o scrisoare pentru băiatul meu din Odessa. El locuieşte acolo şi are legături comerciale cu Constantinopolul. La el vin corăbii şi el te va duce cu bucurie până la Constantinopol. Iar acolo va porunci funcţionarilor lui să-ţi închirieze un loc în corabie până la Ierusalim şi va plăti el banii, că doar nu costă prea mult.

Auzind acestea m-am bucurat, i-am mulţumit mult binefăcătorului meu pentru bunătatea lui, dar mai mult i-am mulţumit lui Dumnezeu pentru că are aşa o dragoste părintească şi o asemenea grijă pentru mine, un ticălos care nu face nici un bine, nici lui, nici oamenilor, şi care mănâncă pâine străină.

Am fost astfel oaspetele acestui binefăcător negustor timp de trei zile. Potrivit făgăduinţei făcute, i-a scris fiului său o scrisoare despre mine.

Şi, iată, acum merg spre Odessa, cu gândul să ajung şi până la Oraşul Sfânt, la Ierusalim, dar nu ştiu de va îngădui Domnul să ajung să mă închin Mormântului Său purtător de viaţă.

Povestirea a treia

Înainte de a ieşi din Irkuţk, am mai trecut o dată pe la binefăcătorul meu, cu care adesea am stat de vorbă, şi i-am zis:
- Iată, acum sunt hotărât să merg la Ierusalim. Am venit ca să-mi iau rămas-bun şi să vă mulţumesc pentru dragostea creştinească pe care mi-aţi arătat-o mie, un nevrednic pelerin.

El mi-a zis:
- Dumnezeu să-ţi blagoslovească drumul. Dar tu nu mi-ai zis până acum nici cine eşti, nici de unde vii. Eu am auzit de la tine multe cu privire la călătoriile tale. Aş fi curios să aflu câte ceva despre viaţă ta dinainte de a fi pelerin.
- Bine, vă voi povesti şi aceasta cu plăcere. Căci nu-i o poveste lungă. M-am născut într-un sat din gubernia Orlov. După ce ne-au murit părinţii, am rămas doi fraţi, eu şi fratele meu mai mare; el avea zece ani, iar eu doi sau trei ani. Bunicul ne-a luat la el acasă, să ne crească. Era un bătrân înstărit şi cinstit. Avea un han la drumul mare şi pentru că era un om bun se opreau mulţi drumeţi la el. Noi trăiam acolo, la el. Fratele meu era isteţ şi alerga mereu prin curte, iar eu mă învârteam mai mult pe lângă bunicul. În zilele de sărbătoare, mergeam cu el la biserică, iar acasă el ne citea adesea din Biblie, chiar din aceasta pe care o am acum la mine. Fratele meu, când a crescut, s-a stricat, s-a deprins să bea. Pe atunci aveam şapte ani. Odată, stând culcat cu fratele meu pe cuptor, m-a îmbrâncit şi mi-a vătămat mâna stângă. De atunci am rămas beteag, mâna mi s-a uscat cu totul.

Bunicul, văzând că n-am să fiu în stare să muncesc la câmp, a început să mă înveţe să scriu şi să citesc şi deoarece nu aveam abecedar, mă învăţa chiar după această Biblie, astfel: îmi arăta care este litera „a”, mă punea să alcătuiesc cuvintele şi să însemnez literele. In acest fel, nici eu nu ştiu cum, tot repetând după el, am învăţat după oarecare vreme să citesc. Şi, în sfârşit, când bunicul n-a mai văzut bine, adesea mă punea să-i citesc din Biblie, iar el asculta şi mă îndrepta. Nu arareori se oprea la noi secretarul comunei, care avea un scris foarte frumos. Mă uitam la el şi-mi plăcea cum scria. Tot uitându-mă după el, am început să rotunjesc literele, iar el îmi arăta cum să scriu, îmi dădea cerneală şi hârtie, îmi ascuţea penele. Astfel am învăţat şi să scriu.

Bunicul era bucuros de acest lucru şi mă povăţuia în acest fel:
- Iată cum Dumnezeu ţi-a descoperit cititul şi scrisul. Mulţumeşte-i Domnului pentru aceasta şi roagă-te mai des.

Astfel noi mergeam la toate slujbele bisericii, iar în casă ne rugam foarte des. Mă punea să zic: „Miluieşte-mă, Dumnezeule", iar el cu bunica băteau metanii sau stăteau în genunchi. In sfârşit, când am împlinit 17 ani, bunica a murit.

Bunicul mi-a zis:
- Noi am rămas fără gospodină în casă şi nu putem să ne gospodărim fără o muiere. Fratele tău mai mare a luat-o razna. Aş vrea să te însor.
Eu am refuzat pentru că mă ştiam infirm, dar bunicul a insistat şi m-a însurat. Mi-a ales o fată serioasă şi bună, de 20 de ani. A trecut un an şi bunicul s-a îmbolnăvit de moarte.

Chemându-mă, şi-a luat rămas bun şi mi-a zis:
- Îţi dau casa mea şi toată moştenirea. Trăieşte cinstit, nu înşela pe nimeni şi, mai presus de toate, roagă-te lui Dumnezeu, căci toate sunt de la El. Nu-ţi pune nădejdea în nimic în afară de Dumnezeu! Mergi la biserică, citeşte Biblia şi ne pomeneşte pe noi, pe mine şi pe bunică-ta! Uite, îţi dau şi bani, o mie de ruble; păstrează-i, nu-i cheltui fără rost, dar nici zgârcit să nu fii, dă săracilor şi bisericilor lui Dumnezeu.

Astfel a murit şi el, şi eu l-am înmormântat. Fratele meu mă invidia pentru că bătrânul îmi lăsase mie averea şi curtea. Se mânia pe mine şi atât de mult l-a întărâtat vrăjmaşul, încât gândea să mă omoare. Într-o noapte, pe când dormeam şi nu era nici un călător, a spart camera unde se păstrau banii, i-a scos din ladă şi a incendiat magazia. Noi ne-am trezit doar când toată casa şi curtea erau cuprinse de flăcări, reuşind cu greu să scăpăm pe fereastră, numai cu ceea ce era pe noi. Biblia se afla sub cap şi am luat-o. Uitându-ne cum ardea casa, vorbeam între noi: „Slavă Domnului, bine că am salvat Biblia". Aveam cu ce să ne mângâiem în amărăciunea noastră. Astfel ne-a ars toată averea. Fratele meu a plecat de la noi, fără să ştim încotro. De-abia mai târziu am aflat, când a început să cheltuiască şi să se laude că a furat banii şi a dat foc casei.

Noi am rămas goi şi desculţi, adevăraţi cerşetori. Am împrumutat cu chiu, cu vai nişte bani şi ne-am făcut o colibă, unde trăiam ca nişte oameni săraci lipiţi pământului. Soţia mea se pricepea bine la lucrul de mână: ţesea, toarcea, cosea, lua de lucru de la oameni, se ostenea zi şi noapte, hrănindu-mă pe mine, iar eu, din pricina infirmităţii mele, nu eram în stare măcar să împletesc o opincă din coajă de tei. Ea torcea, ţesea, iar eu şedeam lângă dânsa şi citeam din Biblie. Ea asculta şi uneori plângea. Eu o întrebam: De ce plângi, să-i dăm slavă lui Dumnezeu că trăim! Atunci ea îmi răspundea: „In Biblie sunt toate aşa bine scrise, încât te smeresc până la lacrimi."

Ne aduceam aminte de porunca bunicului şi o urmam: posteam adeseori, în fiece dimineaţă citeam Acatistul Maicii Domnului şi noaptea băteam câte o mie de metanii, ca să nu fim ispitiţi. Şi astfel am trăit liniştiţi doi ani. Dar ceea ce este surprinzător e că, deşi nu aveam idee de rugăciunea lăuntrică care se săvârşeşte în inimă, deşi nu auzisem niciodată de lucrarea ei, ci ne rugam simplu, doar cu gura, şi băteam la metanii fără nici un tâlc, ca nişte buşteni, totuşi exista o plăcere de a face rugăciunea, iar rugăciunea, chiar lungă, exterioară şi fără sens, nu ni se părea grea, ci o făceam cu bucurie.

Se vede că e adevărat ceea ce mi-a spus un duhovnic, că există înăuntrul omului o rugăciune tainică, despre care nici el însuşi nu ştie cum se produce singură, de la sine, în suflet, într-un chip necunoscut şi trezeşte către rugăciune, pe care fiecare o face cum poate şi cum ştie.

După doi ani de viaţă trăită în acest fel, deodată soţia mea s-a îmbolnăvit, fiind cuprinsă de o puternică febră, iar, după ce s-a împărtăşit, a doua zi a murit. Am rămas singur, singurel. De lucrat, nu puteam lucra nimic. Eram nevoit să umblu prin lume, dar mi-era ruşine să cer de pomană. Pe deasupra, m-a năpădit o tristeţe atât de mare, pricinuită de moartea soţiei mele, încât nu ştiam încotro s-o apuc. De se întâmpla să intru în colibă şi să văd îmbrăcămintea ei sau vreun lucru oarecare, începeam să plâng în hohote, până cădeam jos leşinat. Din pricina mâhnirii, n-am mai putut suporta să locuiesc în colibă şi de aceea am vândut-o cu douăzeci de ruble, iar îmbrăcămintea mea şi a soţiei am împărţit-o săracilor. Datorită infirmităţii mele, am căpătat un buletin de dispensă pe termen nelimitat şi, luându-mi îndată iubita mea Biblie, am pornit unde-am văzut cu ochii. Ieşind în drum, mă gândeam încotro s-o apuc. „Mă voi duce mai întâi de toate la Kiev, să mă închin plăcuţilor lui Dumnezeu şi să cer ajutorul lor în necazul meu.” De îndată ce am luat această hotărâre, am simţit o uşurare şi am ajuns la Kiev cu bucurie. Sunt treisprezece ani de când călătoresc neîncetat prin diferite locuri. Am umblat pe la multe biserici şi mănăstiri, iar acum rătăcesc mereu, îndeosebi pe întinsele stepe şi câmpii. Nu ştiu dacă va binevoi Domnul să ajung îa Ierusalim. Acolo ar fi timpul, dacă va fi voia lui Dumnezeu, să mi se înmormânteze oasele cele păcătoase.

- Dar câţi ani ai?
- Treizeci şi trei de ani…
- Iubite frate, ai împlinit vârsta Domnului nostru Iisus Hristos…

Povestirea a patra

„Iar mie a mă lipi de Dumnezeu bine este, a pune în Domnul nădejdea mea" (Ps. 72, 27)

„Omul propune, iar Dumnezeu dispune." ***Cu aceste cuvinte am venit încă o dată la binefăcătorul meu.***

- Credeam că astăzi voi merge întins spre Sfânta Cetate a Ierusalimului, dar iată că s-a întâmplat altfel. Un lucru cu totul neprevăzut m-a oprit pentru încă trei zile în loc. Eu n-am avut răbdare să nu vin din nou la dumneavoastră ca să vă spun acest lucru şi să vă cer un sfat.

După ce mi-am luat rămas bun de la toată lumea, am pornit cu ajutorul lui Dumnezeu pe calea mea şi, în momentul în care voiam să trec bariera, am văzut că la poarta ultimei case stătea un cunoscut, care era pelerin ca şi mine şi pe care nu-l mai văzusem de vreo trei ani. După ce ne-am salutat, el m-a întrebat încotro plec.

I-am răspuns:
- Eu aş dori, dacă e după voia lui Dumnezeu, să mă duc la vechiul Ierusalim.
- Slavă Domnului, mi-a răspuns el, iată că aici ai un bun tovarăş de drum.
- Dumnezeu să fie cu tine, am spus'eu, dar nu ştii că am obiceiul şi să călătoresc întotdeauna singur?
- Ascultă-mă, eu ştiu că acest însoţitor are să-ţi placă. Şi ţie, şi lui vă va fi bine împreună. Uite, vezi? Tatăl stăpânului acestei case la care lucrez merge, aşa cum s-aj făgăduit, tot spre vechiul Ierusalim şi are să-ţi fie pe plac. El e un bătrân negustor din oraşul acesta, om bun şi surd cu desăvârşire, aşa că oricât ai striga nu te poate auzi. Dacă vrei să-l întrebi ceva, trebuie să-i scrii pe hârtie şi atunci îţi răspunde. El şi în casă e mereu tăcut, iar tu îi vei fi lui de folos pe drum. Băiatul lui îi dă un cal şi teleguţa până la Odessa, ca să le vândă acolo. Deşi bătrânul doreşte să meargă pe jos, din pricina bagajului şi a darurilor pentru Mormântul Domnului, va merge cu calul. Şi tu ai să-ţi poţi pune traista tot aici. Ia gândeşte-te acum, cum ai să poţi lăsa un om bătrân şi surd să pornească la drum cu teleguţa, pe o cale atât de lungă? Am tot căutat o călăuză, dar toţi cer o sumă prea mare, ba chiar e periculos să-l laşi să plece cu un om necunoscut, căci are cu dânsul şi bani, şi lucruri. Frate, primeşte propunerea mea, şi cu adevărat va fi bine. Hotărăşte-te, pentru slava lui Dumnezeu şi pentru dragostea de aproapele! Eu, la rândul meu, am să-i încredinţez pe stăpânii mei că eşti un

om de nădejde şi ei or să fie nespus de bucuroşi. Sunt nişte oameni buni şi ţin foarte mult la mine. Sunt doi ani de când lucrez la ei.

După ce am vorbit astfel la poartă, m-a condus în casă, la stăpân; văzând că este o familie cinstită, am primit propunerea lor. Şi, acum m-am şi hotărât ca a treia zi de Crăciun, dacă o să vrea Dumnezeu, după Sfânta Liturghie să pornim la drum.

Iată ce întâmplări neprevăzute se întâlnesc pe calea vieţii, dar numai Dumnezeu şi Sfânta Lui Pronie conduc faptele şi gândurile noastre, precum este scris: „Căci Dumnezeu este Cel ce lucrează în voi şi ca să voiţi şi ca să săvârşiţi, după a Lui bunăvoinţă.” (Filip. 2, 13). Ascultând acestea, binefăcătorul meu mi-a zis:
- Mă bucur din toată inima, prea iubite frate, că Domnul a rânduit, aşa, pe neaşteptate, să te mai văd o dată într-un timp atât de scurt. Şi fiindcă acum eşti liber, eu te voi găzdui mai multă vreme cu dragoste, iar tu îmi vei povesti mai multe din întâmplările tale pline de învăţătură, pe care le-ai întâmpinat în lunga ta cale de pelerin, căci ţi-am ascultat cu plăcere şi cu luare-aminte şi celelalte povestiri de mai înainte.

- Sunt gata să fac cu bucurie ceea ce-mi cereţi. Au fost multe, de tot felul, şi bune, şi rele; nu va dura mult ca să le povestesc pe toate, căci multe dintre ele le-am uitat; nu m-am silit să ţin minte în mod special decât pe acelea care erau povaţă şi îndemn spre rugăciune pentru sufletul meu trândav, iar pe celelalte, arareori le ţineam minte sau, mai bine zis, căutam să uit cele trecute, potrivit cu învăţătura Sfântului Pavel, care zice: „Uitând cele ce sunt în urma mea şi tinzând către cele dinainte, alerg la ţintă, la răsplata chemării de sus a lui Dumnezeu, întru Hristos Iisus” (Filip. 3,14). Ba chiar şi răposatul, fericitul meu duhovnic, îmi spunea că piedicile rugăciunii inimii năpădesc din două părţi, din dreapta şi din stânga; adică, de nu va izbuti vrăjmaşul să ne întoarcă de la rugăciune prin gândurile deşarte şi prin cugetele păcătoase, atunci aduce în amintire gânduri pline de învăţătură sau insuflă idei frumoase, numai ca să ne abată cât de puţin de la rugăciune, pe care el nu o poate suferi. Şi aceasta se numeşte răpire din partea dreaptă, în vremea când sufletul, dispreţuind vorbirea cu Dumnezeu, se întoarce către plăcuta vorbire cu el însuşi sau cu făpturile.

De aceea el m-a învăţat ca în timpul rugăciunii să nu primesc nici cea mai frumoasă gândire duhovnicească, ba chiar, după trecerea zilei, dacă ţi se va întâmpla să vezi că ţi-ai petrecut vremea mai mult în gânduri şi vorbiri ziditoare decât în rugăciunea inimii – care se face fără închipuire şi care este adevărata rugăciune atunci să socoteşti că şi aceasta e ceva care întrece măsura sau care

dezvoltă o lăcomie duhovnicească, îndeosebi la începători, care au nevoie să cumpănească vremea petrecută în rugăciune mai mult decât vremea petrecută în ocupaţiile cu alte fapte de dreptate. Totuşi e cu neputinţă să le uiţi pe toate. Unele întâmplări s-au întipărit atât de adânc în memorie, încât, chiar dacă multă vreme nu-ţi aduci aminte de ele, sunt totuşi vii în amintire, ca, de pildă, acea familie evlavioasă la care Dumnezeu m-a învrednicit să rămân câteva zile.

În timpul călătoriei mele prin gubernia Tobolsk, mi s-a întâmplat să trec printr-un oraş. Îmi rămăseseră foarte puţini posmagi şi de aceea am intrat într-o casă pentru a cere pâine de drum.

Stăpânul mi-a zis:
- Slavă Domnului! Ai venit la timp, nevastă-mea a scos chiar acum pâinea proaspătă din cuptor. Ţine aici o pâine caldă şi roagă-te lui Dumnezeu şi pentru noi.

După ce le-am mulţumit, am început să-mi rânduiesc pâinea în traistă, iar gospodina, văzându-mi, traista mi-a zis:
- Ce sac rupt! S-a tocit de tot. O să ţi-l schimb. Şi mi-a dat un sac tare.

Le-am mulţumit din suflet şi am plecat mai departe. Am intrat într-o băcănie de mărunţişuri, unde am cerut puţină sare, iar negustorul mi-a umplut un sac mic. Ma bucuram cu duhul şi îi mulţumeam lui Dumnezeu pentru ca îmi scotea în cale mie, nevrednicului, nişte oameni atât de buni. Iată, mă gândeam eu, acum n-am nici o grijă de hrană pe timp de o săptămână; voi dormi şi voi fi mulţumit; binecuvântează, suflete al meu, pe Domnul!

Trecând vreo cinci verste dincolo de oraş, am intrat într-un sat sărac aşezat chiar lângă drum, cu o bisericuţă de lemn, însă bine împodobită pe dinafară. Trecând pe lângă ea, am dorit să mă închin şi intrând în pridvor m-am rugat. Nu departe de sfântul locaş, lângă o băltoacă, se jucau doi copilaşi de vreo cinci sau şase ani. Mă gândeam că sunt copiii preotului, cu toate că erau mult prea bine îmbrăcaţi. Rugându-mă, m-am dus mai departe.

Nu am făcut decât vreo zece paşi de la biserică şi deodată aud în urma mea un strigăt:
- Sărăcuţule! Sărăcuţule! Mai stai puţin!

Cei ce strigau şi alergau spre mine erau copilaşii pe care-i văzusem, un băieţaş şi o fetiţă. M-am oprit locului, iar ei, apropiindu-se, m-au apucat de mână.

- Vino cu noi la mămica! Ea îi iubeşte pe cerşetori.
- Eu nu sunt cerşetor, le-am spus. Eu sunt pelerin.
- Dar ce ai în sac?
- Aici ţin pâinea mea pentru drum.
- Ba nu, să mergem negreşit la maica, să-ţi dea bani de drum.
- Dar unde este maica voastră? am întrebat eu.
- Uite, în dosul bisericii, dincolo de boschet. Copilaşii m-au condus într-o grădină foarte frumoasă, în mijlocul căreia se afla o casă mare, boierească. Am intrat în sală. Ce curăţenie şi ce de podoabe se aflau acolo! Şi iată că ne ieşi în întâmpinare, în grabă, stăpâna casei.
- Te rog frumos, pofteşte înăuntru! De unde te-a trimis Dumnezeu la noi? Stai jos, stai jos, iubite frate!

Mi-a luat sacul din spate, mi l-a pus pe masă, iar pe mine m-a aşezat într-un scaun foarte moale.
- N-ai vrea să mănânci ceva? Sau poate vrei mai bine să bei un ceai? Sau ai nevoie de altceva?

- Vă mulţumesc din adâncul sufletului, am răspuns eu, sacul mi-e plin de mâncare. Râvna şi purtarea dumneavoastră plină de dragoste mi-e mai scumpă decât gustarea. O să mă rog lui Dumnezeu să vă blagoslovească pentru dragostea evanghelică faţă de străini. Spunând aceasta, am simţit un puternic imbold către o întoarcere înăuntru. Rugăciunea clocotea în mine, în inima mea, şi aveam nevoie de tihnă şi linişte ca să-i dau lărgime acestei flăcări rugătoare, care singură a izbucnit, şi ca să ascund din faţa oamenilor semnele exterioare ale rugăciunii, care sunt lacrimile, suspinele şi mişcările deosebite ale feţei şi buzelor.

M-am ridicat, de aceea, şi am zis:
- Vă rog să mă iertaţi, e timpul să plec. Domnul Iisus Hristos să fie cu dumneavoastră şi cu copilaşii dumneavoastră dragi!

- Ah, nu! Să ferească Dumnezeu! Nu pleca! Nu-ţi dau drumul! Iată că spre seară va sosi din oraş soţul meu. El are serviciul la tribunalul judeţean şi s-a dus acum cu prilejul alegerilor judecătoreşti. Cum o să se mai bucure dânsul dacă o să te vadă! El socoteşte pe fiecare pelerin ca pe un trimis al lui Dumnezeu. Iar dacă o să pleci, el o să se întristeze foarte tare că nu te-a văzut. Şi apoi, mâine e duminică. O să te rogi împreună cu noi la Liturghie şi-ai să mănânci cu noi ce ne va trimite Dumnezeu. În fiecare sărbătoare se adună la noi cam vreo treizeci de oameni, fraţi întru Hristos, săraci. Dar tu, cum de nu mi-ai spus nimic despre

tine? De unde eşti şi încotro călătoreşti? Hai, vorbeşte-mi! Mie îmi place să aud cuvinte duhovniceşti de la oamenii plăcuţi lui Dumnezeu. Copii! Luaţi traista pelerinului şi-l duceţi în odaia cu icoane; acolo o să doarmă la noapte.
Auzind aceste cuvinte ale ei, mă minunam şi mă gândeam: stau de vorbă cu un om sau cu un duh?

Aşa că am rămas să-l aştept pe boier. Am povestit pe scurt călătoria mea, spunându-i că merg la Irkuţk.
- Vei trece negreşit prin Tobolsk, iar eu am acolo pe mama mea, care e călugăriţă într-o mănăstire de maici, iar acum e schimnică. Noi îţi vom da o recomandare, şi dânsa te va primi. Multă lume merge la ea pentru sfaturi duhovniceşti. O să-i duci cu acest prilej o carte a Sfântului Ioan Scărarul, pe care i-am cumpărat-o din Moscova. Ce bine ar fi!

În sfârşit, s-a apropiat vremea prânzului şi ne-am aşezat la masă. Au mai venit patru femei, care au luat masa cu noi. După ce s-a sfârşit felul întâi, una dintre ele s-a sculat, a făcut o închinăciune la icoană, apoi s-a închinat către noi, s-a dus şi a adus felul al doilea şi din nou s-a aşezat. Apoi alta s-a dus, întocmai, după al treilea fel de mâncare.

Văzând acestea, i-am zis stăpânei:
- Îndrăznesc să întreb: aceste femei sunt rudele dumneavoastră?
- Da, sunt surorile mele întru Hristos: aceasta e bucătăreasa, aceasta e soţia vizitiului, aceasta e fata în casă, iar aceasta e camerista mea, şi toate sunt măritate.

Auzind şi văzând acestea, m-am mirat şi mai mult. I-am mulţumit lui Dumnezeu care mi-a arătat oameni atât de plăcuţi Lui şi în inimă simţeam o puternică lucrare a rugăciunii. Şi pentru ca să fiu mai repede singur şi să nu stingheresc rugăciunea, sculându-mă de la masă, i-am zis cucoanei:
- Aveţi nevoie să vă odihniţi după masă, iar eu ma voi duce să mă plimb prin grădină.

- Nu, eu nu mă odihnesc, spuse doamna. Merg şi eu cu tine în grădină, iar tu îmi vei povesti ceva folositor pentru suflet. Dar dacă te vei duce singur, copiii nu-ţi vor da pace. Îndată ce or să te vadă, n-or să te mai lase singur nici un minut, aşa de mult îi iubesc ei pe săraci, pe fraţii lui Hristos, pe pelerini.

N-am avut ce face şi ne-am dus în grădină împreună. Când am intrat în grădină, pentru ca să-mi pot păstra mai bine liniştea, m-am închinat în faţa cucoanei până la pământ şi i-am zis:
- Vă rog în numele lui Dumnezeu, spuneţi-mi: de mult duceţi această viaţă plăcută lui Dumnezeu? Şi în ce chip aţi dobândit această evlavie?

- îţi voi povesti totul. Mama mea este strănepoata Sfântului Iosafat, cel ale cărui moaşte odihnesc, deschise, la Bolgorod. Noi am avut în oraş o casă mare. O aripă a casei era locuită de un nobil, care nu era bogat. În cele din urmă el a murit, iar soţia lui, care era însărcinată, a născut un copil şi a murit în urma naşterii. Copilul ce s-a născut a rămas un orfan cu totul sărac. Maica mea l-a luat din milă ca să-l crească, iar după un an m-am născut şi eu. Noi am crescut împreună şi am învăţat cu aceiaşi profesori şi ne înţelegeam atât de bine, de parcă am fi fost frate şi soră.

După oarecare vreme a murit şi tatăl meu, iar maica mea, părăsind oraşul, s-a mutat cu noi chiar în satul acesta, pe moşia ei. Ne-a dăruit acest sat al ei, iar ea, zidindu-şi o chilie, s-a mutat la mănăstire. Ne-a lăsat ca testament, dându-ne binecuvântarea ei părintească, să trăim creştineşte, să ne rugăm cu osârdie lui Dumnezeu şi, mai mult decât orice, să ne silim a împlini porunca de căpetenie, adică dragostea de aproapele, să-i hrănim şi să-i ajutăm pe săraci, fraţii lui Hristos, în simplitate şi smerenie, să-i creştem pe copii în frica lui Dumnezeu şi să ne purtăm cu robii noştri ca şi cu fraţii.

Iată, aşa trăim aici însinguraţi de zece ani, căutând pe cât putem să împlinim testamentul maicii noastre. Avem şi o casă pentru cerşetori, în care şi acum trăiesc mai mult de zece oameni infirmi şi bolnavi. Dacă vrei, mâine îi vizităm.

După ce a sfârşit această poveste, am întrebat:
- Dar unde e cartea lui Ioan Scărarul, pe care doriţi s-o trimiteţi mamei dumneavoastră?

- Să mergem în casă şi am să ţi-o arăt.

De-abia ne aşezasem să citim, când sosi şi boierul. Când m-a văzut, m-a îmbrăţişat cu dragoste şi ne-am sărutat frăţeşte, creştineşte, apoi m-a condus în camera lui şi mi-a zis:
- Să mergem, iubite frate, în cabinetul meu, ca să-mi blagosloveşti chilia. Cred că soţia mea te-a obosit. Cum vede un pelerin, sau o pelerină, sau vreun bolnav,

e bucuroasă să stea lângă ei şi ziua, şi noaptea. În tot neamul ei a fost acest obicei, moştenit din bătrâni.

Am intrat în cabinet. Ce de cărţi! Ce icoane frumoase! Crucea făcătoare de viaţă era în mărime naturală, şi lângă ea era aşezată o Evanghelie.

După ce m-am rugat i-am zis:
- La dumneavoastră e raiul pe pământ. Iată pe însuşi Domnul Iisus Hristos, prea curata Lui Maică şi Sfinţii plăcuţi Lui, iar aceste cărţi sunt cuvintele şi îndrumările lor dumnezeieşti, cele vii şi netăcute! Eu cred că dumneavoastră vă desfătaţi adesea cu convorbirea lor cerească.

- Da, recunosc, îmi place să citesc.

- Dar ce fel de cărţi aveţi aici?

- Am multe şi toate sunt cu conţinut duhovnicesc, răspunse boierul. Iată Vieţile Sfinţilor pe tot anul, scrierile Sfântului Ioan Gură de Aur, ale Sfântului Vasile cel mare. Multe cărţi au conţinut teologic şi filosofic, precum sunt şi multe cărţi de predici, scrise de predicatori renumiţi, dintre cele mai noi. Biblioteca mea costă cam vreo cinci mii de ruble.

- Nu se găseşte, oare, la dumneavoastră vreo scriere despre rugăciune? Mie îmi place tare mult să citesc despre rugăciune.

- Am una dintre cele mai noi cărţi despre rugăciune. E scrisă de un preot din Petersburg.

Boierul scoase din raft o carte care cuprindea tâlcuirea rugăciunii domneşti „Tatăl Nostru" şi am început s-o citim împreună cu plăcere. Puţin mai târziu veni şi soţia sa, care ne aduse câte un ceai, iar copilaşii ne aduseră un coşuleţ de argint frumos lucrat, în întregime umplut cu nişte prăjituri uscate, cum n-am mai mâncat niciodată în viaţa mea.

Boierul mi-a luat cartea, a dat-o cucoanei şi mi-a zis:
- Noi o s-o rugăm pe ea să ne citească, deoarece citeşte foarte frumos, iar noi ne vom întări.

Cucoana a început să citească, iar noi ascultam. Pe când ascultam cele ce se citeau, eu vegheam şi la rugăciunea care se înfiripa înăuntrul inimii mele. Cu

cât ascultam mai mult, cu atât rugăciunea creştea mai tare şi mă îndulcea. La un moment dat, am văzut că cineva a trecut ca un fulger pe dinaintea ochilor mei, ca şi cum ar fi zburat prin aer. Era chipul răposatului meu duhovnic. Eu m-am cutremurat, dar, ca să nu se observe aceasta, am zis: „Iertaţi-mă, am aţipit puţin.” în momentul acela, am simţit ca şi cum duhul duhovnicului meu ar fi pătruns în duhul meu sau ca şi cum l-ar fi luminat. Am simţit în mine o lumină şi o mulţime de gânduri cu privire la rugăciune. Doamna terminase de citit.

Boierul întrebă:
- Ţi-a plăcut această scriere?
- Mi-a plăcut foarte mult, căci rugăciunea domnească „Tatăl Nostru” este mai presus şi mai de preţ decât toate rugăciunile scrise pe care le avem noi creştinii, pentru că ea ne este dată de însuşi Domnul Iisus Hristos, iar tâlcuirea pe care ne-aţi citit-o este foarte bună. Doar că se referă în cea mai mare parte la lucrarea exterioară creştină, iar mie mi-a fost dat să citesc la Sfinţii Părinţi şi o lămurire contemplativă, tainică.

- Pe care dintre Părinţi i-ai citit?
- De pildă, pe Maxim Mărturisitorul şi pe Petre Damaschinul.
- Te rog, spune-mi ce-ţi aminteşti de la ei.

- Cu plăcere. Cuvintele „Tatăl Nostru carele eşti în ceruri” se tâlcuiesc în cartea pe care am citit-o acum ca o insuflare a dragostei frăţeşti pentru oameni, ca unii ce suntem copiii unui singur Tată. Este foarte drept acest cuvânt, dar la Sfinţii Părinţi cuvintele acestea se explică mai adânc şi mai duhovniceşte. Ei spun că acest text ne îndeamnă să ne ridicăm mintea la cer, la Tatăl ceresc, şi să ne aducem aminte de datoria noastră de a ne aşeza în fiecare clipă în prezenţa lui Dumnezeu şi de a umbla ca înaintea lui Dumnezeu.
Cuvintele „sfinţească-se numele Tău” sunt lămurite aici în sensul că trebuie să avem grija să nu rostim numele lui Dumnezeu fără evlavie sau să facem vreun jurământ nedrept, cu cuvântul, pentru ca, astfel, numele lui Dumnezeu să fie rostit cu sfinţenie şi să nu fie folosit în deşert. Insă tâlcuitorii de taină văd în aceasta o cerere directă pentru rugăciunea lăuntrică a inimii şi, prin rugăciunea inimii, de sine lucrătoare, să se sfinţească şi să se lumineze toate simţirile şi puterile sufleteşti.
Cuvintele „vie împărăţia Ta” înseamnă: să vie în inimile noastre pacea lăuntrică, liniştea şi bucuria duhovnicească, în carte se tâlcuieşte că prin cuvintele: „Pâinea noastră cea spre fiinţă dă-ne-o nouă astăzi” trebuie să înţelegem cererea privitoare la trebuinţele vieţii trupeşti care nu sunt de prisos, ci numai necesare şi suficiente pentru ajutorul oamenilor. Însă Maxim

Mărturisitorul, prin cuvântul privitor la „pâinea cea spre fiinţă”, înţelege hrănirea sufletului cu pâinea cea cerească, adică hrănirea cu cuvântul lui Dumnezeu şi unirea sufletului cu Dumnezeu, prin cugetarea la Dumnezeu şi prin rugăciunea lăuntrică neîncetată a inimii.

- Acesta e un lucru mare şi este aproape cu neputinţă, pentru cei ce trăiesc în lume, să dobândească rugăciunea lăuntrică, exclamă boierul, chiar dacă Domnul ar ajuta să ţi-o faci pe cea din afară fără lenevire.
- Să nu gândiţi în acest fel! Dacă ar fi cu neputinţă acest lucru şi ar însemna o greutate de neînvins, atunci Dumnezeu n-ar fi poruncit-o tuturor. Puterea Lui se săvârşeşte şi în neputinţă, iar Sfinţii Părinţi cei plini de experienţă ne dau în acest scop mijloacele care uşurează calea spre dobândirea rugăciunii inimii. Desigur, pentru cei ce s-au lepădat de lume, se arată mijloace mai deosebite şi mai înaintate, dar şi pentru mireni ei dau, de asemenea, anumite mijloace potrivite, care duc cu siguranţă la dobândirea rugăciunii lăuntrice.

- N-am avut prilejul să citesc nicăieri ceva asemănător, spuse boierul.

- Daţi-mi voie, dacă binevoiţi, să vă citesc din Filocalie.

Mi-am adus Filocalia, am căutat cuvântul lui Petru Damaschinul, alcătuit din trei părţi, şi am început să citesc următoarele:
„Trebuie să ne învăţăm a chema numele lui Dumnezeu mai mult decât a respira, în toată vremea şi în tot locul şi la tot lucrul. Apostolul zice: «Rugaţi-vă neîncetat», adică ne învaţă să avem aducere-aminte de Dumnezeu în orice vreme, în orice loc şi în timpul oricărui lucru. Dacă faci ceva, trebuie să ai în minte pe Creatorul lucrurilor; dacă vezi lumina, adu-ţi aminte de Cel ce ţi-a dat-o; dacă vezi cerul, pământul, marea şi tot ce se află într-însa, minunează-te şi proslăveşte pe Cel ce le-a zidit; dacă te îmbraci cu hainele tale, adu-ţi aminte cine ţi le-a dat pe acestea şi mulţumeşte-I Celui care are grijă de viaţa ta. Ca să spun pe scurt, orice mişcare să-ţi fie pricină de aducere-aminte şi de proslăvire a lui Dumnezeu. Şi, iată, în acest fel tu te vei ruga neîncetat, iar sufletul tău se va bucura totdeauna de aceasta.”

- Binevoiţi să vedeţi cum acest mijloc, care duce la rugăciune neîncetată, este potrivit, uşor şi la îndemâna fiecăruia dintre cei ce au măcar cât de puţin simţăminte omeneşti.

Boierului i-a plăcut aceasta nespus de mult şi, încântat, m-a îmbrăţişat, mi-a mulţumit, s-a uitat la Filocalia mea şi mi-a zis:

- Negreşit voi cumpăra această carte. Am s-o procur de la Petersburg. Iar acum, ca să nu-l uit, voi copia acest cuvânt pe care mi l-ai citit. Dictează-mi-l!
Şi el l-a transcris pe loc, repede şi frumos. Apoi a exclamat:
- Doamne, Dumnezeule! Eu am icoana Sfântului Damaschin (era probabil icoana Sfântului Ioan Damaschin).

El a luat o ramă, a pus foaia scrisă sub sticlă şi a atârnat-o sub icoană, zicând:
- Iată cuvântul viu al plăcutului lui Dumnezeu, de sub chipul lui, îmi va aduce aminte mai des să împlinesc cu fapta acest sfat mântuitor.

După aceasta ne-am dus să luăm cina. La masă şedeau cu noi, ca şi la prânz, toţi oamenii casei, bărbaţii şi femeile. Ce tăcere şi linişte pioasă domneau în tot timpul mesei! După ce am cinat cu toţii, oamenii mari şi copiii s-au rugat multă vreme. Pe mine m-au pus să le citesc acatistul Prea Dulcelui Iisus.

După ce s-au terminat toate, cei ce au servit s-au dus să se odihnească, iar noi trei am rămas în cameră. Stăpâna casei mi-a adus o cămaşă albă şi ciorapi, eu m-am închinat până la pământ şi i-am zis:
- Nu voi lua ciorapii, căci n-am purtat ciorapi de când sunt. Noi ne-am obişnuit să purtăm întotdeauna obiele.

Ea alergă din nou şi-şi aduse caftanul ei vechi din postav subţire şi galben şi îl tăie în două pentru obiele, iar boierul spuse: „Uite, i s-a rupt încălţămintea aproape cu totul!”, şi îşi aduse ghetele sale noi, mari, pe care le încălţa pe deasupra cizmelor, apoi îmi spuse: „Du-te în camera de alături, acolo nu este nimeni, şi schimbă-te!” Eu m-am dus, m-am schimbat şi apoi am venit din nou în camera lor. Ei m-au aşezat pe un scaun şi au început să mă încalţe. Boierul îmi înfăşură picioarele cu obiele, iar soţia sa mă încălţă cu ghetele. La început nu i-am lăsat, dar ei mi-au poruncit să stau jos, zicând: „Şezi şi taci! Şi Hristos a spălat picioarele ucenicilor.”

N-am avut ce face şi am început să plâng. Plângeau şi ei.
După aceasta, doamna a rămas să doarmă în camera copiilor, iar eu cu boierul ne-am dus în grădină, în pavilion. Multă vreme nu ne venea somnul. Stăteam culcaţi şi vorbeam între noi.

La un moment dat, el a început să insiste:
- Pentru Dumnezeu, spune-mi tot adevărul şi cu conştiinţa deschisă, cine eşti tu? Tu trebuie să fii de neam bun şi te prefaci, ca un nebun pentru Hristos. Tu

citeşti, tu scrii bine, vorbeşti şi cugeti drept. Calităţile acestea nu le poate avea cineva cu creştere ţărănească.

- Eu v-am povestit tot adevărul, cu inimă curată, atât dumneavoastră cât şi doamnei, atunci când am vorbit despre originea mea şi nu m-am gândit nici o clipă să vă mint sau să vă înşel. La ce bun aş face-o? Iar ceea ce vorbesc nu vorbesc de la mine, ci ceea ce am auzit de la răposatul meu duhovnic cel plin de înţelepciune dumnezeiască şi ceea ce am citit la Sfinţii Părinţi. Mai mult decât orice, conştiinţa mea este luminată de rugăciunea lăuntrică, pe care n-am dobândit-o singur, ci mi-au sădit-o în inima mea mila lui Dumnezeu şi învăţătura duhovnicului. Acest lucru este cu putinţă pentru fiecare om; e destul să se cufunde cu mai multă linişte în inima sa şi să cheme mai mult Numele lui Iisus Hristos care luminează şi atunci va simţi îndată o lumină lăuntrică şi totul îi va fi lămurit, chiar va vedea unele taine ale împărăţiei lui Dumnezeu în această lumină. Ba chiar şi aceasta este o taină adâncă şi care luminează, ca omul să afle puterea de a se adânci în el însuşi, de a se vedea pe sine, de a se desfăta întru conştiinţa de sine, de a se smeri şi de a plânge cu dulceaţă pentru căderea noastră şi pentru voinţa noastră stricată.

A cugeta cu chibzuinţă şi a vorbi cu oamenii nu-i un lucru prea greu şi cu neputinţă de împlinit, căci mintea şi inima au apărut mai înainte de învăţătura şi de înţelepciunea lumească.

Dacă există minte, atunci ea poate fi lucrată, fie prin ştiinţă, fie prin experienţă. Dar dacă lipseşte, atunci nici un fel de educaţie nu-ţi poate ajuta. Tocmai în aceasta stă toată nenorocirea, fiindcă dacă noi suntem departe de noi înşine, ba chiar nici nu prea dorim să ne apropiem de noi înşine, ci fugim neîncetat de întâlnirea cu noi înşine, şi dacă schimbăm adevărul pe nimicuri şi numai gândim să ne ocupăm cu lucruri duhovniceşti sau cu rugăciunea, dar nu avem timp, bătaia de cap sau grijile vieţii neîngăduindu-ne să ne ocupăm cu acestea, atunci pierdem ce este mai important.

Căci ce este mai de seamă sau mai necesar, viaţa veşnică a sufletului, mântuirea lui, sau viaţa trecătoare a trupului, aşa degrabă trecătoare, şi pentru care punem toată silinţa noastră? Iacă aceasta este ceea ce îi aduce pe oameni ori la înţelepciune, ori la prostie.

- Să mă ierţi, frate drag, te-am întrebat nu doar dintr-o simplă curiozitate, ci din dragostea sufletului şi dintr-o creştinească luare-aminte la suferinţa aproapelui,

precum şi pentru faptul că acum doi ani am văzut un caz care m-a făcut să-ţi pun întrebarea de mai dinainte.

Aşadar, precum îţi spuneam, a venit la mine un cerşetor, cu un buletin de soldat în retragere, bătrân, slab şi aşa de sărac, încât era aproape gol şi desculţ. Vorbea puţin şi foarte simplu, ca un ţăran din stepă. Noi l-am primit şi l-am dus la casa săracilor. Peste câteva zile s-a îmbolnăvit foarte tare şi de aceea l-am transportat în acest pavilion. L-am liniştit şi am început să-l îngrijim şi să-l tratăm noi singuri, eu şi soţia mea. În sfârşit, se apropia în mod vădit de moarte. Noi i-am făcut pregătirile, am chemat şi preotul nostru să-l spovedească, să-l împărtăşească şi să-i facă Sfântul Maslu. În ajunul morţii sale s-a ridicat, mi-a cerut o foaie de hârtie şi o pană, m-a rugat să închid uşa, să nu las pe nimeni să intre până ce nu-şi va scrie testamentul pentru fiul său, rugându-ne să trimitem acest testament, după moartea lui, la Petersburg, la adresa pe care ne-a indicat-o.

Am rămas uimit când i-am văzut scrisul, care nu era numai foarte frumos, dar arăta că era un om cult, iar compunerea era admirabilă, dreaptă şi foarte delicată. Mâine am să-ţi citesc testamentul lui, am păstrat o copie.

Acestea toate m-au mirat şi mi-au trezit curiozitatea să-l întreb despre originea şi viaţa lui. El m-a obligat prin jurământ să nu destăinuiesc nimănui nimic, înainte de moartea sa, şi mi-a povestit, spre slava lui Dumnezeu, viaţa sa:
- Eu am fost prinţ. Am avut o avere foarte mare şi am dus cea mai elegantă, cea mai luxoasă şi mai risipitoare viaţă. Soţia mi-a murit şi eu trăiam fericit cu fiul meu, care avea serviciul de căpitan în garda regală. Odată, pregătindu-mă să plec la un bal, la o persoană foarte de seamă, am fost foarte supărat pe valetul meu. În plină furie, neputându-mă stăpâni, l-am lovit fără milă în cap şi am dat ordin să fie trimis la el în sat. Acestea s-au întâmplat seara; a doua zi, valetul a murit de congestie cerebrală.

Acestea toate s-au muşamalizat, iar eu, după ce pe moment mi-a părut rău de imprudenţaniea, am uitat repede, cu totul, această întâmplare. După şase săptămâni, valetul care murise a început să mi se arate, mai întâi în vis, în fiecare noapte, tulburându-mă şi mustrându-mă mereu, cu aceste cuvinte, pentru fapta mea: „Om fără conştiinţă, tu eşti ucigaşul meu!” Mai târziu am început să-l văd aievea, în stare de veghe. Cu cât trecea timpul, cu atât mai des mi se arăta, sfârşind prin a mă supăra aproape necontenit.

În cele din urmă, împreună cu acesta vedeam şi pe alţi bărbaţi răposaţi pe care îi jignisem prin asprimea mea şi pe femeile pe care le dusesem în ispită. Toţi

aceştia mă mustrau neîncetat şi nu-mi dădeau pace, astfel că nu mai puteam nici să dorm, nici să mănânc, nici să mă ocup cu ceva.

Puterile mi se sleiseră cu desăvârşire şi mi se lipise pielea de oase, de slăbiciune. Toată silinţa medicilor celor mai iscusiţi nu mi-a putut ajuta cu nimic. Am plecat în ţări străine ca să mă tratez şi, după un tratament de jumătate de an, nu m-am simţit cu nimic mai bine, iar vedeniile care mă chinuiau se înmulţeau mereu, fără milă. Am fost adus de acolo abia viu. Am încercat astfel grozăviile infernale ale chinurilor sufleteşti, mai înainte de despărţirea sufletului de trup. Atunci m-am încredinţat că există iadul şi am aflat ce înseamnă acesta.

Fiind într-o astfel de stare chinuitoare, mi-am recunoscut fărădelegile, m-am spovedit, am slobozit pe toţi oamenii care-mi slujeau şi m-am jurat ca să mă chinuiesc toată viaţa cu tot felul de osteneli şi să mă ascund în chip de cerşetor, pentru ca, pentru fărădelegile mele, să fiu cel mai de pe urmă slujitor al oamenilor din clasa cea mai de jos. De-abia mă hotărâsem cu tărie să încep această viaţă, că vedeniile care mă supărau s-au sfârşit îndată. Simţeam o bucurie şi o desfătare atât de mari, care-mi veneau din împăcarea cu Dumnezeu, încât nu le pot descrie pe deplin.

Iată, aşa am aflat, tot din experienţă, ce este raiul şi în ce fel se deschide împărăţia lui Dumnezeu înăuntrul inimilor noastre. Sunt cincisprezece ani de când rătăcesc prin această Siberie. Uneori mă angajam la munci grele, la ţărani, alteori îmi procuram hrana cerşind în numele lui Iisus.

Ah! ce fericire, ce mulţumire şi ce conştiinţă liniştită am avut eu în toate aceste privaţiuni ale mele. Asemenea bucurii le poate simţi pe deplin numai cel care este mutat, prin mila Mântuitorului, dintr-un iad chinuitor în raiul lui Dumnezeu.

Povestind aceasta, el mi-a înmânat testamentul său, ca să-l expediem fiului său, iar a doua zi a murit. Şi o copie a testamentului o păstrez în Biblia mea. Dacă doreşti ţi-o citesc.

Eu am deschis-o şi am început să citesc:
În numele lui Dumnezeu Celui în Treime preaslăvit, al Tatălui, şi al Fiului, şi al Sfântului Duh.
Prea iubitul meu fiu,
Sunt 15 ani de când tu nu l-ai mai văzut pe tatăl tău, dar el, în anonimatul său, se informa uneori despre tine, nutrea faţă de tine o dragoste părintească care-l

obligă să-ţi trimită aceste rânduri, pe care le-am scris înainte de a muri, ca să-ţi fie o lecţie folositoare în viaţă.
Ştii cât am suferit din pricina vieţii mele imprudente Şi fără de grijă. Dar nu ştii cât de fericit am fost în neştiuta mea viaţă de pelerin, atunci când mă desfătam de roadele pocăinţei.
Eu mor liniştit la binefăcătorul meu şi totodată al tău, căci binefacerile revărsate asupra tatălui trebuie să-l atingă pe un fiu simţitor. Tu să-i arăţi recunoştinţă, aşa cum vei putea.
Lăsându-ţi binecuvântarea mea părintească, te conjur să-ţi aduci aminte de Dumnezeu, să-ţi păzeşti conştiinţa, să fii cu grijă, cu bunătate şi cu chibzuială. Cu subalternii tăi să te porţi cu cât mai multă bunăvoinţă, cu dragoste; pe săraci şi pe pelerini să nu-i dispreţuieşti, ţinând seama că tatăl tău muribund şi-a căpătat liniştea şi pacea sufletului său chinuit în viaţa de pelerin.
Chemând harul lui Dumnezeu asupra ta, îmi închid ochii liniştit, cu nădejdea vieţii veşnice, din mila lui Iisus Hristos, Mântuitorul oamenilor.
Al tău tată…

Aşa am stat culcaţi, boierul acesta bun şi cu mine, vorbind împreună. La un moment dat l-am întrebat:
- Socot, taică, desigur că aveţi multa bătaie de cap şi tulburare cu casa pentru străini. Căci printre fraţii noştri pelerini sunt şi unii care umblă fie că n-au nici o treabă, fie că le e lene să lucreze, făcând diferite şarlatanii pe drum, cum mi s-a întâmplat să văd chiar mie însumi.
- N-am avut multe cazuri din acestea. S-au nimerit să fie mai mult pelerini adevăraţi, îmi răspunse boierul, însă când vin asemenea vagabonzi, noi mai mult îi mângâiem şi îi ţinem să trăiască la noi timp mai îndelungat. Trăind ei printre cerşetorii noştri cei buni, fraţi ai lui Hristos, se îndreaptă adeseori şi apoi ies din casa săracilor ca oameni smeriţi şi blânzi.

Iată, nu de mult am avut un exemplu de acest fel: Un târgoveţ din acest oraş s-a stricat atât de rău, încât toţi îl izgoneau pur şi simplu cu bâtele de la porţile lor. Nimeni nu-i dădea măcar o bucată de pâine. El era beţiv, scandalagiu, bătăuş şi pe deasupra şi hoţ. Într-o astfel de stare a venit el la noi, rupt de foame. Cerea pâine şi rachiu, pentru care avea o patimă grozavă. Noi l-am primit cu dragoste şi i-am zis: „Trăieşte la noi, îţi vom da rachiu cât vrei, dar numai cu condiţia ca, de îndată ce te vei îmbăta, să te culci imediat. Insă dacă vei face un cât de mic scandal sau gălăgie, atunci nu numai că te vom alunga şi nu te vom mai primi niciodată, dar vom face şi un raport către judecător sau către poliţai, ca să te trimită în surghiun, ca pe un vagabond suspect.”

El a fost de acord şi a rămas la noi. O săptămână şi mai bine a băut într-adevăr mult, cât a vrut, dar, potrivit cu făgăduinţa dată şi ca să nu fie lipsit de rachiu, se culca sau ieşea din casă în grădină, unde se culca în tăcere. Când se trezea, fraţii din casa săracilor căutau să-l convingă şi-i dădeau sfaturi ca să se înfrâneze măcar câte puţin, la început. Astfel, treptat-treptat, el a început să bea mai puţin şi, în cele din urmă, peste vreo trei luni a devenit un om cumpătat şi acum lucrează undeva şi nu mănâncă pâine străină. Iată, acum trei zile a fost pe la mine ca să-mi mulţumească.

„Ce înţelepciune, săvârşită şi călăuzită de dragoste!", m-am gândit eu şi am exclamat:
- Binecuvântat este Dumnezeu care-şi arată mila Sa în casa ocrotită de dumneavoastră!

După aceste convorbiri, boierul şi cu mine, după ce am dormit un ceas sau două, auzind clopotul de utrenie, ne-am îmbrăcat şi am plecat de-acasă. Când am intrat în biserică, am găsit-o pe soţia sa stând acolo de mult, împreună cu copilaşii ei. Am ascultat utrenia, după care a urmat dumnezeiasca Liturghie. Boierul, eu şi unul dintre copilaşi am intrat în altar, iar doamnă cu fetiţa au stat la fereastra altarului, ca să vadă ridicarea Sfintelor Daruri.

Doamne Dumnezeule! Cum se mai rugau ei în genunchi, plângând cu lacrimi de bucurie! Feţele lor deveniseră atât de luminoase, încât, privind la ele, am plâns şi eu.

După ce s-a terminat slujba, stăpânul, preotul, slugile şi toţi cerşetorii au intrat împreună în sala de mese. Numărul săracilor se ridica până la 40 de oameni. Aici se aflau şi ologi, şi bolnavi; erau chiar şi copii. Cu toţii s-au aşezat la aceeaşi masă. Ce linişte şi tăcere erau acolo! Eu, luându-mi îndrăzneala, i-am şoptit boierului:
- Pe la mănăstiri se citeşte în vremea mesei din Vieţile Sfinţilor. Ce bine ar fi dacă s-ar citi şi la dumneavoastră, mai ales că aveţi volumele pentru tot anul.

Boierul adresându-se doamnei, îi zise:
- De bună seamă, Masa, ar fi bine să introducem şi noi această rânduială. Va fi foarte ziditoare de suflet. Iată, la prima masă voi citi eu, apoi tu, pe urmă părintele, iar după aceea, pe rând, fraţii.

Preotul, pe când mâncam, zise: - îmi place să ascult, dar pentru citit vă rog să mă iertaţi, nu am deloc timp liber. Cum ajung acasă, nu ştiu de ce să mă apuc.

Numai bătaie de cap şi grijă; trebuie ba una, ba alta. Am o grămadă de copii şi vite câte vrei. Alerg toată ziua de colo până colo. Nici nu-mi arde de citit sau de învăţat. Am uitat şi ceea ce am învăţat în seminar.

Când am auzit aceasta, am tresărit, dar doamna care şedea lângă mine m-a apucat de mână şi mi-a zis:
- *Părintele din smerenie zice aceasta. El întotdeauna se umileşte astfel, în vreme ce duce o viaţă cum se cuvine şi plăcută lui Dumnezeu; iată, sunt 20 de ani de când este văduv şi creşte o întreagă familie de nepoţi şi pe lângă aceasta slujeşte des la biserică.*

La aceste cuvinte mi-am adus aminte de cuvântul lui Nichita Stithatul din Filocalie. „Firea lucrurilor se măsoară după dispoziţia lăuntrică a sufletului, adică, aşa cum este fiecare, aşa îl judecă şi pe celălalt." Şi mai departe zice: „Cel ce a ajuns la adevărata rugăciune şi dragoste, acela nu deosebeşte lucrurile. Nu-l deosebeşte pe cel drept de cel păcătos, ci îi iubeşte pe toţi la fel şi nu-i osândeşte, tot aşa cum face Dumnezeu, Care face să răsară soarele şi să plouă şi peste cei drepţi, şi peste cei nedrepţi."

Din nou s-a aşternut tăcerea. În faţa mea şedea un cerşetor orb, din casa săracilor. Boierul îl hrănea, îi îmbucătăţea peştele, îi dădea lingura, îi turna supa. Fixându-l cu privirea, am observat că acest cerşetor îşi ţinea gura mereu deschisă, iar limba se mişca neîncetat şi parcă se cutremura. M-am gândit: nu cumva se roagă? După ce s-a terminat masa, unei bătrâne i-a venit rău. Fiind cuprinsă de un acces puternic, ea începu să scâncească. Boierul şi cucoana au dus-o în dormitorul lor şi au aşezat-o în pat. Cucoana a rămas să aibă grijă de ea. Preotul, pentru orice eventualitate, se duse să aducă Sfintele Taine, iar boierul a poruncit să se pună caii la şaretă şi a plecat după doctor la oraş. Toţi s-au împrăştiat.

Am simţit parcă o foame de rugăciune. Era o dorinţă puternică de rugăciune, cu revărsările ei de plinătate, iar singurătatea şi tăcerea îmi lipseau de două zile. Simţeam în inimă ca un fel de inundare care tindea să erupă şi să se reverse în toate mădularele, dar deoarece am reţinut această nevoie, am simţit o durere puternică, de altfel o durere plină de bucurie, care cerea o linişte plăcută şi dorinţa de a mă sătura de rugăciune. Aici mi s-a descoperit de ce adevăraţii lucrători ai rugăciunii ce se săvârşeşte singură fugeau de oameni şi se ascundeau în anonimat, după cum am mai înţeles pentru ce prea cuviosul Isihie numeşte grăire deşartă până şi convorbirea cea mai duhovnicească şi mai folositoare, precum zice şi Sfântul Efrem Sirul: „Vorba bună este de argint, dar tăcerea, de

aur curat." Gândindu-mă la toate acestea, m-am dus în casa săracilor. Acolo toţi se odihneau după masă. M-am urcat pe cerdac, m-am liniştit, m-am odihnit, m-am rugat. Când s-au trezit săracii, l-am găsit pe orb şi l-am condus spre grădină. Ne-am aşezat într-un loc singuratic şi am început să vorbim.

- Pentru Dumnezeu, spune-mi, spre folosul meu sufletesc, săvârşeşti rugăciunea lui Iisus?
- Da, de multă vreme, neîncetat.
- Dar ce simţi când o faci?
- Atâta doar, că nu pot trăi fără rugăciune nici ziua, nici noaptea.
- În ce chip ţi-a descoperit Dumnezeu această îndeletnicire? Povesteşte-mi, frate drag, cu de-amănuntul.

- În viaţa mea am fost meseriaş, în această localitate, îmi câştigam pâinea cu croitoria. Mă duceam prin alte gubernii, prin sate, şi coseam haine ţărăneşti. Într-un sat mi s-a întâmplat să trăiesc mai multă vreme la un ţăran, ca să-i cos haine pentru toată familia. Într-o zi de sărbătoare, am zărit pe măsuţa din colţul cu icoane trei cărţi şi am întrebat: „Cine citeşte la voi?"; „Nimeni, mi-a răspuns. Aceste cărţi ne-au rămas de la un unchi. El ştia carte."

Luând una dintre cărţi, am deschis-o la întâmplare şi am citit, mi-aduc aminte, ca şi cum ar fi acum, următoarele cuvinte: „Rugăciune neîncetată înseamnă chemarea numelui lui Dumnezeu întotdeauna, ori de şezi, ori de mergi, ori de lucrezi, ori de mănânci, ori de faci orice alt lucru; în orice loc şi în orice vreme se cuvine să chemi numele lui Dumnezeu."

Citind eu aceste cuvinte, m-am gândit că pentru mine ar fi foarte uşor şi am început să fac rugăciunea în şoaptă, în timp ce coseam, şi mi-a plăcut mult. Cei ce trăiau cu mine în casă au observat acest lucru şi au început să râdă de mine: „Ce tot şopteşti întruna, de parcă ai fi un vrăjitor? Ori poate descânţi ceva? "
Ca să ascund acest lucru, am încetat să mişc buzele şi am început să fac rugăciunea numai cu limba. În cele din urmă, m-am obişnuit atât de bine cu rugăciunea, încât limba o rostea singură şi ziua, şi noaptea. Şi mie îmi era plăcută această îndeletnicire. Am umblat astfel multă vreme, apoi, la un moment dat, am orbit cu desăvârşire, în neamul nostru, aproape toţi au avut apă neagră la ochi. Comuna noastră m-a înscris, din pricina sărăciei mele, la azilul care se găseşte în gubernia noastră, în oraşul Tobolsk. Acum, într-acolo mă şi duc. Stăpânii m-au oprit, pentru că vor să-mi dea trăsura până la Tobolsk.

- Cum se numeşte cartea aceea din care ai citit, nu cumva Filocalia?

- Drept să-ţi spun, nu ştiu. Nici nu m-am uitat la titlul ei. Am adus Filocalia mea, am căutat în partea a patra la Calist patriarhul acele cuvinte pe care mi le spusese el pe de rost şi am început să i le citesc.

- Acestea sunt! strigă orbul. Citeşte, frate! Ce frumos scrie acolo!

Când am ajuns la rândul unde scria „trebuie să ne rugăm cu inima”, el m-a întrebat:
- Ce înseamnă aceasta? Cum se face aceasta?

I-am răspuns că toată învăţătura privitoare la rugăciunea inimii este arătată în această carte, în Filocalie; atunci el m-a rugat stăruitor să-i citesc tot textul.
- Iată cum vom face, am spus eu. Când ai de gând să porneşti către Tobolsk?
- Chiar şi acum, mi-a răspuns el.
- Atunci, uite ce: mâine am de gând să plec şi eu. Vom merge împreună şi eu am să-ţi citesc cele ce privesc rugăciunea inimii şi am să-ţi arăt mijlocul ca să afli locul inimii, ca să intri într-însa.

- Dar cu trăsura cum rămâne?
- Ei, ce-ţi mai trebuie trăsură? Parcă nu ştii cât e până la Tobolsk? Numai 50 de verste. O să mergem încet. Ştii ce bine va fi să fim numai noi doi, singuri! O să stăm de vorbă mergând pe jos, vom citi mai lesne.

În felul acesta ne-am înţeles. Spre seară a venit boierul în persoană, ca să ne cheme pe toţi la cină, iar după masa de seară l-am anunţat că pornesc la drum cu orbul şi că nu ne trebuie trăsură, ca să citim mai lesne Filocalia. La aceasta boierul ne-a zis:
- Şi mie mi-a plăcut foarte mult Filocalia. Am şi alcătuit scrisoarea şi am pregătit banii ca mâine, când voi pleca la tribunal, să-i expediez la Petersburg, ca să-mi trimită Filocalia cu prima poştă.

Dimineaţa am pornit la drum. Am mulţumit mult acestor stăpâni pentru dragostea lor pilduitoare şi pentru milosârdia lor. Amândoi ne-au condus aproape o verstă departe de locuinţa lor. Acolo ne-am luat rămas bun.

Mergeam câte puţin şi încet, câte vreo 10-l5 verste pe zi, iar tot timpul care ne rămânea poposeam prin locuri singuratice şi citeam Filocalia. I-am citit tot ce era în legătură cu rugăciunea inimii, în ordinea pe care mi-a arătat-o răposatul meu duhovnic. Am început adică de la cartea lui Nichifor monahul, apoi Grigorie Sinaitul şi aşa mai departe. Cu câtă sete şi luare-aminte asculta el cuvintele

acestea! Ce mult îi plăceau şi cum îl mai desfătau! După aceea, a început să-mi pună asemenea întrebări cu privire la rugăciune, încât nu eram în stare să-i dau răspunsul potrivit.

După ce am citit cele ce erau necesare din Filocalie, el s-a rugat cu stăruinţă să-i arăt în mod practic cum se poate afla inima cu mintea şi cum se poate vârî într-însa numele dumnezeiesc al lui Iisus Hristos şi cum se poate ruga în chip lăuntric cu dulceaţă în inimă.

Am început să-i povestesc:
- Iacă, tu nu vezi nimic, dar cu toate acestea poţi să-ţi închipui şi să-ţi înfăţişezi cu mintea ceea ce ai văzut mai înainte, adică vreun om sau vreun lucru oarecare, ori de pildă vreun mădular de-al tău, o mână sau un picior. Ţi le poţi închipui atât de viu, încât să fie ca şi cum te-ai uita la ele, şi poţi să-ţi fixezi asupra lor ochii tăi, chiar orb fiind?

- *Pot, îmi răspunse orbul.*
- Atunci, închipuie-ţi inima. Intoarce-ţi ochii ca şi cum te-ai uita la ea prin piept şi imaginează-ţi-o cât mai viu cu putinţă, iar cu urechile ascultă cu atenţie cum palpită şi cum bate ea, lovitură după lovitură. Atunci când te vei obişnui cu aceste bătăi, începe să-ţi potriveşti cuvintele rugăciunii cu fiecare bătaie de inimă, uitându-te la ea. În acest fel, la prima bătaie să zici sau să gândeşti: „Doamne”, la a doua: „Iisuse”, la a treia: „Hristoase”, la a patra: „miluieşte-mă” şi repetă aceasta de mai multe ori. Pentru tine e uşor, căci ai făcut începutul şi pregătirea pentru rugăciunea inimii. Apoi, îndată ce o să te obîşnuieşti cu aceasta, o să poţi intra înăuntrul inimii şi ieşi de acolo, unind rugăciunea lui Iisus cu respiraţia, precum învaţă Părinţii. Adică, atunci când tragi înăuntru aerul, soarbe şi pe „Doamne Iisuse Hristoase”, iar când slobozeşti aerul din tine, şopteşte „miluieşte-mă”.

Ocupă-te cât mai mult şi cât mai des cu această lucrare şi în puţină vreme vei simţi o durere uşoară şi plăcută în inimă, apoi vor apărea înăuntrul ei o bucurie şi o treptată încălzire. Astfel, cu ajutorul lui Dumnezeu, vei dobândi rugăciunea cea dinăuntrul inimii, de sine lucrătoare şi îndulcitoare.

O dată cu aceasta însă fereşte-te pe cât îţi stă în putere să primeşti închipuiri în minte, neprimind chipurile care ţi se vor arăta. Cu nici un preţ să nu primeşti nici un fel de închipuiri, căci Sfinţii Părinţi ne poruncesc cu putere să ne păzim în timpul rugăciunii mintea fără închipuiri, ca să nu cădem în înşelăciune.

Orbul, ascultând cu luare-aminte toate acestea, a început să lucreze cu stăruinţă, după metoda arătată, iar noaptea, când ne opream să dormim, se îndeletnicea în mod special cu această rugăciune, vreme mai îndelungată. După vreo cinci zile, a început să simtă o căldură puternică şi o bucurie nespusă în inimă şi pe deasupra o mare dorinţă să se ocupe neîncetat cu această rugăciune, care a deschis într-însul dragostea pentru Iisus Hristos.

Din când în când a început să vadă câte o lumină, dar nu vedea în ea nici un fel de chipuri sau lucruri. Uneori i se arăta, când intra în inimă, ca o flacără de lumânare puternică, care izbucnea desfătător înăuntrul inimii, izbucnind afară prin gâtlej şi luminându-l. Iar în vremea acestei înflăcărări, putea vedea şi lucrurile care se petreceau în depărtare, ceea ce chiar s-a întâmplat odată.

Mergeam atunci printr-o pădure. El era adâncit în rugăciunea lui, în tăcere. La un moment dat mi-a zis:
- Ce rău îmi pare! Arde biserica. Iată s-a prăbuşit şi clopotniţa.

Eu i-am zis:
- Nu-ţi mai închipui lucruri deşarte! Asta-i o ispită. Trebuie respinse cât mai degrabă toate închipuirile. Cum poţi vedea ce se petrece în oraş? Până acolo mai avem 12 verste.

El m-a ascultat, a continuat să se roage şi tăcea. Spre seară am ajuns în oraş şi am văzut, într-adevăr, câteva case arse şi o clopotniţă, construită pe nişte pari de lemn, căzută. Erau acolo oameni care se îmbulzeau şi se mirau cum de clopotniţa n-a strivit pe nimeni în cădere. După părerea mea, nenorocirea s-a întâmplat tocmai în vremea în care orbul îmi vorbea despre ea.

El mi-a zis:
- Tu ai spus că vedenia mea este deşartă, dar uite că e chiar aşa. Cum să nu-I mulţumesc şi cum să nu-L iubesc pe Domnul Iisus Hristos, care-şi descoperă harul Său şi păcătoşilor şi orbilor şi neînţelepţilor. Şi ţie îţi mulţumesc că m-ai învăţat lucrarea inimii.

Eu i-am răspuns:
- De iubit, să-L iubeşti pe Iisus Hristos şi de mulţumit, Lui să-I mulţumeşti, dar fereşte-te să primeşti felurite vedenii drept nemijlocite descoperiri ale harului, căci aceasta se poate întâmpla după ordinea firească a lucrurilor. Sufletul omenesc, în mod relativ, nu este legat de loc şi de materie. El poate să vadă şi în întuneric, şi pe cele foarte depărtate ca şi cum s-ar petrece aproape. Nu stiai că

noi nu-i dăm acestei însuşiri sufleteşti puterea şi libertatea necesară şi o strivim, ori prin ideile noastre încurcate ori prin gândurile noastre risipite. Dar când ne concentrăm în noi înşine, atunci ne retragem de la tot ce se petrece în jurul nostru şi mintea se subţiază. Atunci sufletul nostru intră în rostul său şi lucrează în cel mai înalt grad. Astfel că aceasta este o lucrare firească. Am auzit de la răposatul meu duhovnic că şi oameni care nu lucrează rugăciunea, ori pentru că nu au această capacitate, ori pentru că sunt bolnăvicioşi, văd lumină chiar în cea mai întunecoasă cameră. Văd cum aceasta iese din toate lucrurile, disting obiectele şi simt natura lor dublă (firească şi suprafirească) şi pătrund gândurile celorlalţi. Cu atât mai mult, cele ce se petrec în vremea rugăciunii inimii direct din harul lui Dumnezeu sunt atât de desfătătoare, încât nici o limbă nu le poate spune şi nici nu pot fi asemănate cu nimic din cele materiale. Toate cele simţite sunt mult mai prejos faţă de simţirea plină de dulceaţă a harului care lucrează în inimă.

Orbul meu a ascultat acestea cu multă luare-aminte şi s-a făcut şi mai smerit. Rugăciunea creştea în inima lui din ce în ce mai puternic şi îi dădea o nespusă desfătare. Iar eu mă bucuram de aceasta din tot sufletul şi-i mulţumeam lui Dumnezeu cu osârdie pentru că m-a învrednicit să văd un rob al Său atât de binecuvântat.

În cele din urmă am ajuns la Tobolsk. L-am condus pe orb la azil, l-am lăsat acolo şi, după ce mi-am luat rămas bun cu dragoste de la el, m-am dus mai departe, în drumul meu.

Am mers cam vreo lună, încet, şi simţeam în adânc cât de ziditoare şi încurajatoare sunt bunele pilde, cele vii. Adesea citeam Filocalia şi repetam tot ce-i spusesem orbului care făcea rugăciunea. Pilda lui îmi înflăcăra inima, dăruirea şi dragostea faţă de Domnul. Rugăciunea inimii mă îndulcea atât de mult, încât nu credeam să fie cineva mai fericit decât mine şi nu ştiam cum putea fi o fericire mai mare, mai deplină, în împărăţia cerurilor. Nu numai că simţeam acest lucru înăuntrul sufletului meu, dar şi toate cele din afară mi se înfăţişau într-o formă încântătoare şi toate mă îndemnau să-L iubesc şi să-I mulţumesc lui Dumnezeu. ***Oamenii, arborii, plantele, animalele, toate mi se păreau înrudite, în toate găseam icoana numelui lui Iisus Hristos.***

Mă simţeam uneori atât de uşor, încât mi se părea că nu am trup şi parcă nu umblam, ci pluteam plin de bucurie prin văzduh. Uneori intram cu totul în mine însumi şi vedeam limpede toate cele din lăuntrul meu, minunându-mă de alcătuirea prea înţeleaptă a trupului omenesc. Alteori simţeam o bucurie atât de

mare, parcă eram împărat şi, în vremea tuturor mângâierilor de felul acesta, doream ca să dea Dumnezeu să mor mai repede, ca să-mi revărs recunoştinţa la picioarele Lui, în lumea duhurilor.

Se vede că ori mă îndulceam peste măsură de aceste simţiri, ori poate aşa a îngăduit voia lui Dumnezeu, dar din timp în timp simţeam în inima mea un fel de cutremurare şi teamă. Mă gândeam să nu mi se întâmple cumva din nou vreo nenorocire sau năpastă, asemănătoare cu aceea care mi s-a întâmplat din cauza fetei pe care am învăţat-o rugăciunea lui Iisus în paraclis. Gândurile năvăleau asupra mea ca un nor şi, cu acest prilej, mi-am adus aminte de cuvintele cuviosului Ioan Carpatul, care zice adesea că cel ce învaţă pe alţii este dat spre necinste Şi rabdă năpaste şi ispite pentru cei ce s-au folosit de la el în chip duhovnicesc. După ce m-am luptat cu gândurile acestea, mi-am înteţit rugăciunea, cu care le-am alungat cu desăvârşire şi, îmbărbătându-mă, mi-am zis: Facă-se voia lui Dumnezeu! Sunt gata să rabd tot ce-mi va trimite Iisus Hristos pentru firea mea cea mândră şi ticăloasă. Căci cei cărora le-am descoperit taina intrării în inimă a rugăciunii lăuntrice erau, mai înainte de a se întâlni cu mine, pregătiţi pentru nemijlocita învăţătură tainică dată de Dumnezeu.

Liniştindu-mă cu această înţelegere, am pornit din nou, rugăciunea şi mângâierea bucurându-mă şi mai mult decât înainte. Vreo două zile timpul a fost foarte ploios şi drumul s-a umplut de atâta noroi, încât abia puteam să-mi scot picioarele din nămol. Mergeam prin stepă şi, pe o distanţă de 15 verste, n-am întâlnit nici un sat. În sfârşit, către seară, am văzut o casă chiar lângă drum. M-am bucurat şi m-am gândit: uite aici am să cer să mă odihnesc, iar mâine dimineaţă voi vedea ce va da Dumnezeu! Poate că se va îndrepta şi vremea!

Când m-am apropiat, am văzut un bătrân beat, îmbrăcat într-o manta militară, care şedea pe o prispă, lângă casa aceea. M-am închinat şi i-am zis:
- Nu s-ar putea să rog pe cineva ca să dorm aici?
- Cine ar putea să-ţi dea voie în afară de mine? răspunse bătrânul, eu sunt cel mai mare aici! Aceasta este o staţie poştală, iar eu sunt supraveghetorul.
- Atunci, rogu-te, dă-mi voie să dorm la dumneata.
- Ai buletin? Arată-mi actele.

Eu i-am dat buletinul, dar el, ţinându-l în mâini, mă întrebă din nou:
- Dar unde-i buletinul?
- În mâinile dumitale, am răspuns. Supraveghetorul îşi puse ochelarii, citi şi spuse:

- E un act legal, poţi să dormi aici, că doar sunt un om bun. Uite, îţi dau şi un păhărel de rachiu.
- N-am băut rachiu de când sunt, am răspuns eu.
- Ei, puţin îmi pasă, cel puţin să iei cina cu noi.

Ne-am aşezat la masă, el, bucătăreasa, o femeie tânără destul de ameţită şi ea, şi cu mine. În tot timpul cinei ei s-au certat, învinuindu-se unul pe altul, iar la sfârşit s-au şi bătut. Supraveghetorul se duse în tindă, ca să se culce, iar bucătăreasa a început să strângă masa, să spele cănile şi lingurile, ocărându-i mai departe pe bătrân.

După ce am stat puţin, gândind că nu se va potoli curând, i-am zis:
- Eu unde aş putea să mă culc? Sunt foarte obosit din pricina drumului.
- Uite, taică, am să-ţi aştern.
Şi, punând un scaun lângă banca de la fereastră, care era în faţă, a aşternut o pătură şi a pus un căpătâi.

M-am culcat şi am închis ochii, ca şi cum aş fi adormit. Multă vreme a mai forfotit bucătăreasa. În cele din urmă a terminat toate, a stins lumina şi s-a apropiat de mine. La un moment dat, întreaga ferestruică din colţul din faţă, atât rama, cât şi sticla şi pervazul s-au sfărâmat în mici bucăţi, risipindu-se cu o groaznică pârâitură. Toată casa s-a zguduit, iar în dosul ferestrei s-au auzit un geamăt de durere, un strigăt şi o zvârcolire. De spaimă, femeia sări în mijlocul camerei şi se prăbuşi pe podea. Eu am sărit involuntar, crezând că s-a deschis pământul sub mine. Am văzut cum doi vizitii au adus în casă un om plin de sânge, aşa că nu i se vedea nici faţa. Acest lucru mai tare m-a înspăimântat. Omul era un curier, care se oprise să-şi schimbe caii aici. Vizitiul lui, neputând să cârmească bine, în clipa când voia să întoarcă spre poartă, a spart fereastra cu oiştea şi, cum în faţa casei se afla un şanţ, brişcă s-a răsturnat, şi curierul, căzând, şi-a zgâriat adânc capul, lovindu-se de un par ascuţit, cu care era întărită prispa. Curierul a cerut apă, ca să-şi spele rana, şi rachiu. Şi-a spălat-o, a dat un pahar peste cap, apoi a strigat să i se aducă caii. Eu m-am apropiat de el şi i-am zis:
- Cum se poate să pleci cu o durere aşa de mare?
- Un curier nu are vreme să fie bolnav, răspunse el şi plecă în galop.

Vizitii au târât muierea, care era în nesimţire, spre sobă, într-un colţ, acoperind-o cu o rogojină, şi au spus:
- Povestea asta i s-a întâmplat dintr-o prea mare spaimă. O să se dezmeticească.

Iar supraveghetorul s-a mai dres niţel şi s-a dus să se culce din nou. Eu am rămas singur.

Muierea se sculă curând şi începu să umble din colţ în colţ ca o bezmetică şi, în cele din urmă, a ieşit din casă; iar eu, după ce m-am rugat, simţind că mi-au slăbit puterile, mai înainte de a se lumina de ziuă am adormit puţin. Dimineaţa, luându-mi rămas bun de la supraveghetor, am pornit la drum. Mergeam şi înălţăm rugăciunea mea cu credinţă, cu nădejde şi cu mulţumire către Tatăl îndurărilor şi a toată mângâierea, care m-a izbăvit dintr-o nenorocire atât de apropiată.

După şase ani de la această întâmplare, trecând pe la o mănăstire de maici, am intrat în biserică, să mă rog. Stareţa, fiind iubitoare de străini, după Liturghie m-a luat la ea acasă şi a poruncit să mi se dea un ceai. Deodată sosiră la ea pe neaşteptate nişte musafiri. Stareţa a ieşit în întâmpinarea lor, iar pe mine m-a lăsat cu călugăriţele care îngrijeau de chilia ei.

O maică smerită care-mi turna ceaiul a trezit în mine curiozitatea de a o întreba:
- Maică, eşti de mult în această mănăstire?
- De cinci ani, răspunse ea. Am fost adusă aici nebună şi Dumnezeu şi-a făcut milă cu mine în această mănăstire. Maica stareţă m-a lăsat să vieţuiesc pe lângă ea şi m-a tuns în monahism.
- Dar din ce pricină ai înnebunit? o întrebai.
- Lucram la o staţie de poştă şi noaptea, pe când dormeam, nişte cai au spart fereastra, iar eu, speriindu-mă, mi-am ieşit din minţi. Rudele mele m-au purtat un an întreg pe la locurile sfinte, dar nu m-am vindecat decât aici.

Auzind aceasta, m-am bucurat în sufletul meu şi l-am proslăvit pe Dumnezeu, Care pe toate le întocmeşte cu înţelepciune pentru mântuirea sufletului nostru.
Au mai fost multe întâmplări felurite, am spus eu, adresându-mă binefăcătorului meu. Dacă ar fi să le povestesc pe rând, nu-mi vor ajunge nici trei zile şi trei nopţi, ca să le spun pe toate. Vă voi mai istorisi doar una singură.

Într-o zi senină de vară, am zărit un cimitir lângă drum şi o aşa-numită capelă, adică o biserică mică, şi câteva case care aparţineau sfinţiţilor slujitori. Sunase de Liturghie şi m-am dus şi eu acolo. Tot într-acolo se îndreptau şi oamenii din împrejurimi, iar unii, până să ajungă la biserică, s-au aşezat pe iarbă şi, văzându-mă pe mine că vin grăbit, mi-au zis:
- Nu te grăbi, o să mai stai destul până începe slujba. Aici se slujeşte foarte încet, preotul e bolnăvicios şi slujeşte tărăgănat.

Într-adevăr, slujba a durat foarte mult. Preotul care era tânăr, dar foarte slab şi palid, se mişca foarte încet, dar de altfel slujea cu multă evlavie şi simţire, iar către sfârşitul Liturghiei a rostit o predică foarte frumoasă, destul de lămurită, cu privire la cum se dobândeşte dragostea faţă de Dumnezeu.

Văzând că sunt străin, preotul m-a chemat la el acasă şi m-a oprit la masă. În timpul mesei i-am zis:
- Cu câtă evlavie şi cât de fără grabă slujiţi, părinte!
- Da, mi-a răspuns părintele, deşi aceasta nu le e pe plac parohienilor, care cârtesc. Dar eu nu am ce face, căci mie îmi place ca orice cuvânt al rugăciunii să-l cuget mai întâi şi să mă îndulcesc de el şi abia după aceea să-l rostesc cu glas tare, căci fără simţire şi participare lăuntrică, orice cuvânt rostit va fi fără de rod, atât pentru mine, cât şi pentru ceilalţi. Toată lucrarea stă în viaţa lăuntrică şi în rugăciunea făcută cu luare-aminte. Şi cât de puţini se ocupă de lucrarea lăuntrică! Asta vine din faptul că nu vor, nu se îngrijesc de cele duhovniceşti, de luminarea lăuntrică, mai zise preotul.

L-am întrebat din nou:
- Dar cum se poate dobândi aceasta? Se pare că un astfel de lucru este tare greu de înţeles.
- Câtuşi de puţin; ca să te luminezi duhovniceşte şi ca să fii cu luare-aminte, om lăuntric, trebuie să iei un text oarecare din Sfânta Scriptură şi să ţii toată luarea-aminte şi cugetarea cât se poate mai mult asupra lui, şi aşa ţi se descoperă lumina înţelegerii. Tot aşa trebuie să procedăm şi în timpul rugăciunii; dacă vrei ca ea să fie curată, dreaptă şi desfătătoare, trebuie să-ţi alegi o rugăciune scurtă, care constă în puţine cuvinte, dar care să fie puternică şi s-o repeţi de mai multe ori şi timp mai îndelungat, şi atunci vei simţi gustul pentru rugăciune.

Mi-a plăcut foarte mult această îndrumare a preotului, cât era ea de simplă, dar totodată adâncă şi înţeleaptă.

I-am mulţumit în gândul meu lui Dumnezeu pentru că mi-a arătat un astfel de păstor adevărat al Bisericii Sale. După terminarea mesei, preotul mi-a zis:
- Tu culcă-te puţin după masă, iar eu mă voi îndeletnici cu citirea cuvântului lui Dumnezeu, ca să mă pregătesc pentru predica de mâine.

Astfel m-am dus la bucătărie. Acolo nu era decât o femeie bătrână, care şedea ghemuită în colţ şi tot tuşea. Eu m-am aşezat sub ferestruică, am scos din traistă Filocalia mea şi am început să citesc încet, numai pentru mine însumi. In cele din urmă, am auzit că bătrâna spunea în şoaptă neîncetat rugăciunea lui Iisus.

Eu m-am bucurat când am auzit rostirea deasă a numelui Domnului, Cel Prea Sfânt, şi i-am zis:
- Ce bine e, maică, să săvârşeşti mereu rugăciunea! Aceasta este cel mai mântuitor lucru creştinesc.

- Da, taică! răspunse ea, la bătrâneţele mele nu am altă bucurie decât să zic: Doamne, miluieşte-mă!

- Dar de când te-ai obişnuit să te rogi aşa?
- Din copilărie! Nici nu pot să trăiesc fără asta, căci rugăciunea lui Iisus m-a izbăvit de pieire şi de moarte.

- Cum? Ia povesteşte-mi te rog, pentru slava lui Dumnezeu şi pentru slava puterii harice de care e pătrunsă rugăciunea lui Iisus.

Eu mi-am băgat Filocalia în traistă, m-am aşezat mai aproape de ea şi dânsa a mceput să-mi povestească:
- Eram tânără şi frumoasă. Părinţii mei m-au sfătuit să mă mărit. Nunta urma să fie a doua zi. Mirele venea spre casa noastră şi, la un moment dat, când era cam la zece paşi depărtare de noi, a căzut şi a murit. Eu m-am speriat aşa de tare, încât am refuzat să mă mai căsătoresc. Şi m-am hotărât să trăiesc în feciorie şi să călătoresc pe la locurile sfinte, ca să mă rog lui Dumnezeu. Totuşi mi-era teamă să pornesc la drum singură, ca nu cumva oamenii răi să-şi bată joc de tinereţea mea.

Atunci, o pelerină bătrână, pe care o cunoşteam, m-a învăţat ca, ori încotro m-aş duce în drumul meu, să săvârşesc neîncetat rugăciunea lui Iisus. Şi ea m-a încredinţat cu tărie că în timpul acestei rugăciuni nu mi se poate întâmpla nici o nenorocire pe drum. Eu am crezut toate acestea şi într-adevăr am umblat fără să mi se întâmple nici un rău pe drum, întocmai cum mi-a spus bătrâna pelerină, chiar în cele mai îndepărtate locuri sfinte. Părinţii mei îmi dădeau bani pentru aceasta. La bătrâneţe însă m-am îmbolnăvit şi preotul acesta mă ţine şi mă hrăneşte din milă.

Am ascultat cu plăcere povestirea şi nu ştiam cum să-I mulţumesc lui Dumnezeu pentru ziua aceasta care mi-a descoperit nişte pilde atât de ziditoare. Apoi, cerând blagoslovenie de la preotul cel evlavios, m-am dus în drumul meu, bucurându-mă.

De curând, când veneam încoace prin gubernia Kazan, mi s-a întâmplat să aflu cum se descoperă în mod lămurit şi viu puterea rugăciunii făcute în numele lui Iisus Hristos până şi în sufletele celor ce se ocupă cu aceasta în mod inconştient şi cum, totodată, o repetare deasă şi îndelungată a rugăciunii este cea mai scurtă şi mai sigură cale care duce la dobândirea bunelor roade ale rugăciunii.

Mi s-a întâmplat odată să dorm într-un sat de tătari. Când am intrat în sat, am văzut sub fereastra unei case o căruţă şi un vizitiu rus. Caii mâncau lângă căruţă. M-am bucurat de aceasta şi mă gândeam să rog pe cineva să îmi îngăduie să dorm aici, sperând că, cel puţin, voi dormi împreună cu creştini. M-am apropiat şi am întrebat pe vizitiu cine este călătorul. El mi-a răspuns că e un boier care merge de la Kazan în Crimeea. În vremea când vorbeam cu vizitiul, boierul, dând la o parte pielea care acoperea căruţa, şi-a scos capul, s-a uitat la mine şi m-a întrebat.

- Eu dorm aici, dar dumneata? Eu n-am intrat în casă pentru că la tătari e foarte murdar. M-am hotărât să rămân noaptea în căruţă.

Boierul a ieşit apoi la plimbare, seara era frumoasă şi am început să stăm de vorbă. Printre multe altele, el mi-a povestit din propria sa viaţă următoarele:
- Până la vârsta de 65 de ani am făcut serviciul la marină, cu gradul de căpitan de rangul întâi. La bătrâneţe m-am îmbolnăvit de o boală de nevindecat, de gută. Aşa că, ieşind la pensie, m-am dus în Crimeea, la moşioara soţiei mele, fiind aproape în permanenţă bolnav. Soţia mea era cam zănatică. Avea o fire distrată şi era o mare jucătoare de cărţi. S-a plictisit să trăiască lângă mine, bolnav cum eram. Părăsindu-mă, a plecat la Kazan, la o fiică a noastră, măritată cu un funcţionar care-şi avea serviciul acolo. Mi-a luat toate lucrurile, ducând cu ea şi pe servitorii de la curte şi nu mi-a lăsat pe lângă mine decât un băieţaş de opt ani, care-mi era fin.

Aşa am trăit singur vreme de trei ani. Copilul care-mi slujea avea însuşiri deosebite şi-mi făcea toate treburile casnice, făcea curăţenie în cameră, făcea focul în sobă, îmi fierbea casa, încălzea samovarul, dar, cu toate acestea, era foarte zburdalnic, un ştrengar care nu tăcea niciodată. Mereu alerga, era gălăgios, striga, se juca, făcea tot felul de năzbâtii şi din această pricină mă deranja foarte mult. Iar eu, din pricina bolii şi din plictiselă, am început să citesc cărţi duhovniceşti. Aveam la mine o carte admirabilă despre rugăciunea lui Iisus, scrisă de Sfântul Grigorie Palama. O citeam aproape mereu şi, câte puţin, am început să zic rugăciunea. Băiatul mă stingherea şi nici o ameninţare nu-l putea înfrâna de la ştrengăriile lui.

Atunci m-am gândit la următorul mijloc: i-am poruncit să se aşeze în camera mea pe un scăunel şi să rostească rugăciunea lui Iisus. La început nu i-a plăcut deloc şi căuta pe toate căile să scape de acest canon sau tăcea.

Ca să-l oblig să îndeplinească porunca, puneam lângă mine varga. Când spunea rugăciunea, eu citeam liniştit cartea sau ascultam cum rosteşte rugăciunea. Dar îndată ce tăcea, îi arătam varga, şi el, speriindu-se, se apuca din nou de rugăciune. Acest lucru mă bucura foarte mult, căci în locuinţa mea începea să se facă linişte. Am observat că nu mai era nevoie de nuia şi că băiatul începea să împlinească porunca bucuros şi cu osârdie. Am observat, de asemenea, o totală schimbare în firea lui zburdalnică. El a devenit tăcut şi liniştit, iar treburile casnice le îndeplinea cu mai mult spor. Fapt ce m-a bucurat şi am început să-i dau mai multă libertate.

În sfârşit, ce crezi că a ieşit din toate acestea? El s-a obişnuit aşa de bine cu rugăciunea, încât o făcea aproape mereu şi în vremea oricărui lucru, fără să fie silit de mine. Când îl întrebam ceva în legătură cu această schimbare, el îmi răspundea că simte o dorinţă de neînvins de a rosti întotdeauna rugăciunea.

- Dar ce simţi când o faci?
- Nimic, numai că mă simt bine când fac rugăciunea.
- Dar în ce constă binele acesta?
- Nu ştiu cum să vă spun.
- Simţi oare o veselie?
- Da, o veselie.

Băiatul împlinise 12 ani atunci când începu războiul din Crimeea. Eu am plecat la fiica mea, în Kazan, iar pe el l-am luat cu mine. Aici i-am făcut loc în bucătărie împreună cu alţi servitori; din această pricină, tânjea foarte tare şi mi se plângea că oamenii, glumind şi făcând diferite năzbâtii între ei, s-au agăţat şi de eî, luându-l în bătaie de joc, şi că îl împiedică să facă rugăciunea.

In sfârşit, după vreo trei luni a venit la mine şi mi-a spus:
- O să plec acasă, aici nu mai pot să sufăr plictiseala şi gălăgia.

Eu i-am răspuns:
- Cum poţi să te duci, pe vreme de iarnă, la aşa o distanţă mare? Mai aşteaptă până ce voi pleca eu, atunci te voi lua şi pe tine.

A doua zi băiatul a dispărut. L-am căutat peste tot, dar nu l-am găsit nicăieri. În cele din urmă, primesc o scrisoare de la oamenii din Crimeea care îmi păzeau moşia, în care se spunea că acel băiat a fost găsit în casa mea pustie, la 4 aprilie, a doua zi de Paşti. Zăcea mort pe podele în odaia mea, cu mâinile aşezate pe piept, cu pioşenie, cu căciula sub cap şi îmbrăcat cu acelaşi surtuc cu care fusese îmbrăcat la mine şi cu care şi plecase. L-au înmormântat în grădina mea. Când am primit această ştire, am fost foarte mirat cum de a putut ajunge atât de repede băiatul până la moşie. El a plecat pe 26 februarie, iar la 4 aprilie a fost găsit. Ca să faci într-o lună de zile aproape 3000 de verste trebuia să-ţi ajute Dumnezeu ca să-i poţi face, chiar cu căruţa, căci ar veni câte o sută de verste pe zi; iar el era, pe deasupra, îmbrăcat în haine de vară şi fără o copeică în buzunar. Să admitem că l-o fi luat cineva cu căruţa, dar nici aşa nu ar fi putut ajunge fără Pronia deosebită a lui Dumnezeu pentru el. Iată cum băiatul meu, spuse în sfârşit boierul, a gustat rodul rugăciunii, iar eu nici la bătrâneţe n-am ajuns la măsura lui.

Mai apoi i-am zis boierului:
- *E foarte frumoasă cartea prea cuviosului Grigorie Palama pe care aţi binevoit s-o citiţi. Şi eu o ştiu. Dar în ea se vorbeşte mai mult despre rugăciunea lui Iisus orală; citiţi cartea care se numeşte Filocalia. Acolo veţi găsi o cunoaştere deplină şi desăvârşită, care ne arată cum se poate dobândi rugăciunea lui Iisus duhovnicească, ce se face în minte şi în inimă, şi cum se gustă rodul ei cel prea dulce.*

Cu prilejul acesta i-am arătat şi Filocalia mea. Am văzut că el a primit cu plăcere sfatul meu şi a făgăduit să-şi facă rost de o astfel de carte.

Doamne Dumnezeule, mă gândeam în sinea mea, ce minunate arătări ale puterii dumnezeieşti se vădesc din această rugăciune. Atât de înţeleaptă şi atât de pilduitoare este întâmplarea aceasta! Pe băiat nuiaua l-a învăţat rugăciunea, ba i-a servit şi ca mijloc de mângâiere! Oare necazurile şi năpastele întâlnite pe calea rugăciunii nu sunt tot nişte nuieluşe ale lui Dumnezeu? Şi dacă e aşa, de ce ne temem şi ne tulburăm când ni le arată mâna Domnului Dumnezeu, Tatăl Nostru cel ceresc, Cel ce e plin de nemărginită dragoste, şi când această nuieluşă ne învaţă să ne deprindem mai stăruitor cu rugăciunea şi ne conduce spre o negrăită mângâiere?

Când am terminat cu aceste istorisiri, i-am spus binefăcătorului meu:

- Iertaţi-mă, pentru numele lui Dumnezeu, am trăncănit prea multe, iar Sfinţii părinţi numesc convorbirile fără măsură, chiar şi pe cele duhovniceşti, grăiri deşarte.

E timpul să-l văd pe tovarăşul meu de drum, cu care voi pleca la Ierusalim. Rugaţi-vă pentru mine, păcătosul, ca Domnul, cu mila Lui cea mare, să-mi întocmească drumul meu în cele bune.
- Îţi doresc, iubitul meu frate în Domnul, răspunse el, ca harul lui Dumnezeu, Cel plin de dragoste, să-ţi lumineze drumul tău şi să te însoţească, aşa cum îngerul Rafael l-a însoţit pe Tobie.

Povestirea a cincea

Ultima întâlnire cu stareţul fusese în urmă cu un an. Acum, iată, o uşoară bătaie în uşă şi un glas care rostea rugăciunea, îi vestiră sosirea acestui frate binecuvântat de care stareţul se bucură.
- Vino, iubite frate! Să-i mulţumim împreună lui Dumnezeu că a binecuvântat calea întoarcerii tale!

- Slavă şi mulţumită Tatălui ceresc pentru mila cu care pe toate le rânduieşte cu a Sa înţelepciune întotdeauna spre folosul nostru, al pelerinilor aflaţi în „pământ străin"! Iată că şi eu, păcătosul, după un an de despărţire, am fost, din mila lui Dumnezeu, învrednicit să te văd şi să-ţi aud cuvintele pline de dragoste. Fără îndoială, Sfinţia Ta aşteptai să-ţi povestesc despre sfântul oraş Ierusalim, spre care năzuiau neîncetat sufletul şi gândul meu. Dar nu întotdeauna ni se împlineşte dorinţa. Aşa mi s-a întâmplat şi mie. Şi nu e de mirare, căci pentru mine, un biet păcătos, era prea mult să fiu învrednicit să calc pe acel pământ sfinţit, pe care s-au întipărit dumnezeieştii paşi ai Domnului Iisus Hristos.

Te rog să-ţi aminteşti, prea cuvioase, cum, acum un an, am pornit de aici cu un tovarăş de drum, un bătrân surd, având o scrisoare de la un negustor din Irkuţk adresată fiului său din Odessa, în care îl ruga să mă ducă la Ierusalim. Am ajuns bine la Odessa şi într-un timp destul de scurt. Prietenul meu s-a îmbarcat imediat şi s-a îndreptat spre Constantinopol. Eu, rămas singur, m-am dus să-l caut, după adresa de pe scrisoare, pe fiul negustorului din Irkuţk. Am găsit repede gazda lui, însă spre mirarea şi durerea mea, nu l-am aflat pe binefăcătorul meu printre cei vii. Murise în urmă cu trei săptămâni, după o scurtă boală. Cu toată tristeţea, mi-am pus nădejdea în Domnul. Cei din casă erau cuprinşi de durere; văduva răposatului, rămasă cu trei copilaşi, era atât de îndurerată, încât plângea neîncetat, pierzându-şi de multe ori cunoştinţa. Părea că nu va mai trăi mult după o suferinţă atât de crâncenă. Totuşi, în ciuda acestor triste împrejurări, m-a primit cu dragoste. Neavând putinţa, în noile condiţii, să-mi mijlocească plecarea la Ierusalim, m-a ţinut ca musafir în casa ei vreo două săptămâni, până când tatăl celui mort, potrivit făgăduinţei sale, urma să sosească la Odessa, ca să pună în orânduială şi să aşeze treburile familiei rămase orfană. Şi aşa n-am mai plecat.

Trecu o săptămână, o lună, dar negustorul nu mai sosea; trimise însă o scrisoare în care vestea că, datorită unor împrejurări neprielnice, nu poate veni. Îi sfătuia să-i concedieze pe lucrători şi să vină imediat, cu toţii, la el, în Irkuţk. Au început îndată pregătirile şi grijile călătoriei. Am înţeles că nu-i mai interesa

chestiunea plecării mele; le-am mulţumit pentru primire şi, luându-mi rămas bun de la ei, am pornit din nou la drum prin întinsul Rusiei…

Gândeam în sinea mea: „încotro mă voi îndrepta acum?” în cele din urmă, m-am hotărât ca, mai întâi, să merg la Kiev, unde nu mai fusesem de câţiva ani. Am pornit deci într-acolo…

La început, am fost mâhnit că nu mi se împlinise dorinţa plecării la Ierusalim, însă mai târziu m-am gândit că nimic nu se petrece fără voia lui Dumnezeu. Astfel, m-am liniştit, în nădejdea că Domnul, Iubitor de oameni, va primi năzuinţa mea ca pe o faptă bine plăcută şi nu-mi va lăsa călătoria fără zidire sufletească şi folos duhovnicesc…

Chiar aşa s-a şi întâmplat, căci am întâlnit în calea mea oameni care mi-au descoperit multe lucruri neştiute de mine şi mi-au luminat sufletul întunecat, pe calea spre mântuire… Dacă nevoia nu m-ar fi silit să merg spre Kiev, n-aş fi întâlnit aceşti binefăcători ai sufletului meu.

Peste zi mergeam rugându-mă, iar seara, când mă opream să dorm, citeam Filocalia, pentru întărirea şi trezirea sufletului meu în lupta cu nevăzuţii vrăjmaşi ai mântuirii.

Când mă depărtasem ca la vreo 70 de verste de Odessa, am fost martorul unei întâmplări minunate. În faţa mea călătorea un mare convoi cu mărfuri, compus din vreo treizeci de căruţe, pe care le-am ajuns din urmă. Unul dintre căruţaşii din frunte mergea, ca un vătaf, lângă calul său, iar ceilalţi veneau grămadă în urmă. Drumul nostru trecea pe lângă o apă în care bucăţile de gheaţă sparte de primăvară se învârteau cu un zgomot asurzitor. La un moment dat, căruţaşul din faţă, care era tânăr cu vârsta, şi-a oprit calul, oprind întreaga caravană. Când ceilalţi căruţaşi se apropiară în goană, văzură că flăcăul începu să se dezbrace. L-au întrebat de ce face asta. El răspunse că are o mare dorinţă să se scalde în vâltoare. Miraţi, unii dintre căruţaşi începură să râdă, alţii să-l ocărască, zicând că e nebun; fratele mai mare al tânărului încercă să-l împiedice şi-l îmbrâncea să meargă mai departe. Flăcăul se împotrivea, nevoind să asculte. Câţiva dintre căruţaşii mai tineri, ca să glumească, luară găleţile cu care îşi adăpau caii, le umplură cu apă luată din râu şi începură s-o toarne peste tânărul înfierbântat. Unii îi turnau în cap, alţii după gât, zicând: „Uite, te scăldăm noi!” De-abia îi atinse apa trupul şi flăcăul strigă: „Ah, cât e de bine!” Apoi se aşeză jos, pe pământ, iar tovarăşii de drum turnau mereu. Deodată se întinse şi, în deplină linişte, muri îndată. Toţi s-au înspăimântat, neînţelegând pricina morţii lui. Cei

mai în vârstă erau îngrijoraţi, spunând că trebuie anunţate autorităţile; alţii socoteau că aşa i-a fost scris.

Zăbovind vreo oră pe lângă ei, am plecat mai departe. La vreo cinci verste distanţă, am zărit un sat lângă drum şi, intrând în el, am întâlnit un preot bătrân, mergând pe uliţă. Îmi veni gândul să-i povestesc întâmplarea văzută, ca să aud părerea Sfinţiei Sale. Preotul m-a luat cu el acasă şi, istorisindu-i ceea ce văzusem, l-am rugat să-mi lămurească pricina…

- Nu ştiu a-ţi spune mai mult, iubite frate, decât că în natură se petrec multe lucruri minunate şi neînţelese de mintea noastră. Cred că toate acestea se întâmplă doar cu rânduiala lui Dumnezeu, pentru a-i arăta mai limpede omului cârmuirea şi pronia cerească în lume, căci în anumite cazuri e vorba chiar de schimbarea legilor ei în chip nefiresc şi nemijlocit… Eu însumi am fost martorul unui caz asemănător. În apropierea satului nostru este o râpă adâncă şi prăpăstioasă care, nefiind largă, are totuşi o adâncime de vreo zece stânjeni sau chiar mai mult. De te uiţi în jos, te cuprind fiorii. Pentru cei ce merg cu piciorul a fost aruncat peste ea un mic pod. Într-o bună zi, un ţăran din parohia mea, om cu familie şi bunăstare, a simţit, aşa din senin, o dorinţă de nebiruit să se arunce de pe podeţ în râpa cea adâncă. O săptămână întreagă s-a luptat cu acest îndemn lăuntric. În cele din urmă, ţăranul nostru, nemaiputând îndura chinul, s-a sculat de dimineaţă şi, ieşind grabnic din casă, s-a dus şi s-a aruncat în prăpastie. Nişte oameni care l-au auzit gemând au alergat repede la faţa locului şi l-au scos cu mare greutate din râpă. Enoriaşul meu avea amândouă picioarele rupte. Când a fost întrebat de ce făcuse aceasta, a răspuns că, deşi acum îl încerca o mare durere, sufletul său era liniştit că s-a supus chemării misterioase de nestăvilit care îl muncise o săptămână întreagă. Un an întreg a zăcut într-un spital din oraş. Eu îl vizitam şi deseori, văzându-i pe medici în jurul lui, voiam, ca şi tine, să aflu de la ei ceva care să-mi desluşească rostul acestei întâmplări. Medicii mi-au răspuns într-un glas că a fost victima unui atac de „furie”… Când i-am rugat să mă lămurească în mod ştiinţific asupra acestei boli, care sunt cauzele ce îi dau naştere, n-am aflat nimic altceva decât că aceasta este o taină a firii, pe care ştiinţa n-a descoperit-o încă… Eu însă, în ceea ce mă priveşte, le-am atras atenţia că, dacă omul, prins de vârtejul acestei taine a naturii, s-ar îndrepta cu rugăciunea către Dumnezeu şi şi-ar deschide inima în faţa oamenilor buni, atunci „furia” pe care o crede de nebiruit nu şi-ar atinge ţinta. Fapt sigur este că în viaţă se petrec multe întâmplări care scapă judecăţii noastre…

Între timp, afară se întunecase şi eu am rămas să dorm la preot. Dimineaţa, poliţaiul îşi trimise secretarul pentru autorizaţia de înmormântare a răposatului.

La autopsie, doctorul n-a găsit nici un semn de nebunie. Dimpotrivă, a spus că moartea lui se datorează unui atac neprevăzut.

- Uite, vezi? îmi spuse preotul, medicina nu poate arăta pricinile care îi împing cu o putere nebiruită pe anumiţi oameni spre apă.Luându-mi rămas bun de la preot, am plecat mai departe.

După ce am mers câteva zile, obosind rău de tot, am ajuns într-un mare târg, numit „Biserica Albă”. Cum se înserase, am început să-mi caut un loc de odihnă. In piaţă am întâlnit un om care părea şi el un călător şi care întreba pe la prăvălii de casa unui anume locuitor. Văzându-mă, s-a apropiat de mine şi mi-a zis: „După cum văd, şi tu eşti pelerin. Să mergem împreună, să aflăm unde locuieşte târgoveţul Evreinov. E un bun creştin. Este proprietarul unui han bogat şi primeşte pelerini în casa lui. Uite, am aici şi o notă despre el…” L-am însoţit cu bucurie şi îndată am găsit locuinţa.

Deşi nu l-am aflat pe stăpân acasă, soţia lui, o bătrânică plină de bunătate, ne-a primit cu dragoste şi ne-a condus într-o odaie singuratică de pe cerdac, spre a avea linişte. După ce ne-am spălat şi ne-am odihnit puţin, a venit stăpânul şi ne-a poftit la cină. La masă a deschis discuţia, întrebându-ne cine suntem şi de unde venim. Apoi, nu ştiu cum, a venit vorba despre numele său, Evreinov. Eram curios pentru ce poartă un astfel de nume.

- Vă voi povesti în legătură cu aceasta o întâmplare interesantă, îşi începu el istorisirea. Tatăl meu a fost evreu, născut în oraşul Sklov. Dânsul nutrea o mare ură împotriva creştinilor. Din tinereţe se pregătea să se facă rabin şi învăţa cu osârdie toate minciunile evreieşti pentru combaterea creştinismului. Într-o bună zi, întâmplarea făcu să treacă printr-un cimitir creştin. Acolo el văzu un craniu, care fusese scos probabil dintr-un mormânt de curând săpat. Potrivit cruzimii sale, începu să-şi bată joc de ţeastă: o scuipă, o înjură şi o calcă în picioare. Nemultumindu-se cu atât, o ridică de jos şi o înfipse într-un par, asa cum grădinarii înfig oase de animale pentru a speria păsările răpitoare. După ce îşi isprăvi bătaia de joc, se duse acasă. În noaptea următoare, i se înfăţişă în vis un om necunoscut care îl învinuia, spunându-i: „Ai îndrăznit să-ţi baţi joc de rămăşiţele mele pământeşti? Eu, care sunt creştin, iară tu, vrăjmaşul lui Hristos?!” Vedenia se repeta de câteva ori pe noapte, alungându-i somnul şi liniştea. Mai târziu, năluca începu să-i joace înaintea ochilor şi în timpul zilei. Auzea şi ziua ecoul vocii, plină de învinuiri. Cu cât trecea timpul, cu atât vedenia se repeta mai des. În sfârşit, când mâhnirea şi spaima îi slăbiseră puterile şi-i

stăpâneau sufletul, alergă la rabinii lui, care îndată s-au aşezat pe citit rugăciuni şi dezlegări.

Vedenia, departe de a-l lăsa în pace, revenea mai des şi mai năvalnic. Şi cum această încercare sufletească ajunsese cunoscută tuturor, un creştin cu care se împrietenise în afacerile lui negustoreşti îl sfătui să primească credinţa creştină, încredinţându-l că nu se va putea izbăvi prin nimic altceva. Cu toate că tatăl meu nu voia deloc să se boteze, a zis totuşi: „Aş fi bucuros să fac orice, numai să scap odată de vedenia aceasta de neîndurat". Creştinul, bucurându-se la auzul cuvintelor lui, l-a convins să înainteze o cerere episcopului din localitate, în vederea botezului, spre a fi primit fără întârziere în Biserica creştină. Au scris petiţia împreună, iar tatăl meu, vrând-nevrând, a iscălit-o. Din clipa în care cererea a fost semnată, vedeniile au încetat, fără să-l mai tulbure vreodată. Dânsul a fost cuprins de o nespusă bucurie şi, pe deplin liniştit, simţind o înflăcărată credinţă în Iisus Hristos, a mers îndată la episcop, i-a povestit cele petrecute şi i-a mărturisit din toată inima că vrea să se boteze. După ce învăţă dogmele credinţei creştine, se boteză cu multă râvnă, apoi plecă acasă, în localitatea aceasta, unde se căsători cu mama mea, care era bună creştină şi cu care a trăit o viaţă plăcută lui Dumnezeu şi plină de evlavie. A fost milostiv cu săracii, iar pe patul de moarte, după ce îmi dădu frumoase poveţe în privinţa aceasta, mi-a lăsat porunca şi binecuvântarea de a-i milui pe cei lipsiţi. Iată de ce mă numesc Evreinov!

Am ascultat istorisirea cu evlavie şi smerenie, gândindu-mă în sinea mea: „Doamne, Dumnezeul meu! Cât de milostiv este Domnul nostru Iisus Hristos şi cât de mare e iubirea Lui! Ce felurite sunt căile pe care El aduce la Sine pe păcătoşi şi cu câtă înţelepciune întoarce întâmplările de mică însemnătate în călăuze spre lucruri mari! Cine ar fi putut bănui că gluma răutăcioasă a unui evreu, săvârşită asupra unui os de mort, îi va sluji drept punte de trecere spre adevărata cunoaştere a lui Iisus Hristos, luminându-l spre viaţa duhovnicească?"

După cină, am mulţumit lui Dumnezeu şi stăpânului casei, apoi ne-am retras în odaia noastră, la odihnă. Pentru că nu ne era somn, am mai stat de vorbă. Printre altele, tovarăşul meu de drum îmi spuse că e negustor în Moghilev. Trăise doi ani în Basarabia, într-o mănăstire de acolo, de unde plecase expirându-i termenul buletinului. Acum mergea în satul natal, ca să-şi scoată actul trebuincios intrării pentru totdeauna în mănăstire. Lăuda mănăstirile de acolo, tipicul, rânduiala şi viaţa aspră a multor călugări bătrâni îmbunătăţiţi. Mai

mult, mă asigură că mănăstirile din Basarabia, în comparaţie cu cele ruseşti, se deosebesc ca cerul de pământ. Mă îndemnă să plec şi eu în Basarabia.

În timpul convorbirii fu adus în odaia noastră al treilea oaspete. Era un plutonier suspendat din rândurile armatei pe un anumit timp. Acum pleca acasă în concediu.

Întrucât dânsul era foarte obosit de cale, ne-am rugat cu toţii, apoi ne-am culcat. Sculându-ne dis-de-dimineaţă, ne-am făcut pregătirile de drum. Dar, în clipa în care voiam să ne ducem să-i mulţumim stăpânului, am auzit clopotele care vesteau începutul Utreniei. Împreună cu negustorul ne-am zis: „Să plecăm fără să intrăm în biserica lui Dumnezeu, o dată ce am auzit această bunavestire? Ar fi mai bine să stăm până la sfârşitul utreniei, apoi să călătorim cu mai multă bucurie”. Am hotărât aşa, ba l-am chemat şi pe plutonier cu noi. El însă ne-a răspuns: „Ce putere are rugăciunea unui drumeţ? Şi-apoi ce-i foloseşte lui Dumnezeu de vom sta în biserică? E mai bine să ajungem acasă şi să ne rugăm acolo. Dacă voiţi, duceţi-vă, eu însă îmi văd de drum. În timpul cât veţi sta la utrenie eu voi face vreo cinci verste, căci tare mi-e dor să ajung mai repede acasă…” La aceste cuvinte, negustorul zise: „Bagă de seamă, frate, nu căuta să ghiceşti de mai înainte ceea ce va rândui Dumnezeu!”

Aşa că noi am intrat în biserică, iar plutonierul a pornit la drum. Am stat până la sfârşitul utreniei, apoi ne-am înapoiat în odaie şi am început să ne pregătim traistele. Când să plecăm, ce să vezi? Gospodina casei aduce samovarul şi ne spune: „încotro? Luaţi mai întâi câte un pahar de ceai şi apoi staţi la masă cu noi! Credeţi că vă lăsăm să plecaţi flămânzi?” Şi am rămas. Dar nu trecu nici o jumătate de oră şi, în timp ce noi stăm lângă samovar, intră deodată în fuga mare, gâfâind, plutonierul.

- M-am întors cu amărăciune dar şi cu bucurie.
- Ce s-a întâmplat? îl întrebarăm noi.

- Îndată după despărţire, îmi venise gândul să intru în cârciumă ca să-mi schimb banii şi să beau un păhărel de votcă, să pot merge mai uşor la drum. Cum am intrat, rni-am schimbat banii şi am zburat ca un vultur pe cale. După ce am făcut vreo trei verste mi-a venit să număr banii, ca să mă încredinţez dacă nu m-a înşelat cârciumarul. M-am aşezat alături de drum, am scos portofelul, am numărat şi am văzut că banii sunt toţi. Deodată însă, îmi amintii de buletinul pe care îl purtam în acelaşi buzunar. Nicăieri! Dau de notele mele şi de bani, dar de buletin deloc. Atunci m-am speriat atât de tare, încât îmi părea că îmi pierdusem

capul. În mintea mea străfulgera un gând: „A căzut din buzunar când îmi schimbam banii la cârciumă. Trebuie să dau fuga înapoi.” Fug, fug, însă din nou mă cuprinde mâhnirea: „Dar dacă nu e acolo? Câtă suprărare îmi va pricinui lipsa lui!” Ajuns în grabă mare, îl întreb pe cârciumar. El însă îmi răspunse că n-a văzut nimic. Din nou a pus stăpânire pe mine tristeţea. Am început să caut şi să scormonesc prin locurile prin care am stat. Şi ce să vezi? Spre norocul meu, am găsit buletinul, aşa cum era învelit, tăvălit pe podele, printre paie şi gunoaie, călcat în picioare şi murdar de noroi. Slavă Domnului! Deşi pentru felul cu care voi prezenta buletinul voi fi bătut, totuşi n-are nici o importanţă. Cel puţin voi călători spre casă, înapoi, cu obraz curat. Cât despre vizita pe care v-am făcut-o acum, trebuie să vă spun că, în timp ce fugeam cuprins de groază, m-am ros la picior până la carne vie, aşa încât mi-e cu neputinţă să mai merg şi, de aceea, am venit să vă cer puţină untură ca să-mi ung şi să-mi leg rana.

- Vezi, frate? Asta ţi s-a întâmplat pentru că n-ai vrut să ne asculţi şi să mergi cu noi ca să te rogi, începu vorba negustorul. Uite, tu ai vrut să te duci departe înaintea noastră şi, dimpotrivă, te-ai întors tot la noi, ba încă şi Şchiop. Nu ţi-am spus să nu cauţi să ghiceşti de mai înainte ceea ce va rândui Dumnezeu? Vezi în ce fel s-au întors lucrurile? Şi nu ţi-a fost de ajuns că nu te-ai dus la biserică, ci ai mai spus şi vorbe nesocotite, zicând: „Ce va câştiga Dumnezeu dacă noi ne vom ruga?” Asta, frate, nu e bine… Sigur că Dumnezeu nu are nevoie de păcătoasa noastră rugăciune, totuşi, din dragostea Lui pentru noi, Se bucură când ne rugăm. Şi nu numai rugăciunea sfinţită, pe care însuşi Duhul Sfânt o mijloceşte şi o deşteaptă în noi este plăcută Lui – de vreme ce El însuşi ne-o cere poruncindu-ne: „Petreceţi întru Mine şi Eu întru voi” -, ci în faţa Lui este de mare preţ orice faptă, chiar dacă pare mică, orice intenţie, orice îndemn şi orice gând ce se săvârşesc pentru El şi se îndreaptă spre slava Lui şi spre mântuirea noastră. El ne răsplăteşte din belşug pentru toate acestea, potrivit nemărginitei Sale milostiviri. Iubirea lui Dumnezeu ne răsplăteşte prin binefacerile Sale de mii de ori mai mult decât merităm.

Dacă tu vei face pentru Dumnezeu ceva de valoarea unui bănuţ, El te va răsplăti cu un ban de aur. Dacă tu nu vei face nimic altceva decât să-ţi pui în gând să mergi la Tatăl, El de îndată îţi va ieşi în întâmpinare. Tu vei rosti un cuvânt scurt şi uscat, zicând: „Primeşte-mă! Miluieşte-mă!”, în timp ce El te va îmbrăţişa şi te va săruta. Iată câtă dragoste are Tatăl ceresc pentru noi, nevrednicii! Şi El se bucură chiar de fiecare mişcare, oricât de mică ar fi, ce are drept ţintă mântuirea noastră. Tu îţi închipui că nu vei adăuga nimic la slava lui Dumnezeu şi la folosul sufletului tău dacă te vei ruga puţin şi pe urmă te vei afla

iarăşi risipit; sau dacă vei săvârşi vreo faptă bună, cât de neînsemnată, dacă, de pildă, vei citi o rugăciune, vei face cinci sau. zece metanii, vei suspina din adâncul inimii şi vei chema Numele lui Iisus Hristos sau vei descoperi în tine un gând bun, sau vei avea plăcerea să citeşti o carte de suflet folositoare, sau te vei înfrâna de la mâncare, sau vei suferi o mică ocară în tăcere… Tu îţi închipui că toate acestea nu sunt de ajuns pentru o mântuire desăvârşită şi că ele ar fi fapte în urma cărora nu culegi nici un rod. Nu! Nici una dintre aceste fapte nu se pierde în zadar. Toate vor fi numărate de ochiul atotvăzător al lui Dumnezeu şi vor primi o însutită răsplată, nu numai în viaţa veşnică, ci chiar în viaţa de aici. Acest lucru îl întăreşte şi Sfântul Ioan Gură de Aur. „Nici o faptă bună, zice el, oricât de neînsemnată ar fi, nu va fi trecută cu vederea de Dreptul Judecător. Dacă păcatele sunt cercetate într-un chip atât de amănunţit, încât ni se va cere răspuns pentru cuvinte, pentru dorinţe şi pentru gânduri, atunci cu atât mai mult faptele cele bune, oricât de mărunte ar fi, vor fi numărate cu o deosebită băgare de seamă şi vor fi socotite drept un merit al nostru în faţa Judecătorului cel prea plin de dragoste.”

Să-ţi povestesc, ca pildă, o întâmplare cunoscută de mine însumi acum un an. Într-o mănăstire din Basarabia, unde am stat o vreme, se afla un călugăr bătrân, cu viaţă îmbunătăţită. Într-o bună zi, îi veni o ispită: pofti un peşte uscat. Şi, cum în acea vreme nu-l putea găsi în mănăstire, se gândi să se ducă la piaţă şi să cumpere… Mult timp s-a luptat el cu acest gând, cugetând în sinea lui că un călugăr trebuie să se mulţumească cu masa frăţească, de obşte, şi să fugă pe toate căile de iubirea de plăceri. Ba, mai mult, un călugăr săvârşeşte o grea sminteală şi necuviinţă când merge prin mijlocul mulţimii de oameni ce se aflā în piaţă. Războiul vrăjmaşului îi birui judecata Şi el, prizonier al propriei sale dorinţe, se duse să-şi cumpere peşte. Ieşind din chilie şi mergând pe străzile oraşului, băgă de seamă că din mâinile lui lipsesc metaniile, şi atunci începu să se gândească: „Cum mă voi duce asemenea unui ostaş fără sabie? Nu e cuviincios, ba chiar mirenii înşişi mă vor osândi când mă vor întâlni şi se vor sminti văzând un călugăr fără metanii!” Voia să se întoarcă, dar, băgând mâna în buzunar, le găsi. Atunci le scoase, îşi făcu cruce, le prinse de mână şi-şi continuă calea liniştit. Apropiindu-se de piaţă, a văzut lângă o tarabă un cal înhămat la un car plin de butoaie mari. Speriindu-se de ceva, calul o rupse la goană din toate puterile, în fuga lui, sări peste călugăr şi, lovindu-l la umăr, îl trânti la pământ, fără să-l rănească însă grav. La vreo doi paşi distanţă, carul se răsturnă şi se zdrobi. Sculându-se repede de jos, se miră cum l-a păzit Dumnezeu de nu a căzut carul mai înainte numai cu o singură secundă, căci s-ar fi ales praful de el. Fără să se gândescă mai departe la această întâmplare, el cumpără

peştele, se întoarse, îl mancă şi, după ce-şi făcu rugăciunea, se culcă să doar-mă…

În somnul său uşor i se arătă un bătrân necunoscut, cu înfăţişare plăcută, care-i spuse:
„Ascultă, eu sunt apărătorul acestui locaş şi vreau să te înţelepţesc, ca să înţelegi şi să ţii minte pilda ce ţi-am dat acum… Priveşte: lupta slabă pe care ai dus-o cu plăcerile simţurilor şi lenea în nevoinţa ta de a te înţelege cu tine însuţi şi de a te aduce jertfă pe tine însuţi i-au dat prilej vrăjmaşului să se apropie de tine şi să-ţi pregătească această întâmplare pierzătoare, care a explodat înaintea ochilor tăi. Îngerul tău păzitor, prevăzând acest lucru, ţi-a dat gândul ca să te rogi şi să-ţi aminteşti de metanii. Şi pentru că tu ai primit acest gând, l-ai ascultat şi l-ai vădit prin faptă, ai scăpat din ghearele morţii. Vezi cât de mari sunt iubirea de oameni a lui Dumnezeu şi răsplata Lui plină de dărnicie pentru o mică întoarcere la El?”

După ce isprăvi aceste cuvinte, moşul plecă repede din chilie, călugărul îi făcu o închinăciune până la pământ şi apoi se trezi, însă nu în pat, ci pe pragul uşii, cu mâinile întinse şi în genunchi. A povestit aceasta fără multă zăbavă, spre folosul sufletesc al multora, printre care eram şi eu.

Dragostea lui Dumnezeu pentru noi, păcătoşii, nu are margini! Nu e minunat cum pentru un lucru atât de mărunt, că a scos din buzunar metaniile, le-a prins de mână şi a chemat o singură dată Numele lui Dumnezeu, pentru o faptă atât de mică i se dă omului în schimb însăşi viaţa?! Iar în balanţa soartei omeneşti, o scurtă clipă în care e chemat Numele lui Iisus Hristos precumpăneşte multe ceasuri irosite în lenevire…! Vezi, frate, cât e de puternică rugăciunea şi cât e de tare Numele lui Iisus Hristos chemat de noi?! In acest caz, cu adevărat, în schimbul unui singur ban, Dumnezeu l-a răsplătit pe călugăr cu un galben… ***În Filocalie, Sfântul Ioan Carpatul spune că atunci când chemăm Numele lui Iisus în rugăciune şi zicem: „Miluieşte-mă pe mine, păcătosul”, la fiecare cerere răspunde glasul tainic al lui Dumnezeu: „Fiule, iartă-ţi-se păcatele tale…!” Şi tot el spune în continuare că, atunci când rostim rugăciunea, nu ne deosebim întru nimic de sfinţi, de cuvioşi şi de mucenici, căci, după cum zice Sfântul Ioan Gură de Aur, „rugăciunea, chiar când e rostită de noi, cei plini de păcate, ne curăţă numaidecât”. Mare e mila lui Dumnezeu pentru noi, iar noi, păcătoşii şi lăsătorii, nu voim să-I dăm nici măcar o jumătate de ceas drept mulţumită şi înlocuim vremea rugăciunii, care e mai însemnată decât orice, cu grijile şi interesele vieţii, uitând de Dumnezeu şi de datoria noastră! Aşa că, nu arareori, dau peste noi necazurile şi***

năpastele, pe care le hotărăşte Pronia plină de dragoste a lui Dumnezeu spre a ne înţelepţi şi a ne întoarce spre Tatăl ceresc.

Când negustorul îşi termină cuvântul, eu i-am spus:
- Cât de mult mi-ai îndulcit păcătosul suflet! Drept recunoştinţă, îţi fac o închinăciune până la pământ.

Auzind aceste cuvinte, el se întoarse către mine şi-mi spuse:
- Îţi plac istorioarele duhovniceşti! O să-ţi citesc îndată ceva asemănător. Am aici, la mine, o carte pe care o socot drept tovarăşul meu de drum. Se numeşte „Agapia” sau „Mântuirea păcătoşilor”. In ea se află descrise multe întâmplări minunate.

O scoase din buzunar şi începu să citească o prea frumoasă istorioară, despre un oarecare om evlavios, Agatonie. Acesta fusese învăţat încă din copilărie de pioşii săi părinţi să rostească în fiecare zi, în faţa icoanei Maicii Domnului, rugăciunea: „Născătoare de Dumnezeu, Fecioară, bucură-te…” şi celelalte. O spunea zilnic.

Mai ***târziu, ajungând bărbat împlinit, începu să ducă o viaţă de sine stătătoare şi, năpădindu-l grijile şi interesele vieţii, rostea din ce în ce mai rar rugăciunea învăţată de la părinţi, iar în cele din urmă o părăsi de tot. Într-o seară, a primit în casa lui un pelerin, care i-a spus că e pustnic în Tebaida şi că a avut o vedenie în care i se poruncea să meargă la Agatonie ca să-l mustre pentru că a părăsit rugăciunea Maicii Domnului. Agatonie îi spuse atunci că pricina pentru care a lăsat rugăciunea este că, deşi mulţi ani a rostit această rugăciune, n-a aflat nici un folos.***

Atunci pustnicul îi zise:
„Aminteşte-ţi, orbule şi nerecunoscătorule, de câte ori ţi-a ajutat această rugăciune scăpându-te de nevoi! Aminteşte-ţi cum, pe când erai încă băieţandru, ai scăpat de la înec într-un chip minunat! Adu-ţi aminte cum o boală molipsitoare i-a dus la groapă pe mulţi dintre vecinii tăi, iar tu ai rămas nevătămat! îţi aminteşti cum, călătorind odată cu un prieten, aţi căzut amândoi din căruţă? El şi-a frânt piciorul, iar tu n-ai suferit nimic. Nu ştii oare că un tânăr, pe care-l cunoşti şi care era sănătos, zace acum slăbit de boală, iar tu eşti sănătos şi nu simţi nici o durere?”

Amintindu-i de multe alte fapte minunate, în cele din urmă i-a spus lui Agatonie: „Toate aceste nenorociri au fost alungate de la tine prin Aco-

perământul PreaSfintei Născătoare de Dumnezeu, pentru scurta ta rugăciune zilnică. Continuă dar să te rogi mai departe şi nu lăsa această rugăciune ce se face spre slava împărătesei Cerului, atâta timp cât încă nu eşti părăsit de Ea."
Isprăvind cititul, am fost aşezaţi la masă. Apoi, întăriţi, i-am mulţumit stăpânului casei şi am plecat fiecare pe drumul său.

Timp de cinci zile, mi-am amintit istorioarele pe care le auzisem de la evlaviosul negustor din Biserica Albă. Apropiindu-mă de Kiev, am simţit la un moment dat, aşa din senin, un fel de greutate, o slăbiciune şi un stol întreg de gânduri negre. Mă rugam greu de tot; mă năpădise un fel de trândăvie. Dorind să mă odihnesc, mi-am îndreptat paşii spre o pădurice şi un zăvoi ce se aflau în apropierea drumului. Am căutat un loc potrivit în dosul unui tufiş, unde, liniştit şi singur, să pot citi Filocalia, pentru a-mi întări slabele puteri duhovniceşti şi pentru a-mi linişti sufletul răscolit de o teamă fără temei. Într-un loc netulburat de nimeni, am început să-l citesc pe Cuviosul Casian Romanul, în partea a patra a Filocaliei, unde este vorba de cele opt gânduri. Timp de o jumătate de ceas am citit astfel cu multă bucurie. Deodată, aruncându-mi privirea spre inima pădurii, am văzut un om stând nemişcat în genunchi. M-am bucurat, gândindu-mă că se roagă lui Dumnezeu, şi am reînceput să citesc. După o oră, sau chiar mai mult, m-am uitat din nou la omul necunoscut. Stătea în aceeaşi poziţie, nemişcat, în genunchi. Aceasta privelişte mi-a umplut inima de umilinţă. Mă gândeam: cât de evlavioşi sunt unii dintre robii lui Dumnezeu! Când cugetam la aceste lucruri, omul care se ruga căzu deodată la pământ, fără să se mai mişte. M-am mirat şi, deoarece stând cu spatele nu-i văzusem faţa, dorind să-l văd, m-am ridicat. Când m-am apropiat, l-am aflat cuprins de un somn uşor. Părea un flăcău de la ţară, în vârstă de vreo douăzeci şi cinci de ani, cu faţa curată şi trăsături regulate, puţin palid. Îmbrăcat într-un caftan ţărănesc şi încins la mijloc cu o frânghie, au mai avea nimic la el, nici traistă, nici toiag. Auzind zgomotul paşilor mei, se deşteptă şi se ridică de jos. Era un ţăran care lucrase pe moşia unui boier; era din gubernia Smolensk şi venea de la Kiev.
- Şi unde te duci acum? îl întrebai.
- Nici eu nu ştiu, răspunse el, unde mă va duce Dumnezeu.
- Eşti plecat de mult de la curtea boierului?
- Da, sunt cinci ani de atunci.
- Şi unde ai trăit până acum?
- Am umblat pe la diferite locuri sfinte, pe la mănăstiri şi pe la biserici, căci acasă nu mai am cu ce trăi. Sunt orfan de părinţi, iar pe deasupra sunt şi şchiop. De aceea rătăcesc în lumea largă.
- Te-a învăţat vreun om credincios să umbli astfel pe la locuri sfinte, şi nu fără de căpătâi prin lume?

- *Nu, răspunse el, încă din copilărie, din pricina stării mele de orfan, am fost cioban în satul meu, unde, timp de vreo zece ani, toate lucrurile au mers bine. Dar într-o bună zi, după ce mânasem turma în sat, n-am băgat de seamă că lipsea cea mai bună oaie, a primarului din comună. Acesta era un ţăran rău şi fără omenie. De îndată ce sosi pe înserate acasă, văzând că îi lipseşte oaia, veni în goana mare la mine, începu să mă ocărască şi să mă ameninţe: „Te voi bate, răcnea el, până te voi omorî, îţi voi rupe mâinile şi picioarele.” Fiindcă îl ştiam aşa de rău, m-am dus să caut oaia prin locurile pe unde păscusem turma în timpul zilei. Am căutat-o până după miezul nopţii, dar n-am găsit nici măcar urma ei. Întrucât era toamnă, noaptea era foarte întunecoasă. De îndată ce am intrat în adâncul pădurii de nepătruns, s-a dezlănţuit o furtună atât de puternică, încât se clătinau toţi copacii, în depărtare se auzea urletul unor lupi şi mi se făcuse părul măciucă. Cu cât mă afundam mai adânc în codrul sălbatic, cu atât toate lucrurile din jur mi se păreau mai înfricoşătoare. Atunci am căzut în genunchi, mi-am făcut cruce şi am strigat din toate puterile mele: „Doamne Iisuse Hristoase, miluieşte-mă!” De îndată ce am rostit aceste cuvinte, sufletul mi s-a uşurat în aşa măsură, încât ai fi zis că nici o tristeţe n-a umbrit vreodată inima mea; acum mă simţeam aşa de bine, încât mi se părea că îmi luasem zborul spre înălţimea cerului… De bucurie am început să rostesc neîncetat această rugăciune. Acum nu-mi mai amintesc câtă vreme a ţinut furtuna şi cum a trecut noaptea; ştiu însă că atunci când mi-am revenit în simţiri se făcuse ziuă, iar eu stăteam în genunchi, în acelaşi loc. M-am sculat, aşadar, liniştit şi, negăsind oaia, m-am îndreptat spre casă. Inima mea, care tresaltă mereu de bucurie, ardea să spună rugăciunea. Primarul, văzând că mă întorc fără oaie, m-a bătut atât de cumplit, încât m-a lăsat aproape mort. Atunci mi-a scrântit şi piciorul. Şase săptămâni am zăcut aproape nemişcat. Ştiam un singur lucru: că spun rugăciunea, iar ea mă mângâie, încet, încet, m-am refăcut şi am început să umblu prin lume. Şi, cum mi-era destul de urât să mă tot ciocnesc mereu de oameni şi să tot păcătuiesc, am început să călătoresc pe la locurile sfinte şi prin păduri. Aşa pribegesc de cinci ani.*

Mă bucuram cu duhul că Domnul m-a învrednicit să văd un om plin de dar. Apoi l-am întrebat:
- Acum te ocupi stăruitor cu această rugăciune?
- Nu pot trăi fără ea, răspunse dânsul. Cum îmi amintesc ce bine mă simţeam în pădure, mi se pare că o mână nevăzută mă împinge în genunchi şi încep să mă rog. Nu ştiu dacă e bine primită păcătoasa mea rugăciune, căci, în timpul când mă rog, uneori simt o mare bucurie, care nu ştiu de unde vine, încerc un simţământ de uşurinţă şi de veselă linişte, iar alteori sunt cuprins de greutate, de

plictiseală şi de deznădejde. Cu toate acestea, am dorinţa să mă rog necontenit, până la moarte.
- Nu te întrista, iubite frate! Orice am simţi în vremea rugăciunii, fie uşurinţă, fie greutate, toate sunt bune, toate sunt plăcute lui Dumnezeu şi toate duc spre mântuire. Aşa învaţă Sfinţii Părinţi. Nici o rugăciune, bună sau rea, nu este pierdută înaintea lui Dumnezeu. Uşurinţa, căldura şi dulceaţa ne arată că Dumnezeu ne răsplăteşte şi ne mângâie pentru această nevoinţă, iar greutatea, întunecimea, uscăciunea dovedesc că Dumnezeu ne curăţă şi ne întăreşte sufletul, iar, prin această folositoare răbdare, îl mântuie, pregătindu-l cu toată smerenia să guste viitoarea dulceaţă duhovnicească. Ca să-ţi dovedesc cele spuse, uite, o să-ţi citesc un cuvânt din Sfântul Ioan Scărarul.

Am găsit îndată cuvântul şi i l-am citit. El l-a ascultat cu luare-aminte şi cu plăcere, apoi mi-a mulţumit frumos pentru cuvânt şi, în acest chip, ne-am luat rămas bun. El s-a îndreptat întins spre inima pădurii, iar eu, ieşind la drum, mi-am continuat calea, mulţumind lui Dumnezeu că m-a învrednicit pe mine, păcătosul, să primesc o astfel de zidire duhovnicească.

Cu ajutorul lui Dumnezeu am ajuns în Kiev. Cea dintâi şi cea mai însemnată dorinţă a fost să postesc, să mă spovedesc şi să mă împărtăşesc cu Sfintele Taine. Am tras lângă Lavră, ca să-mi fie mai lesne a ajunge la biserică. M-a primit un bătrân bun, cazac de neam. Trăia singur şi m-am bucurat de multă linişte şi tăcere în locuinţa lui.

M-am pregătit pentru spovedanie, gândindu-mă să-mi mărturisesc păcatele cât se poate de amănunţit. Ca urmare, am început să-mi amintesc toate păcatele mele, săvârşite încă din cea mai fragedă tinereţe. Ca să nu le uit, m-am apucat să le categorisesc şi să le scriu pe o coală mare de hârtie.

Am aflat că în pustietatea Kitaev, la şapte verste distanţă de Kiev, se nevoieşte un duhovnic foarte înţelept şi cu dreaptă socoteală. Se mai povestea că oricine se spovedeşte la el dobândeşte un duh umilit şi se întoarce folosit, plin de o mare pace sufletească. M-am bucurat mult şi, fără multă zăbavă, m-am dus la el. După ce am primit câteva sfaturi şi după ce am stat puţin de vorbă, i-am dat foaia ca s-o cerceteze.

Citind-o, duhovnicul mi-a zis:
- Iubite prieten, ai scris aici multe lucruri de prisos. Iată ce trebuie să ştii:

1. La spovedanie nu trebuie să repeţi acele păcate de care te-ai căit mai înainte, de care ai fost dezlegat şi pe care nu le-ai mai săvârşit. Altminteri, asta ar însemna o neîncredere în puterea tainei ce se săvârşeşte la spovedanie.
2. Nu trebuie să-ţi aminteşti de alte persoane cu care ai venit în atingere în clipa când ai făptuit păcatele, ci să te osândeşti numai pe tine. Sfinţii Părinţi opresc pe credincioşi să-şi spună păcatele în toate amănuntele, ci numai să le recunoască în general, pentru ca nu cumva, luându-le pe fiecare în parte, să dea prilej de sminteală atât sufletului său, cât şi duhovnicului.
3. Tu ai venit să te pocăieşti şi totuşi nu te căieşti de păcatele tale, fiindcă nu ştii cum trebuie să te pocăieşti, adică îţi săvârşeşti pocăinţa în chip rece şi indiferent.
4. Tu ai înşirat toate mărunţişurile, iar ceea ce este mai însemnat ai scăpat din vedere. Nu ţi-ai mărturisit cele mai grele păcate. N-ai recunoscut şi n-ai notat că tu nu iubeşti pe Dumnezeu, că urăşti pe aproapele, că nu crezi în cele ce spune cuvântul Domnului şi eşti plin de mândrie şi de slavă deşartă. În aceste patru păcate se cuprinde toată prăpastia de răutăţi şi toată stricăciunea noastră sufletească. De fapt, ele sunt rădăcinile din care răsar toate vlăstarele căderii noastre în diferite păcate.

Când am auzit aceste cuvinte, am rămas uimit.
- Cuvioase părinte, i-am spus eu, cum s-ar putea oare să nu-L iubim pe Dumnezeu, Făcătorul şi Purtătorul nostru de grijă?! în ce mai putem crede, dacă nu în cuvântul Domnului, căci în El se află tot adevărul şi toată sfinţenia?! Cât despre aproapele, eu nu-i doresc decât binele. Şi pentru ce l-aş putea urî? N-am cu ce mă trufi, căci, pe lângă păcatele mele fără de număr, nu am nimic vrednic de laudă. Şi cum aş mai putea umbla după plăceri şi pofte eu, care sunt atât de sărac şi bolnăvicios?! Desigur, dacă aş fi fost învăţat sau bogat, atunci, fără îndoială, m-aş fi simţit vinovat de toate câte mi le-aţi spus.

- Iartă-mă, iubite, dar ai înţeles atât de puţin din câte ţi-am explicat! Cum să te lămuresc mai bine?! Uite, îţi dau o scriere după care eu însumi mă spovedesc. Citeşte-o şi vei vedea limpede că tot ceea ce ţi-am spus este adevărat.

Duhovnicul mi-a dat hârtia, iar eu am început s-o citesc:

Spovedania omului lăuntric sau Calea care duce la smerenie

Întorcându-mă, cu toată luarea-aminte, înăuntrul sufletului meu şi luând seama la mersul omului nevăzut, mă încredinţez din experienţă că nu-L iubesc pe Dumnezeu, nu am dragoste pentru aproapele, nu cred în nimic din cele ce ţin de religie şi sunt plin de mândrie şi de iubire de sine. Toate aceste păcate grele le

găsesc într-adevăr în mine, atunci când îmi cercetez în chip amănunţit simţurile şi faptele mele:

1. Nu-L iubesc pe Dumnezeu. Căci, dacă L-aş iubi, m-aş gândi mereu la El cu o bucurie pornită din adâncul inimii. Orice gând despre Dumnezeu mi-ar aduce în suflet o plăcere deosebită. Dimpotrivă, eu mă gândesc mult mai des şi cu mai multă desfătare la cele pământeşti, pe câtă vreme cugetarea despre Dumnezeu nu-mi pricinuieşte decât greutate şi uscăciune. Dacă L-aş iubi, atunci convorbirea cu El, care se săvârşeşte în vremea rugăciunii, m-ar hrăni, m-ar mulţumi şi m-ar duce către o neîntreruptă legătură cu El. Dimpotrivă, eu nu numai că nu mă desfăt în rugăciune, ci simt o greutate tocmai în timpul când mă rog: mă lupt cu plictiseala, slăbesc din pricina trândăviei şi sunt gata să mă îndeletnicesc, cu mai multă plăcere, cu orice alt lucru mai mărunt, numai ca să scurtez sau să pun capăt rugăciunii.

În ocupaţiile mele deşarte timpul trece pe neobservate, dar în îndeletnicirile cu lucrurile dumnezeieşti, când mă aflu în prezenţa Lui, orice ceas mi se pare un an. Cel ce iubeşte pe cineva se gândeşte neîncetat, în tot cursul zilei, numai la fiinţa care îi este dragă. Şi-o închipuie, îşi face griji pentru ea şi, în orice îndeletnicire, scumpul său prieten nu-i iese din gânduri. Pe câtă vreme eu, în timpul celor douăzeci şi patru de ore, de abia dacă găsesc un ceas ca să mă cufund în adâncurile cugetării de Dumnezeu şi să mă înflăcărez de dragostea Lui. Iar restul de douăzeci şi trei de ceasuri le aşez cu plăcere şi cu toată râvna pe altarul idolilor patimilor mele!… În vorbirile despre lucrurile nefolositoare, despre chestiunile neînsemnate pentru suflet, eu sunt treaz, simt plăcere, iar în discuţiile despre Dumnezeu sunt uscat, plictisit şi trândav. Şi chiar atunci când, uneori, sunt atras, nevrând, spre convorbirile dumnezeieşti, caut să trec mai repede la conversaţiile care îmi măgulesc patimile. Sunt stăpânit de o neobosită curiozitate să aflu ceva nou în legătură cu dispoziţiile guvernului şi cu evenimentele politice. Sunt biruit de dorinţa să dobândesc cât mai multe cunoştinţe în ştiinţele lumii, în artă, în economie, în timp ce învăţăturile Legii Domnului, cunoştinţele despre Dumnezeu, despre religie nu lasă nici o urmă în mine, nu-mi hrănesc sufletul. De aceea socot că toate aceste îndeletniciri, departe de a fi nişte ocupaţii de seamă în viaţa unui creştin, nu sunt decât nişte chestiuni lăturalnice şi de prea mică însemnătate, de care ar trebui să mă ocup numai în timpul liber, când nu am altceva mai bun de făcut.

Apoi, dacă dragostea de Dumnezeu se cunoaşte după împlinirea poruncilor Lui - căci El însuşi spune: „Dacă Mă iubiţi, veţi păzi poruncile Mele “, iar eu nu numai că nu păzesc poruncile Lui, ci îmi dau prea puţină silinţă să le împlinesc , atunci trebuie să recunosc cu adevărat că eu nu-L iubesc pe Dumnezeu…

Aceasta o întăreşte şi Sfântul Vasile cel mare, când spune: „Dovada că omul nu-L iubeşte pe Dumnezeu şi pe Hristosul Său este faptul că el nu îndeplineşte poruncile Lui.”

2. **Nu am dragoste pentru aproapele**, ***căci departe de a mă hotărî, potrivit Evangheliei, să-mi pun sufletul pentru binele aproapelui, eu nu-mi jertfesc nici măcar cinstea, fericirea sau liniştea în folosul fratelui meu. Dacă l-aş iubi ca pe mine însumi, aşa cum porunceşte Evanghelia, atunci nenorocirea lui m-ar durea şi pe mine, iar fericirea lui m-ar umple şi pe mine de bucurie. Pe câtă vreme eu, după ce ascult cu mult interes povestirile ce privesc nenorocirile aproapelui, nu mă întristez, nu-mi frâng inima de durere, ci stau nepăsător sau, ceea ce e o vină şi mai mare, simt parcă o plăcere când aud astfel de istorisiri. Pe deasupra, nu acopăr cu dragoste faptele rele ale aproapelui, ci le răspândesc şi le osândesc.***
Bunăstarea, cinstea şi fericirea lui nu mă înveselesc ca şi cum ar fi ale mele proprii, ci, ca orice lucru cu desăvârşire străin de mine, nu trezesc în sufletul meu nici un simţământ de bucurie, ci, dimpotrivă, stârnesc în inima mea un fel de zavistie sau chiar dispreţ.

3. Nu cred în nimic din cele propovăduite de religie, nici în nemurire, nici în Evanghelie. ***Dacă aş fi fost cu adevărat încredinţat şi aş fi avut o credinţă tare că, fără nici o îndoială, dincolo de mormânt este o viaţă veşnică, cu o anumită răsplată pentru faptele săvârşite pe pământ, atunci m-aş fi gândit fără încetare la ceea ce mă aşteaptă. Un simplu gând spre nemurire m-ar fi înspăimântat şi mi-aş fi trăit viaţa aceasta ca un pribeag, care e mereu gata să intre în patria cerească. Dimpotrivă, eu nici nu-mi pun problema veşniciei, iar sfârşitul vieţii de aici îl socot ca pe capătul existenţei mele. Uneori, un gând tainic se cuibăreşte în mintea mea: cine ştie ce poate fi după moarte? Şi chiar dacă spun că eu cred în nemurire, o zic numai cu mintea, iar inima rămâne într-o puternică încredinţare în cele vremelnice, ceea ce o dovedesc făţiş toate faptele mele şi necontenita grijă pentru o mai bună întocmire a vieţii mele trupeşti. Dar dacă Sfânta Evanghelie, care este cuvânt dumnezeiesc, ar fi fost primită în inima mea cu credinţă, m-aş fi ocupat mereu de ea, m-aş fi desfătat cu citirea ei, ba chiar o simplă privire aruncată asupra ei ar fi deşteptat în mine o adâncă evlavie, înţelepciunea, fericirea şi iubirea care sunt cuprinse în paginile ei m-ar fi umplut de bucurie, iar eu m-aş fi desfătat cu învăţăturile Legii Domnului zi şi noapte, m-aş fi hrănit cu ele cum te hrăneşti cu pâinea cea de toate zilele şi aş fi purces din toată inima la împlinirea pravilelor ei. Nimic din cele pământeşti n-ar fi fost în stare să mă abată de la această hotărâre. Şi, cu toate acestea, chiar dacă mai ascult sau mai citesc din când în când cuvântul Domnului, o fac fie la nevoie, fie dintr-o curiozitate ştiinţifică. Şi, fiindcă în asemenea împrejurări nu mă pot adânci cu***

cea mai mare luare-aminte în duhul Evangheliei, simt că mă cuprind o uscăciune, o lipsă de interes şi, ca şi cum m-aş afla în faţa unei cărţi obişnuite, rămân fără nici o roadă şi sunt gata, ba chiar bucuros, s-o schimb pe orice carte lumească, pe care o citesc cu mai multă plăcere şi în care găsesc mai multe lucruri pline de noutate şi de interes.

4. ***Sunt plin de mândrie şi de iubire de sine. Toate faptele mele dovedesc următorul lucru: ori de câte ori găsesc în mine ceva bun, doresc să-l scot la iveală, ca să mă proslăvesc în faţa altora sau să mă îndulcesc în lăuntrul meu. Deşi, în afară, arăt o oarecare smerenie, totuşi în sinea mea îmi pun toate faptele pe seama propriilor mele puteri şi mă socot, faţă de ceilalţi, cel mai bun sau, cel puţin, nu mai rău decât ei. Dacă văd la mine un neajuns, caut să mi-l îndreptăţesc, să-l acopăr cu o aparentă necesitate sau nevinovăţie. Mă supăr pe cei care nu mă respectă şi îi socotesc nişte nepricepuţi, care nu ştiu să preţuiască oamenii. Mă laud cu binefacerile mele, cârtesc şi mă bucur de nenorocirile vrăjmaşilor mei, iar înfrângerile suferite în lucrările începute de mine mă necăjesc. Şi, chiar atunci când îmi dau silinţa să fac ceva bun, am în vedere ori lauda, ori folosul meu trupesc, ori mângâierea ce vine din partea lumii. Într-un cuvânt, eu cioplesc mereu în mine însumi un idol propriu, în faţa căruia săvârşesc o neîntreruptă slujbă, căutând în toate faptele mele fie o plăcere pentru simţuri, fie o hrană pentru patimile şi poftele mele iubitoare de desfătări.***
Din toate cele înşirate până aici, văd că sunt mândru, neînfrânat, lipsit de credinţă, neiubitor de Dumnezeu şi urător de aproapele. Ar putea fi o stare mai păcătoasă decât aceasta? Starea duhurilor întunericului e mai bună decât a mea, căci dracii, chiar dacă nu-L iubesc pe Dumnezeu, îl urăsc pe om, trăiesc şi se hrănesc cu mândrie, cel puţin, însă, cred şi se cutremură. Dar eu? Poate exista oare o soartă mai grea decât cea care mă aşteaptă? Şi pentru care alte pricini hotărârea judecăţii va fi aspră, dacă nu pentru o astfel de viaţă dezordonată şi nechibzuită, pe care o trăiesc eu însumi?!

Isprăvind de citit această spovedanie, m-am îngrozit, gândind în sinea mea: „Doamne, ce păcate grozave se ascund în mine, păcate pe care nici nu le bănuiam până acum!” Dorinţa de a-mi curaţi sufletul de ele m-a împins să cer îndrumări de la acest mare părinte duhovnic, ca să ştiu în ce chip aş putea găsi cele mai potrivite mijloace de îndreptare, acum, când am cunoscut cauzele tuturor răutăţilor.

El mi-a răspuns:
- ***Cauza lipsei de dragoste faţă de Dumnezeu este necredinţa; cauza necredinţei este lipsa de convingere, iar cauza lipsei de convingere o constituie lipsa de***

râvnă în căutarea adevăratelor cunoştinţe luminoase, neglijenţa în lucrarea luminării duhovniceşti. Şi, ca să spun mai pe scurt: fără credinţă e cu neputinţă să iubim; fără convingere e cu neputinţă să credem. Dar ca să putem căpăta convingere, este nevoie să găsim mai întâi cunoştinţele cele mai depline şi cuprinzătoare. Este neapărată nevoie să trezim în suflet, prin mijlocirea meditaţiilor, prin învăţarea cuvântului dumnezeiesc şi prin observaţiile câştigate din experienţă, setea şi dorinţa sau, după cum se exprimă unii, „uimirea", care dă naştere unui dor nepotolit de a cunoaşte lucrurile mai îndeaproape, mai desăvârşit, mai adânc.

„Dragostea, zice un scriitor duhovnicesc, se dezvoltă de obicei prin cunoştinţă şi, în măsura în care cunoştinţele sunt adâncite şi lărgite, în aceeaşi măsură va creşte dragostea, iar sufletul se va muia mai uşor şi se va pregăti mai lesne pentru iubirea lui Dumnezeu, contemplând cu luare-aminte nespusa frumuseţe şi desăvârşire a fiinţei lui Dumnezeu, precum şi nemărginita Lui dragoste pentru oameni."

Acum vezi că pricina păcatelor pe care ţi le-am dezvăluit este lenea de a ne gândi la lucruri duhovniceşti, lenea care ne stinge dorinţa şi nevoia de cele duhovniceşti? Dacă vrei să afli şi mijloacele prin care se dezrădăcinează acest rău, atunci sileşte-te să te luminezi pe toate căile în cele duhovniceşti, caută să astupi izvorul tuturor păcatelor printr-o stăruitoare îndeletnicire cu cuvântul Domnului, cu învăţăturile Sfinţilor Părinţi, cu meditaţiile, cu sfatul duhovnicesc şi cu feluritele convorbiri întreţinute cu oameni înţelepţi despre persoana Mântuitorului. Ah, iubite frate, de-ai şti câte nenorociri ni se întâmplă tocmai pentru că ne lenevim să ne luminăm sufletul prin cuvântul adevărului, pentru că nu învăţăm Legea Domnului zi şi noapte şi fiindcă nu ne rugăm cu stăruinţă şi cu râvnă pentru ca Dumnezeu să ne dea înţelepciune. Iar din această cauză omul nostru lăuntric flămânzeşte, se răceşte şi se slăbănogeşte, lipsindu-i puterea să păşească pe calea mântuirii şi a dreptăţii cu trezvie. De aceea, iubitul meu, ca să ne putem folosi de aceste mijloace, trebuie să ne hotărâm, în măsura puterilor noastre, să ne umplem cât mai des mintea cu felurite cugetări despre lucrurile cereşti, şi atunci dragostea ce se revarsă de sus peste inima noastră se va aprinde şi va spori în sufletele noastre. Totodată, iarăşi, pe cât ne stă în putinţă, să ne rugăm cât mai des, căci ***rugăciunea este mijlocul cel mai însemnat şi cel mai puternic pentru înnoirea şi propăşirea noastră. Ne vom ruga şi vom cere ajutorul Celui de Sus aşa cum învaţă Sfânta Scriptură: „Doamne, învredniceşte-mă acum să te iubesc pe Tine aşa cum odinioară am iubit păcatul!"***

După ce a sfârşit aceste minunate învăţături, l-am rugat cu multă smerenie pe sfântul părinte să mă spovedească şi să mă învrednicească de Sfintele Taine ale Domnului Hristos. Dimineaţa, după ce m-am împărtăşit, am vrut să mă întorc la Kiev, însoţit de această binecuvântare cerească, dar bunul meu părinte, voind să meargă pentru câteva zile în Lavră, m-a lăsat în chilia lui pustnicească, spre a mă ruga în tăcere şi fără nici o piedică. Şi, într-adevăr, aceste zile le-am petrecut ca şi cum aş fi fost în cer: pentru rugăciunile bătrânului meu duhovnic eu, nevrednicul, m-am bucurat de o desăvârşită linişte şi pace. Rugăciunea se săvârşea aşa de uşor şi de dulce în inima mea, încât mi se părea că în acest răstimp uitasem de toate, chiar şi de mine însumi, şi nu mă mai gândeam decât la Iisus Hristos.

Când duhovnicul se întoarse, l-am rugat să-mi dea o îndrumare şi un sfat: în ce parte să-mi continuu drumul? El m-a binecuvântat şi mi-a zis: „Du-te la Pociaev, ca să te închini acolo minunatei urme lăsate de piciorul Maicii Domnului, iar Ea îţi va îndrepta paşii pe drumul păcii.” Am primit sfatul cu credinţă şi, peste trei zile, am purces spre Pociaev.

Vreme de două sute de verste am mers în silă, căci drumul trecea printre târgurile şi cârciumile evreieşti şi arareori întâlneam locuinţe de creştini. Într-o fermă am văzut un han rusesc cu ospătărie şi, plin de bucurie, am intrat acolo ca să mă odihnesc peste noapte şi să cer o bucată de pâine pentru drum, căci posmagii mei se cam isprăviseră. L-am zărit pe stăpân, un bătrân care părea să fie destul de înstărit şi despre care auzisem că este de obârşie din aceeaşi gubernie ca şi mine, adică din Orlovsk.

De îndată ce intrai în odaie, el mă şi întrebă:
- Ce credinţă ai?
- Sunt creştin ortodox, i-am răspuns.
- Asta e ortodoxie? răspunse el batjocoritor. La voi ortodoxia e numai pe buze, iar în realitate e o superstiţie de oameni necredincioşi. Cunosc eu destul de bine credinţa voastră! Şi eu am fost dus în ispită şi sminteală de un popă învăţat, când intrasem în biserica voastră, dar, după ce am stat o jumătate de an printre voi, m-am întors din nou în obştea noastră. În biserica voastră te sminteşti, imediat: cântăreţii de strană bălmăjesc slujba lui Dumnezeu într-un chip de neînţeles şi cu sărituri, coriştii, mai ales cei de prin sate, nu cântă mai bine decât beţivii de prin cârciumi, iar norodul stă cum se întâmplă, femeile amestecate laolaltă cu bărbaţii, vorbesc în vremea dumnezeieştii slujbe, se sucesc în toate părţile, îşi întorc capetele, umblă prin biserică, aşa încât nu-ţi mai dau putinţa să te rogi în linişte. Ce fel de slujbă dumnezeiască o mai fi şi asta? Nu faci decât păcate! Pe câtă vreme la noi slujba e pătrunsă de multă evlavie, cântăreţul

citeşte cu multă băgare de seamă, fără scăpări, cântările sunt pline de umilinţă, iar credincioşii stau liniştiţi: bărbaţii de-o parte, femeile de cealaltă parte, iar lumea ştie timpul şi felul închinăciunilor care trebuie să se facă, potrivit tipicului sfintei biserici. Cum păşeşti pragul bisericii noastre simţi că ai venit să asculţi o adevărată slujbă dumnezeiască. Când intri însă în biserica voastră, nici nu-ţi poţi da seama unde ai nimerit: în biserică sau la piaţă!

Din cuvintele pe care le-am auzit, am înţeles că bătrânul e un rascolnic. Dar, întrucât vorbele lui păreau adevărate, n-am putut să stau de vorbă cu el şi să-l aduc la credinţa cea adevărată, ci m-am mărginit să mă gândesc în sinea mea că e cu neputinţă să-i convingi pe rascolnici să treacă în sânul Bisericii noastre atâta timp cât la noi nu se îndreaptă slujba bisericească şi nu se dă o pildă vie, îndeosebi de către cinul clerical. Rascolnicul nu ştie nimic din cele lăuntrice, el se sprijină numai pe cele din afară, lucru de care nimeni nu ţine seama la noi.

Am ieşit gânditor în tindă şi am zărit prin deschizătura unei uşi, într-o odăiţă singuratică, un om care, după înfăţişare, nu părea să fie rus, stând întins în pat şi citind o carte. El îmi făcu semn să mă apropii şi apoi mă întrebă cine sunt. I-am spus.

Atunci îmi vorbi astfel:
- Ascultă, iubitul meu, nu ai vrea să mă ajuţi şi să mă îngrijeşti măcar o săptămână? Sunt tare bolnav. Apoi, cu ajutorul lui Dumnezeu, nădăjduiesc să mă fac bine. Eu sunt grec de origine, sunt monah din Sfântul Munte Athos şi am o locuinţă în Rusia, unde adun daniile credincioşilor. Pe când mă întorceam la mănăstirea mea, m-am îmbolnăvit aşa de greu, încât, din pricina durerilor de picioare, nu mai pot merge. Am închiriat aici această cameră. Nu mă lăsa, robule al lui Dumnezeu! O să-ţi plătesc!

- Nu-mi trebuie nici o plată. Te voi sluji cu osârdie cu tot ce-mi stă în putinţă, pentru Numele Domnului.
Şi am rămas la el. În răstimpul cât l-am slujit mi-a dăruit multe lucruri folositoare sufletului. Mi-a vorbit de Sfântul Munte Athos, de marii nevoitori de acolo şi de mulţi pustnici şi sihastri. Avea la el Filocalia în limba greacă şi cartea lui Isaac Sirul. Împreună citeam şi comparam traducerea rusă făcută de Paisie Velicikovski cu originalul. A recunoscut că e cu neputinţă să traduci Filocalia mai exact şi mai adevărat din greceşte, decât o făcuse Paisie în limba slavonă.

După cum am băgat de seamă, el se ruga neîncetat şi era iscusit în rugăciunea lăuntrică ce se săvârşeşte în inimă. Vorbea bine ruseşte, ceea ce mi-a dat putinţa să-i pun felurite întrebări în legătură cu această chestiune, îmi povestea cu multă plăcere tot ce era privitor la rugăciune, iar eu ascultam cu luare-aminte, notând chiar multe din cuvintele lui.

Iată, de pildă, cum tâlcuia el înălţimea şi măreţia rugăciunii lui Iisus:
- Măreţia rugăciunii lui Iisus se descoperă din însăşi forma ei, fiind alcătuită din două părţi: prima, care cuprinde cuvintele Doamne, Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, ne duce cu mintea la istoria vieţii lui Iisus Hristos sau, după cum spun Sfinţii Părinţi, „cuprinde în sine pe scurt întreaga Evanghelie"; partea a doua, adică miluieşte-mă pe mine, păcătosul, ne pune înainte istoria neputinţei şi păcătoşeniei noastre. Am băgat astfel de seamă că nu poţi rosti într-un chip mai înţelept, mai adânc şi mai potrivit dorinţa şi cererea unui biet suflet păcătos şi smerit decât prin cuvântul: „miluieşte-mă". Nici un alt cuvânt nu este atât de rotunjit şi plin ca acesta. De pildă, dacă am spune: „iartă-mi păcatele", „slobozeşte-mi fărădelegile", „îndepărtează-mi nelegiuirile", am scoate la iveală o simplă cerere de izbăvire de pedeapsă, care nu e decât urmarea unei temeri sfioase şi a unui suflet delăsător. Pe câtă vreme cuvântul „miluieşte-mă" nu exprimă numai simpla dorinţă de a primi cele cerute sub imboldul fricii, ci înfăţişează un strigăt de adevărat fiu al dragostei, care nădăjduieşte spre mila lui Dumnezeu şi care-şi recunoaşte cu toată smerenia neputinţa în ce priveşte tăierea voii şi vegherea duhovnicească. Este strigătul care cere îndurarea, adică mila, şi care vine ca un dar al ***Duhului puterii lui Dumnezeu, al Duhului care ne întăreşte ca să stăm împotriva ispitelor şi să biruim aplecarea spre păcat. El se poate asemăna cu strigătul unui cerşetor plin de datorii care-l roagă pe milostivul său binefăcător nu numai să-i ierte datoria, ci să-i mai facă şi alte binefaceri şi să-i fie milă de sărăcia lui cea mai de pe urmă. Această adâncă rostire: „miluieşte-mă" parcă ar vrea să spună: „Stăpâne Prea îndurate, iartă-mi păcatele şi ajută-mă să-mi îndrept viaţa, trezeşte-mi râvna spre împlinirea poruncile Tale fără lenevire, fie-Ţi milă de mine, iertându-mi păcatele săvârşite şi adunându-mi împrăştiata minte, voinţa şi inima numai în Tine."***

I-am mulţumit pentru înţeleptele lui cuvinte spuse spre zidirea păcătosului meu suflet.
- Iţi voi mai povesti, îmi zise dânsul, despre mlădierea vocii în timpul rostirii rugăciunii lui Iisus. (Am înţeles că este un om învăţat, care studiase la Academia din Atena.)

De multe ori mi s-a întâmplat să aud felul cum mulţi dintre creştinii cu frica lui Dumnezeu rostesc cu gura rugăciunea lui Iisus, potrivit poruncii cuvântului dumnezeiesc şi predaniei Sfintei Biserici şi cum o săvârşesc nu numai în rugăciunile de acasă, ci şi în biserica Domnului. Dacă ascultăm cu luare-aminte si cu bunăvoinţă rugăciunea rostită în şoaptă, putem băga de seamă, spre folosul nostru sufletesc, că la cei mai mulţi mlădierea glasului în vremea rugăciunii este felurită. Şi anume: unii după ce ridică tonul la primul cuvânt al rugăciunii, adică după ce rostesc „Doamne", isprăvesc toate celelalte cuvinte cu vocea egală şi în coborâre. Alţii, începând rugăciunea de la tonul cel mai de jos, îl înalţă la mijlocul rugăciunii, adică la cuvântul „Iisuse" şi, după ce scapă un strigăt, termină celelalte cuvinte din nou printr-o treptată coborâre a tonului, ca la început. Unii încep şi prelungesc cuvintele de la începutul rugăciunii cu un ton neted şi scăzut, dar la ultimul cuvânt, adică la „miluieş-te-mă", ridică deodată tonul cu multă încântare. Iar alţii, când rostesc întreaga rugăciune, adică: „Doamne, Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-mă pe mine, păcătosul", nu ridică vocea decât la „Fiul lui Dumnezeu". Ia aminte, rugăciunea e una şi aceeaşi! Creştinii pravoslavnici păstrează şi împărtăşesc aceeaşi credinţă. Toată lumea ştie că această rugăciune, care e cea mai înaltă şi cea mai însemnată dintre toate rugăciunile, cuprinde două părţi: „Doamne Iisuse" şi cererea milei faţă de noi. Pentru ce, dar, nu toţi rostesc la fel, când e vorba de mlădierea vocii? De ce atunci când sufletul se umileşte şi se exprimă într-un mod deosebit de ridicat şi încordat nu-şi înalţă vocea în unul şi acelaşi loc, ci în anumite locuri, potrivite fiecăruia? Poate că mulţi vor răspunde la această întrebare arătând că tonul este rezultatul unei deprinderi sau al unui exemplu luat de la alţii, sau al unui anumit fel de a înţelege lucrurile sau că, în sfârşit, totul atârnă de uşurinţa şi iscusinţa cu care orice om este în stare să rostească cuvintele… Eu însă am o părere cu totul deosebită. Mie îmi place să descopăr aici ceva mai înalt, ceva ce rămâne necunoscut nu numai pentru cel ce ascultă, ci chiar celui ce se roagă. Nu este oare aici o tainică mişcare din partea Duhului Sfânt, care „vine în ajutor slăbiciunii noastre" şi „Se roagă pentru noi cu suspine negrăite" (Rom. 8, 26), tocmai pentru că noi nu ştim cum să ne rugăm şi ce să cerem?! Dacă fiecare se roagă în Numele lui Iisus Hristos prin Duhul Sfânt, potrivit vestirii Apostolului, atunci Sfântul Duh, care lucrează în taină, „dând duhul rugăciunii celui ce se roagă", totodată, după puterea fiecăruia, dă harul Său nepreţuit şi binefăcător; unuia îi dă o cucernică frică de Dumnezeu, altuia dragoste, altuia credinţă puternică, altuia umilinţă şi aşa mai departe. Din această cauză, cel ce a primit darul binecuvântării şi proslăveşte stăpânia Atotţiitorului rosteşte, în rugăciunea lui, cu un deosebit simţământ şi cu o mare bucurie cuvântul „Doamne", prin care el înţelege măreţia şi puterea Făcătorului lumii. Cel ce a primit în inimă tainica revărsare de dragoste este încântat în mod special şi e pătruns de dulceaţă când rosteşte „Iisuse Hristoase", aşa cum un oarecare călugăr bătrân simţea, la

simpla auzire a Numelui lui Iisus, o deosebită căldură şi dulceaţă plină de dragoste, chiar atunci când acest cuvânt era pomenit într-o simplă convorbire. Cel ce crede cu o tărie nezdruncinată în dumnezeirea lui Iisus Hristos, cea de o fiinţă cu Dumnezeu Tatăl, se înflăcărează şi se întăreşte mai mult în credinţă când pronunţă cuvintele „Fiul lui Dumnezeu”. Cel ce a primit darul smereniei şi-şi dă seama până în adâncul sufletului de propria sa neputinţă rosteşte cuvântul „miluieşte-mă” cu inima înfrântă şi plină de umilinţă, iar în timpul când rosteşte această parte din urmă îşi revarsă cuvintele şi simţămintele cu o deosebită încordare, punându-şi nădejdea în mila lui Dumnezeu şi scârbindu-se de propriile sale căderi. Eu cred că acestea sunt cauzele feluritelor mlădieri de voce care se observă în vremea rostirii rugăciunii ce se face în Numele Domnului nostru Iisus Hristos!… Iar cu ajutorul acestor mlădieri putem înţelege, spre slava lui Dumnezeu şi spre propria noastră întărire, simţămintele de care e pătruns fiecare, precum şi darurile duhovniceşti primite de sus.

La cele spuse mai sus, unii mi-au răspuns astfel:
- Pentru ce toate aceste semne ale tainicelor daruri duhovniceşti nu se ivesc deodată într-un singur mănunchi? Căci atunci s-ar pătrunde nu numai un singur cuvânt, ci toate laolaltă, de o înaltă şi egală mlădiere a vocii celui ce se roagă…

Eu însă le spuneam următoarele:
- Dacă Dumnezeu îşi împarte darurile cu înţelepciune, dându-i fiecăruia un dar deosebit, potrivit puterilor lui, aşa cum se vede în Sfânta Scriptură, atunci cine are dreptul să ispitească şi să pătrundă cu mintea sa mărginită în rânduielile harice? Oare lutul nu se află sub stăpânirea olarului, care are puterea să facă din tină orice ar voi?

După vreo cinci zile, bătrânul începu, încet, încet, sa se însănătoşească. Timpul mi-a fost atât de folositor, încât nici nu am băgat de seamă cum a trecut. În odaia lui, ca într-o tăcută chilie de sihastru, noi nu ne îndeletniceam cu nimic altceva decât cu rugăciunea săvârşită în taină, când chemam Numele lui Iisus, sau cu convorbiri despre aceeaşi rugăciune lăuntrică.

Într-o zi ne-a vizitat un credincios amărât, care se văicărea şi ocăra pe evreii de prin satele pe unde trecuse, fiind peste tot înşelat. Era atât de pornit împotriva lor, îi blestema şi chiar mărturisea că, din cauza încăpăţânării şi necredinţei lor, nu sunt vrednici să mai facă umbră pământului şi că, în sfârşit, încearcă un nebiruit dezgust faţă de ei. După ce îl ascultă, bătrânul meu îi dădu următoarele sfaturi pline de înţelepciune:

- Îi afuriseşti şi îi ocărăşti degeaba pe evrei. Şi ei sunt făpturile lui Dumnezeu, aşa după cum suntem şi noi. Trebuie să-i compătimim şi să ne rugăm pentru ei, iar nu să-i blestemăm. Dezgustul faţă de ei vine de acolo că nu eşti întărit în dragostea lui Dumnezeu şi nu ai zălogul lăuntric al rugăciunii. Astfel nu ai nici pacea lăuntrică. O să-ţi citesc ceva, în această privinţă, din scrierile Sfinţilor Părinţi.

Ascultă ce scrie Marcu Ascetul: „Sufletul care s-a unit cu Dumnezeu în chip lăuntric devine, dintr-o prea mare bucurie, lipsit parcă de orice răutate, se face ca un copil nevinovat şi nu mai osândeşte pe nimeni: nici pe elin, nici pe păgân, nici pe iudeu, nici pe păcătos, ci priveşte asupra tuturor cu un ochi curat, fără să mai facă vreo deosebire între oameni, şi se bucură deopotrivă de toată lumea, dorind ca toţi, elinii şi chiar evreii şi păgânii, să-L proslăvească pe Dumnezeu”.

Iar Marele Macarie Egipteanul spune că cei ce au ajuns la contemplarea lăuntrică „se înflăcărează cu atâta putere de focul dragostei, încât, de-ar fi cu putinţă, i-ar aduna pe toţi oamenii din lume şi i-ar aşeza la sânul lor, fără să facă vreo deosebire între cel rău şi cel bun”.

Astfel judecă Sfinţii părinţi! Priveşte la tot ce se petrece în lume ca la ceva ce se întâmplă cu purtarea de grijă a lui Dumnezeu Atotştiutorul. Când te vei lovi de necazuri, învinuieşte-te mai ales pe tine însuţi, pentru că nu ai destulă răbdare şi smerenie.

Bătrânul se însănătoşi după o săptămână, iar eu, mulţumindu-i din adâncul sufletului pentru tot, mi-am luat rămas bun de la el. Dânsul a plecat spre Sfântul Munte Athos, iar eu am pornit din nou pe cale.

Pe neobservate, mă apropiam de Pociaev. După vreo sută de verste, m-a ajuns din urmă un soldat. L-am întrebat unde se duce. Mergea acasă, în gubernia Kameneţ-Podolsk. După vreo zece verste petrecute în tăcere, am băgat de seamă că ostaşul oftează din greu şi e foarte întunecat la faţă, ca şi cum ar fi apăsat de o mare tristeţe.

L-am întrebat:
- Pentru ce eşti aşa posomorât?
- Jură-te şi închină-te că nu mă vei pârî şi îţi voi povesti tot necazul care pricinuieşte mâhnirea mea, căci moartea se apropie cu paşi repezi de mine, iar eu nu am pe nimeni care să-mi poată da un sfat în cele ce trebuie să fac.

L-am asigurat că nu voi spune nimănui nimic şi că sunt bucuros să-i dau un sfat, dintr-o curată dragoste frăţească, potrivit priceperii mele.

- *Am fost trimis în rândurile armatei, începu soldatul, ca un simplu ţăran de pe moşia unui boier. După cinci ani de serviciu, starea în care mă aflam deveni atât de grea încât a fost cu neputinţă s-o mai îndur. Pe deasupra eram deseori bătut, când pentru nesupunere, când pentru beţie. Atunci îmi veni gândul să fug. Acum se împlinesc cincisprezece ani de când sunt fugar. Vreo şase ani m-am ascuns şi m-am dosit pe unde nimeream. Spărgeam magaziile şi hambarele pe care le întâlneam în cale, furam cai, prădam prăvăliile, dând loviturile întotdeauna singur. Cele furate le vindeam haimanalelor de tot felul, iar banii îi beam şi îi risipeam în desfrâu. Săvârşeam toate păcatele, dar de ucis, nu ucideam. Multă vreme toate mi-au mers bine. Apoi am nimerit la puşcărie pentru vagabondaj fără buletin, dar, găsind un bun prilej, am scăpat şi de acolo. Pe neaşteptate, m-am întâlnit cu un soldat care pleca acasă, într-o gubernie depărtată, cu ordin în regulă. Cum însă era bolnav şi de abia putea merge, m-a rugat să-l conduc până într-un sat din apropiere, unde şi-ar putea găsi mai lesne o gazdă. L-am condus. Stăpânul ne-a lăsat într-o şură cu fân, unde ne-am şi culcat. Când m-am trezit dis-de-dimineaţă şi m-am uitat la soldat, era mort şi înţepenit. Atunci am început să caut repede actele lui, adică ordinul de lăsare la vatră. Şi, de îndată ce l-am aflat, dimpreună cu o însemnată sumă de bani, am şters-o iute din şură şi, în timp ce toată lumea dormea, am fugit pitulându-mă pe după garduri şi prin păduri… In acest chip am plecat mai departe. Am citit raportul şi am văzut că atât anii, cât şi semnele lui particulare se cam potriveau cu ale mele. M-am bucurat şi am mers cu îndrăzneală spre depărtata gubernie a Astrahanului. Acolo m-am făcut om de treabă, muncind ca orice lucrător. M-am alăturat unui bătrân târgoveţ care avea casă proprie şi cu care făceam comerţ cu vite. El trăia singur, iar în casa lui nu se afla decât o fiică văduvă. Vieţuind un an întreg la acest negustor, mai târziu m-am căsătorit cu fiică-sa. Îndată după nuntă, bătrânul muri. Singur, n-am mai putut continua comerţul. M-am aşezat pe băut, soţia la fel şi, într-un an de zile, am irosit tot ce rămăsese în urma bătrânului. În cele din urmă, mi se îmbolnăvi şi soţia şi în scurtă vreme muri. Atunci am vândut tot ce-mi mai rămăsese din avere, mi-am vândut şi casa, iar banii s-au spulberat repede în cele patru vânturi. Nu mai aveam cu ce trăi, nu mai aveam ce mânca. Atunci m-am apucat din nou de vechea meserie, adică de furat, negustorind cele furate cu mai multă îndrăzneala, căci de astă dată aveam buletin… În acest fel am mai trăit încă un an de viaţă stricată. Într-un timp afacerile mele mergeau prost şi, ca să îndrept lucrurile, am furat de la un biet moşneag un cal bătrân şi alb, pe care l-am vândut cu cincizeci de copeici numai pentru pielea lui. După ce mi-am încasat banii, am intrat într-o cârciumă, m-am îmbătat şi m-am gândit să mă duc într-un sat unde era o nuntă, pentru ca, atunci*

când toată lumea va adormi, să fur orice mi-ar cădea mai lesne în mână. Cum însă soarele nu apusese încă de-a binelea, m-am dus în pădure, unde trebuia să aştept miezul nopţii. Ajuns acolo, m-am culcat şi, deodată, am căzut într-un somn adânc, în care am avut un vis.

Mă găseam într-o frumoasă şi întinsă luncă înverzită. La un moment dat, pe cer apăru un nor negru, care mă umplu de groază. Peste puţin timp se auzi o detunătură atât de puternică, încât se mişcă pământul de sub picioarele mele. În acest timp cineva m-a împlântat parcă în pământ, înfundându-mă până la umeri, aşa încât eram strâns din toate părţile. Afară nu-mi mai rămăseseră decât capul şi mâinile. Pe urmă, norul înfricoşător se lăsă parcă la pământ, iar din mijlocul lui ieşi bunicul meu, care murise de vreo douăzeci de ani. Fusese un om cucernic şi vreme de treizeci de ani slujise ca paracliser în satul nostru. S-a apropiat de mine cu o înfăţişare pe care nu se citeau decât supărare şi ameninţare. Eu m-am cutremurat de frică. Lângă mine am zărit câteva grămezi alcătuite din lucrurile pe care eu le furasem de-a lungul timpului. Frica mi se înteţi. Bătrânul, apropiindu-se de mine şi arătând la prima grămadă, îmi spuse cu un ton înspăimântător: „Ce este aceasta? Îndesaţi-l bine!” Şi deodată, din toate părţile, pământul a început să mă strângă şi să mă strivească, încât eu, nemaiputând îndura durerile şi groaza, am scâncit şi am strigat: „Aveţi milă de mine!” Dar chinurile se prelungeau. După aceasta, bătrânul arătă altă grămadă şi iarăşi mă întrebă: „Dar asta ce e? Strângeţi-l mai tare!” Atunci am simţit o durere atât de puternică şi o tristeţe atât de sfâşietoare, încât nici un chin de pe acest pământ nu poate fi asemănat cu acele crâncene suferinţe. În cele din urmă, bătrânul aduse lângă mine tocmai calul pe care îl furasem cu o zi înainte şi strigă: „Dar acesta ce mai e? Apăsaţi-l cât se poate mai tare!” De data aceasta am fost strâns din toate părţile într-un mod atât de dureros, încât e cu neputinţă să arăt prin cuvinte toată înfricoşarea, grozăvia şi munca de iad pe care le simţeam. Mi se părea că cineva îmi scoate vinele din trup. Eram înăbuşit atât de groaznic, încât era peste putinţă să mai îndur. Dacă această încercare s-ar fi prelungit, urma să-mi pierd cunoştinţa şi să leşin. Dar, spre norocul meu, calul ridică un picior şi mă lovi cu copita peste faţă…

În clipa când am primit lovitura, m-am deşteptat ca un om bolnav, plin de groază şi de cutremur. Se făcuse ziuă, soarele tocmai răsărea. Duc mâna la falcă, dar dintr-însa sângele curgea şiroaie… Cât despre părţile trupului care în vis fuseseră îngropate în pământ, toate erau pur şi simplu înţepenite şi străbătute parcă de furnici. De spaimă, abia am fost în stare să mă scol şi să mă duc acasă. Falca m-a durut încă multă vreme; uite, acest semn, pe care nu-l aveam mai înainte, se vede şi acum. După aceasta vedenie deseori mă cuprindeau spaima şi

groaza. De îndată ce-mi aduceam aminte de chinurile din vis, mă copleşeau o mâhnire, o istovire atât de dureroasă, încât nu ştiam unde să mă mai ascund… Pe măsură ce timpul trecea, vedenia mi se înfăţişa mai des, iar în cele din urmă începu să-mi fie frică şi ruşine de oameni, ca şi cum toată lumea ar fi aflat de potlogăriile mele. Mai târziu, din cauza acestei mâhniri, n-am mai putut nici să beau, nici să mănânc, nici să dorm. Mă clătinam ca o umbră. Mă gândeam să mă întorc la regimentul meu, să-mi recunosc toată vina şi să primesc orice pedeapsă, pentru ca, în acest chip, să-mi ierte Dumnezeu păcatele. Când mă gândeam însă că mi se va ordona să trec prin faţa frontului, copleşit de lovituri şi de ocări, mă cuprindeau din nou teama şi ruşinea. Atunci, ajuns la capătul răbdării, am vrut să mă spânzur. Am cugetat însă că nu mi-a mai rămas mult de trăit şi că în curând oricum voi muri. Şi, pentru că eram sfârşit de puteri, îmi veni ideea să mă duc în satul meu, unde, luându-mi ultimul rămas bun, să mor. În comuna mea mai este în viaţă un nepot, spre care merg de o jumătate de an, dar pe dram mă chinuie mereu tristeţea şi frica… Ce crezi, om bun, ce ar trebui să fac acum? Căci răbdarea mea e pe sfârşite!

Am rămas uimit în sinea mea, proslăvind înţelepciunea şi darul lui Dumnezeu, văzând cum Tatăl ceresc îi întoarce pe păcătoşi prin mijloace atât de felurite.

Atunci i-am vorbit astfel:
- Dacă în timpul când te cuprindea frica şi mâhnirea te-ai fi rugat lui Dumnezeu, ai fi primit cel mai bun leac împotriva tuturor necazurilor…
- Nu pot; îmi tot vine în gând că, în clipa în care voi începe să mă rog, Dumnezeu mă va preface numaidecât într-o pocitură.

- Aceste gânduri ţi le trimite diavolul. Dumnezeu este nemărginit de milostiv, suferă împreună cu păcătoşii şi iartă îndată pe cei ce se pocăiesc. Cunoşti rugăciunea lui Iisus, adică: Doamne, Iisuse Hristoase, miluieşte-mă pe mine păcătosul? Rosteşte-o neîncetat!

- Cum să nu ştiu această rugăciune! O spuneam chiar atunci când mă duceam să fur, ca să capăt mai mult curaj.

- Dacă Dumnezeu nu te-a pocit atunci când te duceai să faci fărădelegi cu rugăciunea pe buze, nu te va pierde nici acum, când vei începe să te rogi mergând pe drumul pocăinţei! Te-ai convins, de astă dată, că gândurile tale sunt semănate de vrăjmaşul mântuirii noastre? Crede-mă, iubite, că dacă vei spune această rugăciune, fără să bagi în seamă cele ce-ţi vin în minte, vei simţi curând o mare bucurie, orice teamă şi greutate vor dispărea, iar în cele din urmă te vei

linişti cu desăvârşire, vei deveni un om evlavios şi toate patimile păcătoase vor pieri. În viaţa mea am văzut multe cazuri asemănătoare petrecute sub ochii mei.
I-am povestit câteva întâmplări în care rugăciunea lui Iisus şi-a arătat puterea ei făcătoare de minuni. L-am încredinţat că, înainte de a merge acasă, ar fi mai bine să vină împreună cu mine la Pociaev, spre a se închina Maicii Domnului, care este scăparea păcătoşilor, spre a se spovedi şi a se împărtăşi acolo. Soldatul a ascultat toate acestea cu luare-aminte, cu inima curată şi cu bucurie. A fost de acord cu toate sfaturile mele. Am purces, prin urmare, la Pociaev, învoindu-ne să nu vorbim nimic unul cu altul, rostind neîncetat rugăciunea lui Iisus. A doua zi ostaşul mi-a spus că se simte mai bine. După înfăţişare se vedea că e puţin mai liniştit. În trei zile am ajuns la Pociaev, unde i-am spus să nu întrerupă rugăciunea nici noaptea, până când va adormi, încredinţându-l că Prea Sfântul Nume al lui Iisus este de nesuferit pentru vrăjmaş şi că are puterea să-l mântuiască. O dată cu aceasta, i-am citit din Filocalie. Deşi suntem datori să săvârşim rugăciunea lui Iisus în orice vreme, atunci când ne pregătim pentru împărtăşirea cu Sfintele Taine ale lui Iisus trebuie să stăruim cu mai multă osârdie şi băgare de seamă în rostirea ei. Soldatul a făcut aşa cum l-am povăţuit şi, peste puţin timp, s-a spovedit şi s-a împărtăşit. Din când în când, gândurile năvăleau asupra lui, însă prin rugăciunea lui Iisus puteau fi izgonite foarte uşor. Sâmbătă seara el se culcă mai devreme, spunând necontenit rugăciunea lui Iisus, pentru ca să se poată scula mai uşor la utrenia de duminică. Eu însă am rămas în colţul meu, unde, lângă o lampă mică, îmi citeam Filocalia. El adormi de abia peste un ceas, tocmai când eu mă sculasem la rugăciune.

La un moment dat, după vreo douăzeci de minute, soldatul tresări şi, deşteptându-se, sări repede din pat, alergă la mine cu ochii plini de lacrimi şi cu mare bucurie îmi spuse:
- Ah, frate, ce-am văzut eu acum! Ce uşor mă simt şi câtă bucurie mi-a cuprins inima! Acum cred că Dumnezeu nu-i chinuieşte, ci îi miruieşte pe păcătoşi. Slavă Ţie, Doamne, slavă Ţie!

Mirat şi încântat de această veste bună, l-am rugat să-mi spună amănunţit tot ce i s-a întâmplat.
- Îndată ce am adormit, m-am văzut în aceeaşi luncă unde am fost chinuit. La început m-am înspăimântat, dar când am băgat de seamă că în locul norului negru răsare soarele strălucitor, că o lumină fermecătoare îşi aruncă razele peste frumoasa luncă, care era plină de iarbă şi de flori, m-am liniştit. Atunci s-a apropiat de mine acelaşi bunel, dar de data aceasta părea aşa de bun, încât nu te saturai să-l priveşti. Când s-a oprit în faţa mea, mi-a spus încet, blând de tot: „Du-te la Jitomir, la biserica Sfântului Gheorghe, purtătorul de biruinţă. Acolo

vei fi primit ca paracliser. Trăieşte acolo până la sfârşitul vieţii şi roagă-te neîncetat. Dumnezeu să te miluiască!" Spunând aceste cuvinte, m-a binecuvântat cu semnul sfintei cruci şi în aceeaşi clipă s-a făcut nevăzut. Eu am simţit o bucurie aşa de mare, încât mi-e cu neputinţă să mi-o arăt prin cuvinte. Mi se părea că mi s-a ridicat o mare greutate de pe inimă şi parcă am zburat la ceruri… In această stare m-am deşteptat. Mă simţeam uşor de tot, iar inima nici nu ştia ce să facă de bucurie. Aşadar, ce-mi rămâne de făcut? Voi merge acum numaidecât la Jitomir, aşa cum mi-a poruncit bătrânul. Cu rugăciunea, călătoria îmi va fi mai uşoară!

- Iubite frate, unde vrei să te duci în miez de noapte? Stai cel puţin la utrenie şi, după ce te vei fi rugat, apoi să pleci, cu ajutorul lui Dumnezeu.

N-am mai dormit, ci ne-am dus la biserică. Atât timp cât a ţinut utrenia, soldatul s-a rugat cu stăruinţă şi cu lacrimi, îmi spunea că se simte foarte bine şi că e plin de bucurie, iar rugăciunea se săvârşeşte cu multă dulceaţă. Apoi, după ce se isprăvi Liturghia, s-a mai împărtăşit o dată, iar după masă l-am petrecut până la drumul ce duce la Jitomir, unde ne-am despărţit cu lacrimi de bucurie.

Am rămas singur şi mă gândeam încotro aş putea să-mi îndrept de data aceasta paşii. In cele din urmă m-am hotărât să mă întorc la Kiev. Mă atrăgeau îndrumările înţelepte ale duhovnicului meu de acolo şi, pe deasupra, mai trăgeam nădejdea că, după ce voi trăi la el câtva timp îmi va găsi, poate, nişte binefăcători iubitori de Hristos cu ajutorul cărora să pot pleca la Ierusalim sau cel puţin la Muntele Athos. ***Astfel, după ce am mai stat o săptămână la Pociaev, petrecându-mi timpul cu amintirile întâmplărilor pline de învăţătură întâlnite, m-am pregătit de drum, mi-am luat traista şi m-am dus la biserică să mă închin Maicii Domnului în vederea călătoriei, să mă rog la Liturghie şi apoi să pornesc înainte, la drum.***

La un moment dat, pe când stăteam în fundul bisericii, intră pe uşă un om care, cu toate că nu era bine îmbrăcat, totuşi, după înfăţişare, părea să fie de neam bun. Se apropie de mine şi mă întrebă unde se vând lumânările. I-am arătat. Când s-a isprăvit Liturghia, am mai rămas să mă rog lângă urma paşilor Maicii Domnului. După ce m-am rugat, am plecat. Dar n-am mers prea mult pe uliţă, când am văzut o casă cu fereastra deschisă, sub care şedea un domn cu o carte în mână. Fiindcă trebuia să trec pe lângă geam, am băgat de seamă că cel care şedea sub fereastră era tocmai cel care mă întrebase în biserică unde se vând lumânările.

Mi-am ridicat pălăria, iar el, drept răspuns, mi-a făcut semn să intru în curtea lui, unde mă întrebă:
- Eşti pelerin, nu?

După ce mă pofti în casă, m-a întrebat cine sunt şi unde merg. Apoi m-a servit cu un ceai şi mi-a spus:
- Eu te-aş sfătui să te duci la mănăstirea Soloveţ. Acolo se află un schit singuratic şi liniştit, care se numeşte Anzersk. Locul este aşa de frumos, încât ţi se pare că e un al doilea Athos. Oricine e bine primit acolo; ca ascultare, călugării citesc Psaltirea în biserică, pe rând, vreo patru ceasuri pe zi sau pe noapte. Eu însumi vreau să merg într-acolo şi, potrivit făgăduinţei date, o să merg pe jos. Aş fi bucuros să mergem împreună, căci cu tine aş fi mai ferit de primejdii. Drumul este lăturalnic, iar eu am la mine o însemnată sumă de bani. Pe deasupra, în tot timpul călătoriei ţi-aş face rost şi de mâncare. Am merge la vreo trei stânjeni depărtare unul de altul, ca să nu ne stingherim unul altuia bunul mers al rugăciunii. Gândeşte-te! Călătoria îţi va folosi şi ţie.

Am socotit că această neaşteptată întâmplare nu este decât un răspuns al Maicii Domnului, pe care o rugasem să-mi arate calea şi să mă îndrume pe cărări drepte. Fără a sta pe gânduri, m-am învoit numaidecât.

A doua zi am şi pornit în pelerinaj. Trei zile am mers aşa cum ne învoisem, la o oarecare depărtare unul de altul. El citea fără întrerupere o carte pe care n-o lăsa din mână nici ziua, nici noaptea, iar din când în când mai cugeta la Dumnezeu ştie ce. În sfârşit, ne-am oprit într-un loc potrivit ca să stăm la masă. Cât mânca, cartea stătea deschisă, iar dânsul deseori se uita în ea.

Când am văzut că această carte este Evanghelia, i-am spus:
- Îndrăznesc să te întreb: pentru ce dumneata nu laşi niciodată, nici ziua, nici noaptea, Evanghelia din mâini, ci mereu o ţii şi o porţi cu dumneata?

- Pentru că, îmi răspunse el, aproape necontenit izvorăsc din ea învăţături noi pentru mine…

- Ce fel de învăţături? îl întrebai.
- Ale vieţii creştine, care, în cele din urmă, se reduce la rugăciune. Eu socot că rugăciunea este cea mai însemnată şi cea mai potrivită unealtă în viaţa fiecărui creştin. Rugăciunea alcătuieşte în sine atât prima treaptă, cât şi cununa unei vieţi petrecute în duhul evlaviei. Tocmai de aceea, Evanghelia ne porunceşte să ne rugăm neîncetat. Căci, în timp ce pentru alte fapte creştineşti sunt rânduite

anumite ceasuri, zile şi luni, pentru rugăciune este potrivită orice vreme. Fără rugăciune nu putem face nimic bun, iar fără Evanghelie nu putem învăţa rugăciunea aşa cum ni se cere s-o facem, cu toată vrednicia. De aceea, toţi cei care au dobândit mântuirea pe calea vieţii lăuntrice, cum sunt sfinţii propovăduitori ai cuvântului lui Dumnezeu, ca şi pustnicii şi sihastrii, şi chiar toţi creştinii cu frica lui Dumnezeu, au socotit adâncirea în cuvintele şi învăţăturile dumnezeieşti drept o îndeletnicire de mare trebuinţă. Mulţi dintre ei purtau Evanghelia cu ei şi dădeau următorul sfat tuturor celor care le cereau îndrumări privitoare la mântuire: „Şezi cu tăcere în chilia ta, citind şi recitind Evanghelia.”

Mi-a plăcut foarte mult felul cum judeca şi râvna lui pentru rugăciune, de aceea l-am mai întrebat:
- Care evanghelist pune în chip deosebit la îndemână învăţăturile şi îndrumările în legătură cu rugăciunea?

- Toţi cei patru evanghelişti, răspunse el. Într-un cuvânt, întreg Noul Testament, citit pe rând. Citindu-l timp îndelungat şi recitindu-l cu multă luare-aminte, mi s-au descoperit treptele, şi legătura dintre ele, ce se găsesc în întreaga Evanghelie cu privire la învăţătura despre rugăciune, începând chiar de la primul evanghelist şi mergând pe rând într-o rânduială dreaptă şi chibzuită. De pildă: dintru început este arătată apropierea sau intrarea ce duce la învăţătura despre rugăciune, apoi veşmântul din afară, cum rugăciunea este îmbrăcată în cuvinte; mai departe ţi se pune în faţă condiţia care este de trebuinţă unei rugăciuni adevărate; iar mai pe urmă, mijloacele şi pildele prin care o putem învăţa. În cele din urmă, este pusă înainte învăţătura tainică despre rugăciunea lăuntrica duhovnicească, neîncetată, făcută în Numele lui Iisus Hristos, care este de folos întotdeauna, ca una ce e mai binefăcătoare şi mai înaltă decât rugăciunea din afară. Sunt descrise apoi roadele fericite, trebuinţa ei şi altele.

Într-un cuvânt, în Evanghelie este arătată, de la început şi până la sfârşit, în toate amănuntele, întreaga cunoştinţă privitoare la nevoia rugăciunii, într-o rânduială bine închegată, de unde se desprinde însăşi calea de urmat.

Auzind toate aceste descoperiri minunate, mi-am pus în gând să-l rog să-mi arate, pe rând, tot ce mi-a spus.
- Întrucât mie îmi place, mai mult decât orice, să ascult şi să stau de vorbă despre rugăciune, aş dori să văd această legătură tainică. Vă rog arătaţi-mi toate acestea chiar din Evanghelie.

Se învoi bucuros şi-mi zise:

- Deschide Evanghelia şi însemnează cele ce îţi voi spune. Fii bun de ia seama la însemnările mele. Să luăm mai întâi capitolul al şaselea din Evanghelia lui Matei şi citeşte acolo de la versetul al cincilea până la versetul al nouălea. Uite, aici se află pregătirea pentru rugăciune, care învaţă să începem rugăciunea nu pentru slava deşartă şi nu într-o lume zgomotoasă, ci într-un loc singuratic şi liniştit. Ne mai învaţă apoi să ne rugăm nu numai pentru iertarea păcatelor, ci şi pentru unirea cu Dumnezeu şi, prin urmare, să nu născocim multe cereri de prisos, care privesc feluritele nevoi ale vieţii, aşa cum fac păgânii.

Pe urmă citeşte mai departe, în acelaşi capitol, de la versetul al nouălea până la versetul al 14-lea. Aici este înfăţişat veşmântul rugăciunii, adică ni se arată ce cuvinte trebuie să rostim atunci când ne rugăm. Aici sunt înmănuncheate într-un chip înţelept toate cele ce sunt de trebuinţă şi toate cele ce ni se cer pentru viaţa noastră. După aceasta mergi în prelungirea capitolului, citind versetele al 14-lea şi al 15-lea şi vei vedea condiţia pe care trebuie s-o păzim pentru ca rugăciunea să fie lucrătoare, căci dacă nu-i iertăm pe cei care ne fac rău, nici Domnul nu ne va ierta păcatele noastre. Trecând la capitolul al şaptelea, vei găsi, de la versetul al şaptelea la versetul al 12-lea, mijlocul care chezăşuieşte izbânda în rugăciune şi care ne dă o arvună în nădejdea ce-o avem, şi anume: să cerem, să căutăm, să batem. Această stăruitoare poruncă nu arată decât rostirea deasă a rugăciunii, iar această practică de căpetenie are drept ţintă nu numai folosirea rugăciunii în timpul tuturor îndeletnicirilor noastre, cu care trebuie să meargă mână în mână, ci chiar trebuinţa de a le depăşi în orice vreme. Aceasta este însuşirea cea mai de seamă a rugăciunii… Ca pildă, vei vedea în capitolul al 14-lea al evanghelistului Marcu, de la versetul al 32-lea până la versetul al 40-lea, că însuşi Iisus Hristos a spus de mai multe ori aceleaşi cuvinte în timpul unei rugăciuni.

Un exemplu asemănător, privitor la deasa rostire a rugăciunii, ne înfăţişează şi evanghelistul Luca în capitolul al 11-lea, până la versetul al 14-lea, unde e vorba de cererea stăruitoare făcută de un om nevoiaş la uşa prietenului său, ca şi acolo unde este vorba de cererea văduvei, săvârşită în faţa judecătorului nedrept, care i-a făcut dreptate din pricina rugăciunii ei stăruitoare (Lev. 18, l-l4), şi care închipuieşte porunca lui Iisus Hristos care spune să ne rugăm pururea, în orice vreme şi în orice loc, fără să deznădăjduim, adică fără să ne lenevim.

Se mai descoperă, în Evanghelia lui Ioan, învăţătura lăuntrică şi tainică, adică însuşi miezul rugăciunii inimii. Mai întâi, ea ni se pune la îndemână în înţeleaptă istorisire despre convorbirea lui Iisus Hristos cu Samariteanca, unde

ni se dezvăluie închinarea lăuntrică făcută în duh şi în adevăr, în faţa lui Dumnezeu, aşa cum voieşte Dumnezeu. Această închinare este tocmai rugăciunea neîncetată şi adevărată, care curge spre viaţa veşnică, asemenea unei ape vii (In. 4-l4). Mai departe, în capitolul al 15-lea, de la versetul al patrulea până la versetul al optulea, se zugrăvesc mai limpede puterea, înrâurirea şi trebuinţa rugăciunii lăuntrice, adică petrecerea sufletului în Hristos, într-o necurmată amintire de Dumnezeu, în sfârşit, citeşte în capitolul al 16-lea al aceluiaşi evanghelist, de la versetul al 23-lea până la versetul al 25-lea. Priveşte ce taină se descoperă aici! Vezi că rugăciunea făcută în Numele lui Iisus Hristos, sau aşa-numita rugăciune a lui Iisus, adică: Doamne Iisuse Hristoase, miluieşte-mă, repetată de multe ori şi des, are o foarte mare putere şi, cu multă uşurinţă, deschide şi luminează mintea şi inima. Asta se poate vedea fără nici o îndoială, dacă vom lua de pildă pe Sfinţii Apostoli, cărora, cu toate că nu au fost decât un singur an ucenicii Domnului Iisus şi cu toate că învăţaseră de la El rugăciunea domnească, adică „Tatăl nostru", pe care o cunoaştem de la ei, totuşi, către sfârşitul vieţii Lui pământeşti, Iisus Hristos le-a descoperit taina prin care le-a arătat cum să-şi împlinească lipsa, pentru ca rugăciunea lor să aibă o hotărâtă izbândă. El le-a spus: „Până acum n-aţi cerut nimic în numele Meu; cereţi şi veţi primi", că „orice veţi cere de la Tatăl în numele Meu El vă va da" (In. 16,24 şi 23). Acest lucru s-a întâmplat cu ei întocmai, căci mai târziu, când Apostolii au învăţat să se roage în numele Domnului Iisus Hristos, câte fapte minunate au făcut ei atunci şi cât de mult s-au minunat ei înşişi!… Vezi acum ce unitate strânsă şi deplină este în învăţătura privitoare la rugăciune, aşa cum cu atâta înţelepciune este înfăţişată în sfânta Evanghelie? Dar dacă, după toate locurile citate, vei trece la citirea epistolelor apostolice, vei găsi de asemenea şi acolo o învăţătură despre rugăciune, ce se desfăşoară în chip curgător.

Astfel, în Faptele Apostolilor este descrisă partea practică, adică încordarea stăruitoare şi necontenită în rugăciune a primilor creştini, care au fost luminaţi de credinţa în Iisus Hristos (Fapte 4,31). Se vorbeşte despre roadele sau urmările acestei neîncetate petreceri în rugăciune, adică despre revărsarea Sfântului Duh, dimpreună cu darurile Lui, asupra celor ce se roagă. Ceva asemănător vei găsi şi în capitolul al 16-lea, versetele 25 şi 26. Apoi urmăreşte, rând pe rând, epistolele apostolilor şi vei vedea:

1) cât e de trebuincioasă rugăciunea în toate întâmplările din viaţa unui om (Iac. 5, 13-l6);

2) cum ne ajută Duhul Sfânt să ne rugăm (Iuda 1, 20 şi 21 şi Rom. 8, 26);

3) cum trebuie să ne rugăm totdeauna în Duhul (Efes. 6, 18);

4) cât de trebuincioasă este linişţea sau pacea lăuntrică în timpul rugăciunii (Filip. 4, 6-8);
5) cât de necesar este să ne rugăm neîncetat (I Tes. 5, 17) şi, în sfârşit,
6) vom înţelege că trebuie să ne rugăm nu numai pentru noi înşine, ci şi pentru toţi oamenii (I Tim. 2, l-5).

Adâncindu-ne un timp mai îndelungat şi cu mai multă luare-aminte, se pot dobândi multe alte descoperiri privitoare la cunoştinţele tainice, ascunse în cuvântul Domnului, care scapă unei citiri făcute în fugă şi rareori. Ai înţeles, din cele arătate de mine acum, cu câtă înţelepciune şi cu câtă orânduială, închegate într-o strânsă legătură, descoperă Noul Testament al Domnului nostru Iisus Hristos îndrumările Sale privitoare la rugăciune? Cât e de luminată şi de lină curgerea în care sunt puse textele în cele patru Evanghelii? Iată, de pildă: la Sfântul Matei găsim începutul şi păşirea în rugăciune, veşmântul, condiţiile şi celelalte. Mergând mai departe, la Sfântul Marcu găsim exemplele, la Sfântul Luca, pildele, iar la Sfântul Ioan, practica tainică săvârşită în rugăciunea lăuntrică, deşi toate acestea se găsesc, mai pe scurt sau mai pe larg, la toţi evangheliştii. În Faptele Sfinţilor Apostoli se zugrăvesc lucrarea şi urmările rugăciunii; în epistolele apostolilor, ca şi în Apocalipsă, multe însuşiri sunt strâns legate cu lucrarea rugăciunii!… Iată pentru ce eu mă mulţumesc numai cu Evanghelia în învăţătura tuturor căilor vieţii ce duc spre mântuirea sufletului.

În timp ce el îmi arăta şi-mi tâlcuia, eu îmi însemnam în Biblia mea toate textele din Noul Testament. Toate aceste locuri păreau să fie de mare preţ şi ziditoare de suflet, lucru pentru care i-am mulţumit mult.

Apoi am mai mers vreo cinci zile în tăcere. Tovarăşul meu de călătorie simţi, la un moment dat, o puternică durere în picioare, din care pricină el năimi o căruţă cu doi cai, în care mă luă şi pe mine. În acest chip, am ajuns până la punctul cel mai înaintat, unde ne-am oprit pentru trei zile, cu scopul ca, după ce ne vom fi odihnit, să pornim imediat spre Anzersk, spre care îl mâna o nestăpânită dorinţă. Ajunşi acolo, am întâlnit un vechi cunoscut călugăr, care, după ce i-am povestit cele auzite de la profesor, îmi zise:
- Ce om vrednic de laudă e tovarăşul tău! Se vede că, pe lângă o inimă plină de evlavie, el mai are şi o minte plină de lumina învăţăturii. Aş vrea să-l văd şi eu.
- Locuim la aceeaşi gazdă. Pot să ţi-l înfăţişez chiar mâine. Acum însă e târziu… Iartă-mă!

Povestirea a şasea

„Frate ajutat de frate este ca o cetate tare şi înaltă şi are putere ca o împărăţie întemeiată.” (Pilde 18, 19)

Pelerinul: ***După cuvântul şi făgăduinţa dată ieri, venind la cuvioşia ta, l-am poftit şi pe cinstitul meu tovarăş de drum, pe care ai vrut să-l vezi. Este cel care mi-a uşurat calea de pelerin printr-o convorbire mântuitoare de suflet.***

Duhovnicul: ***Suntem foarte bucuroşi, atât eu, cât şi aceşti oaspeţi ai mei, să vă vedem pe amândoi şi să ne folosim din lucrarea şi practica voastră. Uite, şi eu, la rândul meu, ţi-i înfăţişez pe musafirii mei: un prea cuvios schimnic şi un cucernic preot. Ştim că unde sunt doi sau trei adunaţi întru numele Domnului nostru Iisus Hristos, acolo, potrivit făgăduinţei Lui, va veni El însuşi, în persoană. Noi însă, până acum, suntem cinci persoane adunate în numele Lui; darul Lui se va revărsa, prin urmare, cu mai multă milă asupra noastră!***

Ceea ce am aflat ieri de la tovarăşul tău de călătorie, iubite frate, despre înflăcărata-ţi alipire de Sfânta Evanghelie, este foarte interesant şi plin de învăţăminte. Sunt doritor să aud în ce chip ţi s-a descoperit această mare taină din câmpul evlaviei?

Profesorul: ***Dumnezeu Cel prea plin de dragoste, Care voieşte ca toţi oamenii să se mântuiască şi la cunoştinţa adevărului să vină, mi-a descoperit, după mila Sa nemăsurată, această cunoştinţă, în chip minunat, fără mijlocirea vreunui om. Timp de cinci ani am fost profesor de liceu, străbătând cărările vieţii prin întunericul desfrâului şi înflăcărându-mă de filosofia deşartă după firea lumii, iar nu după Hristos. Şi poate că aş fi pierit cu desăvârşire dacă nu m-ar fi reţinut întrucâtva faptul că trăiam împreună cu evlavioasa mea mamă şi cu o soră care îşi petrecea viaţa cu multă luare-aminte, într-o neîntinată feciorie… Într-o bună zi, plimbându-mă pe strada principală, m-am întâlnit şi am făcut cunoştinţă cu un tânăr frumos, care se dădea drept francez, un student cu actele în regulă, venit de curând din Paris, care căuta un loc de pedagog. Învăţătura lui plină de fineţe mi-a plăcut foarte mult. L-am poftit în casa mea, ca musafir, şi ne-am împrietenit. Timp de două luni a venit des la mine. Uneori ne plimbam împreună, hoinăream şi tot împreună intram în casele oamenilor din lumea mare. Către sfârşit, veni într-o bună zi la mine, poftindu-mă să mergem într-una din familiile mai sus pomenite şi, ca să mă înduplece mai uşor, a început să-mi vorbească de veselia şi buna dispoziţie care te întâmpină de cum păşeşti pragul***

acelei casei. Dar, după ce îmi spuse aceste cuvinte, la un moment dat începu să mă roage stăruitor sa ieşim afară din cabinetul în care ne aflam şi să stăm în salon. Rugămintea lui mi se păru ciudată şi, după ce i-am spus că am băgat de seamă de mai multe ori neplăcerea lui de a sta în odaia mea de lucru, l-am întrebat care e cauza. Apoi l-am mai reţinut în cabinetul meu şi din altă pricină: salonul se afla lângă camera mamei şi a surorii mele, unde n-ar fi fost frumos să vorbim despre felurite deşertăciuni.

El îşi menţinea totuşi dorinţa prin diferite şiretlicuri. În cele din urmă, îmi spuse deschis următoarele:
- Pe raftul din faţă se află printre cărţi o Evanghelie. Eu cinstesc atât de mult această carte, încât îmi vine greu să vorbesc în faţa ei despre lucrurile noastre pline de atâtea chestii neserioase… Te rog, du-o de aici, şi atunci vom vorbi în toată libertatea.

Uşuratic cum eram, am surâs când am auzit aceste cuvinte, am luat apoi Evanghelia din raft şi i-am zis:
- Trebuia să-mi fi spus mai de mult. Şi dându-i-o în mâini, am bâiguit:

- Uite, pune-o singur în cealaltă cameră!…
Dar, minune, de abia m-am atins de el cu Evanghelia şi, în aceeaşi clipă, tânărul se cutremură şi se făcu nevăzut, întâmplarea m-a uimit atât de puternic, încât, de spaimă, m-am prăbuşit în nesimţire pe podele. Auzind zgomotul, ai casei au dat fuga în cabinet şi, timp de o jumătate de oră, s-au chinuit să mă readucă în simţiri. Revenindu-mi, am simţit că mă cuprinseseră o mare frică, un cutremur, o tulburare plină de nelinişte şi o desăvârşire amuţire. Picioarele şi mâinile îmi înţepeniseră aşa de tare, încât nu le mai puteam mişca. Doctorul, care fusese chemat între timp, a stabilit că boala se numeşte paralizie şi că nu e decât urmarea unei puternice zguduiri lăuntrice sau a unei spaime. În ciuda tuturor leacurilor pe care le primeam în mod regulat de la mai mulţi medici, zăceam în pat şi nu simţeam nici cea mai mică uşurare în mersul bolii, care, în cele din urmă, m-a silit să ies la pensie şi să mă las de slujba mea de profesor. Între timp, bătrâna mea mamă muri, iar sora mea se hotărî să-şi închine viaţa traiului mănăstiresc, toate acestea îmi adânciră boala, care devenea tot mai grea. În ceea ce mă priveşte, nu aveam decât o singură bucurie: citirea Evangheliei, care, încă de începutul bolii, se afla mereu în mâinile mele, ca un zălog al minunatei întâmplări ce se petrecuse cu mine.

Într-o zi, pe neaşteptate, a sosit un pustnic necunoscut care strângea bani pentru un sfânt locaş. El îmi spunea cu multă credinţă să nu mă bizui pe leacuri, care,

fără ajutorul Domnului, nu sunt în stare să vindece. Să mă rog stăruitor lui Dumnezeu, ca El să mă ajute, căci rugăciunea este cel mai puternic mijloc pentru vindecarea tuturor bolilor.

- Dar cum aş putea să mă rog, în starea în care mă aflu, când nu-mi stă în putinţă nici să fac metanii, nici să-mi ridic mâna ca să-mi fac cruce? i-am răspuns eu cu mintea risipită.

La aceste vorbe el îmi răspunse:
- Roagă-te măcar aşa cum poţi!

Dar nu m-a lămurit mai temeinic cum trebuie să mă rog… După plecarea lui, am început să mă gândesc, nu ştiu cum, fără voia mea, la rugăciune, la puterea şi la lucrarea ei, aducându-mi aminte de lecţiile de teologie pe care le audiasem demult, la Academie, pe când eram încă student. Această cugetare era o îndeletnicire plină de bucurii pentru mine, îmi aducea din nou în minte cunoştinţele religioase pline de lumină, care îmi încălzeau sufletul, şi atunci am simţit o oarecare uşurare în mersul bolii mele. Datorită faptului că se afla mereu la mine Evanghelia, în care aveam mare credinţă, căpătată în urma întâmplării minunate ce s-a petrecut cu mine, întemeiat, de asemenea, pe faptul că tot eşafodajul lecţiilor de care îmi aduceam aminte se sprijinea pe texte evanghelice, am socotit că cel mai bun lucru este să învăţ cele privitoare la rugăciune şi la evlavia creştină direct din îndrumările Evangheliei. Citind-o cu multă băgare de seamă, am scos din paginile ei un întreg îndreptar de viaţă trăită în vederea mântuirii şi de adevărată rugăciune lăuntrică, ca dintr-un izvor puternic şi bogat. Cu un simţământ pătruns de cucernicie, am însemnat toate locurile şi textele care aveau o strânsă legătură cu problemele care mă interesau şi de atunci stărui necontenit în învăţarea acestor aşezăminte dumnezeieşti şi, pe cât îmi stă în putinţă, să le pun în practică printr-o trăire personală, chiar dacă uneori o fac cu multă greutate. În timpul acestei îndeletniciri, boala mea a început, încet, încet, să-mi treacă şi, în sfârşit, după cum vedeţi, acum sunt cu totul sănătos.

Am hotărât, după pilda surorii mele şi din râvna sufletului meu, să-mi închin viaţa unei trăiri pustniceşti, pentru a putea primi şi a-mi însuşi fără nici o piedică învăţăturile atât de dulci ce izvorăsc din viaţa veşnică, arătată în cuvintele Domnului. Şi vreau să fac acest pas în semn de mulţumire adusă lui Dumnezeu pentru mila Lui părintească, pentru vindecare şi pentru înţelepţire.
Astăzi sunt în drum spre un schit singuratic, de lângă mănăstirea Soloveţ, pe malul Mării Albe, care se numeşte Anzersk. Am auzit că acest schit este unul

dintre cele mai potrivite locuri pentru viaţa contemplativă. Deşi în călătoria mea Sfânta Evanghelie mă mângâie şi îmi luminează cu îmbelşugare mintea necoaptă încă, încălzindu-mi totodată şi inima rece, o dată cu mărturisirea neputinţei mele, vă spun cu toată sinceritatea că toate condiţiile ce se cer pentru împlinirea faptelor de evlavie şi pentru dobândirea mântuirii, care cer o totală jertfire, nevoinţe mai presus de fire, cea mai adânc smerită cugetare, toate aceste condiţii, pe care le porunceşte Evanghelia, zic, mă înspăimântă prin înălţimea lor şi, mai ales, prin neputinţa inimii mele stricate. Acum mă aflu la mijloc, între nădejde şi deznădejde, fără să ştiu ce se va întâmpla cu mine de aici înainte.

Duhovnicul:* *în faţa unei dovezi care te obligă atât de mult şi care vădeşte o deosebită şi minunată milă din partea lui Dumnezeu, precum şi în faţa minţii dumitale luminate în cele ale ştiinţei, nu-ţi este iertat nu numai să cazi în deznădejde, dar nici măcar să laşi să pătrundă în suflet cea mai mică umbră de îndoială privitoare la acoperământul lui Dumnezeu şi la ajutorul Lui. Ştii ce spune în privinţa aceasta luminatul de Dumnezeu Ioan Gură de Aur? „Nimeni nu trebuie să deznădăjduiască, învaţă el, şi să-şi închipuie că este cu neputinţă să împlineşti poruncile Evangheliei! Când Dumnezeu a hotărât mântuirea omului, nu i-a dat poruncile cu gândul ca, prin ne-împlinirea lor, să-l facă un călcător de lege. Nu! Ci pentru ca prin sfinţenia lor şi prin buna lor întrebuinţare să ne facă fericiţi atât în viaţa de aici, cât şi în cea veşnică.”

Desigur că împlinirea regulată şi neabătută a pravilelor dumnezeieşti pare, pentru firea noastră, foarte grea, iar ca urmare însăşi mântuirea pare de neatins. Totuşi, acelaşi cuvânt dumnezeiesc, care a dat poruncile din lege, ne arată şi mijloacele, nu numai pentru lesnicioasa lor împlinire, ci chiar pentru dobândirea unei mângâieri în vremea împlinirii lor. Dacă la prima vedere toate acestea par acoperite cu o perdea tainică, aceasta desigur că a făcut-o Dumnezeu pentru ca, mai ales, să-l aducă pe nevoitor la smerenie şi să-l apropie mai uşor de unirea cu Sine prin arătarea unui mijloc de scăpare fără ocoluri adică prin rugăciune, prin cererea ajutorului Său părintesc. Tocmai aici se ascunde taina mântuirii, iar nu în nădejdea pe care o avem în puterile noastre.

Pelerinul:* *Cât de mult aş vrea eu, neputinciosul şi slăbănogul, să pătrund această taină, pentru ca, prin ea, să-mi îndrept trândava mea viaţă spre slava lui Dumnezeu şi spre mântuirea mea.

Duhovnicul:* *Taina îţi este cunoscută, iubite frate, o ai descoperită în cartea ta, în Filocalie. Ea se ascunde în rugăciunea neîncetată, pe care tu ai învăţat-o aşa de bine şi cu care te-ai ocupat şi te-ai mângâiat cu atâta râvnă!…

Pelerinul: ***Cad la picioarele tale, prea cuvioase părinte! Pentru Dumnezeu, învredniceşte-mă să aud din gura ta tot ce este de folos în legătură cu această taină mântuitoare şi cu sfinţita rugăciune, după care însetez cu o nepotolită dorinţă şi despre care îmi place să ascult şi să citesc pentru întărirea şi mângâierea mult păcătosului meu suflet.***

Duhovnicul: ***Deşi nu-ţi pot îndeplini dorinţa prin propria mea gândire, pentru că eu însumi sunt începător în această lucrare, am la mine un caiet, scris de un părinte duhovnicesc, privitor la chestiunea care te interesează. Dacă toţi au plăcerea să asculte, îl voi aduce şi îl voi citi îndată în faţa voastră.***

Toţi: ***Vă rugăm, prea cuvioase părinte! Nu ne lăsaţi lipsiţi de această cunoştinţă mântuitoare.***

Taina mântuirii ce se descoperă prin rugăciunea neîncetată

Cum ne mântuim? Această cuvioasă întrebare se naşte în chip firesc în mintea fiecărui "creştin, ca urmare o simţământului de slăbănogire şi de stricăciune a firii omeneşti şi ca o rămăşiţă a avântului către adevăr şi dreptate sădit în ea dintru început. Orice om care crede cât de cât în nemurire şi în răsplata vieţii veşnice se întâlneşte fără voia lui cu acest gând: cum să te mântuieşti? Atunci îşi ridică privirea spre cer… Întâmpinând greutăţi în dezlegarea problemei, el întreabă în această privinţă pe oamenii înţelepţi şi pricepuţi, apoi citeşte, după îndrumările lor, cărţile de povăţuire duhovnicească cu privire la mântuire, stăruind să împlinească, fără nici o abatere, prin faptă, adevărurile şi pravilele pe care le-a auzit şi le-a citit. El află mai întâi de condiţiile mântuirii, care îi sunt puse în faţă ca nişte lucruri de trebuinţă, şi anume: o viaţă plină de evlavie, nevoinţele şi ostenelile luate asupra noastră pentru o deplină jertfire de sine, care duc la înfăptuirea virtuţilor şi la o neîntreruptă împlinire a tuturor poruncilor dumnezeieşti, care sunt o mărturie a credinţei noastre tari şi nezdruncinate… Mai departe i se spune că toate aceste condiţii de mântuire trebuie împlinite - negreşit - cu cea mai mare smerenie şi, mai ales, toate deodată. Căci, aşa cum toate faptele bune atârnă una de alta, tot astfel trebuie să se sprijine, să se desăvârşească şi să se însufleţească una pe alta, asemenea razelor care numai atunci îşi revarsă puterea şi scot la iveală flacăra, când sunt înmănuncheate, printr-o lentilă de sticlă, într-un singur punct. Altminteri, „ cel ce e nedrept în foarte puţin, şi în mult este nedrept" (Le. 16, 10).

În plus, pentru o mai bună încredinţare despre nevoia acestei lucrări înmă-nuncheate şi întrunite, el aude frumoase cuvinte de laudă pentru cei ce săvârşesc

fapte bune şi vorbe de osândă pentru cei ce fac fapte josnice mânaţi de patimi deşarte. Toate acestea sunt pecetluite cu o făgăduinţă nemincinoasă, fie a unei mari fericiri şi răsplăţi, fie a unei pedepse de chinuri şi de necazuri în viaţa veşnică.

Acesta este, de obicei, cuprinsul unei predici din timpurile mai noi!

Creştinul care doreşte cu înfocare să-şi mântuiască sufletul se apropie astfel, cu toată bucuria, de îndeplinirea îndrumărilor şi de punerea în practică a tuturor celor auzite şi citite. Dar, vai! Chiar la primul pas făcut în avântul său, el nu găseşte putinţa să-şi ajungă ţelul, înţelegând curând, chiar din propria experienţă, că firea lui vătămată şi slăbită va birui legea minţii lui, că voinţa lui liberă este legată, înclinările sunt stricate, iar duhul este neputincios. Când îşi dă seama prin experienţă personală de neputinţa lui, el trece în chip firesc la întrebarea dacă nu cumva s-ar găsi unele mijloace care ar putea să uşureze îndeplinirea celor rânduite de legea Domnului pentru cei ce s-au învrednicit să dobândească, mântuirea şi sfinţenia. Ca urmare, ***pentru a împăca îndemnul minţii şi al conştiinţei cu neputinţa puterilor de îndeplinire, el se întoarce din nou către cei ce predică mântuirea şi îi întreabă: Cum să fac să mă mântuiesc? Cum mă voi îndreptăţi, când voi fi întrebat de ce nu pot îndeplini condiţiile de mântuire? Dar oare cei ce predică aceste lucruri sunt ei înşişi în stare să îndeplinească fără nici o abatere tot ce îi învaţă pe alţii? Ei spun: „ Cere de la Dumnezeu, roagă-te lui Dumnezeu ca să-ţi ajute?" Şi atunci n-ar fi oare o lucrare mai rodnică dacă, în primul rând sau, mai bine zis, întotdeauna şi în orice stare***, ***am căuta să învăţăm rugăciunea ca pe una care este pricinuitoarea tuturor faptelor ce trebuie împlinite pentru dobândirea mântuirii şi pe care le cere o viaţă trăită în duhul evlaviei***?

Astfel îşi încheie cercetarea cel care caută şi, în acelaşi timp, se apucă să înveţe rugăciunea, să citească, să cugete, să judece şi să cerceteze învăţăturile celor ce au scris ceva în legătură cu această chestiune. Într-adevăr, cel ce caută găseşte acolo gânduri luminoase, cunoştinţe adânci şi cuvinte puternice. Unul, de pildă, vorbeşte foarte frumos despre trebuinţa rugăciunii, altul, despre puterea ei, despre lucrarea ei binefăcătoare, despre datoria de a ne ruga, despre stăruinţa în rugăciune, despre luarea-aminte, despre căldura duhului, curăţenia gândurilor, împăcarea cu vrăj-maşii, despre smerenie, înfrângerea inimii şi alte stări care trebuie să însoţească rugăciunea.

Dar ce este rugăciunea în ea însăşi şi cum trebuie, de fapt, să ne rugăm? La aceste întrebări, deşi sunt cele dintâi şi cele mai trebuincioase, rareori se pot da lămuriri cuprinzătoare şi pe înţelesul tuturor. ***Atunci cel ce doreşte rugăciunea cu multă râvnă se trezeşte din nou în faţa unei taine. Din citirea făcută în linii mari***

i se va înrădăcina în memorie o parte a rugăciunii, care, cu toate că e plină de evlavie, totuşi rămâne exterioară, şi atunci el poate ajunge la următoarea concluzie: ca să te rogi, trebuie să te duci la biserică, să-ţi faci cruce, să te închini, să stai în genunchi, să citeşti Psaltirea, canoanele, acatistele…

Această părere obştească despre rugăciune o au cei ce nu cunosc scrierile despre rugăciunea lăuntrică şi lucrările despre contemplaţie ale Sfinţilor Părinţi. În cele din urmă, cel ce continuă să caute va afla cartea ce se numeşte „Filocalia", în care 25 de Sfinţi Părinţi au pus la îndemână ştiinţa şi miezul rugăciunii adevărate, rugăciunea inimii. Aici taina mântuirii şi a rugăciunii începe, pentru el, să se descopere, şi căutătorul vede că a te ruga cu adevărat înseamnă să-ţi îndrepţi cugetul spre neîntrerupta aducere-aminte de Dumnezeu, să umbli ca şi cum Dumnezeu ar sta de faţă în orice loc, să-ţi îmboldeşti sufletul spre iubirea Lui prin mijlocirea cugetării la Dumnezeu şi să-ţi uneşti respiraţia şi bătăile inimii cu numele Domnului, conducându-te în toate acestea de chemarea, ce se face mai întâi cu gura, a Prea Sfântului Nume al lui Iisus Hristos, sau de rostirea neîncetată a rugăciunii lui Iisus în orice timp şi în orice loc, fără să ţii seama de îndeletnicirea pe care o ai… Cu toate că aceste adevăruri strălucitoare îl vor convinge pe cel ce caută rugăciunea să treacă imediat la împlinirea înţeleptelor îndrumări, totuşi, în timpul practicii, făcută cu întreruperi, el nu va rămâne cu totul lipsit de greutăţi atâta vreme cât un povăţuitor încercat nu-i va descoperi întreaga taină.

Anume că numai repetarea deasă şi neîncetată a rugăciunii (oricum s-ar rosti la început) este singurul mijloc puternic, atât pentru săvârşirea rugăciunii lăuntrice, cât şi pentru mântuirea sufletului. Deasa repetare a rugăciunii este temelia care ţine toată clădirea lucrării de mântuire, aşa cum o întăreşte Sfântul Simeon Noul Teolog: „Acela, zice el, care se roagă neîncetat şi-a unit astfel, într-un singur mănunchi, toate faptele bune."

Şi atunci povăţuitorul, ca să desfăşoare adevărul acestei descoperiri în toată întinderea lui, îl dezvoltă în chipul de mai jos:

Pentru mântuirea sufletului este de trebuinţă, în primul rând, credinţă. Sfânta Scriptură spune: „Fără credinţă, dar, nu este cu putinţă să fim plăcuţi lui Dumnezeu" (Evr. 11, 6). „Cel ce nu va crede se va osândi" (Mc. 16, 16).

Dar tot în Sfântă Scriptură se vede că omul singur nu poate da naştere nici măcar unei credinţe de mărimea grăuntelui de muştar, că însăşi credinţa nu vine

de la noi, ci este un dar de la Dumnezeu; credinţa, ca dar duhovnicesc, se dă de către Duhul Sfânt.

În acest caz ce-i de făcut? Cum putem împăca nevoie de credinţă cu neputinţa noastră de a o naşte în noi? În Evanghelie este descoperit mijlocul de a o dobândi, dimpreună cu câteva pilde. „ Cereţi şi vi se va da ” (Le. 11,9). **Apostolii** *n-au fost în stare să trezească în ei înşişi, cu propria lor putere, o credinţă desăvârşită, dar L-au rugat pe Iisus Hristos: „Doamne, măreşte-ne credinţa!” Iată o pildă în care se arată cum trebuie căutată credinţa. Credinţa se dobândeşte, astfel, prin rugăciune.*

*Însă, pentru mântuirea sufletului sunt de trebuinţă, pe lângă o credinţă adevărată, şi faptele bune, căci „credinţa fără fapte este moartă”. Din fapte este îndreptăţit omul, iar nu numai din credinţă, căci scris este: „de vrei să intri în viaţă, păzeşte poruncile: să nu ucizi, să nu săvârşeşti adulter, să nu furi, să nu mărturiseşti strâmb; să cinsteşti pe tatăl tău şi pe mama ta şi să iubeşti pe aproapele tău ca pe tine însuţi” (Mt. 19, 17-l9). Iar aceste porunci trebuiesc împlinite toate deodată. „ Că cine va păzi toată legea, dar va greşi într-o singură poruncă, s-a făcut vinovat faţă de toate poruncile” (Iac. 2, 10). Sfântul Apostol Pavel, arătând slăbiciunea omenească, zice că „*din faptele Legii nici un om nu** *se va îndrepta” (Rom. 3, 20). „Ştim cu adevărat că Legea e duhovnicească; dar eu sunt trupesc, vândut sub păcat”* (Rom. 7,14). *În ce chip am putea, prin urmare, sa împlinim faptele cerute de Legea Domnului, când omul e slab şi nu are puterea să înfăptuiască poruncile?*

Nimeni nu are putinţa atâta vreme cât nu o cere, cât nu se roagă lui Dumnezeu ca să i-o dea. „Nu aveţi, pentru că nu cereţi”, ne arată pricina Apostolul (Iac. 4, 2). Dar chiar însuşi Iisus Hristos spune: „ [...] fără Mine nu puteţi face nimic” (In. 15, 5). Cum putem să facem însă ceva cu El, Mântuitorul ne învaţă astfel: „Rămâneţi întru Mine, şi Eu întru voi.” Căci „ cine rămâne întru Mine şi Eu întru el, acela aduce roadă multă”. Iar să rămâi întru El înseamnă să simţi neîncetat că Domnul Hristos este de faţă şi să te rogi neîncetat întru numele Lui: „ Orice veţi cere de la Tatăl întru numele Meu vă va da.” Aşadar, putinţa de a săvârşi fapte bune se dobândeşte prin rugăciune! Pilda o vedem chiar la Apostolul Pavel, care de trei ori s-a rugat să biruiască ispita, plecându-şi genunchii în faţa Tatălui ceresc, ca să-i întărească omul lăuntric şi, în sfârşit, poruncind fraţilor săi ca, mai întâi de toate, să se roage şi chiar pentru orice să se roage neîncetat.

Din tot ce s-a zis mai sus urmează că întreaga mântuire sufletească atârnă de rugăciune şi de aceea ea este cea dintâi de trebuinţă, înaintea oricărei fapte, căci mulţumită ei prinde viaţă credinţa şi prin ea se împlinesc toate faptele bune. Într-un cuvânt, în vremea rugăciunii tot lucrul bun este încununat de izbândă, iar fără ea nici o faptă creştinească de evlavie nu se poate săvârşi.

Aşadar, pe când celelalte virtuţi îşi au fiecare timpul lor, rugăciunii i se cere să fie neîntreruptă, necontenită. Când e vorba de rugăciune, Evanghelia ne porunceşte să o spunem necurmat: „Rugaţi-vă neîncetat”. Se cuvine deci să ne rugăm totdeauna, să ne rugăm în orice vreme, în orice loc.

Adevărata rugăciune îşi are condiţiile ei: trebuie adusă în faţa lui Dumnezeu cu mintea şi cu inima curate, cu o înflăcărată stăruinţă, cu o puternică luare-aminte, cu o evlavie plină de cutremur şi cu cea mai adâncă smerenie. Dar dacă cineva nu e împăcat în conştiinţa lui curată şi vede că e departe de condiţiile adevăratei rugăciuni, înfăţişată mai sus, că îşi face rugăciunea mai mult de nevoie, mai mult în silă decât de bună voie? Cum va fi sufletul atras din plăcere, din dragoste, spre rugăciune? Însăşi Sfânta Scriptură mărturiseşte că omul nu este în stare să se împotrivească şi să-şi cureţe cu desăvârşire mintea de gânduri necuvioase, că „omul este înclinat spre gânduri rele încă din tinereţile lui” şi numai Dumnezeu ne dă altă inimă şi un duh nou. **Iar** ***„ca să voiţi şi ca să săvârşiţi” (Filip. 2, 13), tot de la Dumnezeu este. Însuşi Apostolul Pavel a spus: „duhul meu (adică glasul) se roagă, dar mintea mea este neroditoare”*** **(I Cor. 14, 14).** ***„Căci noi nu ştim să ne rugăm cum trebuie ” (Rom. 8, 26), întăreşte tot el. Din toate acestea reiese că în rugăciune noi nu putem scoate la iveală însuşirile ei, adică miezul ei!***

În faţa unei astfel de neputinţe care pune stăpânire pe orice om, ce mai poate face acesta, din voinţa şi puterea lui, pentru mântuirea sufletului său? El nu-şi poate dobândi credinţa fără rugăciune şi nici nu poate face nici o faptă bună fără ea. Ba chiar, la urma urmei, nu este în stare nici măcar să se roage cu adevărat. Ce-i rămâne deci lui de făcut? Ce mai poate face el din propria lui putere şi libertate ca să nu piară, ci să se mântuiască?

Aşa cum în fiecare lucru este o calitate, Domnul a lăsat această însuşire numai în dependenţă de voinţa şi de darul Său. Şi, pentru ca să arate mai limpede dependenţa omului de voia Sa şi ca să-l cufunde mai adânc în smerita cugetare, Domnul n-a lăsat pe seama voii şi puterii omeneşti decât cantitatea rugăciunii, poruncindu-i să se roage neîncetat, în orice vreme şi în orice loc, şi tocmai prin această înmulţire a rugăciunii se descoperă mijlocul tainic ce duce către

dobândirea adevăratei rugăciuni; iar o dată cu rugăciunea, vin şi credinţa, şi împlinirea poruncilor şi mântuirea. Aşadar, partea omului este cantitatea. Deasa rostire a rugăciunii îi e dată şi îi este lăsată în voia lui… Asta o învaţă şi Părinţii Bisericii.

Sfântul Macarie cel mare spune: „A te ruga (des) atârnă de voia noastră, iar a te ruga cu adevărat este lucrarea Duhului. ”

Prea cuviosul Isihie spune că rugăciunea deasă aduce deprinderea, care mai târziu se face una cu firea, şi că fără deasa chemare a numelui Domnului Iisus Hristos e cu neputinţă să-ţi cureţi inima.

Prea cuvioşii Calist şi Ignatie ne dau sfatul ca, înainte de a purcede pe calea nevoinţelor şi a faptelor bune, să începem rugăciunea în numele lui Iisus Hristos, rostind-o des, neîncetat, căci deasa repetare curăţă chiar o rugăciune necurată.

Fericitul Diadoh zice iarăşi că, dacă omul ar chema numele lui Dumnezeu cât mai des cu putinţă, adică dacă s-ar ruga neîncetat, n-ar cădea în greşeală. Câtă experienţă, câtă înţelepciune şi câtă căldură cuprind aceste îndrumări practice ale Părinţilor! în simplitatea lor plină de experienţă ei aruncă o lumină asupra căilor şi mijloacelor de desăvârşire duhovnicească. Ce mare deosebire se află între Sfinţii Părinţi şi înţelepţii lumii, care vin cu îndrumări scoase dintr-o cugetare seacă! Mintea caută să se îndemne: fă cutare şi cutare faptă bună, înarmează-te cu bărbăţia, întrebuinţează puterea voinţei, încredinţează-te de bunele urmări ale faptelor bune; curăţă mintea şi inima de gânduri deşarte, umple locul lor cu cugetări pline de învăţătură, fă binele şi vei fi cinstit şi liniştit; trăieşte aşa cum o cer mintea şi conştiinţa. Dar vai in ciuda tuturor străduinţelor, toate acestea nu-şi ating ţinta fără rugăciunea deasă şi fără milostivirea lui Dumnezeu pe care ea o atrage.

Să cercetăm apoi învăţăturile Părinţilor şi vom vedea ce spun ei despre curăţirea sufletului. De pildă, Sfântul Ioan Scărarul scrie: „Când ţi se întunecă sufletul de gânduri necurate, biruieşte-i pe potrivnici cu numele lui Iisus, chemându-l cât mai des. O armă mai puternică şi mai plină de izbândă nu vei găsi nici în cer, nici pe pământ. ” Sfântul Grigorie Sinaitul învaţă: „Să ştii că nimeni nu-şi poate ţine mintea în frâu prin propriile sale puteri şi, de aceea, când te năpădesc gânduri necurate, cheamă numele lui Iisus, de mai multe ori, şi atunci gândurile se vor linişti de la sine.”

Cât e de simplu şi, în acelaşi timp, de la îndemână şi plin de experienţă acest mijloc, care nu se potriveşte deloc cu sfatul unei cugetări uscate, care caută să dobândească printr-o înaltă părere de sine şi prin lucrare proprie curăţenia sufletească! Cumpănind aceste îndrumări întemeiate pe viaţa practică date de Sfinţii Părinţi, ajungem la următoarea concluzie, şi anume: mijlocul cel mai însemnat, cel mai potrivit pentru dobândirea faptelor de mântuire şi de desăvârşire duhovnicească, este repetarea deasă, neîncetată a rugăciunii, oricât ar fi ea de neputincioasă.

Iubite suflet de creştin! Dacă nu găseşti în tine puterea de a te închina în duh şi în adevăr, dacă inima ta nu simte încă gustul dulce şi căldura care se ivesc în timpul rugăciunii minţii, atunci jertfeşte pe altarul rugăciunii ceea ce poţi, ceea ce atârnă de voinţa ta, ceea ce este pe măsura puterilor tale. Mai întâi, uneşte-ţi gura cu chemarea deasă, neabătută din calea rugăciunii; dă slobozenie acestui mădular să cheme cât mai des, neîncetat, puternicul Nume al lui Iisus Hristos. Această faptă nu este o muncă grea şi stă în puterile fiecăruia. Pe deasupra, aceasta o cere şi porunca plină de experienţă a Sfinţilor Apostoli: „ Să aducem întotdeauna jertfă lui Dumnezeu rodul gurii care mărturiseşte Numele Lui. ” Repetarea deasă a rugăciunii va aduce negreşit deprinderea şi se va face una cu firea, va atrage cu timpul mintea şi inima într-o stare cuviincioasă. Dar o dată cu aceasta, să-ţi fie clar că dacă omul ar împlini, fără întrerupere, porunca dumnezeiască cu privire la rugăciunea neîncetată, atunci el ar îndeplini toate poruncile printr-una singură. Dacă ar săvârşi neîncetat rugăciunea, în orice vreme, în timpul oricărei îndeletniciri sau lucrări, dacă ar chema în chip tainic Numele dumnezeiesc al lui Iisus Hristos, chiar dacă la început o va face fără nici o căldură sufletească şi osândire de sine, ci numai de silă, totuşi, măcar în acest răstimp, el n-ar **mai avea** ***vreme pentru plăcerile simţite şi păcătoase. Orice gând rău care vine să se furişeze în minte ar întâlni o piedică; orice faptă păcătoasă săvârşită de cineva n-ar mai putea fi judecată cu atâta grabă, aşa cum e judecată de o minte deşartă. S-***__ar curma sau s-ar nimici cu totul vorba multă şi__ ***zadarnică, iar fapta necuviincioasă s-ar curaţi imediat prin puterea plină de har*** **a Numelui lui Dumnezeu, chemat atât de des.** ***Deasa practicare a rugăciunii ar abate sufletul de la faptele păcătoase şi l-ar atrage spre miezul cunoaşterii de sine, spre unirea cu Dumnezeu! îţi dai seama, acum, cât de însemnată şi de trebuincioasă este cantitatea, adică numărul de rugăciuni? Deasa rostire a rugăciunii este singurul mijloc pentru dobândirea unei rugăciuni curate şi adevărate, este cea mai bună, cea mai lucrătoare pregătire pentru rugăciune şi cea mai dreaptă cale pentru atingerea scopului, cale care duce, prin rugăciune, la mântuire!***

Ca să te încredinţezi mai bine despre nevoia şi vrednicia unei rugăciuni repetate cât mai des şi cât mai puternic cu putinţă, ia seama:

1. Fiecare îndemn, fiecare gând spre rugăciune nu sunt decât lucrarea Duhului Sfânt şi glasul îngerului tău păzitor.

2. Numele lui Iisus Hristos chemat în rugăciune cuprinde o binecuvântată putere de sine stătătoare şi de sine lucrătoare.

3. Nu te tulbura din pricina necurăţiei sau a uscăciunii care însoţeşte rugăciunea ta, ci cu multă răbdare aşteaptă roadele pe care cu siguranţă le vei culege dintr-o deasă chemare a Numelui lui Dumnezeu. Nu asculta vorbele lipsite de practică şi de tâlc ale unei lumi deşarte, care caută să ne încredinţeze că simpla chemare a Numelui lui Iisus, chiar atunci când e făcută cu toată stăruinţa, însă cu răceală, rămâne o polilogie nefolositoare… Nu! Puterea Numelui lui Dumnezeu şi deasa Lui chemare îşi vor aduce roadele la timpul lor…

Un scriitor duhovnicesc vorbeşte foarte frumos în această privinţă: „Ştiu, spune el, că pentru mulţi filosofi - care se închipuie a fi duhovniceşti, dar care caută peste tot o mărire înşelătoare - repetarea deasă, dar simplă, singuratică, făcută cu gura, nu are decât o mică însemnătate şi nu este decât o îndeletnicire de rând. Dar ei se înşală, nenorociţii, şi uită cuvântul de îndrumare al lui Iisus Hristos. «De nu vă veţi întoarce şi nu veţi fi precum pruncii, nu veţi intra în împărăţia cerurilor» (Mt. 18, 3). Ei alcătuiesc un fel de ştiinţă în jurul rugăciunii, zidită pe temeliile slabe ale înţelepciunii fireşti. Dar oare e nevoie de multă învăţătură, de minte sau de cunoştinţă ca să spui cu o inimă curată: Iisuse, Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-mă? Oare nu astfel de rugăciuni au fost lăudate de însuşi dumnezeiescul nostru învăţător? Oare nu prin aceste rugăciuni, rostite în scurte cuvinte, dar repetate adesea, au fost dobândite şi săvârşite minunile? Ah! Iubite suflet de creştin! Veghează şi să nu taci când e vorba de chemarea neîncetată în rugăciune a Domnului! Şi chiar dacă strigătul ar ieşi dintr-o inimă încă răspândită şi plină de cele ale lumii, cu atât mai mult ai nevoie! Trebuie numai s-o spui mereu, să nu taci şi poţi fi liniştit: rugăciunea se va curaţi prin ea însăşi de părtăşia ei cu cele lumeşti. Nu uita niciodată că «mai mare este Cel ce e în voi decât cel ce este în lume» (I In. 4, 4). «Dumnezeu este mai mare decât inima noastră şi pe toate le ştie», zice Apostolul.

După toate aceste încredinţări, hotărăşte-te şi încearcă să petreci măcar o singură zi veghind asupra omului lăuntric, într-o repetare deasă a rugăciunii tale, în aşa fel încât, treptat, chemarea lui Iisus Hristos în rugăciune să se facă o cât mai multă vreme. Şi această întâietate a rugăciunii faţă de lucrurile vieţii îţi va arăta la vremea potrivită că ziua n-a fost pierdută, ci câştigată pentru

mântuire şi că, în cumpăna dreptei judecăţi dumnezeieşti, rugăciunea deasă, ca o balanţă, uşurează talerul slăbiciunilor şi faptelor tale, ştergând păcatele săvârşite în acea zi şi sădite în cartea aducerii-aminte, adică în conştiinţă, aşezându-te totodată pe treapta dreptăţii şi dăruindu-ţi nădejdea că vei primi o lumină care să se prelungească şi în viaţa veşnică.

Pelerinul: ***îţi mulţumesc din adâncul sufletului, sfinte părinte, pentru că mi-ai îndulcit păcătosul suflet prin citirea acestor cuvinte atât de frumoase. Te rog în Numele Domnului să-mi dai blagoslovenia să copiez pentru mine aceste rânduri, pline de mireasmă duhovnicească. În câteva ceasuri isprăvesc. Tot ce ai citit este atât de frumos şi îmbucurător, este atât de limpede şi de uşor de înţeles, chiar pentru o minte proastă cum e mintea mea! Sfinţii Părinţi din Filocalie tot aşa învaţă despre rugăciuni.***

Iată, de pildă, Sfântul Ioan Carpatul, în partea a patra din Filocalie, spune la fel, că, dacă nu ai puterea trebuincioasă unei înfrânări şi unei nevoinţe lucrătoare, atunci să ştii că Domnul vrea să te mântuiască prin rugăciune. Şi cât de frumos şi de lămurit este dezvoltată această problemă în caietul sfinţiei tale. Îi mulţumesc mai întâi lui Dumnezeu şi apoi sfinţiei tale că m-am învrednicit să aud aceste învăţături de mare însemnătate!

Profesorul: ***Şi eu, la rândul meu, am ascultat cu multă luare-aminte şi cu multă plăcere lecţia sfinţiei tale! Toate dovezile, adevărate după cea mai dreaptă judecată, sunt pentru mine tot ce poate fi mai frumos. Totuşi, mie mi se pare că izbânda unei rugăciuni neîncetate depinde mai ales de împrejurări prielnice şi de o singurătate în care trebuie să domnească cea mai desăvârşită linişte. Sunt desigur de aceeaşi părere, că rugăciunea deasă sau neîncetată este mijlocul cel mai puternic şi unic pentru dobândirea tuturor faptelor de evlavie, pentru luminarea sufletului şi că este pe măsura puterilor omeneşti, dar acest mijloc poate fi folosit numai atunci când omul se bucură de singurătate şi de linişte, căci numai depărtându-se de feluritele îndeletniciri, de griji şi de risipiri el poate să se roage des sau neîncetat. Atunci nu-i rămâne decât o singură luptă, cu lenea sau cu urâtul care vine din năvala gândurilor. Dar, dacă un om care are îndatoririle lui de slujbaş şi care se află într-o zgomotoasă adunare de oameni ar dori cu toată osârdia să se roage cât mai des, el n-ar putea s-o facă, din pricina unei risipiri de neînlăturat. Urmează că îndemnul de a te ruga cât mai des se poate împlini numai în anumite împrejurări prielnice. Prin urmare, acest mijloc sigur de mântuire nu este la îndemâna tuturor bunilor râvnitori.***

***Duhovnicul:** Degeaba trageţi astfel de concluzii! O inimă învăţată cu rugăciunea lăuntrică se poate ruga fără nici o piedică întotdeauna, în tot felul de îndeletniciri, fie ale trupului, fie ale minţii, în mijlocul oricărei agitaţii. Se poate spune cu tărie că nici un fel de risipire nu este în stare să curme rugăciunea în cel ce vrea să se roage, căci gândul tainic al omului nu este deloc legat de cele din afară, ci e cu desăvârşire liber în sine însuşi. În orice timp el poate fi simţit şi prefăcut în rugăciune, ba chiar însăşi limba e slobodă să rostească rugăciunea în mijlocul mulţimilor şi în vremea îndeletnicirilor din afară, în chip tainic, fără nici un sunet. Pe deasupra, ocupaţiile noastre nu sunt atât de însemnate şi nici convorbirile noastre nu sunt atât de atrăgătoare, încât să nu putem găsi momentul prielnic pentru ca, în acelaşi timp, să chemăm Numele lui Iisus Hristos, măcar din când în când şi cât mai des, chiar dacă mintea nu este încă deprinsă cu rugăciunea neîncetată. Este adevărat că depărtarea de oameni şi de lucrurile care risipesc mintea e cea mai însemnată condiţie pentru cel ce vrea să se roage cu luare-aminte şi neîncetat, dar, cu toate acestea, atunci când nu ne putem retrage în singurătate, nu trebuie să căutăm scuze prin care să ne îndreptăţim rugăciunea făcută rar, căci cantitatea, numărul, deasa rostire stau în puterea fiecăruia, atât a celui sănătos, cât şi a celui bolnav şi sunt lăsate la libera lui voie. Pildele care adeveresc cele spuse ne sunt oferite de oamenii care, fiind împovăraţi de îndatoriri, risipiţi din pricina feluritelor slujbe, din pricina grijilor, ostenelilor şi muncilor de tot felul, nu numai că au chemat întotdeauna Numele dumnezeiesc al lui Iisus Hristos, ci chiar, prin acest mijloc, au învăţat şi au ajuns la rugăciunea neîncetată, lăuntrică, ce se săvârşeşte în inimă. Astfel, patriarhul Fotie, care din slujba de senator a trecut la scaunul de patriarh, în tot timpul cât a condus întinsa turmă cuvântătoare ce ţinea de Constantinopol, şi-a petrecut viaţa chemând neîncetat Numele Domnului, ba chiar a ajuns, prin această chemare, la rugăciunea inimii, care se săvârşeşte singură. Tot astfel Calist din Muntele Athos a învăţat rugăciunea neîncetată trecând printr-o ascultare plină de osteneli şi de griji, cum e bucătăria. La fel s-a întâmplat cu Lazăr, cel cu inimă curată, care, fiind însărcinat cu o necontenită muncă în folosul fraţilor, rostea neîncetat, în toiul tuturor îndeletnicirilor zgomotoase, rugăciunea lui Iisus şi astfel se liniştea. De asemenea, au fost şi mulţi alţii care practicau neîncetata chemare a Numelui lui Iisus. Dacă n-ar fi cu putinţă să ne rugăm în timpul îndeletnicirilor sau in mijlocul oamenilor care ne risipesc luarea-aminte, atunci fără îndoială că nu s-ar rândui ceea ce trece peste puterile noastre.*

În cuvântarea sa despre rugăciune, Sfântul Ioan Gură de Aur spune următoarele: „Nimeni nu trebuie să se înfăţişeze cu răspunsul că acela ce este ocupat cu grijile vieţii nu se poate ruga întotdeauna, aşa cum nu se poate ruga nici cel

*ce n-are putinţa să vină la biserică. Pretutindeni, oriunde te-ai afla, poţi să ridici un jertfelnic lui Dumnezeu în mintea ta, prin mijlocirea rugăciunii. În acest chip, e potrivit să te rogi şi în piaţă, şi în călătorie, şi lângă tarabă, şi în atelier. Oriunde, în orice loc poţi să te rogi.” **Şi e de la sine înţeles că, dacă omul îşi va întoarce luarea-aminte în mod stăruitor înlăuntrul său, atunci peste tot va găsi un loc potrivit pentru rugăciune, numai să înţeleagă că rugăciunea trebuie să fie îndeletnicirea cea mai de seamă şi că ea stă înaintea tuturor îndatoririlor sale. Atunci, desigur, el ar trebui să-şi rânduiască treburile cu mai multă hotărâre, iar în timpul convorbirilor cu oamenii ar trebui să fie cât mai scurt la vorbă, cât mai tăcut şi să stea cât mai departe de pălăvrăgeala nefolositoare. Apoi n-ar trebui să se încurce în griji de prisos, încât, cu ajutorul tuturor acestor înfrânări, să câştige cât mai multă vreme pentru rugăciunea lăuntrică. Dacă un astfel de om s-ar afla în asemenea stări sufleteşti, toate lucrările lui s-ar încununa de izbândă, prin puterea chemării Numelui Domnului. În cele din urmă, s-ar obişnui cu această neîncetată chemare a Numelui lui Iisus Hristos şi ar cunoaşte din proprie experienţă că repetarea deasă a rugăciunii, acest unic mijloc de mântuire, stă în puterea şi în voia omului şi că în orice vreme, în orice stare şi în orice loc este cu putinţă şi potrivit să te rogi şi să treci de la rugăciunea deasăfăcută cu gura la rugăciunea făcută cu mintea, iar de la aceasta, la rugăciunea inimii, care deschide împărăţia lui Dumnezeu în lăuntrul nostru.***

***Profesorul:** Sunt de aceeaşi părere, că în timpul tuturor îndeletnicirilor trupeşti este cu putinţă şi e potrivit să se săvârşească rugăciunea deasă sau chiar cea neîncetată, căci acestea nu cer o adâncire încordată, nici multă luare-aminte; de aceea mintea mea poate în vremea lucrului să se cufunde în rugăciunea neîncetată, iar gura să o urmeze în rostirea ei. Dar când trebuie să mă îndeletnicesc cu ceva ce este în legătură numai cu puterea minţii, cum e o lectură săvârşită cu luare-aminte, sau o cugetare făcută asupra unei chestiuni adânci, sau scrierea unei lucrări, atunci cum mă mai pot ruga cu mintea şi cu gura? Şi, fiindcă rugăciunea este o lucrare care ţine de minte, atunci cum i-aş putea da, aceleiaşi minţi, două îndeletniciri felurite?*

Duhovnicul:** Răspunsul este foarte simplu, dacă vom ţine seama că cei ce se roagă neîncetat pot fi împărţiţi în trei grupe: 1) începători; 2) înaintaţi şi 3) cei ce au dobândit rugăciunea.* **Pe acest temei**, *începătorii* ***pot avea, chiar în timpul rugăciunii făcute cu mintea, o deasă îndreptare a minţii şi a inimii către Dumnezeu şi, măcar din când în când, o rostire scurtă cu gura, dar cei ***înaintaţi*** *sau cei care au ajuns la starea de rugăciune* ***necontenită pot să se îndeletnicească în mintea lor cu cugetarea sau cu alcătuirea unor cărţi, stăruind totuşi într-o neîntreruptă simţire a lui Dumnezeu, care este socotită temeiul***

însuşi al rugăciunii. Acest adevăr poate fi zugrăvit prin următoarea pildă. Închipuie-ţi că un împărat aspru şi neîngăduitor ţi-ar porunci să faci o lucrare stând la picioarele tronului său, fiind şi el de faţă. Sunt încredinţat că, oricât ai fi tu de adâncit în cugetarea ta, totuşi gândul că împăratul e de faţă, că în mâinile lui se află viaţa ta şi că el te stăpâneşte întru totul nu-ţi va îngădui să uiţi, nici pentru o clipă, că judeci şi cugeti nu undeva într-o singurătate, ci într-un loc care cere o deosebită cinstire, stimă şi bunăvoinţă. Tocmai acest simţământ viu, de nemijlocită apropiere de împărat, lămureşte foarte limpede şi cum putem să ne îndeletnicim cu neîncetata rugăciune lăuntrică chiar în timpul când lucrăm cu mintea.

Iar despre cei care, printr-o îndelungată deprindere sau din mila lui Dumnezeu, au dobândit rugăciunea inimii din rugăciunea minţii, aceştia nu-şi curmă rugăciunea neîncetată, nu numai în vremea unei cugetări adânci, ci nici chiar în timpul somnului, ceea ce o mărturiseşte înţeleptul: „Eu dorm, dar inima mea veghează”… La cei desăvârşiţi, lucrarea inimii capătă o capacitate atât de puternică în ce priveşte chemarea Numelui Domnului, încât, trezindu-se singuri în rugăciune, mintea şi întreg sufletul sunt absorbite într-o necurmată revărsare de rugăciune, fără să ţină seama de starea în care se află cel care se roagă şi de îndeletnicirea trupească pe care o are.

Preotul: *Dă-mi voie, prea cuvioase părinte, să-mi spun la rândul meu părerea. În bucata citită de prea cuvioşia ta, se află un cuvânt vrednic de băgat în seamă, şi anume: singurul mijloc de mântuire şi de desăvârşire e repetarea deasă a rugăciunii, „oricum s-ar face ea”… Pentru mine asta e cam greu de înţeles, şi de aceea îmi vine următorul gând: ce folos voi avea eu dacă m-aş ruga neîncetat şi voi chema numai cu limba Numele lui Dumnezeu, dar nu voi avea luare-aminte şi nu voi înţelege cele ce rostesc? Aceasta nu va fi decât o vorbărie deşartă! Urmarea repetărilor mecanice nu va fi decât o trăncăneală de limbă şi o vătămare de minte, care va fi oprită din cugetarea ei. Dumnezeu nu ne cere cuvinte, ci minte trează şi inimă curată. N-ar fi mai bine oare să-ţi faci o rugăciune scurtă, fie chiar din când în când sau într-un anumit timp, dar cu toată luarea-aminte, cu stăruinţă, cu căldură sufletească şi cu o înţelegere cuviincioasă? Altminteri, chiar dacă ai rosti rugăciunea zi şi noapte, dar nu ai avea curăţenie sufletească şi fapte de evlavie, nu vei dobândi nimic din cele ce se cer pentru mântuire; căci, rămas numai la o bodogăneală exterioară, vei ajunge în cele din urmă la astfel de urmări, încât, obosit şi plictisit, ţi se va răci cu totul credinţa în rugăciune şi vei lepăda pentru totdeauna această practică fără nici un rod.*

Dacă e vorba să mergem mai departe, aş putea spune că o simplă rugăciune făcută numai cu gura nu este de folos, ceea ce se vede din învinuirile pe care ni le înfăţişează Sfânta Scriptură, cum sunt, de pildă: „Aceşti oameni Mă cinstesc cu buzele, dar cu inima sunt departe de Mine.” „Nu oricine îmi zice Doamne, Doamne va intra în împărăţia cerurilor.” „Vreau mai bine să rostesc cinci cuvinte cu înţeles decât zece mii de vorbe în limbi” şi celelalte… Toate aceste lucruri dau pe faţă nerodnicia ruăciunii făcute cu gura, exterioară şi fără luare-aminte.

Duhovnicul: *într-un fel, ceea ce ai spus ar putea avea un oarecare temei dacă, o dată cu sfatul de a rosti rugăciunea cu gura, n-am primi îndemnul repetării neîncetate; dacă rugăciunea făcută în Numele lui Iisus Hristos n-ar avea puteri de sine lucrătoare şi dacă nu s-ar dobândi luarea-aminte şi osârdia pentru rugăciune ca urmare chiar a practicării rugăciunii. Cum însă aici e vorba de repetarea deasă, de timpul îndelungat şi de rostirea neîncetată a rugăciunii (chiar dacă la început ea ar fi însoţita de neatenţie sau de uscăciune), tocmai prin aceasta se arată neîntemeiată concluzia sfinţiei tale.*

Să privim lucrurile mai amănunţit. Un scriitor duhovnicesc, vorbind despre folosul cel mare şi despre rodnicia rugăciunii săvârşite cât se poate de des şi spuse cu aceleaşi cuvinte, zice: „Mulţi dintre oameni, călăuziţi de o mincinoasă lumină, socotesc că e nefolositor să te ocupi cu această rugăciune, săvârşită des, cu gura, şi mereu cu aceleaşi cuvinte, numind-o chiar o îndeletnicire maşinală şi lipsită de rost, cu care se ocupă oamenii simpli; ei nu cunosc taina care se descoperă într-un sfârşit, tocmai datorită acestei practici «maşinale». Ei nu pot înţelege cum acest strigăt făcut cu gura, dar des, se preface pe nesimţite într-un adevărat strigăt pornit din inimă, cum pătrunde adânc înăuntru, cum devine cel mai plăcut şi parcă ceva firesc pentru suflet, îl luminează, îl hrăneşte şi îl duce la unirea cu Dumnezeu. Mi se pare că aceşti clevetitori sunt asemenea copiilor pe care învăţătorii doresc să-i înveţe alfabetul şi citirea, dar cărora într-o bună zi li se urăşte de învăţătură şi strigă: Ne e de o mie de ori mai bine să mergem să prindem peşte, aşa cum fac părinţii noştri, decât să petrecem ziua repetând neîncetat «A, B, C…» sau zgâriind caietul cu peniţa. Folosul sau luminarea care se capătă prin citit şi care ar fi ieşit din această plictisitoare repetare a literelor era pentru copii o taină. Tot astfel este o taină ascunsă şi chemarea simplă, dar deasă, a Numelui lui Dumnezeu pentru cei ce nu au cunoştinţe şi convingeri în privinţa marelui folos care vine în urma acestei chemări repetate. Aceşti oameni, măsurând fapta credinţei prin puterea minţii lor lipsite de experienţă şi fără perspectivă, uită în acelaşi timp că omul e alcătuit din trup şi din suflet… Pentru ce, de pildă, voind să-ţi cureţi sufletul, tu cureţi mai întâi trupul: îi rânduieşti un

post, lipseşti trupul de o mâncare hrănitoare şi aţâţătoare? Desigur pentru ca mâncarea să nu împiedice sau, ca să mă exprim mai bine, să înlesnească curăţirea sufletului şi luminarea minţii, pentru ca, simţind o necurmată foame trupească, să-ţi aminteşti de hotărârea ta de a căuta desăvârşirea lăuntrică şi îndeletnicirea plăcută lui Dumnezeu, care, altminteri, sunt atât de uşor uitate… Şi tu însuţi simţi din practică cum, prin postul din afară al trupului, dobândeşti în lăuntrul tău o minte subţire, o inimă liniştită, care sunt arme pentru îmblânzirea patimilor şi aducere-aminte de nevoinţele duhovniceşti. Şi, prin urmare, prin mijlocirea unei materii din afară, primeşti un folos lăuntric şi un ajutor sufletesc.

Tot astfel trebuie să înţelegi rostul unei rugăciuni făcute cu gura, repetată des şi neîncetat, care, printr-o rostire săvârşită vreme îndelungată, sporeşte rugăciunea lăuntrică a inimii, înclină pe om spre cele cereşti şi uşurează unirea minţii cu Dumnezeu.

Zadarnic îşi închipuie unii că, printr-o deasă repetare, ne frângem limba şi, urându-ni-se de uscata rugăciune pe care n-o înţelegem, ne vom lăsa cu totul de această practică, ce se face în mod exterior. Nu! Experienţa ne arată ceva cu totul dimpotrivă: înfăptuitorii practici ai rugăciunii neîncetate ne arată cum stau lucrurile. Cel ce a luat hotărârea să rostească neîncetat rugăciunea lui Iisus, la început simte o greutate şi se luptă cu lenea, dar, cu cât o spune mai mult şi cu cât merge mai departe pe calea lui, cu atât se obişnuieşte pe nesimţite cu această îndeletnicire, în cele din urmă, gura şi limba lui capătă o mişcare de sine atât de puternică încât, de la o vreme, încep sa spună rugăciunea singure, în chip nestăvilit, fără ajutorul unei deosebite strădanii, rostind rugăciunea fără glas. O dată cu aceasta, muşchii gâtlejului se potrivesc atât de bine cu mişcarea, încât cel ce se roagă începe să simtă că săvârşirea rugăciunii este o însuşire de căpetenie, de totdeauna şi personală. Şi, ori de câte ori n-o mai rosteşte, simte că parcă-i lipseşte ceva. Şi tocmai această deprindere se preface într-un fel de temelie, în înţelesul că însăşi mintea începe să se coboare şi să asculte lucrarea pe care gura o face de la sine, ceea ce o îndeamnă spre luare-amin-te, iar ea, la rândul ei, devine, în cele din urmă, un izvor de dulceaţă şi de adevărată rugăciune, făcută în inimă. Iată care este adevărata şi binefăcătoarea urmare a rugăciunii neîncetate, repetată des, cu gura, contrar părerilor celor lipsiţi de experienţă.

Cât despre locurile din Sfânta Scriptură pe care sfinţia ta le-ai adus drept mărturie, acestea se lămuresc printr-o cuviincioasă şi amănunţită cercetare a lor. Cinstirea făţarnică adusă lui Dumnezeu numai cu buzele, slava deşartă care o

însoţea sau vicleana mărire urmărită în chemarea: „Doamne, Doamne!" au fost mustrate şi înfierate de Iisus Hristos pentru că fariseii cei mândri aveau o credinţă în Dumnezeu care se vedea numai din vorbe, fără să şi-o îndreptăţească prin vreo faptă şi fără s-o mărturisească din inimă. Toate aceste cuvinte sunt rostite către dânşii şi nu privesc săvârşirea rugăciunii, căci Iisus Hristos a spus răspicat, fără înconjur şi hotărât că „trebuie să se roage totdeauna şi să nu-şi piardă nădejdea" (Le. 18,1). Potrivit acestei pilde, însuşi Sfântul Apostol Pavel dă o mai mare întâietate unui număr de numai cinci cuvinte, lămurit, decât unui număr mare de vorbe spuse fie fără nici un rost, fie într-o limbă necunoscută, aici înţelegându-se învăţătura ce se predică îndeobşte în adunări, iar nu rugăciunea propriu-zisă, despre care zice cu tărie astfel: „Voiesc ca (creştinii) să facă rugăciuni în orice loc", sfătuindu-i pe toţi cu cuvintele: „neîncetat vă rugaţi".

Vedeţi, dar, cât de rodnică e rugăciunea deasă, în pofida deplinei sale simplităţi. Şi cât de clară trebuie să fie cugetarea cu privire la adevărata înţelegere a Sfintei Scripturi?!

Pelerinul: Chiar aşa, cinstite părinte! Eu am întâlnit mulţi oameni care, rostind rugăciunea lui Iisus, cu gura, neîncetat şi simplu, singuri, fără să aibă vreo îndrumare care să-i lumineze, fără măcar să ştie ce este luarea-aminte, au ajuns totuşi la roade aşa de frumoase, încât gura şi limba lor nu se puteau opri de a spune rugăciunea; asta i-a luminat şi i-a îndulcit în cele din urmă atât de mult, încât a făcut din nişte fiinţe slabe şi lăsătoare adevăraţi nevoitori şi viteji în săvârşirea faptelor bune…

Duhovnicul: Da! Rugăciunea pare că-l renaşte pe om. Puterea ei este atât de mare, încât nimic, nici o putere pătimaşă, nu-i poate sta împotrivă. Dacă aţi binevoi, v-aş citi înainte de despărţire, iubiţi fraţi, un articol scurt dar interesant, pe care l-am dobândit de curând.

Despre puterea rugăciunii

Rugăciunea este atât de tare şi de puternică, încât poţi să te rogi şi să faci ce vrei, căci rugăciunea te va povăţui spre adevărata şi dreapta lucrare.

Ca să fii plăcut lui Dumnezeu n-ai nevoie de nimic altceva decât să iubeşti. „Iubeşte şi fă ce vrei", spune Fericitul Augustin, căci cine iubeşte cu adevărat, acela nu poate şi nu vrea să facă ceva ce nu este plăcut fiinţei iubite… Cum însă rugăciunea nu este decât revărsarea şi lucrarea dragostei, atunci se poate spune

cu toată dreptatea despre ea acelaşi lucru: pentru mântuire nu e nevoie de nimic altceva decât de rugăciune neîncetată. Roagă-te şi fă ce vrei, şi vei atinge ţelul rugăciunii, vei dobândi iluminarea prin ea!…

Spre a înfăţişa mai amănunţit înţelesul acestei chestiuni, o vom lămuri prin pilde:

1. Roagă-te şi gândeşte ce vrei, iar gândurile tale se vor curaţi prin rugăciune. Rugăciunea îţi va lumina mintea, va izgoni şi va linişti toate gândurile necuviincioase. Aceasta o întăreşte Sfântul Grigorie Sinaitul: „Dacă vrei, ne sfătuieşte el, să-ţi alungi gândurile şi să-ţi cureţi mintea, atunci izgoneşte-le cu rugăciunea, căci, în afară de rugăciune, nimic nu le poate opri." Sfântul Ioan Scărarul spune în această privinţă acelaşi lucru: „Caută să biruieşti vrăjmaşii ce ţin de gânduri prin Numele lui Iisus. Afară de această armă, nu vei găsi alta."

2. Roagă-te şi fă ce vrei, şi faptele tale vor fi plăcute lui Dumnezeu, iar ţie-ţi vor fi folositoare şi mântuitoare.

Rugăciunea deasă, chiar atunci când nu iei seamă de cererea pe care o faci, nu va rămâne fără rod (cf. Marcu Ascetul), pentru că în ea însăşi se află o putere plină de dar: „Sfânt este Numele Lui, şi oricine va chema Numele Domnului se va mântui." Aşa, de pildă, cel ce s-a rugat multă vreme fără să simtă vreo îmbunătăţire în viaţa sa păcătoasă, a primit în cele din urmă înţelepţire şi chemare la pocăinţă. O fată iubitoare de plăceri se ruga, şi rugăciunea i-a arătat calea spre viaţa feciorelnică şi spre ascultarea învăţăturilor lui Iisus Hristos.

3. Roagă-te şi nu încerca să birui patimile doar prin propriile puteri.
Rugăciunea le va dărâma, în timp: „Căci mai mare este Cel ce e în voi decât cel ce este în lume", spune Sfânta Scriptură, iar Sfântul Ion Carpatul învaţă că cel ce nu are darul înfrânăm nu trebuie să se întristeze, ci să ştie că Dumnezeu cere de la el silinţa spre rugăciune, iar rugăciunea îl va mântui.
Despre un bătrân scrie în „Pateric" cum, „căzând, a biruit", adică, poticnindu-se de păcat, nu a deznădăjduit, ci s-a întors cu rugăciunea spre Dumnezeu şi Acesta l-a ridicat. Iată o pildă grăitoare!

4. Roagă-te şi nu te teme de nimic, nu te înfricoşa de necazuri, nu te înspăimânta de năpaste, căci rugăciunea te va apăra, înlăturându-le.

Adu-ţi aminte de puţin credinciosul Petru, care sta să se înece; de Pavel, care se ruga în temniţă; de tânărul scăpat de rugăciune din ispita în care căzuse; de

fecioara care, în urma rugăciunii, a fost salvată din mâinile unui ostaş ce Venise cu gânduri rele şi de alte cazuri asemănătoare. Toate aceste întâmplări arată puterea, tăria şi întinderea atotcuprinzătoare a rugăciunii făcute în Numele lui Iisus Hristos.

5. Roagă-te oricum, însă mereu şi nu te nelinişti de nimic, fii vesel şi liniştit cu duhul, căci rugăciunea va rândui toate şi te va înţelepţi. Ţine minte puterea rugăciunii despre care vorbesc Sfinţii Ioan Gură de Aur şi Marcu Ascetul; cel dintâi spune că „rugăciunea, chiar atunci când este făcută de noi, care suntem plini de păcate, ne curăţă numaidecât”… Iar al doilea vorbeşte astfel: „Ca să ne rugăm într-un fel oarecare, stă în puterea noastră; dar ca să te rogi curat este un dar de sus!” Prin urmare, jertfeşte lui Dumnezeu ceea ce îţi stă în putere; adu-I la început drept jertfă măcar cantitatea, adică un număr cât mai mare de rugăciuni, şi puterea lui Dumnezeu se va revărsa în neputinţa ta. Rugăciunea va deveni o deprindere şi făcându-se una cu firea, va ajunge o rugăciune curată, luminoasă, înflăcărată, aşa cum se cuvine.

6. Apoi, în sfârşit, îţi mai spun că dacă vremea vegherii tale ar fi însoţită de rugăciune, atunci, în chip firesc, nu ţi-ar ajunge timpul nu numai pentru fapte păcătoase, dar nici pentru gânduri necurate.

Vezi câte idei adânci sunt înmănuncheate în această înţeleaptă vorbă: „Iubeşte şi fă ce vrei! Roagă-te şi fă ce vrei!”… Cât de îmbucurătoare şi mângâietoare sunt toate cele zise mai sus pentru un păcătos îngreunat de slăbiciuni, pentru cel care geme apăsat de povara patimilor!

Iată, rugăciunea e totul! Ea ne este dată ca un mijloc atotcuprinzător spre mântuirea şi desăvârşirea sufletului… Dar cu indicarea rugăciunii este aici strâns unită şi condiţia ei: „Neîncetat vă rugaţi!”, aşa cum porunceşte cuvântul Domnului. Ca urmare, rugăciunea îşi va arăta toată puterea ei lucrătoare şi roadele doar atunci când va fi rostită des, neîncetat. Repetarea deasă a rugăciunii ţine fără nici o îndoială de voinţa noastră liberă, pe câtă vreme osârdia, desăvârşirea, ca şi curăţenia rugăciunii sunt un dar de Sus.
Să ne rugăm, prin urmare, cât mai des cu putinţă, închinându-ne întreaga viaţă rugăciunii! Practica deasă ne va învăţa să fim cu luare-aminte, cantitatea ne va conduce negreşit la calitate. „Ca să învăţăm să facem un lucru bun, trebuie să-l săvârşim cât se poate mai des”, a spus un scriitor duhovnicesc plin de experienţă.

Profesorul: ***Adevărat, mare este lucrarea rugăciunii. Iar râvna pentru repetarea deasă este cheia care deschide comorile ei binefăcătoare… Cu toate acestea, cât de des simt în mine însumi o luptă între râvnă şi lene! Cât de mult aş dori să găsesc un mijloc şi un ajutor să pot birui şi, dobândind râvna statornică, să mă pot dărui rugăciunii neîncetate!…***

Duhovnicul: ***Mulţi dintre Părinţi ne înfăţişează mijloacele pentru deşteptarea sârguinţei spre rugăciune; de pildă, ne sfătuiesc:***

1) să ne adâncim în cugetarea despre trebuinţa, înălţimea şi rodnicia rugăciunii;

2) să ne încredinţăm că Dumnezeu cere cu tărie de la noi rugăciunea, căci cuvântul Său predică acest lucru peste tot;

3) să ţinem minte de-a pururi că din pricina trândăviei şi delăsării în lucrarea rugăciunii nu putem propăşi în dobândirea liniştii. Iar din această pricină, nu vom scăpa nici de pedeapsa de pe pământ şi nici de cea din viaţa de dincolo;

4) să ne însufleţim hotărârea prin pildele plăcuţilor lui Dumnezeu, care au ajuns la iluminare şi mântuire pe calea rugăciunii neîncetate.

Toate aceste mijloace îşi au vrednicia lor şi sunt scoase dintr-o judecată adevărată. Sufletul bolnav de trândăvie însă, chiar primindu-le şi folosindu-le, numai arareori vede roadele lor, din pricină că aceste leacuri sunt amare pentru gustul lui nestatornic şi slabe pentru firea lui adânc vătămată. Căci care dintre creştini nu ştie că trebuie să ne rugăm des şi stăruitor, că această lucrare e cerută de Dumnezeu, sau că pentru lenea în rugăciune vom suferi pedeapsă, sau că toţi sfinţii s-au rugat cu osârdie şi neîncetat? Totuşi, toate aceste cunoştinţe îşi dovedesc atât de rar urmările lor binefăcătoare! Orice om care ia aminte la cele ce se petrec în lăuntrul său vede că nu îndeplineşte nicidecum prin faptă aceste gânduri care-i vin prin minte şi prin cunoştinţă. Şi, chiar dacă le înfăptuieşte într-o mică măsură, atunci când îşi aminteşte de ele, în general trăieşte tot aşa de rău şi de trândav… Şi tocmai de aceea Sfinţii Părinţi, fiind plini de experienţă şi înţelepciune dumnezeiască şi ştiind totodată slăbiciunea voii noastre libere, precum şi lâncezeala inimii omeneşti ce înclină mereu spre iubirea de plăceri, stăruie în chip deosebit asupra repetării neîncetate. Ei ne dau sfatul să cugetăm cât mai des cu putinţă la o astfel de stare sufletească şi să citim în această privinţă, cu luare-aminte, povestirile scrise de Părinţi.

Vom înţelege din aceste trăiri lăuntrice, pline de dulceaţă, care se ivesc în vremea rugăciunii, cât de plăcute sunt pentru sufletul nostru.

Iată care sunt aceste simţiri:

- ***dulceaţa care izvorăşte din inimă;***

- *căldura plăcută şi lumina ce se revarsă înăuntru;*
- *încântarea negrăită;*
- *bucuria, pacea, liniştea adâncă, fericirea cerească, mulţumirea de viaţă;*

toate ne sunt insuflate prin lucrarea rugăciunii. Când se adânceşte în aceste cugetări, sufletul slab şi rece se încălzeşte, se întăreşte, prinde curaj şi este parcă momit către practicarea rugăciunii, cum spune Sfântul Isaac Sirul: *„Momeala pentru suflet este bucuria care vine din nădejde şi care înfloreşte în inimă, iar propăşirea inimii stă în cugetarea asupra speranţei sale”.* Tot el zice mai departe: *„De la începutul acestei lucrări şi până la sfârşit, însăşi nădejdea de desăvârşire se face un fel de mijloc… şi tocmai această speranţă imboldeşte mintea să pună temelia lucrării duhovniceşti, şi din contemplarea acestui scop ia mintea o arvună, pentru ca să aibă o mângâiere în lucrarea ei.”* Prea cuviosul Isihie, *de asemenea, descriind trândăvia ca pe o piedică în calea rugăciunii şi înţelepţirea ca pe o reîmprospătare a osârdiei în săvârşirea ei, spune răspicat următoarele: „Atunci când ne ridicăm, noi suntem gata şi dorim să petrecem multă vreme în tăcerea inimii, nu din altă pricină decât tocmai pentru simţirea dulce şi veselă pe care o încercăm în suflet.”*

Iată cum acest Părinte învaţă că „simţirea dulce şi veselă” este un imbold spre sporirea râvnei pentru rugăciune… Tot aşa învaţă şi marele Macarie. El zice că „noi trebuie să împlinim ostenelile noastre duhovniceşti (rugăciunea) în nădejdea roadelor, adică să le îndeplinim cu bucurie în inimile noastre”.
În cele mai multe locuri din Filocalie, unde sunt descrise bucuriile ce răsar din rugăciune, se află numeroase pilde care lămuresc limpede această cale, privită ca mijloc puternic pentru dobândirea rugăciunii lăuntrice. Aceste capitole trebuie citite mereu de cel ce se află în luptă cu neputinţa trândăviei sau cu uscăciunea din timpul rugăciunii, cu condiţia ca un astfel de nevoitor să se socotescă totuşi nevrednic de bucuriile duhovniceşti şi să se smerească mereu.

Preotul: Dar oare o astfel de cugetare nu-l *va duce pe omul lipsit de experienţă la iubirea de bucurii duhovniceşti sau la lăcomie duhovnicească, cum numesc teologii acea pornire a sufletului care însetează după mângâieri fără măsură şi după o anumită bunăvoinţă din partea darului, fără să se mulţumească cu faptul că el trebuie să-şi îndeplinească lucrările ce ţin de evlavie mânat de datorie şi de obligaţie, iar nu vizând răsplata?*

Profesorul: *Eu cred că, în cazul de faţă, teologii ne previn să nu întrecem măsura în setea noastră după mângâierile duhovniceşti şi nu înlătură nicidecum dulceaţa şi mângâierea care răsar în vremea săvârşirii faptelor bune. Dacă nu este o desăvârşire să doreşti o răsplată, Dumnezeu totuşi nu-l opreşte pe om să se*

gândească la răsplată şi la mângâiere, ba chiar El însuşi se foloseşte de ideea de răsplată pentru a-l îndemna pe om spre împlinirea poruncii şi spre atingerea desăvârşirii. „Cinsteşte pe tatăl tău şi pe mama ta", iată porunca! Iar în urma ei vine răsplata care îmboldeşte spre împlinirea ei: „Ca să-ţi fie bine". „Dacă voieşti să fii desăvârşit, du-te, vinde averea ta, dă-o săracilor", iată cerinţa desăvârşirii; şi în chip nemijlocit se iveşte şi răsplata care îndeamnă către ajungerea desăvârşirii: „şi vei avea comoară în cer" (Mt. 19, 21).

„Fericiţi veţi fi când oamenii vă vor urî pe voi [...] şi vor lepăda numele vostru ca rău din pricina Fiului Omului" (Le. 6, 22). Ce mare vitejie cere această faptă, pentru îndeplinirea căreia este nevoie de o neobişnuită putere duhovnicească! Dar adaugă: „că plata voastră multă este în ceruri". De aceea eu cred că este nevoie să avem un oarecare avânt spre dulceaţa care se iveşte în vremea rugăciunii inimii şi care devine principalul mijloc pentru dobândirea sârguinţei şi izbânzii. Prin urmare, toate cele ce s-au spus mai sus întăresc fără multă vorbă judecata practică făcută de cuvioşia sa.

***Duhovnicul:** Unul dintre cei mai mari teologi, Sfântul Macarie Egipteanul, vorbeşte despre această problemă foarte clar: „Precum în vremea sădirii unei vii se depune stăruinţă şi muncă în scopul adunării roadelor, în lipsa cărora osteneala va fi zadarnică, la fel în vremea rugăciunii, dacă nu vom afla în noi roadele duhovniceşti, cum sunt dragostea, pacea, bucuria şi altele, atunci deşartă va fi truda noastră. De aceea noi trebuie să îndeplinim nevoinţele duhovniceşti prin rugăciunea făcută cu un anumit ţel sau prin nădejdea roadelor pe care le aşteptăm, adică printr-o dulce desfătare revărsată în inimile noastre." Vezi cât de limpede a dezlegat acest Sfânt Părinte chestiunea privitoare la nevoia mângâierii duhovniceşti în timpul rugăciunii? Şi mi-am amintit de părerea unui duhovnic pe care am citit-o de curând şi care spune că simţămintele fireşti ce însoţesc rugăciunea constituie pentru om principala pregătire pentru revărsarea Duhului; şi, de aceea, cercetarea acestor simţăminte fireşti poate sluji, de asemenea, drept un puternic mijloc pentru deşteptarea stăruinţei în rugăciune, mijloace pe care domnul profesor le caută cu atâta râvnă.*

Acest părinte spune, de pildă, că mintea şi firea conduc pe om la cunoaşterea lui Dumnezeu. Prima dovedeşte că nu poate fi în lume o lucrare fără cauză şi, ridicându-se de la cele de jos la cele de sus, pe „scara" lucrurilor sensibile, ajunge în cele din urmă până la cauza primordială, care este Dumnezeu. Cea de-a doua, descoperindu-ne la tot pasul o minunată înţelepciune, armonie, rânduială, gradaţie, fondează „scara" care porneşte de la cauzele finite şi ajunge la cele infinite. În felul acesta, omul firesc are putinţa să-L cunoască pe

Dumnezeu pe cale firească. Şi tocmai de aceea n-a existat şi nici nu există nici un neam, nici un popor, fie cât de sălbatic, care să nu aibă o oarecare cunoştinţă despre Dumnezeu. Ca urmare a acestei cunoştinţe, cel mai sălbatic locuitor al unei insule singuratice, fără nici un fel de îndemn venit din afară, îşi ridică privirea către cer, cade în genunchi, sloboade câte un suspin pe care el însuşi nu-l înţelege, dar simte în chip nemijlocit ceva deosebit, ceva ce îl trage către cele de sus, ceva ce îl mână spre o lume necunoscută. Pe această temelie sunt zidite toate religiile. Dar ceea ce este deosebit de interesant e că peste tot, miezul sau sufletul oricărei religii este alcătuit din rugăciunea tainică, ce se vădeşte într-un fel oarecare, prin mişcări şi prin jertfe văzute, mai mult sau mai puţin schimonosite de întunericul unei cunoştinţe strâmbe. Şi cu cât e mai minunat acest lucru în ochii minţii, cu atât cere din partea ei descoperirea cauzei tainice ce stă la temelia unei asemenea lucrări minunate, lucrare ce se arată în imboldul firesc care mână spre rugăciune.

Explicaţia, din punct de vedere psihologic, cu privire la această taină nu este greu de dat: rădăcina, capul şi puterea tuturor patimilor şi lucrărilor din om este iubirea de sine, care îi este înnăscută. Acest adevăr este întărit cu multă limpezime de ideea autoconservării. Orice dorinţă, orice întreprindere, orice lucrare omenească are drept ţintă satisfacerea iubirii de sine, căutarea propriei fericiri, împlinirea acestei cerinţe însoţeşte toată viaţa omului firesc. Duhul omenesc nu este însă mulţumit cu nimic din cele simţite şi iubirea de sine, înnăscută, nu încetează în pornirea ei. De aceea, dorinţele se dezvoltă din ce în ce mai mult, avântul spre bine creşte mereu, umple închipuirea şi, în cele din urmă, înclină înseşi simţirile în partea sa. Revărsarea acestui simţământ lăuntric, dorinţa care se dezvăluie singură, este o firească trezire spre rugăciune, este cerinţa iubirii de sine, care cu multă greutate îşi atinge ţelurile sale. Cu cât omul propăşeşte mai puţin în ceea ce priveşte fericirea proprie, cu atât mai mult doreşte, cu atât mai puternic îşi revarsă dorinţa în rugăciune şi se îndreaptă cu cererea celor dorite către cauza necunoscută a tuturor celor ce există. Prin urmare, iubirea de sine înnăscută este stihia principală a vieţii, este pricina fundamentală care îl îmboldeşte pe omul firesc spre rugăciune.

Înţeleptul Făcător al firii a sădit în firea omului iubirea de sine întocmai ca pe o momeală, după cuvintele Părinţilor, momeală care are menirea să atragă şi să ridice fiinţa omenească cea căzută spre o înaltă unire.

O, dacă omul n-ar strica această însuşire şi ar ţine-o pe o treaptă înaltă, în legătură cu firea lui duhovnicească! Atunci el ar avea o puternică încurajare şi un minunat mijloc spre desăvârşirea morală. Dar, vai! De câte ori face el din

această însuşire o josnică patimă, atunci când o preface într-o armă mânuită de firea lui animalică!…

Vă mulţumesc din inimă, prea scumpii mei oaspeţi. Convorbirea noastră mântuitoare de suflet m-a îndulcit foarte mult şi mi-a insuflat multe gânduri pline de învăţătură pentru mine, cel ce sunt puţin experimentat. Dumnezeu să vă răsplătească prin darul Său dragostea voastră, ziditoare de suflet. Toţi şi-au luat rămas bun.

Povestirea a şaptea

„[...] Şi vă rugaţi unul pentru altul, ca să vă vindecaţi…”(Iacov 5, 16)

Pelerinul: ***Râvnitorul meu tovarăş de călătorie, profesorul, împreună cu mine, am dorit ca înainte de a porni la drum să trecem pe la prea cuvioşia ta, ca să ne luăm rămas bun şi să te rugăm să nu ne uiţi în rugăciunile sfinţiei tale…***

Profesorul: ***Da, sinceritatea sfinţiei tale şi convorbirile cele mântuitoare de suflet ne-au îndulcit inimile. Amintirea lor se va păstra în sufletele noastre ca zălog al unei legături şi al unei iubiri creştine, oricât de departe ne vor duce paşii.***

Duhovnicul: ***Vă mulţumesc că-mi arătaţi dragostea voastră. Venirea dumnea-voastră este foarte nimerită! La mine s-au oprit doi călători: un călugăr din Moldova şi un pustnic care a trăit douăzeci de ani în liniştea unei păduri. Doresc să vă vadă. Iată-i!***

Pelerinul: ***Fericită este viaţa pustnicilor! Cât de potrivită pentru apropierea sufletului spre unirea cu Dumnezeu. Să te afli în singurătatea unei păduri, unde pomul vieţii creşte în voie şi plin de dulceaţă în inima iubitoare de rugăciune a trăitorului pustiei! Dacă aş avea unele mijloace, oricât de modeste pentru hrană, atunci cred că nu m-aş despărţi de o astfel de viaţă de sihastru.***

Profesorul: ***Nouă ni se par bune când le privim de departe, dar când ne lovim de realitate, atunci fiecare se poate încredinţa că orice loc, în ciuda anumitor avantaje, are în acelaşi timp şi dezavantajele sale. Desigur că, pentru cel care are o fire tristă şi o înclinare spre tăcere, o viaţă de pustnic este plină de bucurie, însă câte primejdii nu sunt presărate pe această cale! Istoria asceţilor ne pune la îndemână multe pilde din care se vede cum mulţi sihastri şi pustnici închişi în peşterile lor, rupând cu totul legătura cu oamenii, au căzut în propria lor înşelare şi într-o adâncă amăgire.***

Pustnicul: ***Mă mir cât de adesea îţi este dat să auzi în Rusia, nu numai în mănăstirile de călugări, ci chiar de la unii mireni cu frica lui Dumnezeu, că mulţi dintre cei care doresc o viaţă pustnicească sau o practică în lucrarea rugăciunii lăuntrice sunt reţinuţi de frica înşelărilor pierzătoare. Stăruind asupra cuvintelor lor, ei aduc pilde în sprijinul afirmaţiilor lor şi, aşa cum ei se feresc de o viaţă lăuntrică, tot astfel îi îndepărtează şi pe alţii de ea… Eu cred că asta vine din două pricini: una, dintr-o lipsă de înţelegere şi dintr-o lipsă de îndrumare duhovnicească, ori din propria trândăvie, care-i împiedică să pună***

început bun nevoinţelor contemplative; iar a doua, din invidie, ca nu cumva să-i întreacă în aceste înalte cunoştinţe cei care s-ar afla pe o treaptă mai jos. Îmi pare foarte rău că cei ce împărtăşesc această convingere nu pătrund în gândirea Sfinţilor Părinţi, care învaţă răspicat şi hotărât că, atunci când îl chemăm pe Dumnezeu, nu trebuie să ne fie frică sau să ne îndoim. Chiar dacă unii au căzut în înşelare de sine sau în nebunie, asta s-a întâmplat din pricina mândriei; în lipsa unui îndrumător, au primit vedeniile şi visurile ca pe ceva adevărat. Dar, chiar dacă s-ar întâmpla o astfel de ispită, continuă el, asta ar duce la îmbogăţirea experienţei şi spre cunună; căci, în timpul acestei îngăduiri, le vine ajutorul grabnic de la Dumnezeu. „îndrăzniţi! Eu sunt cu voi, nu vă temeţi, zice Iisus Hristos” (Grigorie Sinaitul). De aici urmează că teama, frica, de o viaţă lăuntrică din pricina vreunei înşelări este zadarnică, căci smerita recunoaştere a păcatelor, sinceritatea sufletului în faţa povăţuitorului şi îndepărtarea oricărei închipuiri în timpul rugăciunii sunt un reazem tare şi fără primejdii, care ne apără de înşelare.

Sfântul Filotei Sinaitul spune următoarele: „Mulţi dintre călugări nu înţeleg înşelăciunea minţii lor, pe care o suferă de la demoni; adică ei se nevoiesc cu stăruinţă numai într-o singură lucrare (în faptele bune din afară), iar când este vorba de minte, adică de contemplarea lăuntrică, nu se îngrijesc, ca unii ce sunt neluminaţi şi necunoscători.” „Şi, chiar de vor auzi despre alţii că într-înşii lucrează darul în chip lăuntric, vor socoti acest lucru drept o înşelare, din pricina invidiei”, întăreşte Sfântul Grigorie Sinaitul.

Profesorul: Desigur că recunoaşterea păcatelor proprii este la îndemâna celui ce ia aminte la sine; dar ce ar trebui să faci în cazul când nu ai un îndrumător, care te-ar putea povăţui, prin experienţa lui, pe calea lăuntrică? Acesta, primind spovedania unui suflet, ar putea să-i arate cunoştinţa dreaptă şi sigură privitoare la viaţa duhovnicească, în acest caz e mai bine să nu te atingi de contemplaţie decât să începi lucrarea cu de la sine putere şi fără povăţuitor… Mai departe: pentru mine este de neînţeles în ce fel, atunci când te aşezi la rugăciune ştiind că Dumnezeu e de faţă, poţi păstra o desăvârşită „nevedere”? Este ceva firesc, căci sufletul nostru, sau mintea, nu-şi poate înfăţişa nimic fără o formă, într-o deplină nevedere. Şi pentru ce nu ne-ar fi îngăduit, în timpul cât ne cufundăm mintea în Dumnezeu, să ne înfăţişăm chipul lui Iisus sau Prea Sfânta Treime sau altele?…

Pustnicul: Povăţuirea unui duhovnic încercat şi priceput în cele sufleteşti sau sfaturile unui călugăr bătrân, care ne-ar cunoaşte gândurile şi piedicile întâmpinate, constituie principala condiţie pentru cel ce se îndeletniceşte cu

rugăciunea inimii. Totuşi, în cazul în care nu se poate găsi un astfel de povăţuitor, atunci aceiaşi Sfinţi părinţi ne pun la îndemână o indicaţie.

Cuviosul Nichifor Monahul învaţă limpede astfel: „în vremea când te îndeletniceşti cu lucrarea lăuntrică a inimii, ai nevoie de un îndrumător adevărat şi priceput. Dacă unul ca acesta lipseşte, trebuie să-l cauţi cu sârguinţă. Dacă însă tot nu-l găseşti, atunci cu inimă înfrântă cheamă-L pe Dumnezeu în ajutor ca să scoţi îndrumările şi povăţuirile din scrierile Sfinţilor părinţi, călăuzindu-te astfel cuvântul Domnului din Sfânta Scriptură."

De altfel, trebuie să ne dăm seama că cel care caută, cu o dorinţă adevărată şi stăruitoare, poate auzi un cuvânt folositor şi povăţuitor chiar de la cei simpli. Sfinţii părinţi ne încredinţează de asemenea că, dacă întrebi cu credinţă şi cu gând bun, chiar pe un sarazin, atunci şi acesta îţi poate spune un cuvânt de folos. Dar dacă vei cere sfatul unui prooroc, fără credinţă şi fără scop bun, atunci nici acesta nu va găsi un răspuns mulţumitor…

O pildă privitoare la această problemă aflăm la Sfântul Macarie cel mare, Egipteanul, pe care l-a înţelepţit odată un simplu ţăran, punând capăt prin aceasta unei patimi. In ce priveşte însă „nevederea", Sfinţii părinţi ne învaţă să nu ne închipuim şi să nu primim nici un fel de apariţii în vremea contemplaţiei: nici lumină, nici înger, nici pe Hristos, nici pe vreun sfânt, ci să ne întoarcem faţa de la orice vedere. Aceştia sunt mânaţi desigur de motivul că puterea închipuirii poate uşor întruchipa sau, ca să zic aşa, învia o imagine mentală, din această pricină omul neîncercat devenind o pradă uşoară pentru visuri, luându-le drept apariţii ale harului, bine ştiind că, după cum se spune în Sfânta Scriptură, „însuşi satana se preface în înger al luminii" (II Cor. 11, 14). Mintea se poate afla în chip firesc şi uşor în „ne-vedere" şi s-o păstreze chiar în timpul când îşi aminteşte că Dumnezeu este de faţă. Puterea închipuirii îşi poate înfăţişa ceva în chip simţit în însăşi starea de „nevedere", aşa cum se întâmplă atunci când ia aminte la anumite lucruri care nu cad sub simţul vederii, neavând un chip sau o formă din afară. Aşa, de pildă, sunt închipuirea şi simţirea proprii, ce vin în sufletul nostru prin lucrarea aerului, căldurii sau frigului. Găsindu-ne la o temperatură coborâtă ne putem repede închipui în minte căldura, deşi aceasta nu are formă, nu e supusă vederii, nici nu poate fi măsurată prin simţurile celui ce se află în frig. În chip asemănător, ne putem închipui în minte prezenţa lui Dumnezeu şi să o recunoaştem în inimă într-o desăvârşită, nevedere.

Pelerinul: Şi mie mi s-a întâmplat să aud în peregrinările mele, de la oameni credincioşi care căutau mântuirea, că le este frică, din cauza unei înşelăciuni

întâmplătoare, să se atingă de lucrarea lăuntrică. Unora le citeam cu mult folos din Filocalie îndrumările Sfântului Grigorie Sinaitul, care spune că „lucrarea inimii nu poate fi înşelătoare, aşa cum poate fi lucrarea minţii, căci, dacă vrăjmaşul ar vrea chiar să schimbe căldura inimii în înfocarea lui dezordonată sau să prefacă veselia inimii într-o dulceaţă plină de umezeală, totuşi timpul şi simţul vor da jos de la sine masca vicleniei lui”.

Am întâlnit, de asemenea, pe alţii care, spre marea noastră părere de rău, deşi au cunoscut cărarea tăcerii şi rugăciunea inimii, totuşi, în cazul unei poticniri sau slăbiciuni păcătoase, au căzut în deznădejde şi au părăsit lucrarea lăuntrică a inimii, pe care o cunoşteau bine.

***Profesorul:** Dar asta e ceva foarte firesc! Chiar eu însumi trăiesc aşa ceva, când se întâmplă să mă abat din calea lucrării lăuntrice spre o nenorocită risipire sau să fac o faptă care nu e la locul ei… Dacă rugăciunea lăuntrică a inimii este un lucru sfânt şi o unire cu Dumnezeu, nu este oare o îndrăzneală şi o necuviinţă să se lucreze aceasta într-o inimă păcătoasă, fără s-o fi curăţit printr-o pocăinţă smerită? E mai bine să fim muţi în faţa lui Dumnezeu decât să rostim cuvinte „nebuneşti”, pornite dintr-o inimă întunecată şi împrăştiată!*

***Călugărul:** Îmi pare foarte rău că judeci aşa! Tocmai acest gând de deznădejde, mai ucigător decât orice păcat, este arma de căpetenie mânuită de lumea întunericului împotriva noastră… Sfinţii noştri părinţi, având o mare experienţă, dau în acest caz o îndrumare cu totul deosebită.*

Cuviosul Nichita Stithatul spune că, dacă s-ar întâmpla să cazi şi să ajungi chiar în adâncul răutăţii iadului, nici atunci să nu deznădăjduieşti, ci să te întorci îndată către Dumnezeu. El va reface repede inima ta căzută în păcat şi-ţi va da o putere mai mare ca înainte. Prin urmare, după orice cădere şi după orice rănire săvârşită în inimă de păcat, trebuie să ne înfăţişăm numaidecât în faţa lui Dumnezeu, ca să fim vindecaţi şi curăţiţi. O mare mulţime de dascăli duhovniceşti susţin aceasta cu multă tărie. Deşi suntem în luptă cu vrăjmaşii mântuirii, cu patimile noastre, nu trebuie să dăm înapoi când e vorba de lucrarea purtătoare de viaţă, adică de chemarea lui Iisus Hristos, care se află în inimile noastre! Faptele noastre rele nu numai că nu trebuie să ne întoarcă de la Dumnezeu, trezind în noi neliniştea, deznădejdea şi mâhnirea, ci, dimpotrivă, trebuie să ajute la o grabnică alergare spre Dumnezeu. Copilul dus de mâna mamei, când începe să meargă singur, se întoarce cât mai repede spre ea, iar când se poticneşte, se ţine cu tărie de poala ei.

Pustnicul: *Eu cred că duhul deznădejdii, duhurile şi gândurile furtunoase de îndoială sunt stârnite, mai lesne decât orice, de o minte risipită şi de o lipsă de pază, tocmai în timpul când e nevoie de o întoarcere spre noi înşine. Părinţii din vechime, plini de dumnezeiască înţelepciune, ieşeau biruitori în faţa duhului deznădejdii, primeau o iluminare lăuntrică şi o întărire a nădejdii în Dumnezeu, rămânând într-o tăcere deplină, în singurătate. Ne-au dat şi nouă un sfat folositor şi înţelept: „Şezi în chilia ta, şi ea te va învăţa toate!”*

Profesorul: *Aş dori foarte mult să cercetezi ideile mele privitoare la tăcerea atât de mult lăudată de sfinţia ta şi la binefăcătorul folos al sihăstriei, de care se ţin pustnicii cu atâta dragoste. Iată care e părerea mea. Toţi oamenii, după legea firii lăsată de Dumnezeu, se află în legătură unul cu altul, care le este atât de trebuincioasă, fiind datori să se ajute unul pe altul în viaţă, să fie folositori unul altuia şi să muncească unul pentru altul. Din această legătură se naşte bunăstarea neamului omenesc şi dragostea pentru aproapele. Pe câtă vreme un sihastru, depărtându-se de legătura cu oamenii, ce folos aduce pentru bunul mers al obştii omeneşti şi prin ce poate sluji aproapelui, când el nu lucrează nimic? El nimiceşte în fiinţa lui cu desăvârşire legea Creatorului privitoare la legătura dragostei care-l uneşte cu aproapele şi ia înrâurirea binefăcătoare asupra fraţilor!…*

Pustnicul: *Fiindcă punctul dumitale de vedere cu privire la tăcere nu este adevărat, nici concluzia nu este dreaptă. Să le cercetăm cu de-amănuntul:*
1. Un pustnic tăcut şi singuratic nu numai că nu se găseşte într-o stare nelucrătoare şi trândavă, ci, dimpotrivă, lucrează în mod deosebit şi chiar mai mult decât cei ce iau parte la viaţa obştească. El munceşte neobosit cu firea lui cea mai înaltă: ia aminte, cugetă, urmăreşte starea şi mersul vieţii sale duhovniceşti. Aceasta este adevărata ţintă a liniştii! Şi pe cât este de folositoare pentru propria lui desăvârşire, tot pe atât este de binefăcătoare şi pentru fraţii lui, care sunt lipsiţi de putinţa de a se cufunda, fără nici o risipire, în ei înşişi, în vederea sporirii vieţii morale. Cel ce tace cu băgare de seamă, făcându-şi cunoscute experienţele sale lăuntrice, fie prin cuvinte (în cazuri rare), fie lăsându-le prin scris, lucrează în mod simţit spre folosul sufletesc şi spre mântuirea fraţilor săi, ba chiar îi ajută într-o măsură mai mare şi într-un chip mai înalt decât un binefăcător obştesc. Căci binefacerea particulară, simţită, făcută de oamenii lumii, se mărgineşte întotdeauna la un mic număr de nevoiaşi, pe câta vreme un om duhovnicesc devine binefăcătorul unor popoare întregi prin oferirea convingerilor şi mijloacelor puse în practică în vederea desăvârşirii vieţii duhovniceşti. Experienţele şi poveţele lui trec din neam în neam, lucru pe care noi îl vedem şi de care ne folosim din vechime până în vremea de acum. Şi asta nu se deosebeşte

prin nimic de milostenia ce se dă din toată inima pentru Hristos, care se înfăptuieşte de dragostea creştină, ba chiar o întrece în urmările ei.

2. Înrâurirea binefăcătoare şi folositoare asupra aproapelui, înfăptuită de un pustnic ce-şi petrece viaţa în tăcere, nu se arată numai în îndrumările scoase din urmărirea vieţii sale lăuntrice, ci însăşi pilda vieţii lui de lepădare îi foloseşte mireanului atent, pe care-l aduce la cunoaşterea de sine şi-l întoarce spre simţul evlaviei… Un om din lume, auzind vorbindu-se despre un evlavios sihastru sau trecând pe lângă coliba lui, simte un îndemn spre o viaţă plină de evlavie, îşi aduce aminte de ceea ce poate deveni omul pe pământ şi în ce chip are omul putinţa de a se întoarce la starea de contemplare de la început. Un pustnic tăcut învaţă prin însăşi tăcerea lui. Foloseşte altora prin însăşi viaţa lui, povăţuieşte prin pilda vie şi-i împinge către slăvirea lui Dumnezeu…

3. Folosul arătat mai sus decurge dintr-o tăcere adevărată, însoţită de multă înţelepciune şi luminată de razele harului. Dar şi dacă un pustnic ce se nevoieşte în tăcere n-ar avea aceste daruri binefăcătoare, prin care ar putea deveni lumina lumii, ci ar păşi pe calea liniştii numai ca să se ascundă de obştea semenilor săi, să fugă de ei din pricina trândăviei şi delăsării sale unite cu o pildă de viaţă rea şi plină de sminteală, chiar şi atunci el ar aduce un mare folos şi ar avea o binefăcătoare înrâurire asupra obştei. Ar fi asemenea unui grădinar care taie crengile uscate şi neroditoare, aruncând vlăstarele dăunătoare, care ar putea să împiedice creşterea ramurilor mai bune şi mai folositoare. Căci fără altă faptă bună, chiar şi acest lucru este mare şi este de folos obştesc, când un sihastru tăcut înlătură prin retragerea lui sminteala care s-ar fi petrecut într-un chip de neînlăturat din pricina vieţii lui trăite fără nici o rânduială în mijlocul oamenilor, prin care ar fi vătămat viaţa duhovnicească a semenilor săi.

Despre însemnătatea tăcerii Sfântul Isaac Sirul scria astfel: „Dacă vom pune într-o balanţă toate faptele vieţii de aici, vom vedea atunci că tăcerea precumpăneşte faţă de toate celelalte. Să nu-i asemeni pe cei ce fac minuni, semne şi puteri în lume cu cei ce-şi petrec viaţa într-o tăcere plină de cunoştinţă. Trebuie să iubeşti mai mult tăcerea nelucrătoare decât saturarea celor flămânzi în lume sau decât întoarcerea multor popoare la Dumnezeu. Este mai bine să te descătuşezi tu însuţi din lanţurile păcatului decât să scoţi pe robi din sclavie.”

Chiar înţelepţii lumii recunosc folosul tăcerii: şcoala filosofică neoplatonică, care avea mulţi ucenici vestiţi, sub conducerea filosofului Plotin, trăia o adâncă viaţă lăuntrică de contemplaţie, care este atinsă mai ales în tăcere… Un scriitor duhovnicesc a spus că dacă un stat ar progresa până la ultima treaptă de cultură

şi de moralitate, chiar şi atunci ar fi necesar să existe oameni pe care să-i poţi folosi în scopuri contemplative, în afară de lucrarea obştească şi cetăţenească, pentru ca să nu se stingă duhul adevărului pe care ei, primindu-l de la înaintaşi, să-l dea urmaşilor.

Pelerinul: *Nimeni n-a preţuit frumuseţea şi înălţimea tăcerii ca Sfântul Ioan Scărarul: „Tăcerea, zice el, este mama rugăciunii, întoarcerea din robia cugetelor, o simţită izbândă în fapte bune şi o neîncetată suire la cer.” Ba chiar însuşi Iisus Hristos, ca să ne arate folosul şi nevoia unei singurătăţi tăcute, îşi lăsa din când în când predica obştească şi se retrăgea în locuri pustii, pentru ca să Se liniştească şi să Se roage.*

Contemplativii tăcuţi sunt, în fond, un fel de stâlpi care ţin bunăcuviinţa Bisericii prin rugăciunile lor neîncetate. Chiar din cele mai vechi timpuri se vede că mulţi dintre mirenii cucernici, ba chiar înşişi împăraţii şi sfetnicii lor se duceau să-i cerceteze pe pustnici şi pe cei ce se linişteau, pentru a le cere rugăciunile lor spre întărirea şi mântuirea sufletului. Urmează de aici că si un sihastru tăcut poate sluji aproapelui şi poate lucra spre folosul şi binele obştei, prin singuratica-i rugăciune.

Profesorul: *Dar iată că mai am o problemă pe care n-o pot dezlega aşa de uşor: toţi creştinii noştri au obiceiul de a cere să se roage unul pentru altul; de a dori ca altul să se roage pentru mine şi, mai ales, un fiu al Bisericii „care mi-a fost încredinţat ca povăţuitor”. Asta nu este, oare, o simplă cerinţă a iubirii de sine, sau numai o deprindere împrumutată, de a vorbi cum i-au auzit vorbind pe alţii, aşa cum i se năzare minţii, fără să-şi dea seama de urmare? Dumnezeu, care are grijă de toate şi care lucrează după pronia Lui atotbună, iar nu după vrerea noastră, cere mijlocirea omului în lucrarea de mântuire a lumii? Rugăciunea făcută de mai mulţi oameni poate birui cu mai multă putere hotărârea Lui decât atunci când e făcută de unul singur? În acest caz înseamnă că Dumnezeu ar căuta la faţa omului! Oare rugăciunea altuia mă poate mântui, când ştim că fiecare dintre noi va fi acoperit de slavă sau de ruşine numai prin faptele sale proprii? Tocmai de aceea eu cred că atunci când cerem rugăciunile altuia nu facem nimic altceva decât să scoatem la iveală rodul evlavios al smereniei noastre duhovniceşti, care dă pe faţă umilinţa şi dorinţa de a se socoti unul pe altul mai vrednic de cinste, şi nimic mai mult!*

Călugărul: *Judecând lucrurile pe dinafară, după filosofia lumii, s-ar părea că aşa este. Dar mintea duhovnicească, luminată de razele credinţei şi învăţăturii prin practica vieţii lăuntrice, pătrunde mai adânc, contemplează în chip mai*

luminos şi dezvăluie în mod tainic ceva ce este cu totul împotriva dovezilor înfăţişate de dumneata!… Ca să înţelegem mai repede şi mai limpede această chestiune o vom lămuri printr-o pildă şi vom verifica acest adevăr prin cuvântul Domnului.

Ca pildă: un elev se ducea la un învăţător ca să ia lecţii pentru a dobândi ştiinţa de carte. În calea lui de propăşire în învăţătură, ucenicul întâmpină piedici din pricina slabei lui înzestrări şi, nu mai puţin, din cauza trândăviei şi risipirii, ceea ce îl aşeză în rândul celor leneşi, nesilitori. Întristat de acest lucru, el nu ştia ce să facă şi cum să se lupte cu neajunsurile sale. Odată, întâlnindu-se cu un alt elev, cu un coleg de clasă mult mai deştept, îşi spuse amarul. Plin de compătimire, acesta l-a poftit la el acasă, ca să înveţe împreună: „Vom învăţa împreună, spuse el, ne va fi mai plăcut, mai vesel şi vom avea mai mulţi sorţi de reuşită”. În acest chip ei începură să înveţe laolaltă, împărtăşindu-şi unul altuia părerile. Şi ce credeţi că a urmat peste câteva zile? Elevul delăsător deveni silitor, îndrăgi învăţătura, nepăsarea lui se prefăcu în osârdie şi în înţelegere, lucru care a avut o înrâurire binefăcătoare atât asupra firii, cât şi asupra stării lui morale. Iar înţelegătorul lui coleg deveni mai priceput şi mai iubitor de muncă. Din înrâurirea pe care au avut-o unul asupra altuia, ei au dobândit un folos comun… Şi este foarte firesc să fie aşa, căci omul se naşte într-o obşte de oameni, de la care primeşte obiceiurile vieţii, stările sufleteşti, pornirea dorinţelor, într-un cuvânt, toate însuşirile bune sau rele, după chipul semenului său. Şi pentru că viaţa oamenilor stă în cea mai strânsă legătură şi există o puternică înrâurire între semeni, atunci obiceiurile, lucrările şi năravurile unui om nu sunt decât rezultatul unei deprinderi căpătate de la oamenii în mijlocul cărora trăieşte.

Ca urmare, cel rece se poate încălzi, cel neştiutor poate căpăta o minte ascuţită, cel leneş se poate trezi spre o lucrare de părtăşie vie la munca semenului lui. Un duh are puterea să-şi treacă însuşirile altui duh, poate lucra în chip binefăcător unul asupra altuia, poate să-l atragă spre rugăciune, spre luarea-aminte, să-l îmbărbăteze în deznădejde, să-l abată de la o patimă şi să-l îndemne spre o sfântă lucrare, iar în acest fel unul, ajutat de altul, se poate face mai cucernic, mai nevoitor şi mai plăcut lui Dumnezeu… Iată care este taina rugăciunii făcute pentru alţii şi care lămureşte piosul obicei al creştinilor de a se ruga unul pentru altul, de a cere rugăciunile fraţilor!…

Iar din aceasta se poate vedea nu numai că Dumnezeu este mulţumit atunci când i se fac multe cereri şi mijlociri (cum se întâmplă şi cu puternicii pământului), ci

că însuşi duhul şi puterea rugăciunii curăţesc şi trezesc sufletul pentru care se roagă alţii şi îl aduc în starea de a fi vrednic să se unească cu Dumnezeu…

Dacă rugăciunea făcută unul pentru altul de către vieţuitorii de pe pământ este atât de rodnică, atunci se înţelege de la sine că rugăciunea pentru răposaţi este tot atât de binefăcătoare, căci între cele de sus şi între cele de jos este cea mai strânsă legătură. În felul acesta, rugăciunea poate pune în legătură sufletele din Biserica luptătoare cu sufletele din Biserica biruitoare, alcătuită din sufletele plecate dintre noi.

Deoarece tot ce am spus poate părea doar o judecată omenească, vom deschide Sfânta Scriptură şi ne vom încredinţa de adevărul celor spuse:
1. Aşa vorbeşte Iisus Hristos Apostolului Petru: „Dar Eu m-am rugat pentru tine, ca să nu piară credinţa ta." Iată că puterea rugăciunii lui Hristos întăreşte duhul lui Petru şi îl îmbărbătează în vremea ispitei ridicate împotriva credinţei.
2. Când Apostolul Petru era ţinut în temniţă, în biserică se înălţau rugăciuni cu multă stăruinţă pentru slobozirea lui. Aici iese la iveală ajutorul rugăciunii frăţeşti în împrejurările amare ale vieţii.
3. Dar cea mai limpede poruncă despre rugăciunea care trebuie făcută pentru aproapele este rostită de către Apostolul lacob astfel: „Mărturisiţi-vă deci unul altuia păcatele şi vă rugaţi unul pentru altul, ca să vă vindecaţi, că mult poate rugăciunea stăruitoare dreptului". Aici se întăreşte hotărât convingerea despre cele spuse mai sus…

Dar ce să zicem despre pilda Apostolului Pavel, care ni s-a dat ca model de rugăciune făcută pentru altul? Un scriitor arată că această pildă a Sfântului apostol Pavel trebuie să ne înveţe şi să ne arate cât este de trebuincioasă rugăciunea făcută pentru altul, când însuşi acest mare sfânt şi puternic nevoitor duhovnicesc recunoaşte că are nevoie de ajutor duhovnicesc.

În Epistola către Evrei, el îşi rosteşte rugămintea astfel: „Rugaţi-vă pentru noi; căci suntem încredinţaţi că avem un cuget bun, dorind ca întru toate cu cinste să trăim" (Evr. 13,18). Ţinând seama de toate acestea, vom cunoaşte mai bine ce faptă necugetată am face dacă ne-am sprijini numai pe propriile noastre rugăciuni şi izbânzi, în vreme ce acest sfânt bărbat, condus de atâta smerenie şi dăruit cu atâtea fapte bune, cere să se unească rugăciunile fraţilor evrei cu propria lui rugăciune. Şi, de aceea, cu smerenie, simplitate şi unire în duhul dragostei se cuvine să nu înlăturăm, să nu dispreţuim ajutorul pe care ni-l dă chiar rugăciunea celui mai neputincios dintre credincioşi, ştiind că duhul plin de pătrundere al apostolui Pavel nu s-a folosit în acest caz de o amănunţită cerce-

tare, ci a cerut rugăciunea obştească, de la toţi, cunoscând că puterea lui Dumnezeu în cei neputincioşi se desăvârşeşte, iar, ca urmare, poate să se săvârşească chiar în fraţii care se roagă şi care par neputincioşi.

După ce ne-am încredinţat prin această pildă, vom mai lua în seamă că rugăciunea făcută unul pentru altul întreţine unirea de dragoste creştină poruncită de Dumnezeu şi adevereşte smerenia şi duhul umilit al celui ce se roagă, iar prin aceasta se înflăcărează rugăciunea care se face pentru aproapele.

Profesorul: *Cercetarea şi dovezile sfinţiei tale sunt foarte, foarte frumoase şi precise; totuşi aş dori să aud de la sfinţia ta ceva în legătură cu chipul rugăciunii făcute pentru aproapele, căci eu cred că dacă rodnicia şi puterea de atracţie a rugăciunii atârnă de o vie părtăşie la necazurile vieţii fraţilor noştri şi mai ales de o înrâurire necurmată a duhului celui ce se roagă asupra duhului celui care cere rugăciunea, atunci o astfel de stare sufletească nu ne va abate oare de la neîncetata stare de nevedere pe care trebuie s-o avem atunci când stăm în faţa lui Dumnezeu şi de la revărsarea sufletului ce se face înaintea Domnului pentru propriile nevoi? Iar dacă ne-am aminti numai o dată sau de două ori pe zi de aproapele nostru şi ne vom ruga cu compătimire să-i ajute Dumnezeu, atunci va fi oare de ajuns ca să putem atrage şi întări sufletul celui pentru care ne rugăm? Ca să spun mai pe scurt, vreau să aflu în ce fel sau cum trebuie să ne rugăm pentru aproapele?*

Călugărul: *Pentru orice s-ar face, rugăciunea săvârşită înaintea lui Dumnezeu nu trebuie şi nici nu poate sa ne scoată de la faţa Domnului, pentru că, dacă ea se revarsă în faţa lui Dumnezeu, atunci se face desigur în prezenţa Lui. În ce priveşte însă mijlocul de a ne ruga pentru aproapele, trebuie să băgăm de seamă că puterea acestei rugăciuni stă într-o sinceră părtăşie creştină la necazurile aproapelui şi, pe măsura acesteia, are o înrâurire asupra sufletului lui. De aceea, în timpul când ne amintim de aproapele, sau în vremea hotărâtă de noi, trebuie ca, ridicând ochii minţii spre Dumnezeu, să facem rugăciunea în chipul următor: „Milostive Doamne! Facă-se voia Ta, care vrea ca toţi să se mântuiască şi la cunoştinţa adevărului să ajungă; mântuieşte şi miluieşte pe robul Tău (cutare). Primeşte această dorinţă a mea ca pe un strigăt de dragoste poruncită de Tine.” De obicei se repetă aceste cuvinte în momentele în care suntem mişcaţi sufleteşte sau când se întâmplă să facem rugăciunea cu metaniile. Eu am cunoscut din experienţă ce lucrare binefăcătoare face o astfel de rugăciune asupra celui pentru care o rostim.*

Profesorul: ***Atât convorbirea ziditoare de suflet, cât şi gândurile luminoase pe care le-am cules din cugetările şi vederile sfinţiei tale mă îndatorează să le păstrez într-o permanentă aducere-aminte, iar pentru dumneavoastră toţi eu nutresc o aleasă cinstire şi mulţumire plină de recunoştinţă.***

Pelerinul şi Profesorul: ***în sfârşit a sosit şi vremea plecării noastre. Cu cea mai mare osârdie cerem rugăciunile sfinţiei tale, cu care să pornim la drum şi să călătorim.***

Duhovnicul: ***Dumnezeul nostru, Cel care a înviat din morţi, Hristos, Domnul păcii, să vă ajute în orice faptă bună săvârşită după voia Lui. Acestuia I se cuvine slava în vecii vecilor. Amin.***